

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 341

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

56. sējums
2013. gada 21. novembris

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	492. plenārā sesija 2013. gada 18. un 19. septembrī	
2013/C 341/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības partnerību stiprināšana, lai efektīvāk īstenotu Baltijas jūras reģiona stratēģiju 2014.–2020. gadam" (izpētes atzinums)	1
2013/C 341/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sieviešu nodarbinātība un izaugsme" (izpētes atzinums)	6
2013/C 341/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgspējīgas attīstības mērķu noteikšana. ES pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES nostājas sagatavošanā" (izpētes atzinums)	11
2013/C 341/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārtikas nodrošinājums un bioenerģija" (pašiniciatīvas atzinums)	16
2013/C 341/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Saskaņota Eiropas rīcība enerģētiskās nabadzības novēršanai un apkarošanai" (pašiniciatīvas atzinums)	21

LV

Cena:
EUR 4

(Turpinājums nākamajā lappusē)

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

492. plenārā sesija 2013. gada 18. un 19. septembrī

2013/C 341/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz konkrētām normām, kuras saistītas ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kas saistībā ar finansiālo stabilitāti saskaras ar nopietnām grūtībām vai kam draud šādas grūtības, un ar atcelšanas noteikumiem konkrētām dalībvalstīm" COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD)	27
2013/C 341/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES kosmosa rūpniecības politika – kosmosa nozares ekonomiskās izaugsmes potenciāla apgūšana" COM(2013) 108 final	29
2013/C 341/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Inovācijas savienības 2012. gada attīstības novērtējums. Pārmaiņu paātrināšana" COM(2013) 149 final	35
2013/C 341/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām" COM(2013) 266 final – 2013/0139 (COD)	40
2013/C 341/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 528/2013 par biocīdu piedāvāšanu tirgū groza attiecībā uz konkrētiem nosacījumiem par piekļuvi tirgum" COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD)	44
2013/C 341/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par visā ES piemērojamā sadarbībspējīgā eCall pakalpojuma ieviešanu" COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD) "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tipa apstiprinājuma prasībām eCall transportlīdzekļa sistēmas izveidošanai un par grozījumiem Direktīvā 2007/46/EK" COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD)	47
2013/C 341/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu ieceļošanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, saņemot un nesaņemot atalgojumu, brīvprātīga darba un viesaukles darba nolūkā" COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD)	50
2013/C 341/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pasākumiem, ar ko veicina darba ņēmējiem piešķirto tiesību īstenošanu darba ņēmēju pārvietošanās brīvības jomā" COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD)	54

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

492. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 18. UN 19. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības partnerību stiprināšana, lai efektīvāk īstenotu Baltijas jūras reģiona stratēģiju 2014.–2020. gadam” (izpētes atzinums)

(2013/C 341/01)

Ziņotājs: **SMYTH kgs**

Lietuvas Republikas ārlietu ministra vietnieks Vytautas Leškevičius 2013. gada 15. aprīlī nākamās prezidentvalsts Lietuvas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Pilsoniskās sabiedrības partnerību stiprināšana, lai efektīvāk īstenotu Baltijas jūras reģiona stratēģiju 2014.–2020. gadam.”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 15. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (19. septembra sēdē), ar 148 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Ar šo atzinumu iecerēts uzsvērt, ka Komisijas Partnerības rīcības kodeksā iekļautā partnerības principa ievērošana ir efektīvs līdzeklis pilsoniskās sabiedrības partnerību stiprināšanai, lai tādējādi īstenotu Baltijas jūras reģiona stratēģiju.

1.2 Partnerības rīcības kodeksu atzinīgi novērtējis Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja un EESK, taču to vēl nav atbalstījusi Padome. Tas joprojām ir būtisks šķērslis partnerības principa atbalstītājiem.

1.3 EESK apzinās, ka Baltijas reģiona valstu politiskais atbalsts rīcības kodeksam ir nepietiekams un ka partnerības tradīcijas ir jāstiprina.

1.4 EESK iesaka Baltijas jūras reģiona stratēģijā neformāli iekļaut rīcības kodeksā paredzētās norises un izmantot tās pašlaik notiekošajā stratēģijas izvērtēšanā un īstenošanā.

1.5 Baltijas jūras reģiona valstīm ir pietiekama organizatoriskā pieredze un zināšanas, ko var izmantot, lai īstenotu rīcības kodeksā iecerēto plašāko uzraudzību.

1.6 Baltijas reģions arī varētu izveidot Baltijas reģiona pilsoniskās sabiedrības forumu pēc Donavas stratēģijas parauga. EESK ir devusi būtisku ieguldījumu Donavas reģiona pilsoniskās sabiedrības foruma izveidē un šādu koordinators lomu labprāt uzņemtos arī Baltijas reģionā.

2. Makroreģionālās sadarbības stratēģijas

2.1 Makroreģionu jēdzienu ES sāka izmantot 2007. gadā, kad tas tika iekļauts politiskajās debatēs par piemērotām teritoriālās pārvaldības formām. Sekoja makroreģionālo sadarbības stratēģiju pieņemšana Baltijas jūras reģionam (2009. gadā) un Donavas reģionam (2011. gadā).

2.2 Baltijas jūras reģiona stratēģija bija pirmais makroreģionāla līmeņa sadarbības mēģinājums, kas sākotnēji bija iecerēts kā jauna reģionālās sadarbības modeļa pilotprojekts. Stratēģijas pamatā ir pašsaprotama atziņa, ka tādā reģionā kā Baltijas jūra nopietnus problēmizvērtējumus kuģošanas drošības, vides piesārņojuma un piekļuves jomā var atrisināt tikai ar efektīvas sadarbības palīdzību. Turklāt makroreģiona ģeogrāfiskās robežas var būt mainīgas atkarībā no risināmās problēmas definīcijas un būtības. Šo jautājumu kodolīgi raksturojis bijušais par reģionālo politiku atbildīgais komisārs, sakot, ka makroreģionālās stratēģijas definīcijas pamatā ir "pārrobežu problēmas un iespējas, kam vajadzīga kopīga rīcība".

2.3 Baltijas jūras reģiona stratēģijai ir trīs galvenie mērķi: nosargāt jūras vidi, nodrošināt starpreģionālas saites un vairot labklājību. Lai to panāktu, dalībvalstis un Komisija vienojās par rīcības plānu, iekļaujot tajā 15 prioritāras jomas un aptuveni 80 dažādus nozīmīgus projektus.

2.4 Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošana turpinās četrus gadus, un tajā izmantota dažādu līmeņu līdzšinējā sadarbība. Stratēģija ir veicinājusi iesaistīto valstu un reģionu ciešu sadarbību. Valsts un reģionālo iestāžu darbības koordinēšanai izmantots daudzlīmeņu pārvaldības instruments, lai tādējādi uzlabotu kuģošanas drošību un samazinātu eitrofikācijas līmeni Baltijas jūrā. Eiropas Savienība kopš savas stratēģijas Baltijas jūras reģionam izveides 2009. gadā ik gadus ir organizējusi pilsoniskās sabiedrības forumus.

2.5 Stratēģijas īstenošana nav kavējusi reģiona tautsaimniecības attīstību. Baltijas jūras reģions 2010. gadā krīzi pārvarēja ātrāk nekā citas Eiropas daļas un visa 2011. gada laikā saglabāja atzīstamus izaugsmes rādītājus. 2012. gadā izaugsmes temps samazinājās līdz 1,5 %, kas tomēr ievērojami pārsniedza ES vidējos rādītājus. Prognozes par 2013. gadu ir visai atturīgas, taču saskaņā ar Baltijas attīstības foruma viedokli sagaidāms, ka Baltijas reģiona rādītāji joprojām būs labāki salīdzinājumā ar citiem Eiropas reģioniem.

3. Partnerības princips

3.1 EESK jau sen uzskatījusi, ka ES kohēzijas politikas vispārējai efektivitātei vajadzīga patiesa partnerība. Ar partnerību var panākt ilgtspējīgu ekonomikas un sociālo attīstību. Partnerība nostiprināta kohēzijas politikas īstenošanas mehānismā, savukārt oficiāls tās formulējums atrodams Kopīgo noteikumu regulas 11. pantā.

3.2 Sarežģījumus radījusi 11. panta interpretācija dažās dalībvalstīs, kuras šo pantu ieviesušas vien vārdos, savukārt citas

valstis partnerības principu pilnībā pārņēmušas savā politikā. Komisija 2012. gada aprīlī ierosināja Partnerības rīcības kodeksu vienota stratēģiskā satvara ieviešanai, šādi cenšoties radīt oficiālu mehānismu, lai nodrošinātu visu ieinteresēto personu efektīvu līdzdalību kohēzijas politikā.

3.3 Komisijas ierosinātajā Partnerības rīcības kodeksā iekļauts minimālo prasību kopums, lai izveidotās partnerības būtu pietiekami efektīvas fondu izmantošanā, vienlaikus saglabājot dalībvalstīm vajadzīgo rīcības brīvību izlemt, kā organizēt dažādu partneru līdzdalību. Eiropas Partnerības rīcības kodeksā teikts, ka "publiskās iestādes, ekonomiskie un sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības pārstāvības struktūras var izveidot platformas vai jumta organizācijas savā atbildības jomā, lai veicinātu iesaistīšanos partnerībās. Tās var izvīzīt vienu pārstāvi viedokļa paušanai partnerības platformā vai jumta organizācijā. Izvīzot savus pārstāvjus, partneri ņem vērā šādus principus: kompetence, spēja aktīvi iesaistīties un piemērots pārstāvības līmenis".

3.4 Komisijas priekšlikumu atbalsta Eiropas Parlaments, EESK un Reģionu komiteja. Tomēr Eiropadome ir svītrojusi rīcības kodeksu no Komisijas priekšlikumu kopuma. Šāda situācija ir nelabvēlīga, un, lai to mainītu, vajadzīga visu partnerības principa atbalstītāju konkrēta rīcība.

3.5 Rīcības kodeksā izdalītas trīs partneru, kas var iesaistīties kohēzijas politikas partnerībās, kategorijas:

— atbildīgās reģionālās un vietējās pašvaldības, pilsētu un citas publiskās iestādes;

— partneri ekonomikas un sociālās sadarbības jomā;

— pilsoniskās sabiedrības pārstāvības struktūras, tostarp partneri vides jomā, nevalstiskās organizācijas un struktūras, kas atbildīgas par līdztiesības un nediskriminācijas veicināšanu.

3.6 Tajā arī iekļauts principu kopums par dažādu partneru kategoriju iesaistīšanu programmu izstrādē, par partneru iesaistīšanai vajadzīgo informāciju un par dažādiem īstenošanas posmiem. Komisija uzskata, ka partneri būtu jāiesaista

— atšķirību un attīstības vajadzību analīzē, pievēršoties tematiskajiem mērķiem, tostarp tiem, kas aplūkoti konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos;

— tematisko mērķu izvēlē, Eiropas strukturālo un investīciju (ESI) fondu paredzamo piešķirumu plānošanā un gaidāmo galveno rezultātu vērtēšanā;

- valsts un reģionālā līmeņa programmu un mehānismu uzskaitījumā, lai nodrošinātu koordināciju starp ESI fondiem, no vienas puses, un citiem Eiropas Savienības un valsts finansējuma instrumentiem, kā arī EIB, no otras puses;
- pasākumos, ar kuriem jānodrošina integrēta pieeja ESI fondu izmantošanā pilsētu, lauku, piekrastes un zivsaimniecības reģionu un apgabalu ar noteiktām teritoriālajām īpatnībām teritoriālajai attīstībai;
- pasākumos, ar kuriem jānodrošina integrēta pieeja, lai ņemtu vērā nabadzības visvairāk skarto ģeogrāfisko reģionu īpašās vajadzības vai to mērķa grupu īpašās vajadzības, kurās ir vislielākais diskriminācijas vai atstumtības risks, īpašu uzmanību veltot atstumtām kopienām;
- kohēzijas politikas fondu Kopīgo noteikumu regulas 7. un 8. pantā formulēto horizontālo principu piemērošanā.

3.7 Izstrādājot programmas, partneri būtu jāiesaista

- vajadzību apzināšanā un analīzē;
- prioritāšu un attiecīgo konkrēto mērķu formulēšanā vai izvēlē;
- finansējuma piešķiršanā;
- specifisku programmu rādītāju formulēšanā;
- Kopīgo noteikumu regulas 7. un 8. pantā iekļauto horizontālo principu piemērošanā;
- uzraudzības komitejas sastāva noteikšanā.

3.7.1 Kodeksā arī iekļauti detalizēti principi par līdzdalības un partnerību, kā arī uzraudzības komiteju, pārvaldības noteikumiem.

3.7.2 Lai šajā jaunajā partnerības procesā efektīvi varētu piedalīties daudzas mazākas NVO un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, būtu jāapsver iespējas tām nodrošināt pienācīgu tehnisko un finansiālo atbalstu.

3.8 Lai arī Baltijas jūras reģiona stratēģija aizsākās ar vēl nepieredzēti plašām konsultācijām ar ieinteresētajām personām, jāatzīst, ka rīcības kodeksā formulētais partnerības princips Baltijas reģionā lielākoties netiek ievērots. Dažās dalībvalstīs joprojām vajadzīga spēcīgāka politiskā griba ieviest partnerības principu.

3.9 Baltijas jūras reģionā veiksmīgi darbojas vairākas struktūras un organizācijas, pārstāvot dažādus pilsoniskās sabiedrības locekļus. Tās varētu būt pamats Baltijas reģiona partnerības vai jumta organizācijas izveidei, kā tas iecerēts rīcības kodeksā. Nav vajadzības veidot jaunas struktūras, ja tādas jau ir izveidotas.

3.10 Baltijas jūras reģiona stratēģija ir ietekmējusi jauno Ziemeļrietumu federālā apgabala stratēģiju, un līdzīgā veidā jauna pieeja savstarpējai partnerībai varētu kļūt arī par uzskatāmu piemēru sadarbības attiecībās ar Krieviju.

3.11 Ja izdotos panākt plašu atbalstu rīcības kodeksam, tas vairotu arī ieinteresēto personu atbalstu Baltijas jūras reģiona stratēģijai pat šajā ļoti sarežģītajā laikā un arī turpmāk. Tāpat kā Baltijas jūras reģiona stratēģija tika uzskatīta par makroreģionālās sadarbības pilotprojektu, arī partnerības principa ieviešana varētu kļūt par tādu pašu vēl nebijušu projektu.

3.12 Pievienotajā pielikumā iekļauta Padomes un Eiropas Parlamenta vienošanās par partnerību un daudzlīmeņu pārvaldību, kas varētu būt pamats deleģēta akta izstrādei, lai ieviestu izmaiņas rīcības kodeksā.

Briselē, 2013. gada 19. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

PIELIKUMS

Eiropas Partnerības rīcības kodeksa 5. pants redakcijā, par kādu 2012. gada 19. decembrī vienojās Padome un Eiropas Parlaments

Partnerība un daudzlīmeņu pārvaldība

1. Attiecībā uz partnerības nolīgumu un katru programmu dalībvalsts atbilstoši savai iestāžu un tiesiskajai sistēmai organizē partnerību ar kompetentajām reģionālajām un vietējām iestādēm. Partnerībā iekļauj arī šādus partnerus:

- a) kompetentas pilsētu un citas valsts iestādes;
- b) partnerus ekonomikas un sociālās sadarbības jomā;
- c) attiecīgās struktūras, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, tostarp vides partnerus, nevalstiskās organizācijas un struktūras, kas ir atbildīgas par sociālās iekļaušanas, dzimumu līdztiesības un nediskriminācijas veicināšanu.

2. Atbilstoši daudzlīmeņu pārvaldības pieejai dalībvalstis iesaista partnerus, kas minēti 1. punktā, partnerības nolīgumu un progresa ziņojumu sagatavošanā visā programmu sagatavošanā un īstenošanā, tostarp dalību programmu uzraudzības komitejās atbilstoši 42. pantam.

3. Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģētu aktu saskaņā ar 142. pantu, lai paredzētu Eiropas rīcības kodeksu, atbalstot un sekmējot dalībvalstu darbību partnerību organizēšanā saskaņā ar 1. un 2. punktu. Rīcības kodekss nosaka sistēmu, atbilstoši kurai dalībvalstis saskaņā ar savu iestāžu un tiesisko sistēmu, kā arī savām valsts un reģionālajām kompetencēm īsteno partnerību. Rīcības kodeksā, pilnībā ievērojot subsidiaritātes un proporcionālātes principus, paredz šādus noteikumus:

- a) tādu pārredzamu procedūru galvenos principus, kas jāievēro, lai noteiktu attiecīgos partnerus, tostarp vajadzības gadījumā to jumta organizācijas, lai sekmētu, ka dalībvalstis ieceļ atbilstošākos reprezentatīvos partnerus saskaņā ar savu iestāžu un tiesisko sistēmu;
- b) galvenos principus un labāko praksi attiecībā uz dažādu attiecīgo partneru grupu iesaistīšanos, kā norādīts 1. punktā, sagatavojot partnerības nolīgumu un programmas, informāciju, kas jāsniedz par to iesaistīšanos, kā arī dažādiem īstenošanas posmiem;
- c) labāko praksi attiecībā uz noteikumu paredzēšanu saistībā ar dalību uzraudzības komitejās un to iekšējo procedūru, par ko attiecīgā gadījumā izlemj dalībvalstis vai programmu uzraudzības komitejas saskaņā ar šīs regulas attiecīgajiem noteikumiem un īpašajiem fondu noteikumiem;
- d) galvenos mērķus un labāko praksi gadījumos, ja vadošā iestāde iesaista attiecīgos partnerus uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus sagatavošanā, un jo īpaši labāko praksi, lai novērstu iespējamus interešu konfliktu gadījumus, ja attiecīgie partneri var būt potenciālie atbalsta saņēmēji, un iesaistot attiecīgos partnerus progresa ziņojumu sagatavošanā un attiecībā uz programmu uzraudzību un novērtēšanu saskaņā ar šīs regulas attiecīgajiem noteikumiem un īpašajiem fondu noteikumiem;
- e) paredzamās jomas, tematus un labāko praksi, lai dalībvalstu kompetentās iestādes var izmantot Eiropas strukturālos un investīciju fondus, tostarp tehnisko palīdzību, stiprinot attiecīgo partneru iestāžu spējas saskaņā ar šīs regulas attiecīgajiem noteikumiem un īpašajiem fondu noteikumiem;
- f) Komisijas nozīmi informācijas izplatīšanā par labu praksi;
- g) galvenos principus un labāko praksi, kas veicinās dalībvalstu darbu, novērtējot partnerības īstenošanu un tās pievienoto vērtību.

Rīcības kodeksa noteikumi nav jebkādā pretrunā attiecīgajiem šīs regulas vai īpašo fondu noteikumiem.

4. Komisija par deleģēto aktu par Eiropas rīcības kodeksu partnerības jomā, kas pieņemts saskaņā ar 142. pantu un kā norādīts 3. punktā, paziņo vienlaikus Eiropas Parlamentam un Padomei četru mēnešu laikā pēc šīs regulas pieņemšanas. Deleģētais akts nedrīkst stāties spēkā ātrāk kā tā pieņemšanas dienā pēc šīs regulas stāšanās spēkā.
  5. Piemērojot šo pantu, neviena tāda pienākuma pārkāpums, kas dalībvalstīm noteikts vai nu šajā regulas pantā, vai deleģētajā aktā, kurš pieņemts saskaņā ar 5. panta 3. punktu, neietver pārkāpumu, kā dēļ jāveic finanšu korekcija atbilstoši šīs regulas 77. pantam.
  6. Vismaz reizi gadā attiecībā uz katru Eiropas strukturālo un investīciju fondu Komisija konsultē organizācijas, kas pārstāv partnerus Savienības līmenī, par to, kā īstenot no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem saņemto atbalstu, un par rezultātiem paziņo Eiropas Parlamentam un Padomei.
-

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sieviešu nodarbinātība un izaugsme” (izpētes atzinums)

(2013/C 341/02)

Ziņotāja: **Indrė VAREIKYTė**

Lietuvas Republikas ārlietu ministra vietnieks Vytautas Leškevičius 2013. gada 15. aprīļa vēstulē ES Padomes nākamās prezidentvalsts Lietuvas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt atzinumu par tematu

“Sieviešu nodarbinātība un izaugsme”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 5. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 144 balsīm par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Sieviešu nodarbinātība turpmāk nebūtu jāuzskata par vēl vienu tematu debatēs par dzimumu līdztiesību, tā drīzāk ir saimnieciska nepieciešamība pārticības un darbvietu nodrošināšanai Eiropas Savienībā — sociāla vajadzība, lai risinātu demogrāfiskas, sociālas un vides problēmas un nodrošinātu ilgtspējīgu izaugsmi.

1.2 Pēdējo 50 gadu laikā sieviešu nodarbinātības līmeņa pieaugums jau būtiski veicinājis izaugsmi. Tomēr, lai sieviešu potenciālo ieguldījumu izaugsmē varētu izmantot pilnībā, ES un valstu līmenī jāīsteno mērķtiecīgāki pasākumi. Svarīgi arī panākt, ka šādi politiskie pasākumi ir visaptveroši un ietver ne tikai pašsaprotamus ekonomiskos mērķus, bet arī risina problēmas tādās jomās kā nodokļi, pabalstu un pensiju sistēmas, darba tiesības, lēmumu pieņemšana, uzņēmējdarbība, izglītība, aizspriedumi un vardarbība. Nav apšaubāms, ka šādu daudzšķautņainu jautājumu risinājumu meklējumos jāiesaistās kā sievietēm, tā arī vīriešiem. Turklāt gan sievietes, gan vīrieši būtu jāiesaista ieinteresēto personu dialogā un sadarbībā, kā arī veiksmīgas prakses piemērošanā.

1.3 Lai panāktu sieviešu plašāku iesaistīšanos nodarbinātībā un lielāku devumu izaugsmē, līdzās zemāk un visā turpmākajā tekstā iekļautajiem īpašajiem ieteikumiem jāuzsver arī šādi būtiski priekšnoteikumi:

— dzimumu dimensijas iekļaušana visās ES rīcībpolitikās;

— vācot jebkādus statistikas datus, jānodrošina dzimumu izpratnē nodalītu datu ieguve un jāizmanto obligātais dzimumu raksturojošo 52 rādītāju kopums ⁽¹⁾;

— ES finansējuma piešķiršana, ņemot vērā dzimumu vajadzības, un vērtējumā par Eiropas Sociālā fonda dzimumu līdztiesībai sniegto atbalstu iekļauto ieteikumu ieviešana ⁽²⁾;

— dzimumu segregācijas izglītībā mazināšana, ļaujot tautsaimniecībai pilnībā izmantot abu dzimumu talantu kopumu;

— atbalsts pārejai no izglītības iestādēm uz darba tirgu, šim mērķim izmantojot īpašu apmācību un prasmju pilnveidošanu;

— vienlīdzīga piekļuve darba tirgum (tostarp dzimumu daudzveidība darbavietā un patiesa līdztiesība attiecībā uz darba laiku un samaksu);

— pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un apmierinātība ar darbu, tostarp piekļuve tādiem valsts vai privātā sektora pakalpojumiem, kas ļauj apvienot darba un privāto dzīvi;

— nodokļu un pabalstu sistēmas pielāgošana tā, lai nemazinātu ģimenes otrā pelnītāja motivāciju strādāt vai strādāt vairāk stundu;

— sieviešu uzņēmēju motivēšana attīstīt uzņēmējdarbību un radīt darbvietas;

— vīriešu un sieviešu līdztiesība lēmumu pieņemšanā;

— atbalsta pasākumi grūtībās nonākušiem vientuļajiem vecākiem;

— kvalitatīvu, finansiāli un citādi pieejamu bērnu aprūpes iestāžu nodrošināšana, kas ir viens no galvenajiem sieviešu iesaistīšanos darba tirgū veicinošajiem aspektiem;

⁽¹⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Ekonomikas un Sociālo lietu padome, Statistikas komisijas ģenerālsēkretāra ziņojums par dzimumu stāvokli raksturojošo statistiku (E/CN.3/2013/10).

⁽²⁾ Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ĢD, 2011. gads.

- visu veidu ar dzimumu saistīto aizspriedumu problēmas risināšana ar tādiem politiskajiem pasākumiem, kas nodrošina vienlīdzīgas iespējas izglītībā, vienlīdzīgu piekļuvi darba tirgum un profesionālo izaugsmi;
- diskriminācijas un aizskaršanas darbavietā nepieļaušana un ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošana.

2. Ietekme uz izaugsmi

2.1 Komiteja ir cieši pārliecināta, ka ar ekonomikas izaugsmi vien vairs nepietiek, lai panāktu sabiedrības patiesu attīstību, ja vien šāda izaugsme nav iekļaujoša un ilgtspējīga. Līdz ar to dzimumu līdztiesība ir svarīgs nosacījums šādas attīstības panākšanai. Vienlaikus IKP noteikšanai turpmāk nebūtu vēlams izmantot tikai ražīguma/patēriņa aspektus, bet būtu jāiekļauj arī tādi rādītāji kā labklājība un ilgtspēja (ekonomikas, sociālā un vides izpratnē), lai “panāktu virzību uz līdzsvarotāku politiku”⁽³⁾.

2.2 Dzimumu līdztiesību bieži uzskata par ierobežojošu vai ar izmaksām saistītu faktoru. Svarīgi atzīt, ka izmaksas rada līdztiesības trūkums un ka dzimumu līdztiesība, kas labvēlīgi ietekmē tautsaimniecību, uzskatāma par ieguldījumu un ražīgumu veicinošu aspektu.

2.3 Stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus, īpaši nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu līdz 75 % 20-64 gadus veco iedzīvotāju grupā un nabadzīgo vai nabadzības riskam pakļauto cilvēku skaita samazināšanu par vismaz 20 miljoniem līdz 2020. gadam, nav iespējams sasniegt bez sieviešu plašākas iesaistīšanas darba tirgū un sabiedriskajā dzīvē. Turklāt, ja izdotos panākt sieviešu un vīriešu vienlīdz augstu nodarbinātības līmeni, IKP uz vienu iedzīvotāju līdz 2030. gadam pieaugtu par aptuveni 12 %⁽⁴⁾.

2.4 Tā kā darbaspējīga vecuma iedzīvotāju skaits samazinās⁽⁵⁾, Eiropai neizdosies sasniegt iecerēto izaugsmi, ja darba tirgū netiks pilnvērtīgāk izmantots sieviešu potenciāls. Vīriešu (vecumā no 20 līdz 64 gadiem) nodarbinātības rādītājs 2012. gadā bija 74,6 %, savukārt sieviešu — tikai 62,4 %. Ja nodarbinātības līmeni nosaka, izmantojot pilnas darba slodzes ekvivalentu, tad stāvoklis ir pat vēl sliktāks, jo patlaban nodarbināto sieviešu īpatsvars ir 53,5 % no pilnu darba laiku strādājošo sieviešu kopskaita⁽⁶⁾.

2.5 Pēdējo 50 gadu laikā sieviešu nodarbinātības līmeņa pieaugums jau būtiski veicinājis izaugsmi. Tomēr svarīgi arī uzsvērt, ka sieviešu māsaimniecībā paveiktais neapmaksātais darbs netiek uzskatīts par ieguldījumu tautsaimniecībā. Darbvietu izveide, kas būtu vērsta uz pakalpojumu sniegšanu ģimenēm, palīdzētu šādu neredzamā darba formu transformēt apmaksātā darbā un nodrošinātu nodokļu ieņēmumus, iemaksas pensijas uzkrājumiem utt.

⁽³⁾ OV C 181, 21.6.2012., 14.-20. lpp.

⁽⁴⁾ “Closing the Gender Gap: Act Now”, ESAO, 2012. gada decembris.

⁽⁵⁾ Paredzams, ka turpmākajās trīs desmitgadēs darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaits samazināsies par 1 līdz 1,5 miljoniem cilvēku gadā, “Recent Experiences from OECD Countries and the European Union”, ESAO, 2012. gads.

⁽⁶⁾ “Female labour market participation”, Eiropas Komisija, 2013. gads.

2.6 EESK vērs uzmanību uz faktu, ka neestrādājošas sievietes ne vienmēr ir iekļautas statistikā un bieži nav reģistrētas kā bezdarbnieces, taču viņas faktiski ir neizmantots potenciāls. Sieviešu nodarbinātības samazināšanās nevis tieši atspoguļojas bezdarba rādītājos, bet nozīmē bezdarbību vai nedeklarētu nodarbinātību, tādējādi mazinot sieviešu darbaspēka piedāvājumu, jo viņām trūkst motivācijas. Tāpēc valsts un Eiropas līmeņa statistikas dati nevar precīzi attēlot patieso situāciju. EESK aicina Eiropas līmenī savāktos un apstrādātos statistikas datus par sieviešu nodarbinātību vairāk sagrupēt atbilstoši privāto pakalpojumu nozarēm.

2.7 EESK atzīmē, ka gada izaugsmes pētījumā būtu jāiekļauj mērķi sieviešu nodarbinātības jomā⁽⁷⁾, jo ar mērķtiecīgiem politiskajiem pasākumiem var mazināt ar dzimumu saistītās atšķirības un sekmēt iekļautību, turklāt būtiski paaugstinot ES tautsaimniecības izaugsmes potenciālu⁽⁸⁾. Šādi pasākumi, ieskaitot atkarīgu ģimenes locekļu aprūpes pakalpojumu piedāvāšanu un atteikšanos no ģimenes otro pelnītāju vēlmi strādāt mazinošām finanšu iniciatīvām (neaprobežojoties ar nosauktajiem pasākumiem), ir ļoti svarīgi, lai palielinātu sieviešu iesaistīšanos darba tirgū. Dalībvalstīm būtu jāizmanto šādas rīcībpolitikas, lai uzlabotu nodarbinātību un atbalstītu piekļuvi darbavietām un atgriešanos darbā.

2.8 Stingri taupības pasākumi nozīmē līdzekļu samazinājumu publiskajā sektorā, un tas savukārt palielina iespēju, ka darbu zaudēs galvenokārt tieši sievietes, jo publiskajā sektorā lielākoties ir nodarbinātas sievietes. Vientuļie vecāki, no kuriem lielākā daļa ir sievietes, ir viena no grupām, kuru dzīves līmenis publisko pakalpojumu apjoma samazināšanās dēļ krītas visvairāk. Vienlaikus tieši sievietes lielākoties pilda neapmaksātas aprūpes pienākumus, tāpēc viņas parasti arī ir tās, kas, samazinoties sociālās aprūpes pakalpojumu piedāvājumam, risina radušās grūtības⁽⁹⁾. Komisijai būtu jāveic visaptverošs pētījums par taupības pasākumu ietekmi uz iespēju vienlīdzību, lai tādējādi censtos rast kvalitatīvākus risinājumus, kā arī apsekojums par to, kā taupības pasākumi ietekmējuši sieviešu nodarbinātības kvantitāti un kvalitāti gan publiskajā sektorā, gan privāto pakalpojumu sektorā.

2.9 Ievēribas cienīgi ir tas, ka ES politikas veidotāji lielu uzmanību velta vispārējai nodarbināmībai, taču nepievēršas pasākumiem, lai izmantotu to ekonomiski neaktīvo sieviešu potenciālu, kuras varētu dot būtisku ieguldījumu ES izaugsmē.

2.10 EESK iesaka ES līdzekļu piešķiršanas procesā vairāk ņemt vērā dzimumu vajadzības un aicina kā ES iestādes, tā arī dalībvalstis ieviest ieteikumus, kas iekļauti vērtējumā par Eiropas Sociālā fonda dzimumu līdztiesībai sniegto atbalstu⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ “Annual Growth Survey 2013”, Eiropas Komisija, 2012. gads.

⁽⁸⁾ Komisijas dienestu darba dokuments “Progress on equality between women and men in 2012 — Accompanying document to the Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions — 2012 Report on the Application of the EU Charter of Fundamental Rights”, SWD (2013) 171 final.

⁽⁹⁾ “TUC Women and the Cuts Toolkit”, arodbiedrību kongress, 2011. gads.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Komisija, Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ĢD, 2011. gads.

3. Izglītība

3.1 Izglītības līmeņa paaugstināšanās nodrošinājusi aptuveni 50 % no ES IKP kopējā pieauguma laikposmā no 1960. līdz 2008. gadam, turklāt aptuveni pusi no minētā pieauguma izdevies panākt, pateicoties labākiem sasniegumiem sieviešu izglītības jomā ⁽¹⁾.

3.2 Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta ⁽²⁾ un ESAO ziņojumos redzams, ka sievietēm dažādu iemeslu dēļ pieejams mazāk nodarbinātības iespēju nekā vīriešiem un ka viņas saņem mazāku atalgojumu par tādu pašu darbu, lai arī lielākajā daļā ES dalībvalstu sievietēm patlaban ir labāka izglītība nekā vīriešiem.

3.3 Sistemātiskas no dzimuma atkarīgas atšķirības ⁽³⁾ studiju novirzienu izvēlē neļauj tautsaimniecībai pilnībā izmantot visu pieejamo talantu kopumu, kas savukārt nozīmē cilvēkkapitāla nepareizu sadali, kā arī inovācijas un ekonomikas izaugsmes potenciāla zaudējumus. ES iestādēm un dalībvalstīm būtu jāpievēršas dzimumu atšķirībām izglītības jomā, sekmējot skolēnu, skolotāju, vecāku un visas sabiedrības attieksmes maiņu. Šādi pasākumi būtu jāsāk īstenot jau skolas gaitu sākumā, kamēr vēl nav nostiprinājušies aizspriedumi un viedoklis par to, kas zēniem un meitenēm padodas un patīk vislabāk.

3.4 Īpašu uzmanību Komiteja iesaka veltīt tām iniciatīvām un projektiem, ko finansē no ES līdzekļiem (ESF finansējums, mūžizglītības programmas utt.). Šos instrumentus varētu izmantot, lai piekļūst darba tirgum un atgūt prasmes varētu tās sievietes, kuras vēlas atgriezties darbā, un/vai, lai veicinātu sieviešu profesionālo izaugsmi.

4. Darba tirgus

4.1 Lielākā daļa ES dalībvalstu saskaras ar dubultu problēmu, proti, sabiedrības novecošanos un zemiem dzimstības rādītājiem. Tas nozīmē, ka nākamo 20 gadu laikā samazināsies darbaspēka, ja darba tirgū iesaistīsies tikpat daudz vīriešu un sieviešu kā līdz šim ⁽⁴⁾.

4.2 Eiropas sabiedrībā vajadzīgas būtiskas izmaiņas, jo patlaban dzimumu jautājumā dominē nevienlīdzība. Atbalsts vīriešiem darba un ģimenes dzīves labākai apvienošanai ir svarīgs solis, lai panāktu vienlīdzīgu apmaksātu un neapmaksātu darba pienākumu sadalījumu starp vīriešiem un sievietēm. Vienlīdzīgāks bērna kopšanas atvaļinājuma sadalījums starp abiem vecākiem mazinātu darba devēju nevēlēšanos pieņemt darbā sievietes reproduktīvā vecumā.

4.3 Izmaiņas darbaspēka pieprasījumā, piemēram, veidojoties jauniem ražošanas procesiem un citādiem darba apstākļiem, sevišķi pakalpojumu nozarei aizvien vairāk aizstājot ražošanas un lauksaimniecības nozares, ir svarīgs sieviešu nodarbinātības palielināšanas dzinējspēks un veicina pieprasījuma pēc sieviešu darbaspēka palielināšanos.

4.4 Lai arī nepilnas slodzes nodarbinātības iespējas ir mudinājušas vairāk sieviešu pievienoties oficiālajam darba tirgum, ilgtermiņā nepilnas slodzes nodarbinātība var mazināt apmācības iespējas, profesionālās izaugsmes izredzes un palielināt nabadzības risku gan īstermiņā, gan vecumdienās. Tas it īpaši izpaužas "piespiedu" nepilnas slodzes nodarbinātībā, kas pēdējo gadu laikā ir palielinājusies ⁽⁵⁾, jo kā viena no atbildēm uz krīzi ir nepilnas slodzes darba attiecību piedāvāšana sievietēm, kas ir spiestas to pieņemt tāpēc, ka vienkārši nav citas izvēles, vai arī, lai nezaudētu darbu. Būtu jāpievērš uzmanība lielajai nelīdzsvarotībai sieviešu un vīriešu nepilnas slodzes nodarbinātībā (attiecīgi 31,6 % un 8 %). Būtu jānovērš jebkādi šķēršļi, kas traucē pāreju no nepilnas slodzes nodarbinātības uz pilnas slodzes nodarbinātību.

4.5 Komiteja atzīmē, ka pasākumi, kas motivē strādāt abus pieaugušos māsaimniecībā un palīdz strādājošajiem izpildīt viņu pienākumus pret ģimeni, ir svarīgs sieviešu nodarbinātības palielināšanas aspekts. Būtiska nozīme ir arī naudas pabalstu un atbalsta natūrā piemērotam apvienojumam.

4.6 Ģimenes otrajam pelnītājam piemērojamo nodokļu augstākas likmes var mazināt sieviešu nodarbinātību, jo tās mazina sieviešu vēlmi iesaistīties darba tirgū ⁽⁶⁾. Nodokļu un pabalstu sistēmas jāpielāgo tā, lai nemazinātu ģimenes otrā pelnītāja motivāciju strādāt.

4.7 Īpaša uzmanība būtu jāvelta neoficiālai nodarbinātībai un nestabilām darba attiecībām, tostarp fiktīvai pašnodarbinātībai. Sievietes tas ietekmē vairāk nekā vīriešus, un līdz ar to sievietes arī ir vairāk pakļautas izmantošanas riskam. ES dalībvalstīm būtu nekavējoties jāratificē ILO "Konvencija Nr. 189 par pienācīga darba nodrošināšanu māsaimniecības pakalpojumu jomā nodarbinātām personām" ⁽⁷⁾, kurā iekļauti šīm personām piemērojami darba standarti.

5. Darba samaksa un pensija

5.1 EESK aicina politikas veidotājus mazināt ar dzimumu saistīto nevienlīdzību, novēršot sieviešu un vīriešu atalgojuma atšķirības (atalgojums vidēji atšķiras par 16,2 %), jo labumu no vienlīdzīgas samaksas gūs ne tikai sievietes, bet visa sabiedrība kopumā. Saskaņā ar Eiropas pievienotās vērtības novērtējumu, sieviešu un vīriešu atalgojuma atšķirības samazinot par vienu procentpunktu, ekonomikas izaugsme palielinātos par 0,1 % ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ No visām nepilnas slodzes darba attiecībām, kurās ir nodarbinātas sievietes, 23,4 % nav brīvprātīgas (vidēji ES, 2011. gads). Avots: *Lisbon Assessment Framework Database*.

⁽²⁾ "Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD", ESAO, 2013. gads.

⁽³⁾ Starptautiskā darba organizācija, C189 — Konvencija par māsaimniecībā nodarbinātām personām, 2011. gads.

⁽⁴⁾ Eiropas Parlaments, rezolūcijas priekšlikums (B7-XXXX/2013), 17.6.2013.

⁽¹⁾ "Effects of Reducing Gender Gaps in Education and Labour Force Participation on Economic Growth in the OECD", DELSA/ELSA/WD/SEM(2012)9, ESAO, 2012. gads.

⁽²⁾ "Gender Equality Index Report", Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts, 2013. gads.

⁽³⁾ 2010. gadā Eiropā 77 % no visiem izglītības programmu absolventiem bija sievietes, veselības un labklājības jomā sieviešu īpatsvars bija 74 %, humanitāro zinātņu jomā — 65 %, savukārt inženierzinātņu jomā sieviešu īpatsvars bija tikai 25 %, zinātnes, matemātikas un datorzinātņu jomā — 38 %, "Report on the Gender Initiative: Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship", ESAO, 2011. gads.

⁽⁴⁾ "Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD", DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)1, ESAO, 2013. gads.

5.2 EESK arī pauž bažas par milzīgajām atšķirībām sieviešu un vīriešu pensijas apmērā — ES 27 dalībvalstu vidējais rādītājs ir 39 %⁽¹⁹⁾, kas vairāk nekā divreiz pārsniedz abu dzimumu darba samaksas atšķirības. Īpaši satraucoši ir tas, ka šai problēmai netiek veltīta vajadzīgā uzmanība. Problemātiski ir ne tikai tas, ka būtiskas atšķirības pastāv lielākajā daļā ES dalībvalstu, šis jautājums ir arī ļoti daudzšķautņains, jo to ietekmē nodarbinātības apstākļi (sevišķi atalgojuma atšķirības, darba stundas un nostrādātie gadi), pensiju sistēmas, jo īpaši darba dzīves laikā nopelnītā iespaids uz pensijas apmēru, un tas, cik lielā mērā pensiju sistēmas kompensē ar bērnu vai atkarīgu radnieku aprūpi saistītus pārtraukumus darba dzīvē.

5.3 EESK tāpēc uzskata, ka gan no dzimuma atkarīgo darba samaksas atšķirību mazināšana, gan ģimenei veltītā laika — bērnu vai vecāku cilvēku aprūpe, atbalsts ģimenes loceklim īslaicīgas vai ilgstošas slimības laikā utt. — pievienošana pensijas saņemšanai nepieciešamajam vīriešu un sieviešu darba stāžam (darba ņēmējiem nodrošinot iespējas saņemt atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ aprūpes un atbalsta sniegšanas vajadzībām) mazinātu no dzimuma atkarīgās pensijas apjoma atšķirības⁽²⁰⁾.

6. Uzņēmējdarbība

6.1 Nesen veiktā ESAO pētījumā⁽²¹⁾ uzsvērts, ka uzņēmējdarbības jomā ar dzimumu saistītās atšķirības ir lielas un daudzdimensionālas, izpaužoties, piemēram, dažādās subjektīvās uzņēmējdarbības prioritātēs, atšķirīgā uzņēmuma lielumā un finansālās darbības rādītājos, kā arī kapitāla pieejamībā un izmantojumā. Sieviešu mērķis uzņēmējdarbībā nav tikai gūt pēc iespējas lielāku peļņu; sieviešu-uzņēmēju ieguldījumu sociālajā un ekonomikas attīstībā raksturo viņu darbības plašākais spektrs.

6.2 Palīdzot lielākam skaitam sieviešu uzsākt uzņēmējdarbību un atbalstot jau izveidoto un sieviešu vadīto uzņēmumu attīstību, var veicināt jaunu darbvietu skaita palielināšanu, plašāku inovāciju, tautsaimniecības konkurētspēju un ekonomikas izaugsmi, kā arī mazināt sociālo atstumtību⁽²²⁾. Ir vajadzīgi apjomīgi pasākumi, lai uzņēmumu potenciālu varētu pilnībā izmantot ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei un darbvietu radīšanai Eiropā, īpaši laikā pēc krīzes.

6.3 EESK jau ierosinājusi sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai ES līmenī īstenot šādus pasākumus⁽²³⁾:

— Eiropas sieviešu uzņēmējdarbības biroja izveide, lai radītu sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūru;

⁽¹⁹⁾ "No dzimuma atkarīgas pensiju atšķirības ES", Eiropas Komisija, Tieslietu ĢD, 2013. gads.

⁽²⁰⁾ Atzinumā par tematu "Dzimumu līdztiesības, ekonomikas izaugsmes un nodarbinātības līmeņa savstarpējā saikne" (SOC/338, OV C 318, 23.12.2009., 15.–21. lpp.), EESK pauž viedokli, ka par laiku, kas izmantots aprūpei, jāpiešķir tāds pats finansālais atbalsts kā pensijas laikā.

⁽²¹⁾ "Women Entrepreneurs in the OECD: key evidence and policy challenges", DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)3, ESAO, 2013. gads.

⁽²²⁾ Pasaules banka, "Female Entrepreneurship: Program Guidelines and Case Studies", 11.04.2013.: "Piemēram, ASV sievietēm piederošu uzņēmumu izaugsmes rādītāji divreiz pārsniedz visu pārējo uzņēmumu izaugsmes rādītājus, to devums ASV ekonomikā ir 3 triljoni USD un tie nodrošina 23 miljonus darbavietu".

⁽²³⁾ OV C 299, 4.10.2012., 24. lpp.

— sieviešu uzņēmējdarbības direktora iecelšana Komisijā un dalībvalstu uzņēmējdarbības ministrijās, lai sekmētu izpratni par saimnieciskajiem ieguvumiem, ko sniedz lielāka skaita sieviešu mudināšana uzsākt un attīstīt uzņēmējdarbību;

— dzimumu izpratnē nodalītu datu vākšana par sieviešu uzņēmumiem visā Eiropā.

7. Lēmumu pieņemšana

7.1 Starptautiski pētījumi⁽²⁴⁾ apliecina, ka sievietes vadošos amatos labvēlīgi ietekmē uzņēmumu finanšu darbību, uzņēmējdarbības kultūru, vadības metodes un noturību pret krīzēm. Sievietes mazāk riskē un par prioritāti izvirza ilgtspējīgu attīstību, taču šķēršļi ceļā uz dzimumu līdztiesību lēmumu pieņemšanā ir daudz lielāki nekā atklāti atzīts.

7.2 EESK pauž cerību, ka visas privātās un publiskās par lēmumu pieņemšanu atbildīgās struktūras, pateicoties pašregulācijai, pieņems minimālos standartus vienlīdzīgas līdzdalības nodrošināšanai lēmumu pieņemšanas jomā. Biržā kotētajiem uzņēmumiem un visām publiskā sektora struktūrām būtu jāveicina pārredzamas procedūras iecelšanai amatā, iekļautības tradīcijas un izvēles brīvība. Tomēr bez sieviešu un vīriešu vēlmes rīkoties būtiski uzlabojumi nav gaidāmi.

7.3 Lai visās lēmumu pieņemšanas struktūrās nodrošinātu dzimumu līdzsvaru, EESK politikas veidotājiem un uzņēmumiem vēlētos ieteikt pārskatīt šādus jautājumus:

— plašāka informācija par sievietēm vadošos amatos;

— lielāka pārredzamība, izraugoties talantīgus cilvēkus pieņemšanai darbā;

— kritiskās masas panākšana un saglabāšana;

— ar dzimumu lomām saistīto aizspriedumu pārvarēšana;

— līderu pēctecības plānošana;

— jaunu talantu sagatavošana;

— atbalsts konsultāciju tīklu izveidei publiskajā un privātajā sektorā;

— labas prakses izplatīšana un

— Eiropas mēroga koordinētas datubāzes izveide ar informāciju par kvalificētām sievietēm amatos, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanu.

⁽²⁴⁾ "Women Matter", McKinsey; "Do Women in Top Management Affect Firm Performance?", Smith and Verner; "Diversity and gender balance in Britain plc", TCAM; "Mining the Metrics of Board Diversity", Thomson Reuters utt.

7.4 Lai īstenotu "Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģiju (2010-2015)"⁽²⁵⁾, EESK aicina panākt sieviešu un vīriešu vienlīdz plašu līdzdalību sabiedriskajā dzīvē un īpaši politikā, jo patlaban vērojamā nepietiekamā sieviešu pārstāvība ierobežo viņu līdzdalības tiesības⁽²⁶⁾. ES iestādēm, dalībvalstīm un sociālo partneru organizācijām būtu jārada piemērs un dzimumu līdztiesības mērķi jāievieš to politiskajās un pārvaldes struktūrās, jo īpaši pašā augstākajā līmenī.

8. Bērnu aprūpe

8.1 Svarīgs sieviešu nodarbinātību ietekmējošs aspekts ir bērnu, sevišķi mazu bērnu, pilna laika aprūpes iestāžu pieejamība. Publisko izdevumu par bērnu aprūpes pakalpojumiem palielināšana ir tieši saistīta ar sieviešu pilnas slodzes nodarbinātības pieaugumu⁽²⁷⁾.

8.2 Tāpēc Barcelonas mērķi katrā ziņā jāizpilda. Tomēr Komisijas nesensais ziņojums liecina, ka 2010. gadā tikai 10 dalībvalstis bija izpildījušas attiecībā uz bērniem vecumā līdz trim gadiem izvirzīto Barcelonas mērķi. Tajā pašā gadā bērnu, kas jaunāki par trim gadiem, un bērnu, kuri sasnieguši obligāto skolas vecuma, grupās 90 procentu mērķi bija sasniegušas tikai 11 dalībvalstis⁽²⁸⁾.

8.3 Tā kā dalībvalstis ar visaugstākajiem dzimstības rādītājiem arī visvairāk paveikušas, lai vecāki varētu labāk apvienot darba un privāto dzīvi, un tā kā šajās valstīs arī ir augsts sieviešu nodarbinātības līmenis⁽²⁹⁾, dalībvalstīm ar politiskajiem pasākumiem⁽³⁰⁾ būtu jāsniedz efektīvāks, finansiāli un citādi pieejamāks un kvalitatīvāks atbalsts ģimenēm ar bērniem, piemēram:

- "ieguldījumi bērnos" — atbalsta programmas agrīnā bērnībā, sevišķi tādas, kurās paredzēti uz ģimenēm vērsti, mājās un īpašos centros sniegti ģimenes atbalsta pakalpojumi;
- "ģimenes un profesionālo pienākumu apvienošana" — pasākumu koordinēšana dažādās jomās, piemēram, bērnu aprūpes nodrošināšana, bērna kopšanas atvaļinājums un ģimenes interesēm atbilstoši apstākļi darbavietā;

- "dzimstības līmeņa palielināšanai labvēlīgu pamatnosacījumu radīšana" — nodokļu atlaides (piemēram, bērnu aprūpes kuponu sistēma Apvienotajā Karalistē) līdzās ģimenes un darba dzīves apvienošanas iniciatīvām, kā arī politiski pasākumi, lai plašāk palīdzētu segt bērnu audzināšanas izmaksas, atvieglotu jaunu pāru piekļuvi cenas ziņā pieejamiem mājokļiem un sekmētu drošas nodarbinātības attiecības.

9. Aizspriedumi un diskriminācija

9.1 Lai arī meiteņu izglītības jomā uzlabojušies sasniegumi pēdējās desmitgadēs ļāvuši uzlabot sieviešu ienākumu gūšanas potenciālu, sabiedrības attieksme pret sieviešu nodarbinātību un ģimenes vērtību, no vienas puses, un līdztiesības, no otras puses, pretnostatījums joprojām traucē panākt sieviešu un vīriešu īpatnsvāra darba tirgū līdzsvarotību.

9.2 EESK īpašas bažas pauž par tādu sieviešu diskrimināciju, kurām ir invaliditāte, kuras ir migrantas vai pieder kādai mazākumtautībai. Tāpēc Komiteja aicina nekavējoties ieviest Direktīvu "Par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu"⁽³¹⁾.

9.3 Vardarbība pret sievietēm ir ne tikai neattaisnojama sociāla parādība, bet arī rada augstas izmaksas tautsaimniecībai. Aprēķināts, ka vardarbība pret sievietēm Eiropas Padomes 47 dalībvalstīs katru gadu izmaksā vismaz EUR 32 miljardus⁽³²⁾. Politiskie pasākumi ir ļoti svarīga ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai, tomēr tradicionālo viedokli par sievietes lomu sabiedrībā izdosies mainīt tikai tad, kad sievietēm būs tādas pašas iespējas ieņemt vadošus amatus kā vīriešiem.

9.4 Dzimumu līdztiesības veicināšanā ļoti svarīga ir plašsaziņas līdzekļu loma. Plašsaziņas līdzekļi ne tikai atspoguļo, bet arī rada sociālās kultūras modeļus un normas, un tie ir būtisks, sabiedrības viedokli un kultūru veidojošs spēks. Turklāt tieši plašsaziņas līdzekļu sniegtā informācija sekmē visu sabiedrības locekļu, tostarp politikas veidotāju un iedzīvotāju, vispārējo izpratni par dzimumu līdztiesības sarežģīto jautājumu; tāpēc plašsaziņas līdzekļu nozarē steidzami jārisina dziļi iesakņojusās nevienlīdzības problēma, kas izpaužas kā sieviešu nepietiekama pārstāvība (sevišķi augstākā līmenī), šķēršļi profesionālajai izaugsmei un zems atalgojums (salīdzinājumā ar vīriešiem)⁽³³⁾.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

⁽²⁵⁾ "Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģija (2010-2015)", Eiropas Komisija, 2010. gads.

⁽²⁶⁾ "Database on women & men in decision making", Eiropas Komisija, Tieslietu ĢD.

⁽²⁷⁾ "Closing the Gender Gap: Act Now", ESAO, 2012. gads.

⁽²⁸⁾ "Barcelonas mērķi", Eiropas Komisija, 2013. gads.

⁽²⁹⁾ OV C 318, 23.12.2009., 15.-21. lpp.

⁽³⁰⁾ "Extending opportunities: How active social policy can benefit us all", ISBN 92-64-00794-6, ESAO, 2005. gads.

⁽³¹⁾ COM(2008) 426 final, 2.7.2008.

⁽³²⁾ OV C 351, 15.11.2012., 21.-26. lpp.

⁽³³⁾ Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE), "Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Women and the Media — Advancing gender equality in decision-making in media organisations", 2013. gads.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ilgtspējīgas attīstības mērķu noteikšana. ES pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES nostājas sagatavošanā" (izpētes atzinums)

(2013/C 341/03)

Ziņotāja: **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 6. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Ilgtspējīgas attīstības mērķu noteikšana. ES pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES nostājas sagatavošanā"

(izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 92 balsīm par, 52 balsīm pret un 21 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK iesaka gan ES iestādēm, gan 2012. gada 17. decembrī ANO Ģenerālās asamblejas 67. sesijā izveidotajai darba grupai (tā saucamajai atklātajai darba grupai) piemērot un pieprasīt piemērot *ex ante* ekonomikas, sociālās un vides ietekmes novērtējumus kā attiecībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķu definēšanu, tā arī starptautiskajās sarunās par mērķiem, kuriem vajadzētu kļūt par vispārēji piemērojamām vērtībām, lai līdzsvarotu iespējamās vai pastāvošās labvēlīgās un nelabvēlīgās pārmaiņas starp nozarēm, ģeogrāfiskajām zonām un darbības jomām.

1.2 Budžeta samazināšanu nedrīkstētu attiecināt uz sociālajām programmām, kurām ir svarīga nozīme jebkura ilgtspējīgas attīstības mērķa īstenošanā un kuras attiecas uz izglītību, veselību, kā arī paredzētas gados jauniem bezdarbniekiem.

1.3 EESK atbalsta ES vēlmi turpināt stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu Eiropas pusgada ietvaros un izmantot izdevību, lai piešķirtu tai nozīmi, ierosinot "atvērta" sociālu, ekonomikas un vides stratēģiju, kā arī īstenojot ES stratēģiju *integrētai* ilgtspējīgai attīstībai.

1.4 Komiteja iesaka šajā procesā iesaistīt Eiropas pilsonisko sabiedrību kopā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomēm (ESP) un tām līdzīgām organizācijām.

1.5 Komiteja aicina dalībvalstis un ES iestādes

1.5.1 turpināt aktīvu darbu partnerības veidošanā ES pārmaiņu programmas un ārējās attīstības palīdzības un sadarbības politikas ietvaros, kā arī ņemt vērā savas un partneru

intereses divpusējās un daudzpusējās ārējās tirdzniecības sarunās, ievērojot *cilvēktiesības* un tiesības ekonomikas, sociālajā un kultūras jomā;

1.5.2 nostiprināt un stabilizēt Eiropas sociālo modeli, lai nodrošinātu stiprus pamatus un konkurētspēju, kuras pamatā ir ne vien spēja ieviest tehnoloģiskus jauninājumus, bet arī inovācija sociālā progresa veicināšanai;

1.5.3 darīt visu iespējamo, lai attīstītu tā saucamo zaļo ekonomiku, kurā tiek taupīgi izmantoti resursi un primārā un sekundārā enerģija un kura ir visu iedzīvotāju, kā arī, pateicoties godīgai tehnoloģiju nodošanai, tirdzniecības partnervalstu interesēs. Šādas ekonomikas pamatā jābūt pārejai enerģijas izmantošanas jomā, kura būtu vērsta uz vajadzību ierobežošanu, kā arī uz efektīvāko tehnoloģiju piedāvājumu uzglabāšanas un CO₂ emisiju samazināšanas jomā;

1.5.4 stiprināt publiskos un vispārējas nozīmes pakalpojumus, lai Eiropa gan tās robežās, gan ārpus tām, ar deleģāciju un publiskās sadarbības starpniecību būtu taisnīgas labklājības teritorija;

1.5.5 definēt publiskos pakalpojumus Eiropā, balstoties uz pamattiesībām, kas jānodrošina Eiropas iedzīvotājiem, izmantojot pamatdirektīvu par publiskajiem pakalpojumiem un atmetot vienkāršas pašregulācijas loģiku;

1.5.6 noteikt pienākumu Eiropas un trešo valstu uzņēmumiem, kas darbojas tās teritorijā, piešķirt uzņēmumu sociālajai atbildībai reālu vides aizsardzības dimensiju. Būtībā uzņēmumiem ir jāatskaitās par to pārvaldības radītajām sekām sociālajā un vides jomā. Šī atbildība jāīsteno praksē, tai jābūt noteiktai, pārredzamai un izsekojamai pasūtītāja/apakšuzņēmēja ķēdes posmos gan starpvalstu, gan vietējā līmenī. Pārredzamībai un neatkarībai jāattiecas arī uz reitingu un novērtējumu aģentūrām;

1.5.7 rosināt un atbalstīt MVU un sociālas un solidāras ekonomikas uzņēmumu attīstību;

1.5.8 efektīvi iesaistīties vides uzdevumu risināšanā, nodrošinot faktiskas vispārējas tiesības uz vides informāciju un Orhūsas konvencijas efektīvāku īstenošanu, un paredzēt brīdināšanas iespējas vides jomā algotiem darba ņēmējiem ar to pārstāvības organizāciju starpniecību uzņēmumos;

1.5.9 pārorientēt banku uzdevumus un virzīt uzkrājumus uz rūpniecību un t.s. reālo ekonomiku, lai veicinātu vides pārmaiņas, mājokļu būvniecības un pielāgošanas finansēšanu, izglītību, enerģētikas politiku, pārtikas nodrošinājumu, piekļuvi ūdenim, slimnīcām, kā arī ceļu, ostu un dzelzceļu infrastruktūrai utt., jo visi minētie faktori ir obligāti priekšnoteikumi ilgtspējīgai attīstībai ekonomikas, sabiedrības un vides jomā;

1.6 EESK mudina Eiropas Savienību

1.6.1 Turpināt iesākto darbu, lai samazinātu finanšu spekulācijas un veicinātu ilglaicīgākus ieguldījumus;

1.6.2 cīnīties ar neoficiālu, nedeklarētu vai nepilnīgi deklarētu darbu Eiropā un ārpus Eiropas ar iesaistīto Eiropas uzņēmumu starpniecību, lai panāktu starptautisko darba standartu piemērošanu un sociālo iemaksu veikšanu, kā arī apkarotu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, izveidojot iedarbīgu sankciju sistēmu un nostiprinot neatkarīgus kontroles mehānismus (darba inspekcijas);

1.6.3 apkarot arī dažādus veidus, kā tiek pazemināti starptautiskie darba standarti, samazināta darba vērtība un aizskarta dažu darba ņēmēju (visu to, kuru tiesības netiek ievērotas) cieņa, kā arī veicināt stabilu nodarbinātību un drošu sociālo aizsardzību, kas garantē labklājību un sociālo komfortu.

2. Ievads

2.1 Lēmums uzsākt procesu, kura rezultātā tiktu noteikti ilgtspējīgas attīstības mērķi, bija viens no svarīgākajiem Rio+20 konferences lēmumiem. Process sākās 2013. gada janvārī, izveidojot atklātu starpvaldību darba grupu, kuras uzdevums ir laikā no 2013. gada septembra līdz 2014. gada septembrim iesniegt ziņojumu un priekšlikumu ANO Ģenerālajai asamblejai. Saskaņā ar Rio+20 konferences noslēguma dokumentu šā procesa norise ir jāsaskaņo ar pasākumiem, kas saistīti ar attīstības programmu laika posmam pēc 2015. gada.

2.2 Šis atzinums ir saistīts ar 2013. gada jūnijā EESK pieņemto NAT specializētās nodaļas pašiniciatīvas atzinumu "Zaļā ekonomika — veicināt ilgtspējīgu attīstību Eiropā" ⁽¹⁾, kā

arī REX specializētās nodaļas atzinumu par Komisijas paziņojumu "Cilvēka cienīgu dzīvi visiem — nabadzības izskaušana un ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšana pasaulē" ⁽²⁾. Eiropas ilgtspējīgas attīstības perspektīvā jāaizsargā un jāstiprina Eiropas sociālais modelis, bez kura pāreja uz zaļo ekonomiku nevar norisināties veiksmīgi. Fakts, ka tiek gaidīta starptautiska nolīguma noslēgšana par ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) noteikšanu, nevar būt par ieganstu, lai atliktu vai mazinātu saistības, ko rūpnieciski attīstītās valstis ir uzņēmušas attīstības palīdzības un sadarbības politikas jomā.

2.3 Vēstulē, kurā Komiteja tiek aicināta sagatavot izpētes atzinumu, Komisija norāda uz saikni starp ilgtspējīgas attīstības, iekļaujošas zaļās ekonomikas un nabadzības izskaušanas mērķiem. Komisija aicina noskaidrot, kā ekonomikas, sociālo un vides dimensiju veiksmīgi integrēt turpmākajos vispārējos ilgtspējīgas attīstības mērķos. Šajā saistībā Komisija vēlētos, lai savu viedokli diskusijā paustu Komitejai līdzīgas starptautiskās iestādes.

2.4 Ilgtspējīgas attīstības novērošanas centra divās sanāksmēs EESK uzklaušja pārstāvjus no galvenajām grupām (tā saucamajām "nozīmīgajām grupām"), kuras ANO ir atzinusi Rio+20 konferencē.

2.5 Savukārt ANO izveidoja augsta līmeņa grupu, kuras sastāvā ir valdību pārstāvji un kurai 2013. gada septembrī jāiesniedz pirmais ziņojums. ANO ģenerālsēkretāra vietnieks un ANO Vides programmas izpilddirektors *Achim Steiner* kgs 14. maijā vērsās pie EESK un citiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ar uzrunu "Attīstības veicināšana pēc Rio+20 konferences". Pēc viņa domām, ir vajadzīgas visaptverošas konsultācijas par IAM, kurās piedalītos valdības, pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors. Nīderlandes vēstniece ilgtspējīgas attīstības jautājumos un t.s. atklātās darba grupas locekle *Kitty van der Heijden* kdze dalījās savā pieredzē par darbu ANO izveidotajā darba grupā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Domu par IAM iekļaušanu Rio+20 paziņojumā ierosināja Kolumbijas, Gvatemalas un Peru valdības. Balstoties uz Rīcības plānu 21. gadsimtam un Johannesburgas īstenošanas plānu, minētās valstis kopīgā priekšlikumā ieteica noteikt konkrētu, novērtējamu mērķu kopumu, lai panāktu jaunu politisku apņemšanos veicināt ilgtspējīgu attīstību. Trīs minētās Latīņamerikas valstis (vēlāk savu ieguldījumu sniedza arī Apvienotie Arābu Emirāti) ierosināja astoņas IAM darbības jomas: pārtikas nodrošinājums, ūdens, enerģētika, pilsētas, okeāni, dabas sistēmas, resursu efektīva izmantošana un nodarbinātība.

3.2 Kā noteikts Rio+20 konferences noslēguma dokumentā "Nākotne, kādu to vēlamies", IAM vajadzētu:

— būt balstītiem uz Rīcības plānu 21. gadsimtam un Johannesburgas īstenošanas plānu;

⁽¹⁾ OV C 271, 19.9.2013., 18.-22. lpp.

⁽²⁾ OV C 271, 19.9.2013., 144.-150. lpp.

- pamatoties uz iepriekš noteiktām saistībām;
- attiekties galvenokārt uz prioritārām jomām ilgtspējīgas attīstības īstenošanai saskaņā ar noslēguma dokumentu;
- līdzsvaroti ņemt vērā trīs ilgtspējīgas attīstības sadaļas un to savstarpējo saikni;
- atbilst ANO attīstības programmai laika posmam pēc 2015. gada un būt tajā iekļautiem;
- būt saskaņotiem ar Tūkstošgades attīstības mērķiem;
- paredzēt aktīvu visu iesaistīto pušu līdzdalību atkarībā no nepieciešamības.

Turklāt šiem mērķiem vajadzētu būt konkrētiem, īsiem, viegli saprotamiem, skaitliski ierobežotiem, tālejošiem, globāliem un vispārēji piemērojamiem visām valstīm (neatkarīgi no atšķirīgajiem apstākļiem tajās).

3.3 Ideālā variantā Rio+20 konferences rezultātā tiktu izstrādāts rīcības plāns ar tādas pasaules redzējumu, kurā ikviens cilvēks var izmantot savas tiesības, dzīvot taisnīgos apstākļos, nebūdam pakļauts nabadzības netaisnībai, un atbilstīgi planētas resursiem.

3.3.1 Piemēram, *Oxfam International* (*Oxfam*, Attīstības mērķi laikposmam pēc 2015. gada: *Oxfam International* nostāja, 2013. gada janvāris), uzskata, ka programmā laika posmam pēc 2015. gada jāatbalsta šāds redzējums, jānosaka attiecīgi mērķi un precīzi jānorāda veicamie pasākumi, lai minēto redzējumu īstenotu. Lai panāktu visu cilvēku labklājību, ievērojot planētas iespējas, ir nepieciešams pārorientēt ekonomikas, sociālās un politiskās attīstības pamatus.

3.3.2 Minētā NVO uzskata, ka debatēs par laika posmu pēc 2015. gada vēl nav radusies skaidrība par programmas lomu un par to, kā šāda programma var reāli mainīt nabadzībā dzīvojošu cilvēku stāvokli. Ārkārtīgi svarīgi ir vienoties par to, kādā veidā mērķi sasniedzami, lai būtu iespējams tos precīzi noteikt. Ar šiem mērķiem ir jāstimulē politiskā griba un tādas publiskās iniciatīvas, kuru mērķis ir izskaust nabadzību un nevienlīdzību un aizsargāt planētu,

- paūzot vienotu redzējumu un nosakot publiskajām iestādēm un starptautiskajai kopienai kopējas prioritātes, kuras kļūst par radikālu pārmaiņu pamatu;

- nodrošinot iedzīvotājiem spēcīgu aktīvas rīcības instrumentu, ar kura palīdzību pieprasīt politiskas pārmaiņas, piespiest publiskās iestādes un privāto sektoru sniegt atskaites un uzsākt pārmaiņas veicinošas iniciatīvas;
- veicinot pārmaiņas valstu politikas un lēmumu pieņemšanas līmeni ar aktīvas rīcības, finanšu un līdzinieku (piemēram, citu valstu vai reģionāla līmeņa partneru) spiediena palīdzību, kā arī lielāku pārredzamību un efektīvāku datu vākšanu jauno mērķu īstenošanas vajadzībām;
- veidojot dialogu un stiprinot atbildību visos līmeņos, t.i., starp valstīm un to iedzīvotājiem, valstīm un privāto sektoru, starp valstīm un starpvaldību iestādēm, starp attīstības sadarbības partneriem un iedzīvotājiem, un atbildīgajiem uzņēmumiem;
- stiprinot starptautisko iestāžu, piemēram, ANO un starptautisko finanšu organizāciju, darbības konsekvenci, saskaņotību un pārredzamību.

3.4 Uzņēmumu ekoloģiskā snieguma uzlabošana un darba vietu radīšana

3.4.1 Lai panāktu reālās ekonomikas noturīgu atveseļošanu, noteikti vajadzētu pāriet uz tādu ražošanas modeli, kurā efektīvāk izmanto resursus. Eiropai vajadzētu atbalstīt rūpniecības bāzi un ar to saistītās nozares un zināšanas, vienlaikus atbalstot pilnīgākas un tālejošākas Eiropas klimata politikas nostādnes, lai līdz 2050. gadam sasniegtu vērienīgākus klimata mērķus.

3.4.2 Svarīgākais uzdevums ir noskaidrot, kā panākt resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisijas līmeni un kā šo pāreju pārvaldīt. Vajadzētu uzsvērt divus aspektus: rūpniecības politika, kas jāīsteno, lai ekonomika kļūtu videi draudzīga un saglabātos rūpniecības bāze, un nodarbinātības perspektīvas šajā sakarībā (*Béla Galgóczi*, Uzņēmumu ekoloģiskā snieguma uzlabošana un darba vietu radīšana, Eiropas Arod biedrību institūts, 2012. gads).

3.4.3 Rūpniecībai ir vadošā loma pētniecībā un izstrādē, tirdzniecībā un – mazākā mērā – ieguldījumu jomā. Izšķiroša nozīme ir pārejai uz zema oglekļa emisiju līmeņa attīstības modeli, kas paaugstina ergoefektivitāti, ceļ ilgtspējīgas nodarbinātības vērtību un aizsargā veselību.

3.4.4 Eiropas izaugsme pašlaik ir viena no zemākajām tās vēsturē kopš 1929. gada, bet, lai īstenotu turpmākos ilgtspējīgas un noturīgas attīstības mērķus, ir vajadzīgi divi svarīgi faktori: 1) zems CO2 emisijas līmenis, 2) demokrātija.

3.4.5 Eiropas Savienībai jāturpina centieni pētniecības un izstrādes jomā, lai radītu tik daudz darbavietu, cik nepieciešams tās ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, vienlaikus meklējot risinājumus turpmākajām attīstības vajadzībām, ko radīs lielāka izaugsme citos kontinentos, tādās jomās kā pakalpojumi, izglītība, veselības aprūpe, vide, transports, enerģētika, mājokļi, urbanizācija, lauksaimniecība, pārtika utt.

3.5 Nodarbinātībai, sociālai iekļaušanai un ilgtspējīgai izaugsmei ir jābūt ES un pasaules mēroga pasākumu centrā

3.5.1 SVF ir atzinis, ka taupības pasākumi ir bijuši smagāki, nekā sākotnēji iecerēts. Jāsecina, ka to apmērs ir jāsamazina. Budžeta samazināšanu nedrīkstētu attiecināt uz sociālajām pamatprogrammām, kas saistītas ar izglītību, veselību vai paredzētas gados jauniem bezdarbniekiem. Pēc starptautiskās finanšu krīzes finansējuma vajadzības dalībvalstīs ir kritiskā stāvoklī, un Eiropadomes līgums par ES daudzgadu finanšu shēmu nepietiekami aptver reālās ekonomikas refinansēšanu. Ar pasākumiem, kurus iesaka Pasaules banka, SVF un Eiropas Savienības Padome, nav iespējams radīt ekonomikas atlabšanai un ilgtspējīgai ilgtermiņa izaugsmei nepieciešamos apstākļus.

3.5.2 Pārdomātu sociālo politiku, piemēram, programmas, kuru mērķis ir palīdzēt bezdarbniekiem meklēt darbu, vai sistēmas, ar kuru palīdzību sociālā apdrošināšana tiek nodrošināta mazāk aizsargātajiem sabiedrības locekļiem, nevar uzskatīt tikai par izdevumiem. Tas ir ieguldījums nākotnē.

3.5.3 Eirozonā īpaši smagā situācijā ir jaunieši; viņu bezdarba līmenis sasniedz 22 %, bet dažās valstīs, piemēram, Spānijā un Grieķijā, pat pārsniedz 50 %. Jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem *pagaidu nodarbinātība* 2010. gadā pārsniedza 50 % un sasniedza gandrīz 70 % (*Eurofound*, Trešais Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums, 2012. gads).

3.5.4 Iedzīvotājiem it visur ir jānācies dārgi maksāt, lai novērstu finanšu aprindu bezatbildīgās rīcības smagās sekas.

3.5.5 ES ir jāpārdomā sociālās dimensijas, bet īpaši par sociālā dialoga satura uzlabošanu, kā paredzēts ceļvedī par Eiropas Ekonomiskās un monetārās savienības pilnveidošanu. ES būtu jāpalīdz dalībvalstīm izveidot jauniešiem paredzētas garantiju sistēmas, veicināt rūpniecības daudzveidību un inovāciju, palielināt darba tirgus pakalpojumu efektivitāti, paātrināt darba vietu radīšanu un palielināt sociālos ieguldījumus (*ILO*, *Guy Ryder*, Darba vietas, sociālā integrācija un izaugsme jāizvirza par ES darba kārtības prioritātēm, 2013. gada 14. februāris).

4. Eiropas pusgada ekoloģiskā snieguma uzlabošana

4.1 Pirmās EESK rīkotās uzklaušanās sanāksmes liecina, ka saikne starp ES apkopoto pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu un ieguldījumiem, kas tiešo konsultāciju ceļā apkopoti ANO sistēmas ietvaros, nav saprotama un pārredzama tādā mērā, kādā Eiropas iedzīvotāji būtu tiesīgi sagaidīt. Līdzās pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizāciju ieguldījumiem ir arī privāto interešu lobiju grupu un valdību ieguldījumi, un viss norisinās

pēc grafika, kurā neatliek laika debašu rīkošanai atbilstīgi organizāciju neatkarībai un sociālā dialoga autonomijai. Turklāt pārraugot Rio+20 konferences rezultātus un tā saucamās atklātās darba grupas veikumu, iezīmējas scenārijs, kura mērķis ir izvērst iepriekš noteiktu nostāju, it kā viss jau būtu izlemts citviet.

4.2 Par laimi, ES nolēma īstenot visus pasākumus, nodrošinot stratēģijai "Eiropa 2020" un Eiropas pusgadam ekoloģisko komponentu, lai panāktu saskaņotu ES ieguldījumu, kura ietvaros Eiropa rīkosies un paudīs vienotu nostāju starptautiskā līmenī.

4.3 Šobrīd ir svarīgi ņemt vērā ilgtspējīgu attīstību galvenajās politikas jomās. Pašlaik tās ir stratēģija "Eiropa 2020" un tās pārvaldības centrālais elements – Eiropas pusgads.

EESK lielu interesi pievērš Komisijas un Padomes apgalvojumiem, ka Rio+20 konferences laikā izdarītie secinājumi un izvēlētie procesi Eiropas Savienībā tiks īstenoti un attīstīti ar stratēģijas "Eiropa 2020" palīdzību. EESK rūpīgi sekos līdzi, lai tas tā patiešām notiktu (Eiropas Savienības Padome, Rio+20: rezultāti un turpmāki pasākumi pēc 2012. gada ilgtspējīgai attīstībai veltītās ANO konferences – Padomes secinājumi, 2012. gada 25. oktobris, 15477/12).

4.4 EESK lielu uzmanību velta arī Eiropas pusgada pasākumos iesaistīto dalībnieku skaita pieaugumam. Šogad Vides ģenerāldirektorāta darbība ir aktīvāka nekā līdz šim; pagājušā gada decembrī Vides padome pirmo reizi apsprieda gada izaugsmes pētījumu. EESK rūpēsies, lai pilsoniskajai sabiedrībai būtu iespēja papildināt procesu ar jautājumiem, kas saistīti ar ilgtspējīgu attīstību, un lai tas būtu iespējams valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomju līmenī, jo dažām no tām ir īpašas kompetences šajā jomā, kā arī valstu ilgtspējīgas attīstības padomju līmenī.

4.5 Izvērtējot gada izaugsmes pētījumu, nākas konstatēt, ka nav pietiekami skaidri norādīta saikne starp dažādām krīzēm, proti, finanšu, ekonomikas, sociālo un arī vides krīzi, un ka mēs pietiekami neapzināmies, ka ir jārikojas steidzami, lai pārveidotu visu ekonomiku kopumā un padarītu to videi draudzīgāku, turklāt tas jā dara nevis neraugoties uz krīzi, bet tieši krīzes dēļ. Pašreizējo ceļu turpināt vairs nav iespējams.

4.6 Attiecībā uz gada izaugsmes pētījumu vajadzētu panākt, lai Eiropas Savienība paustu vienotu nostāju. ES nevar uzsākt pasaules līmeņa sarunas par ekonomikas ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanu, ja tā šo tematu nav iekļāvusi svarīgākajos ES ekonomikas politikas dokumentos.

4.7 Šajā saistībā nedaudz mulšina arī fakts, ka trūkst atsaucis uz konkrētas izaugsmes koncepciju. Kā gan ES starptautiskajās debatēs var rosināt ideju par rādītājiem, kas papildina IKP, ja savā izaugsmes pētījumā tā atsaucas tikai uz IKP? Šajā dokumentā, protams, ir skatītas sociālās problēmas, bet tajā nav tieši minēts mērķis nodrošināt labklājīgu dzīvi ar pieejamajiem planētas resursiem (tāds ir Septītās vides rīcības programmas nosaukums).

4.8 Debatēs par citu rādītāju ieviešanu ir izdevība smelties iedvesmu no daudziem avotiem, un tagad ir jāsāk to īstenot, balstoties uz dialogu, kurā kā vienlīdzīgi partneri piedalās institucionālās puses un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, un apspriešanas procesā iesaistot visas ieinteresētās puses.

4.9 EESK konstatē, ka videi nelabvēlīgu subsīdiju atcelšana un vides nodokļu ieviešana ir jautājumi, kas tiek regulāri izskatīti gada izaugsmes pētījumā un iekļauti ieteikumos dalībvalstīm; savukārt šogad apskatīti jautājumi par atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanu, kā arī atkritumu pārstrādes uzlabošanu.

5. Tūkstošgades attīstības mērķu un ilgtspējīgas attīstības mērķu savstarpējā saikne

5.1 *Vajadzētu panākt optimālu vienošanos par Savienības budžetu tūkstošgades attīstības mērķiem* ⁽³⁾.

5.1.1 Nabadzības samazināšana ir taisnīguma un tiesiskuma jautājums, kas ietver piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem, izglītībai un nodarbinātībai. TAM ir izstrādāti, pārāk lielu uzsvaru liekot uz līdzekļu devējiem. Gatavojot nākamās nostādnes, ir jāparedz:

— lielāks partnervalstu atbalsts un to plašāka iesaistīšanās, jo tām ir jāveic lielākā daļa darba;

— stingrāki abpusējās atbildības noteikumi gan līdzekļu devējām valstīm, gan partnervalstīm; un

— vajadzīgais elastīgums, lai partnervalstis varētu attīstības mērķus pielāgot attiecīgās valsts apstākļiem.

5.1.2 Pateicoties laikā ierobežotai un uz rezultātiem virzītai pieejai, astoņi TAM būtiski ietekmēja starptautiskās attīstības politikas jomas. Tā kā TAM koncentrējās uz konkrētiem un izmērāmiem mērķiem, tie sekmēja attīstības palīdzības palielināšanos un tās efektīvāku orientāciju. Tomēr, tuvojoties 2015. gada termiņam, kļūst skaidrs, ka mērķu īstenošanas rezultāti būs nepilnīgi – būs gan ieguvumi, gan zaudējumi.

5.1.3 Pašreizējos tūkstošgades mērķus vajadzēs papildināt ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Pastāv divas lielas IAM un TAM atšķirības: IAM ir pasaules mēroga mērķi (pretēji TAM, kuri galvenokārt attiecas uz dienvidu valstīm), kas līdztekus centrālajam nabadzības samazināšanas nosacījumam ietver arī citas dimensijas (dabas resursi, patēriņš, ražošana, enerģētika, cilvēktiesības u.c.).

5.1.4 Nākamie divi gadi būs izšķiroši jaunās attīstības programmas sagatavošanas darbā. Šiem diviem procesiem — TAM pārskatīšanai un IAM oficiālai apstiprināšanai — būs jānodrošina galvenās vadlīnijas ilgtspējīgas attīstības struktūrai laikposmā pēc 2015. gada.

Šajās vadlīnijās būtu jāparedz, ka publiskās politikas budžetā transversāli tiek iekļauta dzimumu līdztiesības dimensija – nabadzības un nevienlīdzības apkarošanas galvenais nosacījums ⁽⁴⁾.

Šā vērīenīgā uzdevuma īstenošanā lielāka nozīme jāpiešķir cilvēktiesībām un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalībai lēmumu pieņemšanā, savukārt darbība ir jāvirza uz ekonomiku un pakalpojumiem kā sabiedrības attīstības līdzekļiem ⁽⁵⁾.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

⁽³⁾ OV C 271, 19.9.2013., 144.-150. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 76, 14.3.2013., 8.-14. lpp.

⁽⁵⁾ OV C161, 6.6.2013., 82.-86. lpp.

OV C 181, 21.6.2012., 28.-34. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārtikas nodrošinājums un bioenerģija" (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 341/04)

Ziņotājs: **Franco CHIRIACO** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 14. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Pārtikas nodrošinājums un bioenerģija".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 173 balsīm par, 3 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka pārtikas nodrošinājuma jautājumam jābūt Eiropas Savienības politikas centrā kā globālās stabilitātes stratēģijas priekšnoteikumam.

1.2 Apspriešanās "Pārtika pret degvielu" ("*Food vs Fuel*") EESK gan piekrīt Eiropas Savienībai par nepieciešamību samazināt atkarību no fosilā kurināmā importa, tomēr aicina Komisiju par galveno uzskatīt pārtikas apgādes nodrošinājumu, ainavu aizsardzību, Eiropas lauksaimniecības konkurētspēju, zemes izmantojumu ⁽¹⁾, veidojot ciešu saikni starp pārtikas nodrošinājumu un bioenerģijas ražošanu ⁽²⁾.

1.3 EESK uzskata, ka Eiropas Savienības nākotnes pamatā jābūt sociālajai, ekonomikas un vides ilgtspējai, bet enerģijas no atjaunojamiem avotiem ražošana būs cieši jāsaista ar šo mērķu sasniegšanu.

1.4 EESK atbalsta Komisijas lēmumu iekļaut Direktīvā 98/70/EK un Direktīvā 2009/28/EK saistošus noteikumus par zemes izmantojuma izmaiņām, jo pašreizējās biodegvielas tiek ražotas no lauksaimniecības kultūrām.

1.5 EESK apstiprina savu atzinumā TEN/502 ⁽³⁾ jau izteikto viedokli un paziņo, ka tā iebilst pret Komisijas lēmumu vērtēt "netiešas izmaiņas zemes izmantojumā" attiecībā uz fosilajiem un biogēnajiem enerģijas avotiem, ņemot vērā tikai siltumnīcefekta gāzu bilanci un nepietiekami novērtējot tādus aspektus kā apgādes drošība un fosilo avotu ietekme.

1.6 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, ņemot vērā jau veiktos ieguldījumus, ierobežot biodegvielu ražošanu no pārtikas augu kultūrām un ar stimuliem atbalstīt "modernās" degvielas, tomēr uzskata, ka otrās paaudzes degvielu ražošana, kurās izmanto koksnī un salmus, varētu samazināt oglekļa absorbēšanas ciklu, attiecīgi radot oglekļa dioksīda līmeņa paaugstināšanos ⁽⁴⁾.

1.7 EESK vērtējums būtu citāds, ja par izejvielu biodegvielu ražošanai tiktu izmantotas arī mikroalgas; lai gan tās vēl nav laistas tirdzniecībā. taču perspektīvā šāda degviela, pretstatā pirmās paaudzes degvielām, mazinātu bažas par konkurenci attiecībā uz zemi un ūdens resursiem.

1.8 Attiecībā uz šiem jautājumiem EESK pilnībā apstiprina EESK 2011. gada konferencē par pārtikas nodrošinājumu izteiktos secinājumus: "Biodegvielu ražošanai jāatbilst kopējiem principiem, un ir jāveic pētījumi par tās ietekmi uz vidi, plaši iesaistot vietējo sabiedrību un nodrošinot, ka tiek pilnībā ņemta vērā jautājums par tiesībām uz pārtiku."

1.9 Ar šo novērtējumu EESK iesaka Komisijai Eiropas līmenī pieņemt tādus instrumentus kā "*Operator Level Indicator*", lai novērtētu bioenerģijas projektu iespējamo ietekmi uz pārtikas nodrošinājumu atsevišķās dalībvalstīs.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1.1 Energosistēmai starptautiskā līmenī pašlaik ir ļoti grūts posms ne tikai pasaules ekonomikas krīzes dēļ, bet arī galvenokārt ģeopolitiskās situācijas dēļ Ziemeļāfrikas un Tuvo Austrumu valstīs.

⁽¹⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

⁽²⁾ OV C 110, 9.5.2006., 49. lpp.

⁽³⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

2.1.2 ESAO aprēķini par 2009. gadu liecina, ka enerģijas patēriņš pasaules līmenī ir samazinājies par 4,4 %, ASV — par 5 % un ES — par 5,5 %, savukārt valstis, kas nav ESAO valstis, pieprasījums ir pieaudzis par 2 %. Šos skaitļus papildina Fukušimas atomelektrostacijas katastrofa Japānā, kas dažām dalībvalstīm, tostarp Vācijai, ir likusi atteikties no atomenerģijas izmantošanas enerģijas ražošanā.

2.1.3 Pašlaik Eiropa importē 80 % naftas, 60 % dabasgāzes un 40 % akmeņogļu, kas nepieciešami tās enerģijas vajadzībām, kuras tiek lēstas 1 583,3 Mtoe apmērā (*Nomisma*). Neatjaunojamo enerģijas avotu īpatsvars ir 91 % (nafta 36,6 %, dabasgāze 24,5 %, akmeņogles 15,7 %, atomenerģija 13,6 %) un atjaunojamo enerģijas avotu — 9 % (6,1 % biomasas, biogāze, sadzīves atkritumi, 1,7 % hidroenerģija, 0,7 % vēja enerģija, 0,3 % ģeotermiskā enerģija, 0,1 % fotoelementu un saules enerģija).

2.1.4 Eiropa ir arvien vairāk atkarīga no enerģijas importa. ES 28 valstis 2030. gadā importēs 84 % no tām nepieciešamās dabasgāzes, 59 % no akmeņoglēm un 94 % no naftas (Eiropas Atjaunojamo energoresursu padome, *EREC*). Atsaucoties uz 2009. gada rādītājiem, nozare ar vislielāko enerģijas patēriņu ir transporta nozare — 33 %, patēriņš mājokļu nozarē ir 26,5 %, rūpniecībā — 24,2 %, pakalpojumu nozarē — 14 % un lauksaimniecībā — 2,3 %.

2.1.5 Mērķus, ko ES vēlas sasniegt, var apkopot šādi:

— samazināt atkarību no neatjaunojamo avotu importa, kas pašlaik ir 75 % no Eiropas enerģijas patēriņa jeb attiecīgi 890,5 Mtoe;

— uzlabot apgādes drošību;

— palielināt ES 28 dalībvalstu primāro ražošanas apjomu, kas pašlaik ir 812 Mtoe;

— cīnīties pret klimata pārmaiņām un oglekļa un siltumnīcefekta gāzu emisijām.

2.2 Pārmaiņas enerģētikas politikā

2.2.1 Pēdējos gados uz fosilo avotu izmantošanu balstītājā enerģijas sistēmā ir konstatēti daudzi trūkumi, kas liek apšaubīt turpmāko energoapgādes ilgtspēju un drošību, kā arī liecina par nepieciešamību noteikt drošus enerģijas avotus kontrolētā enerģijas importa sistēmā.

Tā kā pastāvīgi pieaug pieprasījums pēc enerģijas (Starptautiskā Enerģētikas aģentūra, *IEA*), neapturamais fosilo resursu ražošanas izsīkums nākotnē apdraud spēju apmierināt pieaugošo vajadzību pēc enerģijas. Šis izsīkums rodas fosilo avotu neatjaunojamības dēļ; to pārveidošanas procesam nepieciešams ļoti ilgs laiks, kas nav saderīgs ar mūsdienu sabiedrības vajadzībām pēc enerģijas.

2.2.2 Galvenie atjaunojamo energoresursu veidi ir:

— saules enerģija,

— vēja enerģija,

— ūdens enerģija,

— ģeotermiskā enerģija,

— biomasas enerģija.

Šis uzskaitījums nav izsmelošs, it īpaši ņemot vērā zinātnisko pētījumu rezultātus.

2.2.3 Bioenerģiju var definēt kā enerģiju, kas iegūta no biomasas, kuru klasificējot pēc tās fiziskā stāvokļa, iedala šādi:

— meža vai kultivēšanas izcelsmes cietā biomasas, augu un dzīvnieku izcelsmes atliekas no lauksaimniecības darbībām;

— biogāze — gāze, kuras izcelsme ir tādas biomasas fermentācija bez skābekļa kā sadzīves atkritumi, kūtsmēsli, lauksaimniecības un lauksaimniecības ražošanas atliekas, rūpnieciskie atkritumi, koksnes biomasas;

— bioloģiskie šķidrie kurināmie un biodeģvielas, kas iegūtas no augu eļļām (rapšu, sojas, saulespuķu sēkļu, palmu augļu), cukuru, celulozi un cieti saturošiem augiem (cukurbietes, cukurniedres, kukurūza, kvieši, parastās nīdres), kā arī bioloģiskais šķidrās kurināmais, kas iegūts biomasas pirolīzes procesā.

2.2.4 Biomasas ir atjaunojams avots, kuru efektīvi jau izmanto enerģētiskā. Tā ietver jebkādas organiskas izcelsmes vielas, kas hlorofila fotosintēzes procesā ir tieši vai netieši uzkrājušas saules enerģiju. Biomasas rodas no augstas enerģētiskās vērtības kultūraugiem vai no meža produktu izcelsmes organiskiem atkritumiem, kā arī no lauksaimniecības produktu tehnoloģiskas pārstrādes.

2.2.5 Pasaules līmenī aptuveni 50 % no iespējamajiem pieejamajiem atkritumiem ir no mežu nozares, otri 50 % — no lauksaimniecības, kurā īpaša nozīme ir ar lauksaimniecības un lopkopības biomasu darbināmām ierīcēm (*IEA*).

2.3 Eiropas Savienības iniciatīvas atjaunojamo energoresursu attīstībai

— Kioto protokols, kas stājās spēkā 1994. gada 21. martā;

- *Altener* programma par atjaunojamu enerģijas avotu veicināšanu (Padomes Lēmums 1993/500/EEK);
- Zaļā grāmata par atjaunojamiem energoresursu avotiem (1996. gads);
- Baltā grāmata, kurā noteikts mērķis līdz 2010. gadam 12 % enerģijas iegūt no atjaunojamiem avotiem;
- Direktīva 2001/77/EK par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu, kas ražota, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus;
- Direktīva 2003/30/EK par biodegvielas izmantošanas veicināšanu;
- Direktīva 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai;
- COM(2005) 628 final — Rīcības plāns par biomasas izmantošanu;
- COM(2006) 34 final — ES stratēģija biodegvielu jomā;
- Zaļā grāmata "Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģētikai" (2006. gads);
- Eiropas Padomes 2007. gada 9. marta klimata un enerģētikas jomā paredzēto pasākumu kopums (20–20–20);
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/28/EK (2009. gada 23. aprīlis) par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK (Dokuments attiecas uz EEZ)
- Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Atjaunojamo enerģijas avotu ceļvedis. Atjaunojamie enerģijas avoti 21. gadsimtā: ilgtspējīgākas nākotnes veidošana", COM(2006) 848 final;
- Komisijas paziņojums "Atbalsts elektrībai no neizsīkstošiem enerģijas avotiem", SEC(2005) 1571 – COM(2005) 627 final.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Bioenerģija un sociāli ekonomiskās problēmas

3.1.1 Bioenerģijas sociāli ekonomiskā ietekme lielā mērā ir atkarīga no izmaksām (stimuli, strukturāli trūkumi) un ieguvumiem (saistītā saimnieciskā darbība, ietekme uz IKP,

CO₂ samazināšana, ietekme uz nodarbinātību, degvielas riska samazināšana, atkritumu apsaimniekošanas izmaksu ietaupījumi, mēslojumu un citu blakusproduktu ražošanu) (*Althesys*). Turklāt bioenerģijas ražošana kļūst konkurētspējīga, kad naftas cenas pārsniedz 70 USD par barelu.

3.1.2 Pašreizējā enerģētiskiem mērķiem paredzētās biomasas ražošanas sistēma ietekmē ainavu, ekonomiku, cenas un sabiedrību kopumā. EESK uzskata, ka šī ietekme jānovērtē, lai novērstu nepilnības un trūkumus.

3.1.3 EESK uzskata, ka bioenerģijas attīstība ar cenām un teritoriāliem faktoriem cieši saistītu iemeslu dēļ ietekmē pārtikas nodrošinājumu. Galveno tiešo ietekmi uz cenām veido pieprasījums pēc biodegvielām, jo enerģijas tirgi to vērtības ziņā ir lielāki par lauksaimniecības tirgiem. Energoresursu cenas nosaka enerģijas kultūru lauksaimniecības cenas, jo pieprasījuma palielināšanās pēc energoresursiem, kas saistīti ar lauksaimniecības produktiem, nosaka minimālo cukura, kukurūzas un rapšu cenu un maksimālo cenu, kuru pārsniedzot, lauksaimniecības zemē audzēto kultūru izmantošana vairs nav konkurētspējīga salīdzinājumā ar citiem tādiem enerģijas avotiem kā vēja, saules, ģeotermiskā enerģija. Turklāt jāatgādina par vispārējo problēmu, ka augstākas enerģijas cenas liek palielināties lauksaimniecisko ražošanas faktoru izmaksām.

3.1.4 Bioenerģija ir potenciāli iespējams risinājums, kas varētu dot jaunu impulsu ekonomiski vājiem un no lauksaimniecības viedokļa nepietiekami izmantotiem apgabaliem, jo īpaši paplašinot ķēdes dažādos ražošanas, ražas vākšanas, pārvadāšanas un pārstrādes posmos. Arī no ekonomiskā un nodarbinātības viedokļa ir iespējams saskatīt pozitīvas iezīmes — Komisijas paziņojumā "Rīcības plāns par biomasas izmantošanu" (COM(2005) 628 final) tiek prognozēts, ka 2010. gadā tieši nodarbinātu jaunu darbinieku skaits varētu būt 300 000, galvenokārt lauku apgabalos.

3.1.5 Mežu platību izmantošana energoresursu mērķiem var palīdzēt atjaunot lauksaimniecības un mežsaimniecības "teritoriālās kopienas" ar labāku ainavu kopšanu un mežu apgabalu aizsardzību. Turklāt tā iespējams stiprināt mežu ekosistēmu spējas veikt to galvenās funkcijas, kas ir koksnes biomasas ražošana un dabas mantojuma un augsnes auglīguma saglabāšana.

3.2 Zeme

3.2.1 EESK pauž nožēlu, ka līdzīgi, kā tas notika agrāk saistībā ar naftu, bagātās valstis, kurām trūkst aramzemes, lai nodrošinātu savu iedzīvotāju apgādi, lielo starptautisko uzņēmumu grupas vai arī valsts fondi, veic ievērojamus ieguldījumus trešās valstīs ar mērķi izmantot turienes zemi. Tādā veidā notiek "zemes ieguves sacensība", kas var izmainīt vietējo lauku kopienu struktūru un kaitēt vietējo iedzīvotāju lauksaimniecības un mežu resursiem. EESK uzskata, ka šī situācija ekonomiskajā, sociālajā un vides aspektā nav nekāds ilgtspējīgas attīstības piemērs.

3.2.2 Zemes izmantošanas konflikta problēma ir uztraucoša galvenokārt jaunattīstības valstīs un valstīs, kurās ir milzīgas mazapdzīvotas teritorijas (Brazīlija, ASV Aiovas štats). Zemes izmantošanas konflikts ir acīmredzams, taču to var skaidrāk ilustrēt ar piemēru, ka 25 galonu bioetanolā saražošanai nepieciešamais kukurūzas daudzums ir pietiekams viena cilvēka uzturam veselu gadu (*World Watch Institute*).

3.2.3 Zemes izmantošanas konflikts ir problēma, kas saistīta ar biodegvielu importu Eiropas Savienībā un ar pārtikas nodrošinājumu jaunattīstības valstīs, galvenokārt Āfrikas un Dienvidaustrumāzijas valstīs ar zemes īpašumtiesībām saistītu saspīlējumu dēļ, jo nepastāv ne zemes kadastrs, ne paražu tiesības.

3.2.4 EESK atbalsta ES stratēģiju attiecībā uz biodegvielām (COM(2006) 34 final), it īpaši tās daļu, kurā noteikts, ka ir būtiski izveidot atbilstošus obligātos vides standartus, ko piemērot biodegvielu izejvielu ražošanai, novēršot nesekmīgumu par pārtikas lauksaimniecībai atņemtās zemes izmantošanu un iespējamu negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un augsni.

3.3 Ūdens

3.3.1 Arvien attīstītākajā pasaulē ūdens resursu nekontrolēta izmantošana pastāvīgi pieaug. Iemesls tam ir pasaules iedzīvotāju skaita pieaugums un to izvietojums, izmaiņas ēšanas paradumos, biodegvielu ietekme. Pašreizējā biodegvielu attīstības stratēģija noteikti padziļinās ūdens krīzi, un piekļuve ūdens resursiem varētu kļūt par ierobežojošu faktoru tādu izejvielu ražošanas attīstībā kā kukurūza un cukurniedres.

3.3.2 EESK uzskata, ka attiecībā uz biodegvielām paredzētām augu kultūrām būtu jāorientējas uz neapūdeņojamām kultūrām, kas var augt arī iekšējos un nelabvēlīgā situācijā esošos apgabalos, jo viena litra biodīzeļdegvielas saražošanai, lai apūdeņotu kultūraugus, kā arī ķīmiskās pārstrādes procesā ir vajadzīgi 4 000 litru ūdens.

3.4 Vide

3.4.1 Gan ražojot pārtikas produktus, gan bioenerģiju, pastāv šādi iespējami augsnes un jo īpaši lauksaimniecības zemes nepareizas izmantošanas riski:

- pastiprināts spiediens uz visu lauksaimniecības nozari, paaugstinoties kultivēšanas intensitātei (augšņu sablīvēšanās, pārmērīga mēslojuma lietošana, pārmērīgs ūdens resursu patēriņš, erozija);
- pļavu un ganību pārvēršana aramzemē enerģijas augu kultūru audzēšanai, zaudējot uzkrātās oglekļa rezerves;
- bioloģiskās daudzveidības zaudēšana intensīvas ražošanas modeļu izmantošanas rezultātā;

— ainavas daudzveidības zudums (Eiropas Vides aģentūras (EEA) ziņojums 7/2006).

3.4.2 Savukārt EESK uzskata, ka racionāla augsnes izmantošana atbilstoši Eiropas Savienībā izmantotajai labai lauksaimniecības praksei, balstoties uz augu kultūrām, kas saistītas ar dažādu veidu bioenerģijas ražošanu, var, tieši pretēji, palielināt bioloģisko daudzveidību un samazināt ainavas vienvērdīgumu. EESK uzskata, ka Eiropai šajā procesā nav atpakaļceļa.

3.4.3 Šajā sakarā uzsvars jāliek uz otrās paaudzes biodegvielām, lai arī — tā kā tā ir rūpnieciska un intensīva saimniekošana — lauksaimnieki būs piesaistīti savai izejvielu piegādātāju lomai bez jebkādas garantijas attiecībā uz ekonomisko atlīdzību. EESK uzskata, ka jālīdzsvaro lauksaimnieku loma attiecībā uz enerģijas kultūru ražošanu un tirdzniecību, lai visā ķēdē atbalstītu ražotāju organizācijas, jo tām var būt noteicoša loma sarunās par līdzsvarotiem līgumiem ar pakārtoto nozaru operatoriem.

3.5 Eiropas pieeja attiecībā uz bioenerģiju

3.5.1 Zemē audzētu enerģētisko kultūraugu liela apjoma audzēšana rada nepieciešamību pēc mežu un lauksaimniecības zemju ilgtspējīgas apsaimniekošanas. Biomasas ražošana enerģijai nekaitē videi tikai tad, ja tā tiek pareizi veikta. Piemēram, lauku apgabalos pamešana ir veicinājusi destabilizējošu dabas faktoru parādīšanos. Cilvēku nekoņas zemes var radīt lielāku nogrūvumu, pārtuksnešošanās un ugunsgrēku risku.

3.5.2 EESK uzskata: lai veicinātu integrētu bioenerģijas attīstību kādā teritorijā, ir jāizveido decentralizētas ražošanas un īsas energoresursu ķēdes modelis ar maza izmēra iekārtām, kas pārveido vietēji ražotu biomasu un attiecīgi sniedz ieguldījumu ietekmes uz vidi jomā, kā arī reālu iespēju tieši iesaistīt lauksaimniekus (atsevišķus vai asociācijas) ražošanas ķēdē.

3.5.3 EESK atbalsta šādas Eiropas Vides aģentūras izveidotās labas prakses pamatnostādnes, ko īstenot attiecībā uz dažādām bioenerģijas kultūrām:

- nodrošināt zemes kultivēšanu visu gadu;
- praktizēt audzēšanu uz nogāzēm;
- izveidot vēja aizsargjoslas, ieviešot dažāda augstuma augu kultūras;
- saglabāt un izveidot vēja aizsargjoslas gar laukmalām un ieviest praksi, kas novērš augsnes organisko vielu zaudējumus.

3.5.4 EESK uzskata, ka pareiza energoresursu lauksaimniecības attīstība var veicināt cilvēka pastāvīgu klātbūtni teritorijā, nodrošinot resursu, jo īpaši mežu resursu, uzraudzību un novērtēšanu.

3.5.5 Turklāt gaidāms, ka lauksaimniecības nozarē bioenerģijas ražošana būs daļēji un kontrolēti integrēta lauksaimniecības pārtikas ražošanā, veicinot tirgus kanālu daudzveidošanu, atvieglojot pāreju uz arvien konkurētspējīgāku lauksaimniecību un piedāvājot bezkonflikta risinājumus lauksaimniecības produktu sadalei no jauno dalībvalstu puses.

3.6 Bioenerģijas ražošanas kvalitātes kontroles sistēmas

3.6.1 Bioenerģijas ietekmes uz vidi pētīšanai izmantotās metodes ir visdažādākās, no kurām EESK uzsver divas:

— biomasas ražošanas “ekoloģiskā pēda”;

— DPSIR (“Driving forces, Pressures, State, Impacts, Responses”) aptaujas.

3.6.2 Novērtējot ietekmi uz vidi, dzīves cikla novērtējums (“Life Cycle Assessment”) ļauj noteikt un kvantificēt reālo un iespējamu enerģētisko un ekoloģisko slogu dažādos ražošanas cikla un bioenerģijas patēriņa posmos. Šī metode ļauj salīdzināt dažādu bioenerģijas veidu vides profilu ar fosilo enerģiju, kam ir tādas pašas funkcijas.

3.6.3 EESK uzskata, ka Pasaules Bioenerģijas partnerības valstu, tostarp ASV un Ķīnas, kuras ir parakstījušas starptautisku nolīgumu par biodegvielu izmantošanas kontroli un ietekmi uz vidi un pārtikas līdzsvaru, paustā nostāja atbilst iepriekš izklāstītajiem principiem. Katra valsts varēs izmērīt bioenerģijas ilgtspēju vides jomā, izmantojot 24 brīvprātīgi izvēlētus kritērijus un rādītājus.

3.6.4 Šajā saistībā EESK uzskata, ka, izmantojot papildu zemi bioenerģijai paredzēto izejvielu ražošanai, jāapzina ne tikai vides, ekonomiskie un sociālie šķēršļi, bet, piemērojot zemes izmantojuma netiešu izmaiņu (*ILUC*) faktoru, jānosaka, vai enerģētiskajiem kultūraugiem paredzētā platība var izraisīt CO₂ emisijas pieaugumu.

3.6.5 EESK atbalsta Komisijas lēmumu uzraudzīt biodegvielas radītos riskus transporta nozarē (Direktīva 28/2009), ierobežot tādu biodegvielas un bioloģisko šķidro kurināmo daudzumu, kas atkarībā no attiecīgā tehnoloģiju attīstības līmeņa ražoti no pārtikas kultūrām, un stimulēt bioenerģijas ražošanu no produktiem, kas nerada papildu pieprasījumu pēc zemes, piemēram, no sadzīves atkritumu sadedzināšanas.

3.6.6 EESK uzskata, ka pirmās paaudzes biokurināmā izmantošanai nevajadzētu atturēt Eiropas Savienību no ieguldījumu veikšanas jaunu ekoloģiski tīras enerģijas avotu pētniecībā⁽⁵⁾.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ OV. C 271, 19.9.2013., 111.-115. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Saskaņota Eiropas rīcība enerģētiskās nabadzības novēršanai un apkarošanai” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 341/05)

Ziņotājs: **COULON kgs**

Līdzziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALLER kgs**

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2013. gada 12. februārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Saskaņota Eiropas rīcība enerģētiskās nabadzības novēršanai un apkarošanai”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 177 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Elektrības, gāzes, naftas un citu kurināmā veidu cena būtiski palielinās, un situācija ir ievērojami pasliktinājusies sociālekonomiskās krīzes dēļ, kura skar arvien vairāk cilvēku. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) par šā atzinuma mērķi nav izvirzījusi noteikt cenu pieauguma cēloņus, bet gan vēlas paust uz nākotni vērstus priekšlikumus nolūkā sekmēt saskaņotu Eiropas rīcību, kas, ievērojot subsidiaritātes principu, novērstu un apkarotu enerģētisko nabadzību, sekmētu energoapgādes solidaritāti un labāk aizsargātu (Eiropas un citvalstu) neaizsargātos pilsoņus.

1.2 Tā kā šis ir apjomīgs politikas problēmjautājums, EESK mudina Eiropas enerģētikas kopienas — kuras nodibināšanu Komiteja visnotaļ atbalsta — ietvaros pasludināt Eiropas apņemšanos par energoapgādes drošību un solidaritāti.

1.3 Minētā apņemšanās dotu impulsu izveidot īstu ES politiku enerģētiskās nabadzības apkarošanai un solidaritātei, un tās svarīgs elements būtu vispārēju tiesību uz piekļuvi enerģijai atzīšana, jo EESK uzskata, ka enerģija ir ļoti svarīgs kopējs resurss cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai ikvienam. Apņemšanās mērķis gan īstermiņā, gan ilgtermiņā būtu:

— aizsargāt (Eiropas un citvalstu) pilsoņus pret enerģētisko nabadzību un novērst viņu sociālo atstumtību,

— rūpēties par strukturālu neaizsargātības faktoru mazināšanu (garantēt pamatpiekļuvi enerģijai par samērīgām un stabilām cenām),

— mudināt ikvienu atbildīgi izturēties pret ilgtspējīgu un atjaunojamu energoresursu izmantošanu (nodrošināt pāreju uz sabiedrību, kurā pastāv zems oglekļa emisijas līmenis).

1.4 EESK aicina ieviest enerģētiskās nabadzības Eiropas rādītājus un saskaņot statistikas datus, lai Eiropas līmenī šo problēmu varētu precīzāk konstatēt un efektīvāk novērst un risināt, kā arī šajā jomā palielināt solidaritāti.

1.5 Komiteja iesaka izveidot Eiropas nabadzības novērošanas centru, kas galvenokārt koncentrētos uz enerģētisko nabadzību, apvienotu visas ieinteresētās personas un (sadarbībā ar Eurostat) palīdzētu definēt enerģētiskās nabadzības Eiropas rādītājus. Tas ļautu gūt pārskatu par pašreizējo stāvokli, apzināt labākās prakses piemērus, formulēt ieteikumus, kā efektīvāk novērst un risināt šo problēmu, un iedibināt šajā jomā Eiropas solidaritāti.

1.6 EESK iesaka Pilsoņu enerģētikas forumā (tā saucamajā “Londonas forumā”) iekļaut Komitejas pārstāvjus un rosina forumu cieši sadarboties ar valstu ekonomikas un sociālo lietu komitejām un tām līdzīgām dalībvalstu iestādēm.

1.7 Komiteja vēlas, lai enerģijas tirgus būtu vairāk vērsti uz patērētājiem un plašāk ņemtu vērā (Eiropas un citvalstu) pilsoņu, jo sevišķi visneaizsargātāko iedzīvotāju, intereses. EESK atbalsta visus pasākumus, kas ļauj minētajiem iedzīvotājiem atgūt kontroli pār savu enerģijas patēriņu. EESK iesaka Komisijai iekļaut Eiropadomes pieprasītajā ziņojumā (kas jāiesniedz 2013. gada beigās) analīzi par enerģētisko nabadzību Eiropas Savienībā, ietverot neaizsargātības faktorus, ierosināt

ES stratēģiju un ceļvedi tās novēršanai un izskausai. Vissvarīgākais uzdevums ir izvairīties no jebkuru to izmaksu palielināšanās, ko iespējams novērst, ja pastāv harmonizēta un efektīva Eiropas enerģētikas politika (sk. atzinumu TEN/508 "Atjaunojamu un nepastāvīgu energoresursu radītu elektroapgādes sistēmu pastiprināta izmantošana un to ietekme tautsaimniecībā" – CESE 2599/2012) ⁽¹⁾.

1.8 EESK iesaka pirms galveno ES un dalībvalstu enerģētikas politikas pasākumu pieņemšanas izanalizēt, kāda būs to ekonomiskā ietekme uz dažādām patērētāju kategorijām (piemēram, atkarībā no ienākumiem, ģimenes sastāva vai apsildes veida). Mērķis ir noskaidrot, kurām iedzīvotāju kategorijām rēķins par enerģiju pieaugs daudz vairāk nekā vidēji pārējiem iedzīvotājiem, un vajadzības gadījumā ierosināt kompensējošus pasākumus (noteikumu pielāgojumus, mājokļu energoefektivitātes uzlabojumus u. c.), kas būtu paredzēti vismazāk aizsargājamiem patērētājiem.

1.9 EESK aicina Eiropas Komisiju apsvērt tāda Eiropas Energoapgādes solidaritātes fonda izveidi, kas kalpotu par transversālu instrumentu visiem ar šo tematu saistītajiem ES pasākumiem, lai varētu pilnībā izvērst Eiropas solidaritāti šajā jomā.

1.10 EESK vēlas atbalstīt pilsoniskās sabiedrības ikgadēju tikšanos, kurā apspriestu enerģētisko nabadzību un solidaritāti Eiropā, apmainītos ar informāciju par vietējā, valstu un ES līmeņa iniciatīvām un sadarbībā ar Eiropas Nabadzības novērošanas centru formulētu praktiskus ieteikumus, ko iesniegtu ES, valstu un vietēja līmeņa, institūciju, apvienību un nozares lēmumu pieņēmējiem.

1.11 Tā kā enerģētiskās nabadzības apkarošana un energoapgādes solidaritātes palielināšana ir visas Eiropas interesēs, EESK aicina Komisiju ierosināt Parlamentam un Padomei šai tematikai (energoapgādes solidaritātei) veltīt Eiropas gadu. Tādējādi varētu uzlabot sabiedrības informētību un pievērst lēmumu pieņēmēju uzmanību šai problemātikai, kas Eiropā rada lielas raizes.

1.12 Ņemot to vērā, Komiteja iesaka Eiropas Komisijai rīkot Eiropas mēroga informācijas kampaņu, ko īstenotu valstu un vietējā līmenī, par cīņu pret enerģētisko nabadzību un par energoapgādes drošības palielināšanu, lai atbalstītu izglītošanu energoefektivitātes jomā, palīdzētu iedzīvotājiem kļūt par aktīviem sava enerģijas patēriņa pārvaldītājiem, palielinātu nozares dalībnieku atbildību un iesaisti utt.

2. Steidzams uzdevums: izskaust enerģētisko nabadzību ar Eiropas apņemšanos par energoapgādes drošību un solidaritāti

2.1 Enerģija ir ļoti svarīgs kopējs resurss, jo bez tā nav iespējams iztikt ikdienā un tas ļauj dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Enerģijas trūkums var kļūt par smagu pārdzīvojumu iemeslu. Enerģētiskā nabadzība iznīcina cilvēku fiziski un sociāli! Eiropā tā skar vairāk nekā 50 miljonus iedzīvotāju (saskaņā ar ES projekta "European Fuel Poverty and Energy Efficiency" datiem, 2009). Šāds stāvoklis ir nepieņemams un jālikvidē. EESK aicina

Eiropas līmenī veikt steidzamus pasākumus un mudina pasludināt Eiropas apņemšanos par energoapgādes drošību un solidaritāti, kuras uzdevums būtu stimulēt īstas Eiropas enerģētiskās nabadzības apkarošanas politikas ieviešanu un attīstīt energoapgādes solidaritāti un kurai būtu šādi mērķi:

— aizsargāt (Eiropas un citvalstu) pilsoņus pret enerģētisko nabadzību un novērst viņu sociālo atstumtību,

— nodrošināt ikvienai personai Eiropā drošu un noteikumiem atbilstošu pamatpiekļuvi enerģijai par samērīgām un stabilām cenām,

— vienlaikus nodrošināt pāreju uz sabiedrību, kurā pastāv zems oglekļa emisijas līmenis.

2.2 Šī Eiropas apņemšanās dos iespēju Eiropas līmenī kopīgi un saskaņoti rīkoties nolūkā samazināt enerģijas piekļuves atšķirības, un tā būs balstīta uz vispārēju tiesību par piekļuvi enerģijai atzīšanu (lai ikviens varētu dzīvot cilvēka cienīgos apstākļos), kuru iekļaušanu Lisabonas līgumā EESK vēlas panākt. Turklāt Komiteja vēlas, lai visās ES politikas jomās, it īpaši enerģētikas politikā, kā viens no mērķiem būtu iekļauta enerģētiskās nabadzības apkarošana un energoapgādes solidaritātes veicināšana. EESK atgādina, ka enerģija, kas ir ļoti svarīgs kopējs resurss, kā tāda arī jāpārvalda, ievērojot no tā izrietošos sabiedriskā pakalpojuma pienākumus. Turklāt uzņēmumu veiktā enerģijas piegāde ietilpst vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumos, kuru ietekme uz Eiropas sociālo un teritoriālo kohēziju ir atzīta Lisabonas līgumā (LESD 14. pants/26. protokols). Eiropas Savienības Pamattiesību hartā ir atzītas gan tiesības uz sociālā nodrošinājuma pabalstu un palīdzību mājokļu jomā, lai nodrošinātu pienācīgu dzīvi (34. pants), gan pienākums nodrošināt augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni (38. pants), pamattiesības uz pieeju pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (36. pants).

2.3 ES tādējādi dos jaunu impulsu solidaritātes principam, kas ir viens no tās veidošanas pilāriem, un stiprinās Eiropas projekta jēgu pilsoņu acīs, kuri jūtas arvien vairāk vīlušies un kļūst tikai skeptiskāki. Turklāt EESK atgādina, ka 81 % no aptaujātajiem ES iedzīvotājiem atbalsta enerģētiskās nabadzības apkarošanu (Eiropas Parlamenta Eurobarometrs, 2011).

2.4 EESK atzinīgi vērtē Eiropadomes 2013. gada 22. maijā pausto interesi par enerģijas izmaksām un cenu, kā arī par to ietekmi uz mājtsaimniecībām un īpaši uz vismazāk aizsargātajām. Šo jautājumu politiskā cena ir augsta — piemēram, 2013. gada 20. februārī Bulgārijas valdība atkāpās pēc pilsoņu demonstrācijām pret elektrības tarifu kraso un ārkārtīgi lielo paaugstināšanos (pieaugums par vairāk nekā 20 % laikā no 2012. gada decembra līdz 2013. gada janvārim), ko izraisīja tirgus atvēršanas valsts pasākumi. Neapmierinātības mērs bija pilns — apstākļos, kad vidējā alga nesasniedza 400 EUR, iedzīvotājiem 17,3 % ienākumu nācās izdot par elektrības rēķiniem (Valsts statistikas institūta dati).

⁽¹⁾ OV C 198, 10.7.2013., 1.–8. lpp

2.5 EESK atgādina, ka enerģijas cenas nepārtraukti aug: laikā no 2011. gada līdz 2012. gadam elektrības cena Eiropas Savienībā ir palielinājusies par 6,6 %, īpaši Kiprā (+ 21 %), Grieķijā (+ 15 %), Itālijā (+ 11 %), Īrijā un Portugālē (+ 10 %), Bulgārijā, Spānijā un Polijā (+ 9 %). Gāzes cena mājāsaimniecībām ir palielinājusies ES par 10,3 %, visvairāk Latvijā (+ 21 %), Igaunijā (+ 19 %) un Bulgārijā (+ 18 %) (Eurostat, 2013. maijs).

3. Enerģētiskās nabadzības realitāte

3.1 Eiropā agrāk pastāvējušās enerģijas piekļuves problēmas lielā mērā ir atrisinātas, taču pasaulē 1,2 miljardiem cilvēku joprojām nav piekļuves elektrībai un 2,8 miljardi apsildei un ēdienu gatavošanai joprojām izmanto malku vai citus biomasas veidus (Pasaules Banka/Starptautiskā Enerģētikas aģentūra, 2013. gada maijs). Šī problemātiskā piekļuve mūsdienīgiem enerģētikas pakalpojumiem ir tik plaša, ka ANO bija pasludinājusi 2012. gadu par starptautisko gadu, kas veltīts ilgtspējīgai enerģijai visiem, un nesēn ir ierosinājusi mērķi "ilgtspējīga, droša enerģija" noteikt par vienu no 12 pasaules ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kas pirmo reizi ir orientēti gan uz attīstības, gan attīstītajām valstīm.

3.2 Eiropā enerģētiskā nabadzība izpaužas kā arvien lielāks skaits cilvēku (saskaņā ar Eiropas projekta "Fuel Poverty and Energy Efficiency" 2009. gada datiem vairāk nekā 50 miljoni), kuriem ir grūti samaksāt rēķinu par enerģiju vai kuriem ir ierobežota piekļuve enerģijai šādu iemeslu dēļ: zemi ienākumi, mājoklis ar ļoti sliktu siltumizolāciju, neefektīvas iekārtas (apsildes, ēdienu gatavošanas, ūdens sildīšanas iekārtas), paaugstinātas enerģijas izmaksas. Arī mobilitāte ir smags slogs to mājāsaimniecību budžetam, kuras mitinās tālu no pilsētas centra un kurām transports ir nodarbinātības nosacījums. Tas attiecas uz vecāka gadagājuma cilvēkiem, vienvecāka ģimenēm, bezdarbniekiem, sociālā atbalsta saņēmējiem u. c. Sekas mēdz būt dažādas: mobilitātes traucējumi ietekmē nodarbinātību, apsildes trūkums ietekmē higiēnu, veselību (dilemma: paēst vai dzīvot siltumā, elpošanas ceļu slimības u. c.), un tās bieži vien ir cēlonis paaugstinātam mirstības līmenim, pārmērīgām parādsaistībām, sociālai un ģeogrāfiskai izolētībai.

3.3 Enerģētiskā nabadzība ir destabilizējošs faktors, kas papildina citus faktorus, un mijiedarbības rezultātā problēmas samilzt arvien lielākas un nospiež vispārēja trūkuma māktos cilvēkus. Nabadzības risks palielinās (Eurostat 2012. gada decembra dati): ES 27 dalībvalstīs 2011. gadā 119,6 miljonus cilvēku apdraudēja sociālā atstumtība. Tās iemesli bija nabadzības risks, ārkārtīga materiālā nenodrošinātība vai arī mājāsaimniecību ārkārtīgi zemā nodarbinātības intensitāte. EESK atgādina, ka stratēģijas "Eiropa 2020" mērķis ir vismaz par 20 miljoniem samazināt nabadzības un sociālās atstumtības skarto cilvēku skaitu.

3.4 Arvien aktuālāka kļūst enerģētiskās nabadzības apkarošana un energoapgādes solidaritātes palielināšana. Tās ir jāzvirza par ļoti svarīgu Eiropas politisko prioritāti visos Eiropas politikas virzienos, jo īpaši sociālās jomas, sabiedrības veselības, vides, ekonomikas un politikas sadurē.

4. Enerģētiskās nabadzības Eiropas līmeņa rādītāju un statistikas nepieciešamība

4.1 Enerģētiskā nabadzība/energoapgādes nestabilitāte: nestabilitāte nozīmē laikā ierobežotu, ļoti lielu neaizsargātību. Enerģētiskā nabadzība nozīmē tādu sociālo stāvokli, ko ietekmējuši ārēji faktori (enerģijas cena, mājokļa energoefektivitāte u. c.) un iekšēji faktori (novecošana, ienākumi u. c.). EESK izmanto terminu "enerģētiskā nabadzība", ar to apzīmējot abus šos aspektus.

4.2 Definīcija pastāv tikai Francijā, Slovākijā, Apvienotajā Karalistē un Īrijā.

4.3 Apvienotā Karaliste enerģētisko nabadzību definē objektīvi — "fuel poverty", ar ko apzīmē mājāsaimniecību, kam vairāk nekā 10 % ienākumu ir jātērē, lai mājoklī panāktu apmierinošu siltuma līmeni (pēc Pasaules Veselības organizācijas datiem tas atbilst 21 grādam dzīvojamajā istabā un 18 grādiem pārējās istabās). Vērā ņemti trīs elementi: mājāsaimniecības ienākumi, enerģijas cena un enerģijas patēriņš. Šajā definīcijā nav ņemtas vērā citas mājāsaimniecības vajadzības, kas arī saistītas ar enerģiju, tāpēc valdība pašlaik to pārskata.

4.4 Francijas likumā "Grenelle II" enerģētiskā apdraudētība ir definēta kā stāvoklis, kad cilvēkam ir grūtības savā mājvietā nodrošināt tādu enerģijas piegādi, kas atbilst viņa pamatvajadzībām, un kad grūtību iemesls ir nepietiekami līdzekļi vai mājokļa stāvoklis (11. panta 4. daļa).

4.5 Neraugoties uz definīcijas neesamību, dažas valstis ir izstrādājušas īpašus noteikumus. Beļģijā ir noteikts aizsargāta klienta statuss, atbilstoši kuram visiem sociālā atbalsta saņēmējiem ir noteikti sociāli tarifi un bezmaksas "rīki" (skaitītāji, kas darbojas ar priekšapmaksas kartēm, piegādes garantija). Itālijā un Spānijā pastāv "bonus elettrico" vai "bono social". Vācijā vietējos sociālos tarifus, kuru ieviešanas iniciatīva pieder federālajām zemēm, pārvalda vietējie vai reģionālie enerģētikas uzņēmumi. Zviedrijā universāla sociālās aizsardzības sistēma sedz nesamaksātos rēķinus. Vairāk nekā puse dalībvalstu ir noteikušas aizsardzību pret enerģijas piegādes atslēgšanas, balstoties uz tiesību aktiem vai enerģijas piegādātāju rīcības kodeksiem (Eiropas Elektroenerģijas un gāzes regulatoru grupas 2009. gada ziņojums).

4.6 Eiropas Savienība nav ieviesusi ne enerģētiskās nabadzības definīciju, ne kritērijus tās noteikšanai, ne arī īpašu politiku šīs problēmas risināšanai, kas tiek darīts nesistemātiski.

4.7 Ar stratēģijas "Eiropa 2020" specifisko instrumentu — Eiropas platformu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību — Komisija vērsās pret enerģētisko nabadzību, "kas draud atņemt mājāsaimniecībām ne tikai apkuri vai dzesēšanu", "sīto ūdeni, apgaismojumu un citas būtiskas mājāsaimniecības vajadzības" un kas "ir vēl viena nopietnas nenodrošinātības izpausme".

4.8 Direktīvās par enerģijas iekšējo tirgu (2009. gada jūlijs) enerģētiskā nabadzība ir atzīta, taču nav definēta un nav uzlikti Eiropas līmeņa pienākumi, savukārt tajās ir noteikts, ka dalībvalstis “nodrošina pietiekamu aizsardzību mazāk aizsargātiem patērētājiem” un ka “dalībvalsts definē neaizsargāta lietotāja jēdzienu, kas var būt ar atsauci uz enerģētisko nabadzību un, *inter alia*, uz aizliegumu krīžu laikā atslēgt šādus lietotājus”. Paziņojumā “Kā panākt, lai iekšējais enerģijas tirgus patiešām funkcionētu” (2012. gada 15. novembris) Komisija ir paredzējusi, ka tā “palīdzēs dalībvalstīm definēt, ko nozīmē energopatērētāju mazaizsargātība un kas to izraisa, proti, Komisija sniegs norādījumus un sekmēs prauzprakses apmaiņu”.

4.9 Eiropas Parlaments ir definējis tikai mazaizsargātu patērētāju, ierosinot iet tālāk par parasto koncepciju (ar iekšējiem cēloņiem saistīta mazaizsargātība) un iekļaut “neaizsargātības situācijā esošus patērētājus”, jo tie “atrodas pagaidu bezpalīdzības stāvoklī, ko rada atšķirība starp viņu individuālo situāciju un īpašībām” “un ārējiem apstākļiem”, jo “visi patērētāji kādā savas dzīves posmā var kļūt neaizsargāti ārējo faktoru un to mijiedarbības ar tirgu dēļ, (...) tāpēc viņiem ir nepieciešama īpaša aizsardzība” (2012. gada 22. maija rezolūcija). Parlaments aicina Komisiju un dalībvalstis pieņemt “politikas un likumdošanas stratēģiju, ar kuras palīdzību varētu novērst neaizsargātību, ņemot vērā visu iesaistīto situāciju dažādību un sarežģītību” (2012. gada 22. maija rezolūcija), īpaši enerģētikas jomā, kā arī īstenot īpašus pasākumus, kas būtu vērsti pret enerģētisko nabadzību (2013. gada 14. marta rezolūcija par Enerģētikas ceļvedi 2050). Savukārt 2013. gada 11. jūnija rezolūcijā par jaunu programmu attiecībā uz Eiropas patērētāju aizsardzības politiku Eiropas Parlaments “uzsver nepieciešamību pēc pasākumiem gan Savienības, gan valstu līmenī, lai nodrošinātu pietiekamas garantijas šo patērētāju aizsardzībai,” it sevišķi enerģētikas jomā. 2013. gada 11. jūnija Rezolūcijā par sociālajiem mājokļiem Eiropas Savienībā Parlaments mudina dalībvalstis ieviest enerģētiskās nabadzības definīciju, “pamatojoties uz kopīgiem parametriem, bet pielāgojot to katras dalībvalsts situācijai, ņemot vērā katrai valstij specifiskos apstākļus”.

4.10 EESK uzskata, ka Eiropā ir nepieciešami vienoti enerģētiskās nabadzības indeksi un rādītāji, kas ietvertu neaizsargātības dimensiju un palīdzētu analizēt cēloņus, iet tālāk par tikai faktu konstatēšanu un izstrādāt Eiropas stratēģiju, lai efektīvāk vērstos pret šo problēmu. EESK vēlas izveidot Eiropas Nabadzības novērošanas centru un ierosina tam par pamatu ņemt Komitejas izstrādāto definīciju (TEN/420) — “grūtības vai nespēja mājoklī uzturēt atbilstīgu temperatūru vai izmantot citus būtiskus energopakalpojumus par saprātīgu cenu” — un to sīkāk izstrādāt (ņemot vērā vispārējas piekļuves tiesības tādām vitāli svarīgām kopīgām resursam kā enerģija). Minētais novērošanas centrs varētu formulēt vienotus Eiropas indeksus un rādītājus, kas dalībvalstīm kalpotu par parametriem, ar kuriem enerģētisko nabadzību definēt tā, lai ņemtu vērā katras valsts specifiskos apstākļus. Lai efektīvāk harmonizētu statistikas datus, Eurostat un valstu statistikas iestādēm būtu jāievieš vienādas metodes, kā aprēķina šīs problēmas skaitliskos apmērus valsts un Eiropas līmenī.

5. Atbalsts Eiropas Nabadzības novērošanas centra izveidei, kurš galvenokārt koncentrētos uz enerģētisko nabadzību

5.1 EESK iesaka izveidot Eiropas nabadzības novērošanas centru, kas galvenokārt koncentrētos uz enerģētisko nabadzību

un apvienotu visas ieinteresētās puses: valstu novērošanas centrus, ombudus, regulatorus, enerģijas piegādātājus, dažādas apvienības (veselības, būvniecības, enerģētikas, patērētāju, atstumtības apkaršanas, vietējo pašvaldību u. c. organizācijas), kā arī sociālos partnerus. Tas sniegtu gan pārskatu par enerģijas tirgus liberalizācijas ietekmi uz mazaizsargātiem iedzīvotājiem, gan ieteikumus, ierosinātu enerģētiskās nabadzības rādītājus un mērīšanas metodes, kā arī, pamatojoties uz vietējā un valstu līmeņa labāko praksi, ieteiktu paņēmienus šīs problēmas risināšanai Eiropas līmenī. Tā pienākums būtu sadarboties ar Londonas forumu. EESK vēlas, lai minētajā forumā tiktu iekļauti Komitejas locekļi un lai tas cieši sadarbotos ar valstu ekonomikas un sociālo lietu komitejām un tām līdzīgām iestādēm nolūkā apkarot enerģētisko nabadzību.

6. Koncentrēt ES politiku un iniciatīvas uz enerģētiskās nabadzības apkaršanu un energoapgādes solidaritāti un palīdzēt iedzīvotājus veidot par aktīviem sava patēriņa pārvaldītājiem

6.1 Enerģijas tirgu atvēršana nav izraisījusi iedzīvotājiem enerģijas cenu pazemināšanos. 60 % iedzīvotāju ir konstatējuši, ka viņu enerģijas piegādātāju cenas ir pieaugušas, bet 3–4 % ir ievērojuši to pazemināšanos. 7 % patērētāju ir mainījuši gāzes piegādātāju un 8 % — elektrības piegādātāju. Enerģija ir joma, kurai patērētāji tērē visvairāk līdzekļu (5,7 % no budžeta), bet vispirāmārt tie tiek tērēti elektrībai (2,1 %) (Patēriņa tirgus novērtējums, otrais izdevums, 2009). Pedējos gados minētie skaitļi ir palielinājušies.

6.2 Eiropadomes 2013. gada 22. maija lēmumi ir solis pareizā virzienā. To mērķi ir Eiropas enerģētikas politikā galveno uzvaru pārcelt uz patērētājiem: viņiem garantēt drošu un ilgtspējīgu piegādi par samērīgām un konkurētspējīgām cenām; stiprināt patērētāju lomu un tiesības un uzlabot mazaizsargātu patērētāju aizsardzību; steidzami transponēt trešo enerģētikas paketi. Komisijai līdz 2013. gada beigām ir jāiesniedz enerģijas cenu un izmaksu struktūras analīze, galveno uzmanību pievēršot tam, kā tās ietekmē mājāsaimniecības. Vissvarīgākais uzdevums ir izvairīties no jebkuru to izmaksu palielināšanās, ko iespējams novērst, ja pastāv harmonizēta un efektīva Eiropas enerģētikas politika (sk. atzinumu TEN/508 “Atjaunojamu un nepastāvīgu energoresursu radītu elektroapgādes sistēmu pastiprināta izmantošana un to ietekme tautsaimniecībā” – CESE 2599/2012) (?).

6.3 EESK iesaka pirms galveno ES un dalībvalstu enerģētikas politikas pasākumu pieņemšanas izanalizēt, kāda būs to ekonomiskā ietekme uz dažādām patērētāju kategorijām (piemēram, atkarībā no ienākumiem, ģimenes sastāva vai apsildes veida). Mērķis ir noskaidrot, kurām iedzīvotāju kategorijām rēķins par enerģiju pieaugs daudz vairāk nekā vidēji pārējiem iedzīvotājiem, un vajadzības gadījumā ierosināt kompensējošus pasākumus (noteikumu pielāgojumus, mājokļu energoefektivitātes uzlabojumus u. c.), kas būtu paredzēti vismazāk aizsargātiem patērētājiem.

(?) OV C 198, 10.7.2013., 1.–8. lpp

6.4 EESK atkārtoti norāda, ka ir nepieciešams pilnībā transportēt minētās direktīvas un garantēt universālu pakalpojumu, sabiedrisko pakalpojumu saistību ievērošanu, mazaizsargātu personu aizsardzību un nodrošināt saprātīgas, salīdzināmas un pārredzamas cenas. EESK vēlas, lai Eiropas Komisija savā ziņojumā, kas tiks publicēts 2013. gada beigās, iekļautu pārskatu un analīzi par pašreizējo stāvokli enerģētiskās nabadzības jomā Savienībā, ierosina Eiropas stratēģiju enerģētiskās nabadzības apkarošanai un energoapgādes solidaritātei, kā arī finanšu līdzekļus stratēģijas īstenošanai.

6.5 EESK acina EK šo tematiku noteikt par visiem Eiropas politikas virzieniem kopīgu politisko prioritāti un to vairāk ņemt vērā turpmākajās iniciatīvās (piemēram, iekšējā tirgus pamatnostādņēs, energoefektivitātes direktīvas (2012) īstenošanā, patērētāju tiesībās un citur).

6.6 EESK iesaka energoapgādes solidaritātes un enerģētiskās nabadzības apkarošanas politiku iekļaut kā neatņemamu daļu ES politikā par pāreju uz sabiedrību, kas izmanto no oglekli nesaturošiem avotiem ražotu enerģiju. EESK iesaka, lai Komisija stingri seko līdzi un panāk, ka dalībvalstis ievēro ES noteikumus, kuri varētu mazināt enerģētisko nabadzību. Komiteja ierosina Līgumā iekļaut vispārējas tiesības uz piekļuvi enerģijai (kas jāuzskata par vitāli svarīgu kopīgu resursu un jāpārvalda kā tāds), bet ES politikas jomās, it sevišķi enerģētikas politikā, ietvert kā mērķi enerģētiskās nabadzības apkarošanu un energoapgādes solidaritāti. EESK iesaka Eiropas pusgada norisē iekļaut enerģētiskās nabadzības apkarošanu un energoapgādes solidaritāti, lai šī tematika tiktu ņemta vērā dalībvalstu reformu programmās.

6.7 EESK uzskata, ka ir svarīgi Eiropas līmenī atbalstīt visus tos līdzekļus, ar kuru palīdzību varētu panākt, lai mazaizsargātie patērētāji kļūst par aktīviem savu enerģētikas jautājumu risinātājiem — lai viņu patēriņš kļūst mazāks, bet efektīvāks (pastāvīgu enerģētikas pakalpojumu ziņā), jo tas uzlabotu viņu dzīves kvalitāti, un lai gadījumos, kad tas ir ekonomiski lietderīgi un tehniski iespējams, tiek atbalstīta decentralizēta enerģijas ražošana no atjaunojamiem avotiem. Informācija, apmācība un izglītošana var palīdzēt māsaimniecībām apzināties problemātiku un pareizi rīkoties (izslēgt aparātus, kas ir dīkstāves režīmā, izvēlēties energoefektīvus aparātus, pienācīgi remontēt utt.). EESK vēlas, lai ES — jo sevišķi, nodibinot Eiropas Energoapgādes solidaritātes fondu — atbalsta visus starptautiskos projektus, kuriem ir iepriekšminētie mērķi, veicina pilsoniskās sabiedrības zināšanu apmaiņu un starptautiska tīkla izveidi, popularizē informācijas, apmācību šajā jomā un labās prakses, kas gūta no ES finansētiem starptautiskiem projektiem, veidošanu un izplatīšanu.

6.8 EESK prasa ar ES pētniecības programmām atbalstīt inovatīvus instrumentus, kas vērsti uz optimālu izmantojumu patērētāju, jo sevišķi visneaizsargātāko patērētāju, vidū. Komiteja arī iesaka: lai viedie skaitītāji būtu patiešām efektīvi un patērētājiem noderīgi, tiem, piemēram, bez papildus izmaksām būtu jānodrošina skaidra un pārskatāma informācija par enerģijas patēriņu konkrētajā brīdī. Tad tie būs lietderīgi preventīvi instrumenti, kas palīdzēs patērētājiem labāk apzināties savu patēriņu un pieņemt attiecīgus lēmumus, un tādējādi viņi varēs rīkoties kā aktīvi sava enerģijas patēriņa pārvaldītāji.

6.9 EESK proponē vienotu vietējo kontaktpunktu izveidi energoapgādes solidaritātes jomā, lai veidotu sinerģiju un viedokļa saskaņu starp visām ieinteresētajām pusēm, tostarp enerģijas operatoriem, nolūkā uzlabot koordināciju, problēmu paredzēšanu un risināšanu, padomdošanu, orientēšanu un palīdzību iedzīvotājiem, īpaši mazaizsargātajiem. EESK iesaka sagatavot pasniedzējus, kas darbotos minētajos kontaktpunktos (bet arī administrācijā, bankās, rūpnieciskajos operatoros un citviet), tur uzlabotu informētību par mazaizsargāto iedzīvotāju problēmām un palīdzētu gan labāk risināt ar šādiem iedzīvotājiem saistītas problēmsituācijas, gan jau priekšlaikus identificēt riskantus gadījumus. Tādi kontaktpunkti varētu izmantot visaptverošu un integrētu, preventīvu un korigējošu pieeju, un to darbība varētu ietvert apvienību pārstāvju, vietējo pašvaldību, uzņēmumu u. c. dalībnieku pasākumu īstenošanu. Tas novērstu situācijas, kad cilvēki kļūst atkarīgi no palīdzības vai sociāli iezīmēti, un tādējādi palīdzētu iedzīvotājiem kļūt par aktīviem sava enerģijas patēriņa pārvaldītājiem.

6.10 EESK iesaka stiprināt un vispārēji ieviest sistēmas (īpaši tās, kurās cieši iesaistīti enerģijas piegādātāji), kas nodrošina enerģijas piegādi mazaizsargātām māsaimniecībām grūtākajos gada posmos (ziemas "pamiers") un neļauj enerģijas piegādātājiem pārtraukt piegādi maksājumu problēmu gadījumos, novērš pārdus u. tml. Komiteja iesaka arī rūpnieciskos un citus enerģijas operatorus vairāk iesaistīt rīcības plānos par enerģētiskās nabadzības apkarošanu (gan problēmu novēršanā pirms to rašanās, gan risināšanā) un energoapgādes solidaritātes palielināšanā, lai darītu ko vairāk par rīcības kodeksu ieviešanu.

6.11 EESK iesaka stingrāk reglamentēt enerģijas piegādātāju darbību, lai patērētāji ar maziem ienākumiem neciestu no "nabadzības uzcenojuma" (*poverty premium*), proti, no augstākas vienības cenas par to pašu pakalpojumu. Priekšapmaksas sistēmām, piemēram, varētu ieviest noteikumus, kas novērstu risku, ka dabū ciest visneaizsargātākie patērētāji.

6.12 Komiteja prasa Komisijai ierosināt energoapgādes solidaritātei vēltu Eiropas gadu. Tas ļautu īstenot Eiropas mēroga informēšanas kampaņu (ar valstu un vietējā līmeņa pasākumiem) un īpašus projektus, lai visas iesaistītās puses informētu par enerģētiskās nabadzības izskaušanas nozīmi, veicinātu iedzīvotāju kļūšanu par aktīviem sava enerģijas patēriņa pārvaldītājiem un palielinātu energoapgādes solidaritāti.

7. Eiropas Energoapgādes solidaritātes fonds

7.1 EESK iesaka Eiropas Komisijai izpētīt jautājumu par Eiropas Energoapgādes solidaritātes fonda izveidi, lai atbalstītu šādus EESK ierosinātos pasākumus: iedzīvotāju informēšana/apmācība, vietējo projektu apvienošana Eiropas tīklā, ES finansētu starptautisku projektu vai vietējā un valstu līmenī īstenotu projektu labās prakses piemēru izmantošana arī citviet, vispārēja ieviešana un informācijas apmaiņa par tiem. Kā piemērus valstu vai vietējo pašvaldību īstenotiem pasākumiem var minēt

finansiālu atbalstu rēķinu apmaksai (sociālie tarifi, enerģijas taloni u. c.), ziemas “pamieru”, vienotus kontaktpunktus, energoefektivitātes padomdevēju apmācību (piemēram, Eiropas projekts *Achieve*), rajonu atjaunināšanu, finansiālu vai tehnisku palīdzību gan energoefektivitātes uzlabošanas darbiem (piemēram, ES projekts *CEB-ELENA “European Local Energy Assistance Facility”*), gan enerģijas mikro-ražotājiem, kas izmanto atjaunojamās energoresursus, kā arī neaizsargātām māsaimniecībām piemērotus finansēšanas nosacījumus (piemēram, ES projekts *Financial and Support Instruments for Fuel Poverty in Social Housing (FinSH)*).

8. Ar ēku energoefektivitātes pasākumiem sekmēt enerģētiskās nabadzības novēršanu

8.1 EESK atgādina, ka Savienība 2007. gadā noteica 3×20 % mērķus, kas jāsasniedz līdz 2020. gadam un kas ietver enerģijas patēriņa samazinājumu par 20 %. 2012. gada oktobra direktīvā par energoefektivitāti ir paredzēta ilgtermiņa stratēģija (2050), kuras uzdevums ir stimulēt investīcijas valsts un privāto mājokļu, kā arī dzīvojamo un saimnieciskas nozīmes ēku renovācijā. Dalībvalstīm līdz 2014. gada 30. aprīlim jāiesniedz valstu rīcības plāni, kā šī stratēģija tiks īstenota. EESK atgādina: energoefektivitātes pasākumi ir ļoti svarīgi ne tikai, lai samazinātu oglekļa dioksīda emisijas un izveidotu jaunas darbavietas, bet arī lai efektīvi apkarotu enerģētisko nabadzību.

8.2 Enerģētiskā nabadzība galvenokārt ir saistīta ar mājokļu sliktu siltumizolāciju, turklāt tie, bieži par nesamērīgi augstu cenu, tiek izīrēti nabadzīgām māsaimniecībām. Laba mājokļu siltumizolācija samazina patēriņu un tātad arī rēķinus (kopā ar adekvātu attieksmi pret enerģijas patēriņu). Pieticīgām māsaimniecībām — kā īrniekiem, tā īpašniekiem — nav līdzekļu, lai veiktu siltumizolācijas renovāciju un nomainītu apsildes iekārtas, jo tām trūkst iekrājumu vai ir grūti iegūt bankas kredītu.

8.3 Komiteja iesaka ieviest mehānismu, ar kuru varētu, no vienas puses, spēcīgi stimulēt īpašniekus-izīrētājus nosiltināt telpas (piemēram, ieviešot īres maksimālo summu atkarībā no siltumizolācijas efektivitātes), vienlaikus viņiem palīdzēt to veikt un, no otras puses, pakāpeniski izņemt no Eiropas īres tirgus mājokļus ar sliktiem rādītājiem, kas neatbilst siltumizolācijas standartam. EESK iesaka noteikt, ka dalībvalstis energoefektivitāti drīkst iekļaut definīcijās un to kritēriju vidū, pēc kuriem nosaka, vai mājoklis ir pieņemams un izīrēšanai piemērots.

8.4 EESK vēlas, lai Eiropas Komisija apsvērtu, ar kādām inovatīvām finansēšanas metodēm un instrumentiem būtu iespējams atbalstīt dalībvalstu pūliņus uzlabot vispieticīgāko māsaimniecību energoefektivitāti, ņemot vērā to ierobežotās finansiālās iespējas.

8.5 Mazaizsargātu māsaimniecību siltumizolācijas uzlabošanai ir jāklūst par visu Eiropas pasākumu un programmu prioritāti. Komisijai ir jānodrošina, ka valstu energoefektivitātes plānos prioritāti piešķir investīcijām vismazāk aizsargāto māsaimniecību mājokļos.

8.6 EESK iesaka 2014.–2020. gada plānošanas posmā struktūrfondus vairāk izmantot enerģētiskās nabadzības apkarošanai un energoapgādes solidaritātei un panākt, lai energoefektivitātes un atjaunojamās energoresursu jomai tiktu piešķirts nepieciešamais finansējums, kas atbilst problēmu apmēram.

8.7 Komiteja iesaka arī atbalstīt decentralizētu enerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem, jo tādējādi varētu atrisināt jautājumu par vismazāk aizsargāto iedzīvotāju piekļuvi enerģijai.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

492. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 18. UN 19. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz konkrētām normām, kuras saistītas ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kas saistībā ar finansiālo stabilitāti saskaras ar nopietnām grūtībām vai kam draud šādas grūtības, un ar atcelšanas noteikumiem konkrētām dalībvalstīm”

COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD)

(2013/C 341/06)

Galvenais ziņotājs: **Viliam PÁLENÍK kgs**

Padome 2013. gada 6. jūnijā un Eiropas Parlaments 10. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 177. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz konkrētām normām, kuras saistītas ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kas saistībā ar finansiālo stabilitāti saskaras ar nopietnām grūtībām vai kam draud šādas grūtības, un ar atcelšanas noteikumiem konkrētām dalībvalstīm”

COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD).

Komitejas Birojs 2013. gada 9. jūlijā uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 429. plenārajā sesijā 2013. gada 18. un 19. septembrī (19. septembra sēdē) iecēla **Viliam PÁLENÍK** kgu par galveno ziņotāju un ar 135 balsīm par un 2 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir iepazinusies ar Komisijas priekšlikumu grozīt Regulu (EK) Nr. 1083/2006 un palielināt maksājumus dalībvalstīm, kuras skārusi krīze un saņem finansiālu atbalstu no Eiropas finanšu stabilitātes mehānisma (EFSM) vai maksājumu bilances mehānisma, proti, laikā, kamēr uz tām attiecas atbalsta mehānismi, katra prioritārā virziena līdzfinansējuma likmes palielināt par desmit procentpunktiem. Taču ES kohēzijas politikai plānošanas periodā no 2007.–2013. gadam kopumā paredzētais finansējums netiek palielināts, un līdzfinansēšanas efektivitāte noteikti nemazinās.

1.2 EESK ir iepazinusies ar Komisijas priekšlikumu grozīt Regulu (EK) Nr. 1083/2006 tā, lai Rumānija un Slovākija attie-

cībā uz 2011. gada saistībām varētu iesniegt izdevumu pieprasījumus līdz 2014. gada beigām, nevis līdz 2013. gada beigām, un attiecībā uz 2012. gada saistībām – līdz programmu slēgšanai, nevis līdz 2014. gada beigām, taču ES kohēzijas politikai plānošanas periodā no 2007.–2013. gadam kopumā paredzētais finansējums netiek palielināts. Tādējādi attiecībā uz 2011. un 2012. gada saistībām samazinās saistību automātiskas atcelšanas risks.

1.3 Saskaņā ar iepriekš pieņemtiem atzinumiem EESK atbalsta minēto priekšlikumu, ja arī turpmāk tiks nodrošināta budžeta līdzekļu izlietošanas saskaņotība un efektivitāte.

2. Pamatojums

2.1 Komisijas priekšlikumā paredzēts, ka no septiņām dalībvalstīm, kas pašlaik saņem atbalstu no EFSM vai maksājumu bilances mehānisma, tiks pieprasīts mazāks līdzfinansējums ES kohēzijas politikas projektiem, kuriem tām ir jānodrošina līdzfinansējums. Tagad dalībvalstīm vajadzīgi līdzekļi nebūs jāmeklē tikai savos budžetos, un tas nozīmē, ka laikā, kad stāvoklis valstu budžetos ir ļoti saspringts, būtiski tiks sekmēta izaugsmes atjaunošana šo valstu ekonomikā, kuru skārusi krīze. Līdzfinansēšana paaugstina sniegtā atbalsta izmantošanas efektivitāti. Mazāks līdzfinansējums saistīts ar risku, ka atbalsts netiks izmantots pietiekami efektīvi — ar visiem pieejamajiem līdzekļiem šis risks tomēr būtu, cik iespējams, jāsamazina. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, kas atbilst Komitejas agrāk pieņemtiem atzinumiem ⁽¹⁾.

2.2 Tā kā paredzēts, ka izdevumu pieprasījumus varēs iesniegt līdz 2014. gada beigām, Slovērijai un Rumānijai piešķirta lielāka rīcības brīvība, lai tās varētu labāk īstenot

līdzfinansētos ES kohēzijas politikas projektus. Ar saistību automātisko atcelšanu saistītā termiņa pagarināšana ir atbilstošs risinājums arī tāpēc, ka tā attiecas tikai uz tām dalībvalstīm, kurām laika posmam no 2014. līdz 2020. gadam paredzētie piešķirumi pēc Eiropadomes vienošanās tika ierobežoti līdz zināmam apmēram. Saistību atcelšana veikta, pamatojoties uz Eiropadomes 2013. gada 8. februāra secinājumos minēto ierosinājumu, ka Komisijai būtu jāapsver praktiski risinājumi, kas mazinātu risku, ka Rumānijai un Slovērijai piešķirtā 2007.–2013. gada finansējuma fondu saistības automātiski atceļ, kā arī iespēja grozīt Regulu (EK) Nr. 1083/2006.

2.3 EESK uzskata arī, ka būtiski ir uzlabot labklājību un konkurētspēju krīzes vissmagāk skartajās valstīs, un tāpēc Komiteja iesniegto priekšlikumu atbalsta.

2.4 EESK piekrīt tam, ka netiek mainīts kopējais no fondiem norādītajā laika posmā piešķirtais finansējums attiecīgajām valstīm un programmām.

Briselē, 2013. gada 19. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

⁽¹⁾ OV C 24, 28.01.2012., 81. lpp.; OV C 24, 28.01.2012., 83. lpp.;
OV C 24, 28.01.2012., 84. lpp..

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES kosmosa rūpniecības politika – kosmosa nozares ekonomiskās izaugsmes potenciāla apgūšana””

COM(2013) 108 final

(2013/C 341/07)

Ziņotājs: **Joost VAN IERSEL** kgs

Eiropas Komisija 2013. gada 28. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES kosmosa rūpniecības politika — kosmosa nozares ekonomiskās izaugsmes potenciāla apgūšana””

COM(2013) 108 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 17. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 151 balsi par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ļoti atzinīgi vērtē ES rūpniecības politiku kosmosa nozarē ⁽¹⁾. Komiteja pauž gandarījumu arī par to, ka programmā “Apvārsnis 2020” laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam programmām *Galileo*, *Copernicus* un pētniecībai un izstrādei paredzēti 11 miljardi *euro*, papildinot pašreizējo Eiropas Kosmosa aģentūras (EKA) gada budžetu, kas ir 4 miljardi *euro*. Šie lēmumi atbilst EESK neatlaidīgi paustajai nostājai ⁽²⁾.

1.2 ES kosmosa politikai, kuras pamatā ir politiska apņemšanās visā Eiropā, būtu jānodrošina Eiropas neatkarīga piekļuve kosmosam visā vērtību ķēdē, t. i., no koncepcijas posma līdz izstrādei, ieviešanai un izmantošanai. Lai varētu īstenot ilgtermiņa un ar lielu risku saistītus pasākumus, vajadzīga prognozējamība, noteiktība un pastāvīga apņemšanās.

1.3 Eiropas Savienībai ir vajadzīga kritiskā masa. Kosmosa jomas iekšējā tirgus darbībai gan iekšēju, gan ārēju apsvērumu dēļ ir nepieciešams labi definēt jēdzienu par to, kas ir vienlīdzīgi konkurences nosacījumi Eiropā.

1.4 Lielie institucionālie tirgi, kuriem visā pasaulē ir arvien lielāka stratēģiska un tehnoloģiska ietekme, liek īstenot

proaktīvu rūpniecības politiku. Eiropas rūpniecības konkurētspēja ir jāuzlabo, pakāpeniski pārvarot vēl arvien būtiskos iekšējos šķēršļus.

1.5 ES rūpniecības politikā dažādās dalībvalstu stratēģijas jāapvieno vienā sistēmā un valstu prioritātes jāaskaņo vienā satvarā.

1.6 Visām ieinteresētajām pusēm jādarbojas vienā virzienā. Īpaša nozīme ir Eiropas Kosmosa aģentūrai (EKA). Tā darbojas ļoti sekmīgi, un tās sasniegumi nav apstrīdami. Saskaņā ar jauno kārtību EKA ne tikai veiks līdzšinējos uzdevumus, bet arī veicinās ES noteikumos paredzēto kosmosa projektu īstenošanu. Tiks ieviestas jaunas metodes un veidotas jaunas attiecības. Tām jābūt labi koordinētām un precīzi saskaņotām starp visiem iesaistītajiem dalībniekiem, t. i., Komisijas dienestiem, EKA un dalībvalstīm.

1.7 Vajadzīgi oficiāli mehānismi konsultācijām ar nozari, jo īpaši attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Pietiekama daļa *Copernicus* budžeta jāatvēl jauniem pakalpojumiem un lietojumiem.

1.8 Kosmosa nozarei vajadzīgs augsti kvalificēts darbaspēks, tam piedāvājot pienācīgus līgumus. Pastāvīga uzmanība jāpievērš atbilstošām prasmēm, kas jānodrošina ar mūsdienīgu izglītību un apmācību, atvieglojot mobilitāti.

⁽¹⁾ ES kosmosa rūpniecības politika — kosmosa nozares ekonomiskās izaugsmes potenciāla apgūšana, COM(2013) 108, 2012. gada februāris.

⁽²⁾ Skatīt jo īpaši OV C 162, 25.6.2008., 24. lpp., atzinums par Komisijas paziņojumu “Eiropas kosmosa politika”, COM(2007) 212 final.

1.9 Stratēģiskie drošības un aizsardzības apsvērumi ir kosmosa politikas virzītājspēks visās valstīs. ES jaunās kosmosa politikas un pasākumu pamatu veido LESD 173. pants un jo īpaši 189. pants. Lai šo politiku un tās pasākumus varētu īstenot, dalībvalstīm ciešāk jāsavstarpina rīcība drošības un aizsardzības jomā, tādējādi plašākā perspektīvā tiem kļūstot par ES ārpolitikas elementu. No otras puses, kosmosa politikas īstenošanā gūtā pieredze var būt piemērs, kā — dažās precīzi noteiktās jomās — veidojama Eiropas aizsardzības politika. Turpmākajās debatēs par Eiropas aizsardzību šī pieredze būtu jāievēro.

1.10 ES kosmosa rūpniecības politika patiešām var sekmēt centienus attīstīt “konkurētspējīgu, stingru, efektīvu un līdzsvarotu rūpniecisko bāzi Eiropā”, labvēlīgi ietekmējot gan sabiedriskos pakalpojumus, gan uzņēmumus un iedzīvotājus. Nozarē vēl arvien trūkst stabilitātes un nedrošību palielina krīze. Pienācis laiks sākt īstenošanu!

1.11 Tāpēc EESK pilnībā atbalsta piecus Komisijas izvirzītos mērķus: saskaņots un stabils tiesiskais regulējums, stingrs rūpnieciskais pamats, iesaistot MVU, konkurētspēja un rentabilitāte, kosmosa lietojumu un pakalpojumu tirgi, tehnoloģiska patstāvība un neatkarīga piekļuve kosmosam⁽³⁾.

1.12 Eiropas pozīcija pasaulē ir jāstabilizē un jānostiprina, palielinot Eiropas rūpniecības ražīgumu un konkurētspēju, izvirzīto mērķu ziņā neatpaliekot no citām valstīm, kas darbojas kosmosa jomā, un vienmēr izmantojot visprogresīvāko tehnoloģiju, veicinot rentabilitāti vērtību ķēdēs un attīstot kosmosa lietojumu un pakalpojumu tirgus.

2. Vēsturiskais konteksts, EESK iesaistīšanās

2.1 Drošības un aizsardzības apsvērumu dēļ kosmosa politika ir veidota ārpus ES līguma ietvariem. Dalībvalstīm bija savas kosmosa stratēģijas. Kopējām Eiropas interesēm zināmā mērā kalpoja pētniecība un izstrāde un EKA rūpnieciskie projekti.

2.2 Ar EKA un ES 2003. gadā noslēgto pamatnolīgumu sākās jauns posms. Septītajā pamatprogrammā tika paredzēti pētniecības projekti, un ES tuvojās rūpniecības politikas īstenošanai konkrētās nozarēs. Palielinājās augšupējie un lejupējie ieguldījumi un konkurence, un specializēti privātie uzņēmumi izstrādāja jaunus lietojumus un pakalpojumus.

2.3 EESK stingri atbalstīja gan ES stratēģiju, proti, EKA koncepcijas apvienošanu ar Eiropas iestāžu ciešāku iesaistīšanos, gan arī šā mērķa īstenošanai izvirzītos konkrētos priekšlikumus un pieņemtos lēmumus⁽⁴⁾.

2.4 Turpmākajos atzinumos EESK uzsvēra ES kosmosa politikas nozīmi gan attiecībā uz sabiedriskajiem pakalpojumiem, gan uzņēmumiem un jo īpaši iedzīvotājiem. Komiteja atzinīgi novērtēja virzību vairākās konkrētās jomās, piemēram Eiropas Zemes novērošanas programmu (GMES), GMES kosmosa komponenti un ES kosmosa stratēģiju pilsoņu interesēs⁽⁵⁾.

2.5 EESK 2012. gadā ierosināja, ka GMES finansējums būtu jāiekļauj daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam⁽⁶⁾. Padome 2013. gada 8. februārī attiecīgi nolēma GMES — kas tagad ir kļuvis par *Copernicus* — piešķirt 3,78 miljonus *euro*, *Galileo* — 6,3 miljardus *euro* un pētniecībai un izstrādei saskaņā ar programmu “Apvārsnis 2020” — 1,7 miljardus *euro*. Šis lēmums vēl jāapstiprina Eiropas Parlamentam.

2.6 Nesenis Eiropas Komisijas paziņojums par rūpniecības politiku kosmosa nozarē ir nākamais vajadzīgais solis, jo Eiropas kosmosa nozare pašlaik atpaliek gandrīz no visām, ja ne no visām pārējām valstīm, kas veic darbību kosmosā⁽⁷⁾.

3. Pašreizējās norises

3.1 Apstākļi ir krasi mainījušies. Visā pasaulē strauji palielinās kosmosa darbības jauniesaistīto valstu ieguldījumi. ASV saglabā līderpozīcijas. Šajā valstī apgrozījums nozarē ir apmēram desmit reizes lielāks nekā Eiropā. Ķīna un Indija kļūst par spēcīgiem konkurentiem. Krievija nesēn paziņoja, ka ievērojami palielinās kosmosa nozares budžetu.

3.2 Būtiska nozīme ir stratēģiskiem apsvērumiem par autonomiju un patstāvību. Viss Ķīnas, Indijas, Japānas tirgus (100 %) un gandrīz viss Krievijas tirgus ir institucionāls. ASV šā tirgus apjoms pārsniedz 70 %. Atšķirīgs stāvoklis ir Eiropā, kur tirgus par 50 % ir atkarīgs no privātā sektora. Jāatzīmē, ka privātā sektora daļa (20 %) ASV tirgū apjoma ziņā atbilst privātā sektora tirgus daļai (vairāk nekā 50 %) Eiropas tirgū.

3.3 Pasaules tirgus paplašinās, taču vienlaikus saasinās konkurence, jo kosmosu apgūšanā iesaistās arvien jaunas valstis. Tas apdraud Eiropas kosmosa nozares ar grūtībām sasniegto stāvokli, jo rodas šķēršļi tirdzniecībai, savukārt jaunie tirgus dalībnieki īsteno agresīvu eksporta politiku. Tā kā ASV aizsardzības budžets ir samazināts, arī šis valsts kosmosa nozare eksportu virza uz visiem pasaules reģioniem.

⁽⁵⁾ Skatīt OV C 339, 14.12.2010., 14. lpp., OV C 44, 11.2.2011., 153. lpp., OV C 43, 15.2.2012., 20. lpp.

⁽⁶⁾ Skatīt OV C 299, 4.10.2012., 72. lpp. par GMES un tās darbībām no 2014. gada.

⁽⁷⁾ Skatīt “ASD-Eurospace position paper on industrial policy” [ASD-Eurospace nostājas dokuments par rūpniecības politiku], 2013. gada februāris, 2. lpp.

⁽³⁾ Skatīt Eiropas Komisijas paziņojumu, 4. lpp.

⁽⁴⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

3.4 Tāpēc EESK pilnībā atbalsta mērķi saglabāt Eiropas neatkarīgu piekļuvi kosmosam, kā ierosināts vairākos Padomes secinājumos un Eiropas Komisijas paziņojumos. Padome un Komisija vairāk nekā iepriekš un pamatoti uzsver, ka kosmosa nozares stratēģiskajās jomās Eiropas Savienībai jāsauglabā patstāvība, veicinot un nodrošinot Eiropas neatkarīgu piekļuvi kosmosam.

3.5 Eiropa pašlaik vēl arvien ir būtiski atkarīga no ASV tehnoloģijām. Lai varētu samazināt šo atkarību, noteikti nodrošinot zināšanu un augsto tehnoloģiju materiālu nepārtrauktu pieejamību, valdībām, Eiropas Kosmosa aģentūrai un Eiropas Savienībai ir jāveic pamatīgs darbs.

3.6 Tā kā darbībai kosmosā ir ilgtermiņa raksturs un tā saistīta ar lielu risku, jānodrošina prognozējamība, noteiktība un ilgstošas saistības. Nozarei virzoties uz pilnīgu briedumu, tajā vēl arvien trūkst stabilitātes, jo īpaši tas attiecas uz MVU, kuriem ir liela nozīme lietojumu izstrādāšanā. Nedrošību palielina pašreizējā krīze.

4. Kosmosa nozares rūpniecības politika

4.1 Šajos sarežģītajos apstākļos Komisija, pamatojoties uz LESD 173. un 189. pantu, ir iesniegusi priekšlikumu par aktīvu ES rūpniecības politiku.

4.2 Pēc apspriešanās ar vairākiem publiskā un privātā sektora pārstāvjiem Komisija pirmo reizi ir rūpīgi analizējusi problēmjautājumus. Šī plaši atzītā analīze ir galvenais pamatojums, lai pašreizējo EKA budžetu, kas ir 4 miljardi *euro*, būtiski palielinātu, kosmosa nozarei 2014.–2020. gadā paredzot vēl 11 miljardus *euro*. Ņemot vērā citu valstu, kas veic darbību kosmosā, īstenoto agresīvo politiku, šis ir ļoti nozīmīgs solis uz priekšu.

4.3 Papildu finansējums ir arī labs sākuma punkts nozarē, kurā divu iemeslu dēļ turpmākajā desmitgadē paredzama būtiska attīstība:

— tā ir stratēģiska nozare;

— ar atbalstošām tehnoloģijām tā dara iespējamās daudzas citas saimnieciskās darbības, radot pozitīvu sinerģiju ar nozarēm, kas gūst tiešu labumu no kosmosa tehnoloģijām un pakalpojumiem.

4.4 Kosmosa pakalpojumus arvien vairāk izmanto tādās jomās kā drošība, lauksaimniecība, transports, reģionālā attīstība, okeānu monitorings, meteoroloģija, telesakari, apraide un digitālās plaiss mazināšana.

4.5 Kosmosa nozare arī sekmēs problēmu risināšanu tādās vispārējās nozīmes jomās kā klimata pārmaiņas, nodrošinātība ar pārtiku, zivsaimniecība, atmežošana, dabas resursu uzraudzība un katastrofu monitorings. Eiropai būtu vajadzīga sava globālā sistēma, lai tā savus uzdevumus varētu veikt atbilstīgi savam stāvoklim pasaules ekonomikā. Sabiedrības informētība par šiem jautājumiem ir jāpalielina.

4.6 EESK pilnībā atbalsta lēmumu, ka Eiropas Savienībai, radot piemērotus pamatnosacījumus, jāizmanto iespējas īstenot proaktīvu rūpniecības politiku. Komiteja uzskata, ka tas ir konkrēts solis plašākās ES rūpniecības politikas koncepcijas īstenošanā atbilstoši minētajam Eiropas Komisijas 2010. un 2012. gada paziņojumos par rūpniecības politiku.

4.7 Apsverot un izstrādājot kosmosa sistēmas un uzsākot un īstenojot programmas, būtu jānodrošina neatkarīga Eiropas piekļuve kosmosam un ar to saistītās tehnoloģijas. Noteikti ir vajadzīga patstāvība un neatkarīga datu pārbaude, īpaši attiecībā uz Ķīnu, taču arī attiecībā uz draudzīgām valstīm, piemēram, ASV, ar ko Eiropa neizbēgami konkurē.

4.8 Lielāko daļu rūpniecības politikas pasākumu saskaņā ar valstu stratēģijām joprojām īsteno dalībvalstis. Šīs stratēģijas ir daļa no tādās plašākas jomas kā drošības un aizsardzības politika, un tas arī izskaidro ciešo saikni starp valdībām, valstu pētniecības iestādēm un rūpniecību. Minētajos apstākļos rodas iekšēji šķēršļi, kas kavē tirdzniecību un līdz ar to veicina sadrumstalotību un viengabalainības trūkumu, kā arī Eiropas atpalicību skatāmajā jomā.

4.9 Tas liek apzināties, ka ES rūpniecības politikas priekšnoteikums jebkurā jomā ir vienlīdzīgi konkurences nosacījumi. Komisijai būtu jāizstrādā skaidri kritēriji, kas ļauj precīzi definēt jēdzienu "vienlīdzīgi konkurences nosacījumi". Šāds precīzi definēts jēdziens ir noteikti vajadzīgs arī saistībā ar ES un trešo valstu "savstarpīguma" pasākumiem, kas veicami, atverot starptautiskos tirgus.

4.10 EESK uzsver, ka galīgajam mērķim ir jābūt vienlīdzīgiem konkurences nosacījumiem un pārredzamai iekšējai konkurencei Eiropas Savienībā. Tas ievērojami palīdzēs iet kopšoli ar pārējo pasauli.

4.11 Saistībā ar Komisijas pētniecības un izstrādes politiku EESK norāda uz diviem svarīgiem risinājumiem jautājumiem:

— nepieciešamas programmas iniciatīvas "Apvārsnis 2020" ietvaros, lai ES konkurētspēju atbalstītu ar efektīvu piedāvājumu konkursu palīdzību, cieši sadarbojoties ar EKA un īpašām dalībvalstu pētniecības un izstrādes programmām kosmosa jomā;

— jānodrošina netraucēta pāreja no pētniecības un izstrādes posma uz ES programmu darbības posmiem.

4.12 Minētie jautājumi jārisina, ņemot vērā pētniecībai un izstrādei veltītā dalībvalstu budžeta samazināšanu. Kopējie izdevumi vairāk vai mazāk saglabājas nemainīgi, pateicoties Komisijas finansiālajai līdzdalībai, kas kompensē samazinājumu. Vienīgais izņēmums ir Vācija, kas kosmosa jomai paredzēto pētniecības un izstrādes budžetu nesēn palielinājusi par 10 %.

4.13 EESK vairākkārt norādījusi: sekmīga rūpniecības politika ir transversāla, proti, lai sasniegtu visus Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta izstrādātos mērķus, jānodrošina koordinācija starp dažādiem Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātiem, piemēram, ar Komunikācijas tīklu, satura un tehnoloģiju ģenerāldirektorātu jāsaskaņo rīcība satelītu komunikācijas jomā un ar Tirdzniecības ģenerāldirektorātu — rīcība saistībā ar tirgu atvēršanu un būtisku ar kosmosu saistīto komponentu "piegādes drošību".

5. EKA un ES

5.1 Visa pamatā ir zinātne un tehnoloģija, tāpēc EESK vēlreiz uzsver EKA lielo nozīmi Eiropas kosmosa politikā. Ņemot vērā šķēršļus, kas jāpārvar ikvienā starpvaldību sistēmā, EKA snieguni pagātnē un šobrīd nav apstrīdami. Jau no darbības sākuma tā būtiski veicinājusi kosmosa jomā īstenoto ES darbību, kādu to zinām šodien. EKA ir bijusi ļoti liela nozīme ar kosmosu saistītajā pētniecībā un izstrādē un zināmā mērā arī rūpnieciskajā darbībā, piemēram, produktu cenas un kvalitātes pozitīvās attiecības dēļ.

5.2 EKA ir pieredzējis partneris valstu valdībām un rūpniecībai. Tāpēc tās sasniegumi ir augsti kvalificēta tās ķēdes daļa, kas veido un nostiprina Eiropas rūpniecības pamatu. Turklāt pašreizējā "taisnīgas peļņas" sistēma ir rosinājusi valdības uzraudzīt vispārējos sniegumus pētniecības un izstrādes jomā un turpmākos pasākumus attiecīgajās valstīs.

5.3 Tomēr pakāpeniski kļuva skaidrs, ka jāmeklē jauni ceļi, ja ES tiešām vēlas būt konkurētspējīga pasaulē. 2003. gadā noslēgtais EKA un ES pamat nolīgums bija sākums papildu ES politikas pasākumiem un finanšu līdzekļiem, kā arī lielākai konkurencei un konkurētspējai. Sākās veiksmīga EKA un ES partnerība. Noturīga EKA darbība būs stingrs pamats ES kosmosa rūpniecības politikas pasākumu īstenošanai.

5.4 Tāpēc jānorāda: tā kā apstākļi strauji mainās, precīzi jānovērtē procedūras un pieejas un finanšu līdzekļi jāizlieto optimāli, lai veicinātu Eiropas uzņēmumu noturīgu konkurētspēju un elastīgumu.

5.5 EKA nozīme stabila pamata radīšanā, lai Eiropa ar mērķtiecīgu un integrētu lietojumu palīdzību varētu izmantot savas kosmosa sistēmas, tiek atzīta, tomēr atbalsts, ko tā var nodrošināt ES politikas pasākumiem, vēl nav pilnībā apzināts. Ciešākai ES un EKA sadarbībai būtu jārada spēcīgs impulss šajā jomā.

5.6 Vajadzīgi jauni risinājumi un metodes, lai varētu īstenot pārdomātu politiku, kuras mērķis ir sekmīgi izveidot un ilgtspējīgi izmantot sistēmas, kas darbojas kosmosā. Jānodrošina arī efektīva līdzekļu apvienošana ES līmenī, lai varētu sasniegt trīs mērķus:

— uzturēt spēcīgu zinātnisko pamatu;

— radīt jaunus stimulus lietišķajām tehnoloģijām un tirgum;

— radīt stimulus, jaunu lietojumu un pakalpojumu veidu (kas atbalsta citas nozares) izstrādei.

5.7 Nesenie lēmumi ir saskaņā ar modernizāciju, ko EESK atbalstīja 2008. gada atzinumā⁽⁸⁾. Tolaik EESK uzsvēra: jo vairāk attīstīsies kosmosa apgušanas tirgus, jo vairāk būs nepieciešama elastīga pieeja, kuru laikā, kad tehnoloģiskie cikli kļūst arvien īsāki un palielinās sinerģija un uzlabojas lietojumi, parasti nenodrošina stingras sadarbības modeļi, kas radušies Eiropas Kosmosa aģentūrai ievērojot "taisnīgas peļņas" principu⁽⁹⁾.

5.8 Jāizvairās no pēkšņām pārmaiņām. Tāpēc EESK ir rosinājusi veikt analīzi un sākt dialogu par to, kādu veikspējas līmeni Eiropa vēlas sasniegt desmit gadu laikā: "būtu jāapspriež arī EKA finansēšanas iespējas, mazo un vidējo uzņēmumu aktīva līdzdalība un spēcīgas konkurences saglabāšana"⁽¹⁰⁾.

5.9 EESK uzskata, ka Padomes pagājušā gada novembrī pieņemtā rezolūcija par ES un EKA attiecībām⁽¹¹⁾, kā arī 8. februārī apstiprinātā jaunā finanšu sistēma liecina par EESK 2008. gadā izteiktā ieteikuma konkrētu īstenošanu. ES sāk jaunu posmu.

5.10 Īstenojot minētos lēmumus, EKA, pateicoties ilgstoši uzkrātajai pieredzei, būs atbildīga par praktisko vadību, taču to darīs, pamatojoties uz ES noteikumiem. Atbilstoša īstenošana nodrošinās optimālu līdzsvaru starp EKA pilnvarām un parastajiem ES tirgus mehānismiem.

⁽⁸⁾ Skatīt OV C 162, 25.6.2008., 24. lpp.

⁽⁹⁾ Skatīt turpat 1.11. punktu.

⁽¹⁰⁾ Skatīt turpat 1.13. punktu.

⁽¹¹⁾ Rezolūcija par EKA nozīmi Eiropas konkurētspējas uzlabošanā un izaugsmes veicināšanā, 2012. gada 20. novembris.

5.11 Pašlaik vēl nevaram prognozēt, kā darbosies saskaņotās darba metodes, vismaz ne sākuma posmā. Lai gan dažos pēdējos gados ir notikušas nelielas pārmaiņas, stimulējot uz tirgu vērstu pieeju izmantošanu, Eiropā jāveidojas jaunām attiecībām ar zinātņi un pētniecību kosmosa jomā. Tāpēc Komiteja atbalsta praktisku kritēriju izstrādi, lai noteiktu atšķirību starp ESA tradicionāli izmantoto "taisnīgas peļņas" principu (kura mērķis ir Eiropā izveidot un izmantot daudzveidīgu kosmosa nozari) un Komisijai saistošajiem ES iekšējā tirgus noteikumiem, lai varētu izvērst auglīgu sadarbību starp Komisiju un ESA un tālāk stiprināt Eiropas kosmosa nozari.

5.12 Šis aspekts ir minēts arī CCMI papildatzinumā par šo jautājumu. Uz dažiem no tajā minētajiem būtiskajiem jautājumiem šobrīd jau ir rastas apmierinošas atbildes.

6. Īpaši jautājumi

6.1 Izstrādājot kosmosa politiku saskaņā ar 189. pantu, Komisijai un dalībvalstīm, cik vien iespējams, būtu jāizmanto to paralēlās pilnvaras. Dalībvalstīm arī jāuzņemas iniciatīva, lai savstarpēji sadarbotos noteiktu jautājumu risināšanā. Šādu procesus var uzraudzīt Komisija.

6.2 Mainīgā un dinamiskā vidē, kur valda konkurence, jādefinē pareizi nosacījumi, palīdzot radīt stabilu pamatu ES uzņēmumu konkurētspējai. Tāpēc EESK uzsver, ka turpmāk nozarei jāpiešķir oficiāla vieta konsultatīvajās struktūrās, īpaši attiecībā uz jomām, kurās darbojas mazāki uzņēmumi. Prasības jānosaka atklāti un pārredzami.

6.3 Apspriežami ir tādi jautājumi kā brīva un atvērta datu politika, kvalitāte, standarti un sertifikācija. Pakalpojumus sniedz gan valsts sektora struktūras, gan privātā sektora dalībnieki, tāpēc vajadzīga efektīva uzraudzība.

6.4 Skaidri noteikta konsultāciju kārtība ļaus izmantot MVU milzīgās iespējas. Pietiekama daļa programmām *Copernicus* un *Galileo* paredzētā budžeta jāizmanto jaunu pakalpojumu un lietojumu izstrādāšanai.

6.5 Tā kā kosmosa nozarei raksturīga augsta tehnoloģiskā intensitāte, arī vidējais darbaspēka kvalifikācijas līmenis ir augsts. Pasaulē kosmosa nozarē strādā 800 000 darbinieku, no tiem 25 % ASV un 4 % (!) Eiropā. Arvien vairāk ir vajadzīgi darbinieki ar augstāko izglītību, lai uzlabotu Eiropas iespējas un radītu produktīvu sinerģiju. Lai palielinātu nozares popularitāti, jānodrošina, ka ar visiem darbiniekiem tiek slēgti pienācīgi darba līgumi.

6.6 Kosmosa tēma rosina jauniešu iztēli. EESK uzsver, ka jāīsteno aktīva darba tirgus politika, kuras pamatā ir mūsdienīga izglītība un apmācība un kura tiek veicināta augstākajā tehniskajā izglītībā, citstarp, pateicoties ciešai saiknei ar pētniecību un inovāciju. Tas arī sekmēs vēlamo un atbilstoša līmeņa mobilitāti.

6.7 Tā kā ļoti liela nozīme ir institucionālajam tirgum, rūpniecības politika kosmosa jomā ir cieši saistīta ar iepirkuma politiku. Abās politikas jomās jāievēro augstas kvalitātes un pārredzamības prasības. EESK uzsver, ka nozare būtu ļoti gandarīta, ja tiktu izstrādāta īpaša, kosmosa nozarei paredzēta, iepirkuma politika, kurā tieši būtu iesaistīta ES un par kuras darbības jomu vispirms būtu jāvienojas Komisijai un dalībvalstīm.

6.8 Šāda politika nodrošinās, ka ES varēs veikt Eiropas kosmosa nozares infrastruktūras īpašnieces un ar kosmosu saistīto pakalpojumu pircējas funkcijas, lai varētu veikt visdažādākos uzdevumus sabiedrības interesēs.

6.9 EESK uzsver, ka reģioniem un to aktivitātei ir liela nozīme kosmosa nozarē notiekošās darbības veicināšanā. Reģionu nozīme netiek pietiekami novērtēta. Reģioni ir jāinformē, un tie ir atbilstoši jā sagatavo, lai tie spētu gūt labumu no pozitīvās ietekmes, ko rada kosmosa pakalpojumu efektīva izmantošana.

6.10 Trūkst kvantitatīvu tirgus pētījumu, un tādēļ trūkst arī ticamu datu par kosmosa pētniecības galīgo ietekmi uz lejupējā posma lietojumiem. Jāpadziļina analītiskās zināšanas par augšupējo un lejupējo posmu.

6.11 *Euroconsult* pētījums, kurā cita starpā norādīts, ka ASV augšupējie ieguldījumi lejupējā posmā rada divreiz vairāk rentablu darbību nekā Eiropā, tiek apšaubīts, taču tas līdz šim nav analītiski atspēkots⁽¹²⁾. Cits Eiropas Savienībai interesants modelis, kas savā būtībā ir vienreizējs, ir atjaunināts pētījums par Apvienotās Karalistes kosmosa nozares dažādo segmentu ekonomisko ietekmi⁽¹³⁾.

6.12 EESK rosina Komisiju, EKA un dalībvalstis veikt kopīgus pētījumus par dažādajiem nozares segmentiem un analizēt tos pasaules mēroga perspektīvā. Konsolidēti dati par (jaunām) darba vietām, izaugsmes rādītājiem un lietojumiem palielinās nozares nozīmību un ļaus saglabāt pastāvīgu sabiedrības atbalstu.

⁽¹²⁾ *Euroconsult* pēc 2011. gadā veiktas analīzes secināja, ka attiecībā starp augšupējiem ieguldījumiem un lejupējiem lietojumiem ir 1 euro: 16 euro, turpretī Eiropā šī attiecība ir "tikai" 1 euro: 8 euro.

⁽¹³⁾ *UK Space Industry, Update of the Size and Health of the UK Space Industry, Oxford Economics, 2010. gads.*

7. Drošība un aizsardzība

7.1 EESK uzskata, ka ES kosmosa politika sniegtu lielāku labumu, ja tā tāpat kā Eiropas konkurentu kosmosa politika balstītos uz stratēģisko drošības un aizsardzības jautājumu ciešāku saskaņošanu starp dalībvalstīm un līdz ar to būtu ES plašāk īstenotās ārpolitikas elements. Turpmākajās debatēs par Eiropas aizsardzību šai saiknei, ja tas vajadzīgs, būtu jāpievērš uzmanība.

7.2 Eiropas sadarbība kosmosa jomā ir attīstīta ievērojami vairāk nekā jebkurā citā aizsardzības jomā. Ar aizsardzību saistītas darbības kosmosā var būt savienotas arī ar ES aizsardzības politikas izstrādi, piemēram, kā izmēģinājuma projekti vai kopīgu aizsardzības projektu paraugi. EESK norāda, ka šāds priekšlikums izteikts jau 1987. gadā! Tomēr tas nav ticis izskatīts.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Inovācijas savienības 2012. gada attīstības novērtējums. Pārmaiņu paātrināšana"

COM(2013) 149 final

(2013/C 341/08)

Ziņotājs: **STANTIČ kgs**

Eiropas Komisija 2013. gada 21. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: "Inovācijas savienības 2012. gada attīstības novērtējums. Pārmaiņu paātrināšana"

COM(2013) 149 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 17. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 161 balsi par, 1 balsi pret, 1 balsi atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu jau otro gadu pēc kārtas publicēt ziņojumu par Inovācijas savienības attīstību. Minētajā ziņojumā Komisija norāda uz ievērojamu progresu, proti, 80 % saistību pamatiniciatīvas ietvaros tiek īstenotas saskaņā ar plānu. EESK piekrīt, ka ir panākts progress, jo īpaši attiecībā uz pamatpolitiku, kurā paredzēta konkrētu saistību īstenošana. Tāpēc Komiteja pauž cerību, ka līdz 2014. gada beigām visas 34 saistības būs īstenotas.

1.2 Lai gan 2012. gadā ir panākta virzība vairākās svarīgās jomās, piemēram, vienotā patentu sistēma un jauni noteikumi attiecībā uz riska kapitāla fondiem, tas nav iemesls pašpamierinātībai. Inovācijas savienība vēl nedod rezultātus ekonomikas izaugsmē un darba vietu radīšanā. Nav arī būtiski palielinājusies Eiropas pētniecības telpas globālā konkurētspēja.

1.3 EESK ar īpaši lielām bažām norāda uz pētniecības un izstrādes izdevumu samazināšanas tendenci vairākuma dalībvalstu budžetos jau otro gadu pēc kārtas. Līdzīgas bažas inovācijas jomā izraisa arvien lielāka plaisa starp dalībvalstīm un starp atsevišķiem reģioniem. Reģionālās kohēzijas politikas un struktūrfondu efektivitāte attiecībā uz Inovācijas savienību būs jāpārvērtē, jo īpaši saistībā ar intelektuālā darbaspēka emigrāciju no Eiropas nelabvēlīgā situācijā esošiem reģioniem uz vispārārtzītiem pētniecības centriem.

1.4 Krīze jau tagad ir likusi Eiropai padziļināt integrāciju, lai nodrošinātu makroekonomikas stabilitāti un monetārās

savienības darbību. EESK ir pārliecināta, ka arī pētniecības un inovācijas jomā ir vajadzīga lielāka un dziļāka integrācija, ja mēs patiešām vēlamies, lai Inovācijas savienības projekts vainagotos ar lielāku uz zināšanām balstītas Eiropas konkurētspēju, ekonomikas izaugsmi un darba vietu radīšanu. EESK aicina Eiropadomi oktobra samita secinājumos atbalstīt Inovācijas savienības koncepcijas padziļināšanu.

1.5 EESK ir pārliecināta, ka Inovācijas savienībai, pat tad, ja visas 34 saistības tiks izpildītas, jāvirzās tālāk, un tāpēc atbalsta EPJTV⁽¹⁾ ieteikumus un Komisijas atbildi uz tiem. Vienlaikus Komiteja aicina Komisiju pēc iespējas ātrāk izstrādāt sarakstu ar pasākumiem un jomām, kurās iespējams padziļināt Inovācijas savienību un kurās tas jādarā steidzami. Jo īpaši tālāku uzlabojumu iespējas Komiteja saskata saistībā ar vēl labvēlīgāku apstākļu radīšanu strauji augošiem inovatīviem uzņēmumiem, inovāciju publiskajā sektorā, sociālo inovāciju un jauniem, inovatīviem uzņēmējdarbības modeļiem, kas varētu radikāli mainīt mentalitāti un pašreizējo pieeju inovatīviem risinājumiem.

1.6 Funkcionējoša Eiropas pētniecības telpa ir Inovācijas savienības neatņemama sastāvdaļa. Lai gan Eiropadome Inovācijas savienībai sniedz pilnīgu atbalstu, EESK šaubās, vai tās izveide līdz 2014. gada beigām būs pabeigta, jo nav vērojams progress galvenajās jomās: pētnieku mobilitāte, valstu pētniecības sistēmu efektivitāte, pētniecības infrastruktūras optimāla izmantošana, pētniecībai veltītā finansējuma konkurētspējīga izlietošana, intelektuālā īpašuma tiesību tirgus pilnīga izveide

⁽¹⁾ Eiropas pētniecības un jauninājumu telpas valdes (EPJTV) 1. nostājas dokuments "Inovācijas savienības stresa tests", 2012. gada novembris.

utt. EESK tāpēc atkārtoti aicinājumu Komisijai un dalībvalstīm pēc iespējas ātrāk nodrošināt, lai būtu visi apstākļi EPT attīstībai, kā Komisija ierosinājusi savā paziņojumā ⁽²⁾.

1.7 EESK atzinīgi vērtē sasniegto Eiropas līmeņa augstas kvalitātes pētniecības infrastruktūras izveidē un Eiropas inovācijas partnerību daudzsološos sākotnējos rezultātus. Komiteja uzskata, ka inovācijas partnerības dažos gadījumos tomēr ir vēl nepārbaudīti un nepabeigti modeļi, un aicina Komisiju, pamatojoties uz pašreizējo pieredzi, sagatavot visaptverošu to efektivitātes analīzi, kā arī vienotus to darbības un finansēšanas nosacījumus.

1.8 Pētniecības un inovācijas atbalsta sistēma Eiropā ir vēl pārāk sarežģīta, un tas jo īpaši attur mazos un vidējos uzņēmumus no piedalīšanās ES pētniecības projektos. Papildus sarežģītām un laika ziņā ietilpīgām administratīvajām prasībām, ir arī ievērojamas atšķirības reģionālajā, valsts un Eiropas līmenī īstenoto to programmu procedūrās.

1.9 Komiteja ievērojamu inovācijas veicināšanas potenciālu saskata inovatīvākā publiskajā iepirkumā. Tāpēc tā aicina dalībvalstis palielināt publiskā iepirkuma izmantošanu pirmskomercializācijas posmā un dalīties pieredzē un modeļos, kas atspoguļo inovācijai draudzīgu iepirkumu. Tam jāattiecas arī uz publisko iepirkumu, ko finansē no struktūrfondiem.

1.10 Ar izglītības sistēmu reformu cita starpā Eiropai jānodrošina daudz vairāk augstākas kvalifikācijas zinātnieku un inženieriem ⁽³⁾. EESK uzskata, ka viņu studiju programmās būtu vēlams iekļaut uzņēmējdarbības mācības un vadības prasmi, kas ir būtiski elementi, lai labas idejas pārvērstu veiksmīgos projektos. Komiteja aicina mācību programmu sagatavošanā un zinātņu doktoru programmu izpildē iesaistīt uzņēmumus un sociālos partnerus.

1.11 EESK vēlas vēlreiz uzsvērt sociālās inovācijas īpašo lomu, jo tai varētu būt svarīga nozīme krīzes pārvarēšanā un citu mūsdienu sabiedrības problēmu risināšanā. Tāpēc vajadzētu attīstīt atbalsta mehānismus, kas ir pieejami arī iespējamajiem sociālajiem jauninājumiem pilsoniskajā sabiedrībā un sociālās ekonomikas nozarē. EESK aicina Komisiju pēc iespējas ātrāk izveidot atbalsta mehānismus tādu inkubatoru izveidei, kas īsteno inovatīvus sociālos projektus.

⁽²⁾ Komisijas paziņojums COM(2012) 392 final — Stiprāka Eiropas Pētniecības telpas partnerība izcilībai un izaugsmei.

⁽³⁾ Eiropai līdz 2020. gadam būs vajadzīgs vismaz miljons jaunu pētnieku un inženieru, ja tā vēlas sasniegt stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus.

2. Atzinuma un Komisijas paziņojuma konteksts

2.1 Inovācijas savienība ir viena no septiņām pamatiniciatīvām, kas ietvertas stratēģijā "Eiropa 2020". Tās mērķis ir radīt inovācijai labvēlīgāku vidi Eiropā un tādējādi nodrošināt, ka jauninošas idejas tiek izmantotas produktos un pakalpojumos, kas ļaus radīt izaugsmi un darba vietas. Analīze rāda, ka valstis, kas ieguldījušas vairāk līdzekļu pētniecībā un inovācijā, atgūstas ievērojami ātrāk un tajās ir augstāks nodarbinātības līmenis ⁽⁴⁾.

2.2 Paziņojumā "Inovācijas savienības 2012. gada attīstības novērtējums" ⁽⁵⁾ Eiropas Komisija otro gadu pēc kārtas apkopo dalībvalstu un visas Eiropas panākumus Inovācijas savienības īstenošanā, kas ir viena no galvenajām stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvām.

2.3 Komisija kopumā ziņo par ievērojamu progresu Inovācijas savienības īstenošanā. Sekmīgi norit vairāk nekā 80 % iniciatīvu. Dalībvalstis aizvien vairāk pievēršas inovācijai labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšanai, atceļot nodokļus ieguldījumiem pētniecībā, samazinot nodokļus peļņai no patentiem, atvieglotot piekļuvi riska kapitālam utt.

2.4 Tomēr paziņojumā minētas vairākas satraucošas tendences, no kurām liela daļa ir ekonomikas krīzes un lielu budžeta deficītu sekas:

— 2011. un 2012. gadā gandrīz visu dalībvalstu budžetos parādījās **tendence samazināt izdevumus pētniecībai un inovācijai**;

— valstu pētniecības sistēmu atšķirīgā efektivitāte un ietekme palielina **inovācijas plaisu starp valstīm un reģioniem**;

— dažās valstīs **privātajā sektorā samazinājušies ieguldījumi pētniecībā un izstrādē**, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu vidū;

— daudzo izaugsmi kavējošo faktoru dēļ **Eiropā ir samērā maz ātri augošu inovatīvu uzņēmumu**.

2.5 Galvenais konstatējums paziņojumā ir tas, ka Eiropai ir ciešāk jāapņemas panākt izaugsmi, kuras pamatā ir inovācija. Lai sasniegtu šo mērķi, steidzami tālāk jāattīsta Inovācijas savienība. Pašlaik vēl nav skaidrs, kādās jomās, ar kādiem pasākumiem un ar kādiem līdzekļiem notiks šāda attīstība un padziļināšana.

⁽⁴⁾ Inovācijas savienības 2013. gada rezultātu pārskats.

⁽⁵⁾ COM(2013) 149 final, 21.03.2013.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu katru gadu veikt Inovācijas savienības attīstības analīzi. Tā ir viena no stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvām. Savlaicīga rezultātu analīze sekmē korektīvu pasākumu veikšanu jomās, kuras attīstās nevēlami.

3.2 Ņemot vērā parasto praksi jaunu ES tiesību aktu īstenošanā, divi gadi ir pārāk īss laiks sasniegto rezultātu reālai novērtēšanai⁽⁶⁾. EESK tomēr atzinīgi vērtē to, ka ir izstrādāts Inovācijas savienības politiskais satvars, lai gan panākumi ekonomikas izaugsmē un jaunu darba vietu radīšanā vēl nav acīmredzami.

3.3 Uz nebeidzamu, visaptverošu debašu fona par valstu budžeta deficītiem, nepopulāriem taupības pasākumiem un vispārēju uzticības zudumu Eiropas projektam Inovācijas savienība ir viena no pozitīvākajām un veiksmīgākajām iniciatīvām. Lielākā daļa saistību Inovācijas savienības ietvaros tiek vairāk vai mazāk īstenotas. EESK tāpēc pamatoti gaida, ka visas 34 saistības tiks izpildītas līdz 2014. gada beigām.

3.4 EESK atzinīgi vērtē progresu visas Eiropas pētniecības infrastruktūras veidošanā, pateicoties EPISF⁽⁷⁾ efektīvai un aktīvai darbībai. No 48 projektiem 27 EPISF saraksta projekti ir jau īstenošanas stadijā, un tā ir laba zīme, kas rāda, ka mērķis 60 % Eiropas prioritārās pētniecības infrastruktūras izveidot līdz 2015. gadam ir sasniedzams⁽⁸⁾. Komiteja uzskata, ka Eiropa vēl aizvien dara pārāk maz, lai koordinētu un optimizētu savas pētniecības infrastruktūras izmantošanu.

3.5 Jaunā **Eiropas inovācijas partnerību** koncepcija, kuras sākotnējo izmēģinājuma projektu mērķis ir risināt nozīmīgākās problēmas sabiedrībā⁽⁹⁾, līdz šim ir bijusi iedrošinoša. Inovācijas partnerību mērķis ir apvienot visu līmeņu ieinteresētās puses, pārvarēt sadrumstalotību un nodrošināt "kritisko masu". Neraugoties uz pozitīvajām iezīmēm, Eiropas partnerības dažos gadījumos ir tikai nepārbaudīti un nepabeigti modeļi. Tāpēc EESK aicina, lai Komisija, pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi, pēc iespējas drīzāk visaptveroši izanalizētu to efektivitāti un izstrādātu vienotus to turpmākās darbības un finansēšanas nosacījumus.

⁽⁶⁾ Daži tiesību akti, kam ir ievērojama ietekme uz inovācijas vides uzlabošanu (Intelektuālā īpašuma tiesību direktīva, Eiropas patents, riska kapitāla pase utt.) nav vēl pilnā mērā stājušies spēkā.

⁽⁷⁾ Eiropas Pētniecības infrastruktūras stratēģijas forums.

⁽⁸⁾ Sk. EPISF īstenošanas ziņojumu 2012. gada novembrī.

⁽⁹⁾ Eiropas inovācijas partnerība (EIP) "Aktīvas un veselīgas vecumdienas", EIP "Lauksaimniecības ilgtspēja un produktivitāte", EIP "Gudras pilsētas un kopienas", EIP ūdens resursu jomā, EIP izejvielu jomā.

3.6 Lai gan dažās jomās panākts neapšaubāms progress, mēs nevaram būt apmierināti ar sasniegto. Turpmāk atzinumā EESK min jomas, kurās uzlabojums vēl nav pietiekams un kurās ir vajadzīga ātra un efektīva rīcība.

3.7 **Pētniecības un izstrādes atbalsta sistēma** Eiropā vēl aizvien ir pārāk sarežģīta. Potenciālie līdzekļu saņēmēji saskaras ar pastāvošo instrumentu ļoti lielo dažādību (valsts un reģionālās programmas, starpvaldību iniciatīvas un ES finansēšanas procedūras). Arī Birokrātija vēl nav ievērojami samazināta. Tas kavē pārrobežu sadarbību un neļauj MVU un jo īpaši mikrouzņēmumiem piedalīties ES pētniecības projektos. Papildus administratīvajam slogam pastāv arī ievērojamas atšķirības procedūrās.

3.8 Inovācijas savienības sākumpunktam jābūt teicamas, **modernas izglītības sistēmas** izveidei visās dalībvalstīs, ietverot augstākās izglītības reformu. Uzņēmumi vēl aizvien maz iesaistās mācību programmu sagatavošanā un doktorantūras programmu īstenošanā. Tāpēc EESK vēlreiz aicina nākotnes izglītības sistēmu plānošanā aktīvi iesaistīt sociālos partnerus. EESK arī aicina nākamo inženieru un zinātnieku izglītībā iekļaut vadības un uzņēmējdarbības prasmes, lai atvieglotu un veicinātu labu ideju izmantošanu sekmīgos, pārdodamos projektos.

3.9 EESK atbalsta inovācijas plašu definīciju, ko var piemērot daudzām jomām. Savos iepriekšējos atzinumos tā vairakkārt ir uzsvērusi īpašo lomu, kāda ir **sociālajai inovācijai**⁽¹⁰⁾, kas bieži nāk tieši no pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Daudzi Eiropas labklājības sistēmas aspekti tādu inovatīvu ideju rezultāts, ar kurām nākuši klajā pilsoniskās sabiedrības un sociālās ekonomikas dalībnieki. Tāpēc inovācijas jāatbalsta visās sabiedriskajās jomās, un finansēšanas mehānismiem jāatspoguļo inovācijas ļoti lielā daudzveidība.

3.10 Mēs vēl aizvien nemākam efektīvi **komercializēt inovatīvas idejas**: piekļuve finansējumam, īpaši attiecībā uz maziem, inovatīviem uzņēmumiem, vēl aizvien ir apgrūtināta (riskā kapitāla fondu trūkums finanšu krīzes dēļ). Uzņēmējdarbība un inovācija bieži ir saistītas. Eiropā mēs esam tradicionāli mazāk iecietīgi pret iespējamu neveiksmi uzņēmējdarbībā. Vēl atturīgāk mēs vērtējam riskantus inovatīvus projektus. Kapitāla (īpaši, riska kapitāla) vienotais tirgus joprojām nedarbojas. Jauni inovatīvu uzņēmumu finansēšanas veidi, piemēram, kolektīvais finansējums un uzņēmējdarbības mecenāti, dzīvē tiek ieviesti pārāk lēni. Riska dalīšanas finanšu mehānisms ir bijusi ļoti laba pieredze, bet diemžēl tā nevar apmierināt pieprasījumu.

⁽¹⁰⁾ Sk. atzinumus: OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp. (3.10.4. punkts); OV C 229, 31.7.2012., 39. lpp.; OV C 354, 28.12.2010., 80. lpp..

3.11 **Vienotā inovāciju tirgus** izveide lielā mērā ir atkarīga no Eiropas vienotā tirgus pareizas darbības, bet tas vēl joprojām saskaras ar daudziem šķēršļiem un nepilnībām, jo īpaši pakalpojumu un kapitāla brīvas aprites nodrošināšanā⁽¹¹⁾. EESK atkārtoti ierosina Komisijai apsvērt ideju izveidot Eiropas mēroga elektronisko datu bāzi (meklētājprogrammas veidā), kurā iekļautas specifiskas atsevišķu uzņēmumu un pētniecības institūtu zināšanas, lai veicinātu uzņēmumu un citu organizāciju ātrāku sadarbību tīklā un tādējādi tos kopīgi iesaistītu inovatīvos projektos (iespējams, pastāvošā Eiropas Biznesa atbalsta tīkla ietvaros)⁽¹²⁾.

3.11.1 Tas pats attiecas uz šķēršļiem **intelektuālā īpašuma tiesību vienotā tirgus izveidei**. Lai gan beidzot ir izveidots vienotais Eiropas Savienības patents, kas ir būtisks sasniegums, attiecīgās procedūras vēl nedarbojas.

3.12 Eiropa kavējas arī ar **inovatīva publiskā iepirkuma tirgus pilnīgu izveidi**, jo īpaši, attiecībā uz publiskā iepirkuma mehānismiem⁽¹³⁾. ES ir pārāk maz publisko iepirkumu, kuru mērķis ir inovācijas veicināšana. EESK tāpēc aicina dalībvalstis daudz biežāk izmantot pirmskomercializācijas posma publisko iepirkumu, kurš, pēc Komisijas aplēsēm, ļaus iepirkuma tirgum pieaugt par 10 miljardiem EUR. Šajā sakarā Komiteja norāda arī uz Eiropas Parlamenta priekšlikumiem par publiskā iepirkuma modernizāciju⁽¹⁴⁾. Lai palielinātu pieprasījumu pēc inovatīviem produktiem un pakalpojumiem, vairāk jāizmanto arī struktūrfondu līdzfinansētais publiskais iepirkums.

3.13 Funkcionējoša **Eiropas pētniecības telpa**, kas ir sinonīms pētniecības un inovācijas vienotajam tirgum, ir viens no galvenajiem nosacījumiem pilnīgai Inovācijas savienības koncepcijas iedzīvināšanai praksē. Eiropadome ir noteikusi 2014. gadu par tās izveides termiņu⁽¹⁵⁾. Tas nozīmē, ka līdz minētajam laikam visiem galvenajiem mobilitātes un pārrobežu sadarbības šķēršļiem jābūt novērstiem, tostarp, izmantojot pētnieku brīvo darba tirgu, izveidojot papildu pensiju fondus, garantējot zināšanu un pētījumos gūto atziņu optimālu plūsmu un konkurētspējīgāk izmantojot valsts pētniecības resursus. EESK savu viedokli par EPT pabeigšanu ir sīkāk izklāstījusi atzinumā⁽¹⁶⁾, kurā tā pauž bažas par to, ka 2014. gads ir pārāk grūti izpildāms termiņš.

3.14 Inovācijas finansēšanas un veicināšanas prioritāte ir jāatspoguļo visās ES finansēšanas programmās, tostarp kohēzijas

⁽¹¹⁾ Skatīt atzinumu "Vienotā tirgus akts — noteikt trūkstošos pasākumus" (Oficiālā Vēstnesī vēl nav publicēts).

⁽¹²⁾ Skatīt atzinumu OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp. (1.2. un 3.2.4 punkts).

⁽¹³⁾ Publiskā iepirkuma tirgus nodrošina 17 % no Eiropas IKP.

⁽¹⁴⁾ Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas (IMCO) ziņojums un EP rezolūcija par pirmskomercializācijas posma publisko iepirkumu.

⁽¹⁵⁾ Eiropadomes 2011. gada februāra un 2012. gada marta secinājumi.

⁽¹⁶⁾ OV C 76, 14.3.2013., 31. lpp..

fondu programmās, ne tikai konkurētspējas un inovācijas programmā. Tāpēc EESK aicina dalībvalstis izmantot iespējas, ko piedāvā jaunā struktūrfondu regula⁽¹⁷⁾.

3.15 Lai Inovācijas savienība pareizi darbotos, ir vajadzīgi ilgtspējīgi centieni un efektīva sadarbība visos līmeņos — ES, valstu un vietējā līmenī. Lielāka uzmanība jāpievērš **Reģionālās inovācijas politikas** lomai, jo tā varētu ievērojami palīdzēt apturēt intelektuālā darbaspēka emigrāciju no reģioniem ar ierobežotām iespējām uz vispāratzītiem Eiropas pētniecības centriem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK uzskata, ka pamatiniciatīvas 34 saistību izpilde ir tikai pirmais solis īstas Inovācijas savienības izveidē. Ja vēlamies sniegt būtisku ieguldījumu gudrā, ilgtspējīgā un iekļaujošā izaugsme, nākamajā posmā būs vajadzīga **pilnveidošana**, proti, valstu pētniecības un inovācijas politikas daudz lielāka integrācija un koordinācija ar ES politiku un pasākumiem. EESK aicina Komisiju nekavējoties sastādīt īpašu sarakstu, kura minēti pasākumi un jomas, kur pilnveidošana ir ne tikai iespējama, bet arī vajadzīga.

4.2 EESK uzskata, ka pilnveidošanai ir daudz iespēju daudzās jomās, no kurām tā vēlas minēt tikai dažas.

— *Inovācijas veicināšana publiskajā sektorā* var palielināt publisko iestāžu efektivitāti un samazināt to izmaksas, tādējādi dodot ieguldījumu budžeta līdzsvarošanā un dalībvalstu vispārējā konkurētspējā.

— Turpmāki *uzņēmējdarbības vides uzlabojumi inovatīviem, strauji augošiem uzņēmumiem*, jo īpaši veicot izlēmīgākus pasākumus nodokļu jomā, atbalstot uzņēmumu dibināšanu (pagaidu-atbrīvojumi no nodokļiem), saskaņojot autortiesību tiesību aktus utt.

— *Sociālā inovācija* var piedāvāt sekmīgus risinājumus daudzām mūsdienu sabiedrības problēmām un palīdzēt novērst ekonomikas krīzes sekas.

— *Inovatīvi risinājumi pakalpojumu nozarē* pavērtu jaunas iespējas mazumtirdzniecībā, e-komercijā, tūrismā, lietojumprogrammatūru izmantošanā u.c.

⁽¹⁷⁾ ESF regulas 9. pants.

4.3 EESK atbalsta secinājumus un ieteikumus, ko izteikusi EPJTV, kura ir veikusi pirmo Inovācijas savienības “noturības testu”⁽¹⁸⁾. Šajā ziņojumā tā norāda, ka ir radikāli jāpārvērtē turpmākā Eiropas izaugsmes stratēģija, lai tās pamatā būtu vairāk zināšanu un inovācijas. Kā galvenās problēmas EPJTV norāda:

- vājas dalībvalstu politiskās saistības attiecībā uz Inovācijas savienību;
- novecojuši tradicionālie uzņēmējdarbības modeļi;
- nepietiekama saikne starp augstākā līmeņa zinātniskajiem un akadēmiskajiem sasniegumiem un faktiskajiem tehnoloģiskās inovācijas rezultātiem;

— lēmumu lēna pieņemšana un negatīva attieksme pret risku, kas saistīts ar inovāciju.

4.4 EESK ierosina Komisijai apsvērt specifiskus instrumentus, kuru mērķis būtu veicināt jaunu, inovatīvu uzņēmējdarbības modeļu attīstību. Viena iespēja būtu izmantot tā dēvētos “inovācijas kuponus”.

4.5 EESK pamatiniciatīvās ir aicināta mudināt uzņēmumus, sociālos partnerus un NVO, kurus tā pārstāv, atbalstīt Inovācijas savienību un palīdzēt izplatīt paraugpraksi. Mēs ierosinām, ka Komiteja, īpaši ar stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejas palīdzību, sagatavo sarakstu, kurā minētas konkrētas iniciatīvas un pasākumi, kas tai ļaus sniegt vēl lielāku ieguldījumu uzticības Inovācijas savienībai veidošanā, iesaistot sociālos partnerus, valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽¹⁸⁾ Eiropas pētniecības un jauninājumu telpas valdes (EPJTV) 1. nostājas dokuments “Inovācijas savienības stresa tests”, 2012. gada novembris.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām”

COM(2013) 266 final – 2013/0139 (COD)

(2013/C 341/09)

Ziņotāja: **MADER kdze**

Padome 2013. gada 7. jūnijā un Eiropas Parlaments 2011. gada 23. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām”

COM(2013) 266 final – 2013/139 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 17. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 163 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu, kura mērķis ir visiem Eiropas iedzīvotājiem nodrošināt bankas konta pieejamību un uzlabot tarifu salīdzināmību un mobilitāti, lai novērstu finansiālo atstumtību un lai patērētājiem kļūtu vieglāk piedalīties iekšējā tirgū.

1.2 Komiteja uzskata, ka direktīvas pieņemšana ir vispiemērotākais veids, lai panāktu šo pasākumu īstenošanu — tie labvēlīgi ietekmēs gan patērētājus, gan maksājumu pakalpojumu sniedzējus. Šie pasākumi veicinās virzību uz vienotā tirgus izveides pabeigšanu finanšu pakalpojumu jomā un palīdzēs novērst šķēršļus, kas ierobežo personu brīvu pārvietošanos un preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti. Tomēr šo tiesību īstenošanai ir jānotiek saskaņā ar Savienības noteikumiem par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un terorisma finansēšanu, turklāt tie nedrīkst veicināt izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Komiteja uzskata arī, ka vislielākā uzmanība ir jāvelta subsidiaritātes un proporcionalitātes principiem.

1.3 Tomēr tā pauž nožēlu par dažu pasākumu ierobežoto tvērumu. Tā iesaka harmonizēt visu maksājumu terminoloģiju un informācijas dokumentā ietvert ne tikai pašus svarīgākos, bet arī citus darījumus. Komiteja uzskata, ka pareizu izvēli var izdarīt tikai tad, ja ir salīdzināti tarifi, kas piemērojami visiem pamatdarījumiem, jo patērētāju vajadzības ir atšķirīgas.

1.4 Komiteja atzinīgi vērtē noteikumus, kas paredzēti pārredzamības uzlabošanai, piemēram, sasaistītos piedāvājumus,

kuros patērētājam pašam ir jāvar salīdzināt dažādas maksājumu pakalpojumu sniedzēju piedāvātās formulas un noteikt, kura no tām ir visizdevīgākā un vispiemērotākā viņa stāvoklim.

1.5 Tā atbalsta, ka ir jāievieš pienākums izsniegt paziņojumu par tarifiem, un vēlētos, lai šis pienākums tiktu papildināts ar pienākumu patērētāju savlaicīgi informēt par neierastu maksājumu atvilkšanu no viņa konta, lai viņam būtu iespēja veikt nepieciešamos pasākumus vai apstrīdēt šos maksājumus.

1.6 Rūpējoties par pārredzamību, Komiteja atbalsta arī neatkarīgu salīdzināšanas instrumentu izveidi un iesaka esošo vietņu reģistrā patērētājiem sniegt informāciju par iestādēm, kas atrodas visās dalībvalstīs.

1.7 EESK pozitīvi vērtē arī priekšlikumus par banku mobilitāti. Tā uzskata, ka būtu jāizskata iespējas izveidot “pārnēsamu” konta numuru un būtu sistemātiski jāievieš automatiskas darījumu pārdresēšanas operācijas⁽¹⁾. Pirms minētajiem pasākumiem būtu jāveic neatkarīga analīze.

1.8 Komiteja vērš uzmanību arī uz to, ka svarīga ir maksājumu pakalpojumu sniedzēju personāla apmācība, jo informācija ir nepieciešama, bet nav pietiekama. Tā uzsver arī, ka ir nepieciešama izglītība finanšu jomā un to varētu sniegt, piemēram, neatkarīgas patērētāju apvienības⁽²⁾.

⁽¹⁾ OV C 151 17.6.2008., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 318 29.10.2011. 24. lpp.

1.9 EESK viennozīmīgi atbalsta noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai katram Eiropas iedzīvotājam būtu bankas konts ar pamatpakalpojumiem, jo iespējas izmantot banku pakalpojumus mūsdienās ir viena no iekļautības sastāvdaļām.

1.10 Komiteja rezervēti raugās uz noteikumu, ka katrā dalībvalstī jānorīko "vismaz viens maksājumu pakalpojumu sniedzējs", jo šāds ierobežojums var radīt situāciju, ka patērētājiem nav izvēles, jo nav neviena konkurējoša piedāvājuma.

1.11 EESK uzskata, ka reālās izmaksas ir jāņem vērā, lai noteiktu, vai saistītās izmaksas ir samērīgas, jo konta pastāvēšana un apkalpošana nevar notikt bez maksas, un uzsver nepieciešamību regulēt izmaksas, kas saistītas ar maksājumu problēmām.

1.12 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par nepieciešamību paredzēt pārraudzību un atturošas sankcijas tajos gadījumos, kad netiek ievēroti direktīvas noteikumi. Komiteja uzsver, ka kontroles efektivitāte ir atkarīga no tā, vai uzticēto pienākumu veikšanai ir piešķirti atbilstoši līdzekļi.

1.13 Tā atgādina, ka Komiteja atbalsta alternatīvās strīdu risināšanas sistēmas, taču tām ir jābūt neatkarīgām.

2. Vispārīga informācija

2.1 Komisija 2013. gada 8. maijā iepazīstināja ar priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām.

2.2 Šis priekšlikums ir loģisks turpinājums beidzamo gadu iniciatīvām, kuras vērstas uz maksājumu pakalpojumu vienotā tirgus izveidi, kas ir Eiropas izaugsmes un konkurētspējas priekšnosacījums.

2.3 Šā priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pants, kura mērķis ir novērst personu brīvas pārvietošanās un preču, pakalpojumu un kapitāla brīvas aprites šķēršļus.

2.4 Komisija konstatē, ka saskaņā ar Pasaules Bankas aplēsēm 58 miljoniem patērētāju Eiropas Savienībā nav bankas konta, bet aptuveni 25 miljoni no viņiem tādu vēlētos.

2.5 Komisija konstatē, ka ekonomikā notiek virzība uz skripturāliem un bezskaidras naudas darījumiem, kas skar uzņēmumus, patērētājus un administrāciju, bet tā nepiedāvā nevienu risinājumu plašākai bezskaidras naudas operāciju izmantošanai.

2.6 Šajā kontekstā tā uzskata, ka bankas konta izmantošana un piekļuve šiem finanšu pakalpojumiem ir nepieciešama, lai patērētāji varētu izmantot visas vienotā tirgus iespējas un lai būtu iespējams nodrošināt viņu finansiālo un sociālo iekļautību.

2.7 Tā norāda arī, ka pašreizējie vienotajā tirgū pastāvošie apstākļi var atturēt dažus maksājumu pakalpojumu sniedzējus no investīcijām jaunos tirgos.

2.8 Komisija vēlas novērst šos šķēršļus un šā mērķa sasniegšanas nolūkā ierosina:

— nodrošināt visiem patērētājiem iespēju, neraugoties uz viņu finansiālo stāvokli, izmantot maksājumu kontus ar pamatpakalpojumiem jebkurā Eiropas Savienības valstī;

— pieņemt noteikumus, kas būtu vērsti uz informācijas uzlabošanu par banku tarifiem un kas veicinātu salīdzināmību;

— katrā no dalībvalstīm izveidot sistēmu banku mobilitātes atvieglošanai.

2.9 Pēc Komisijas domām, minēto pasākumu rezultātā iekšējais tirgus iegūs pilnīgu funkcionalitāti finanšu pakalpojumu jomā un tie palīdzēs šo tirgu attīstīt. Patērētājiem kļūs vieglāk salīdzināt Savienībā pastāvošo piedāvājumu un pārvietoties tās teritorijā. Tiks panākta maksājumu pakalpojumu sniedzēju vienlīdzība un viņu labā tiks vienkāršotas procedūras un harmonizēti noteikumi jaunu tirgu meklēšanai.

3. Direktīvas priekšlikuma vērtējums

3.1 EESK piekrīt Komisijas veiktajai analīzei par konstatētajiem šķēršļiem un par nepieciešamību pabeigt finanšu pakalpojumu vienotā tirgus izveidi. Tā uzskata, ka ikvienam patērētājiem ir jābūt iespējai atvērt bankas kontu un iegūt tā izmantošanas līdzekļus, jo bankas pakalpojumu pieejamība ir viena no iekļautības sastāvdaļām, kas ir nepieciešama iecerētā mērķa sasniegšanai.

3.2 Komiteja atbalsta arī priekšlikumus, kuru mērķis ir novērst maksājumu kontu tarifu nepārredzamību un uzlabot mobilitāti. Tā uzskata, ka šie priekšlikumi veicina konkurenci patērētāju un maksājumu pakalpojumu sniedzēju interesēs.

3.3 EESK uzskata, ka direktīvas pieņemšana ir vispiemērotākais veids, kā panākt šo pasākumu īstenošanu, un Komisija ir pareizi secinājusi, ka ieteikums nav sniedzis gaidītos rezultātus un ka brīvprātīgā rīcība nav bijusi pietiekama.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Ar maksājumu kontiem saistīto tarifu salīdzināmība

4.1.1 **Terminoloģija.** EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu harmonizēt tarifu jomā izmantoto terminoloģiju. Šī harmonizācija ir nepieciešama, lai tā patērētājiem kļūtu saprotama un viņiem būtu vieglāk izdarīt salīdzinājumus. Komiteja tomēr pauž bažas par pasākuma tvēruma ierobežojumu un aicina saskaņot visu tarifu terminoloģiju.

4.1.1.1 Komiteja ņem vērā, ka visu dalībvalstu norīkotajām kompetentajām iestādēm būs pienākums sagatavot pagaidu sarakstus, kas jānosūta Komisijai. Tā uzskata, ka to izstrādē ir nepieciešams iesaistīt patērētāju un maksājumu pakalpojumu sniedzēju apvienības, kā arī pašus patērētājus, lai nodrošinātu, ka izvēlētie termiņi ir patiesām visiem saprotami.

4.1.1.2 Komiteja aicina pievērst uzmanību tam, ka izvēlētajam terminam būs jāattiecas uz identiskiem pakalpojumiem visās iestādēs.

4.1.2 **Tarifu informācijas dokumenti un glosārijs.** EESK atzinīgi vērtē maksājumu pakalpojumu sniedzējiem noteikto pienākumu pirms līguma noslēgšanas izsniegt informācijas dokumentu par tarifiem, kurā būtu ietverts visraksturīgāko pakalpojumu saraksts, un atbalsta noteikumu, kura mērķis ir visu laiku nodrošināt bezmaksas piekļuvi šim dokumentam iestāžu interneta vietnēs. Tā iesaka saskaņot šā saraksta noformējumu. Komiteja ierosina arī šo noteikumu par informāciju papildināt ar pienākumu izsniegt patērētājiem jaunu informatīvu dokumentu tad, kad tiek veikta tarifu maiņa.

4.1.2.1 Tomēr tā uzskata, ka informatīvajā dokumentā ir jāietver visi tarifi. Komitejas skatījumā tikai visraksturīgāko tarifu ietveršana nedod patērētājiem iespēju viegli salīdzināt dažādu uzņēmumu piedāvājumu — šī salīdzināšana ir jāveic atkarībā no viņu vajadzībām. Katram patērētājam ir savas vajadzības, un tās ne vienmēr atbilst sarakstā piedāvātajiem pakalpojumiem.

4.1.2.2 Ja tiktu ietverti visi tarifi, Komiteja iesaka harmonizēt visu informatīvā dokumenta rubriku noformējumu. Tā iesaka harmonizēt noformējumu arī pēc darījumu veida (par mēnesi, gadu, atkarībā no darījuma), lai būtu vieglāk salīdzināt.

4.1.2.3 Rūpējoties par pārredzamību un būdama pārlicināta, ka patērētājam ir jābūt iespējai izprast, vai viņam atkarībā no savām vajadzībām ir izdevīgi vai nav izdevīgi slēgt līgumu par piedāvāto pakalpojumu paketi, Komiteja atzinīgi vērtē pienākumu informatīvajā dokumentā sniegt detalizētu pārskatu par piedāvājumu.

4.1.2.4 Tā pozitīvi vērtē arī pienākumu informatīvajā dokumentā un konta izrakstā izmantot harmonizētu terminoloģiju, lai šie dokumenti kļūtu saprotamāki.

4.1.2.5 EESK ņem vērā arī glosāriju nodrošināšanu. Tomēr tā uzskata, ka prioritāte ir skaidru un saprotamu terminu izmantošana informatīvajos dokumentos.

4.1.3 **Paziņojums par tarifiem.** EESK atbalsta pienākumu vismaz reizi gadā visus patērētājus ar paziņojuma palīdzību informēt par visiem piemērotajiem tarifiem. Šī informācija dos patērētājiem iespēju rēķināties ar to pakalpojumu sniegšanas

izmaksām, kas viņiem tiek pārdoti, un izvēlēties piemērotus produktus. Komiteja uzskata, ka tas ir absolūtais minimums un ka šim ir jābūt bezmaksas paziņojumam.

4.1.3.1 Tomēr tā uzsver, ka būtu interesanti šo pasākumu papildināt ar pienākumu, kas liktu maksājumu pakalpojumu sniedzējam pirms neierastu maksājumu atskaitīšanas no konta savlaicīgi sniegt informāciju par izmaksām, lai patērētāji varētu veikt pasākumus, kas nepieciešami pirms to atskaitīšanas, papildināt kontu, pārbaudīt, vai nav nepieciešams tos apstrīdēt.

4.1.4 **Salīdzināšanas vietne.** EESK atbalsta informācijas sniegšanu par bankas tarifiem, izmantojot akreditētas vai publiskas valstu interneta vietnes. Šis pasākumus uzlabos patērētāju informētību, ja vien tiks nodrošināts, ka salīdzināšanas vietnes ir neatkarīgas un pilnīgas. Komiteja uzskata, ka ir jāvelta uzmanība šo vietņu finansēšanai. Komiteja vēlas arī zināt, kā tiks ieviesti šie instrumenti, it īpaši, kāda veida dati tiks sniegti, vai cenas tiks norādītas tikai par atsevišķām operācijām un pakalpojumiem, vai arī būs iespēja veikt aprēķinus atbilstoši personalizētam profilam.

4.1.4.1 Komiteja aicina pievērst uzmanību tam, ka īpaša vērība ir jāvelta nosacījumiem, saskaņā ar kuriem tiks akreditēti privātie pakalpojumu sniedzēji. Tā uzskata, ka šī akreditācija ir jāveic dalībvalstu kompetentajām iestādēm.

4.1.4.2 Komiteja uzskata arī, ka salīdzināšanas vietnēs ir jāizmanto harmonizētā terminoloģija.

4.1.4.3 Komiteja iesaka, ka reģistrā ir jāuzskaita citu dalībvalstu reģistri vai jāietver saite uz tiem, lai patērētājiem būtu viegli piekļūt visu Savienībā esošo iestāžu tarifiem. Šāda piekļuve jo īpaši būs noderīga migrējošajiem iedzīvotājiem.

4.2 Kontu maiņa

4.2.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumus, kuru mērķis ir veicināt banku mobilitātes uzlabošanu. Tas ir nepieciešams, jo pastāv psiholoģiski un tehniski šķēršļi, kas ierobežo mobilitāti.

4.2.2 Komiteja tomēr uzskata, ka būtu jāveic neatkarīgs pētījums par iespēju ieviest pārnesamu konta numuru — šāds risinājums būtu visefektīvākais, jo tādējādi būtu iespējams panākt pilnīgu mobilitāti.

4.2.3 Tā ir pārlicināta, ka visām maksājumu iestādēm būtu jāievieš vismaz automatiskas pāradresēšanas sistēma 15 mēnešu posmam, lai ņemtu vērā gada laikā veiktos norēķinus.

4.2.4 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir noteikusi ar konta maiņas pakalpojuma sniegšanu saistīto maksājumu iekasēšanas kārtību, lai tiem nebūtu atturošs raksturs.

4.2.5 EESK uzsver, ka joprojām pastāv citi šķēršļi, it īpaši dažu krājproduktu pārvedumu izmaksas un hipotekārā kredīta pastāvēšana.

4.2.6 Tā konstatē, ka informācija par šo mobilitātes atbalsta instrumentu eksistenci ir noteicoša. EESK uzskata, ka patērētāja izvēlētajai bankai ir jābūt vienīgajam saziņas partnerim.

4.2.7 Komiteja uzskata, ka maksājumu pakalpojumu sniedzēju personālam, īpaši aģentūru klientus apkalpojošajiem darbiniekiem ir jābūt sagatavotiem, lai sniegtu palīdzību banku mobilitātes jautājumos, un patērētāju apvienībām ir jāveic izglītošana finanšu jomā.

4.3 *Pieklūve maksājumu kontam*

4.3.1 EESK viennozīmīgi atbalsta Komisijas pieeju. Tā uzskata, ka visiem patērētājiem jābūt iespējai izmantot maksājumu kontu ar pamatpakalpojumiem, lai viņi varētu piekļūt visiem ikdienas dzīvē nepieciešamajiem bankas pakalpojumiem laikā, kad bezskaidras naudas norēķini iegūst arvien lielāku nozīmi. Komiteja uzsver, ka ir svarīgi, lai bankas paziņotu par šā pakalpojuma pastāvēšanu.

4.3.2 Savukārt rezervēti tā raugās uz piedāvājumu ierobežojošo noteikumu par "vismaz vienu maksājumu pakalpojumu sniedzēju" katras dalībvalsts teritorijā. Ja tikai viena iestāde piedāvātu šādu pakalpojumu, tai tiktu uzkrauts smags pienākums un tā tiktu stigmatizēta vienlaikus ar patērētājiem, kas būtu tās klienti. Arī konkurences neesamības dēļ patērētājiem nebūtu nekādas izvēles iespējas un viņi būtu spiesti pieņemt konkrētos nosacījumus, īpaši tarifu.

4.3.3 EESK uzskata, ka 16. pantā minētais pamatpakalpojumu saraksts ir jāuzskata par minimumu un dalībvalstīm jābūt iespējai brīvi pievienot papildu pakalpojumus, kas būtu saistīti ar valsts īpašajām iezīmēm.

4.3.4 Komiteja uzskata, ka bankai ir jālemj par to, vai tā atļauj noteiktu konta pārtēriņu vai neatļauj.

4.3.5 Komiteja piekrīt, ka šim pamata pakalpojumam ir jābūt bezmaksas vai ar to saistītie tarifi ir jārobežo.

4.4 *Kompetentās iestādes, alternatīva strīdu izšķiršana, sankcijas*

4.4.1 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par nepieciešamību noteikt kontroles pasākumus un atturošas sankcijas tajos gadījumos, kad netiek ievēroti direktīvas noteikumi, un uzsver, ka kontrole būs efektīva tikai tad, ja valstu iestādēm būs pietiekami līdzekļi tām uzticēto uzdevumu veikšanai.

4.4.2 Komiteja atgādina, ka tā atbalsta alternatīvās strīdu risināšanas sistēmas, taču tām ir jābūt neatkarīgām.

4.5 *Nobeiguma noteikumi*

4.5.1 EESK atbalsta pilnvaru deleģēšanu Komisijai, ja vien tiks noteikta precīza kārtība un nodrošināta deleģēšanas pārredzamība.

4.5.2 Komiteja atbalsta Komisijas novērtējuma politiku.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 528/2013 par biocīdu piedāvāšanu tirgū groza attiecībā uz konkrētiem nosacījumiem par piekļuvi tirgum"

COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD)

(2013/C 341/10)

Vienīgais ziņotājs: **Pedro NARRO**

Eiropas Parlaments 2013. gada 23. maijā un Padome 2013. gada 6. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu groza attiecībā uz konkrētiem nosacījumiem par piekļuvi tirgum"

COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 17. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 154 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Komisijas priekšlikums dod iespēju būtiski uzlabot jaunās regulas par biocīdiem, kas stāsies spēkā no 2013. gada 1. septembra, praktisko piemērošanu, precīzē pārejas noteikumu darbību un sniedz lielāku tiesisko noteiktību operatoriem.

1.2 EESK pauž nožēlu, ka Eiropas jaunā tiesību akta par biocīdiem ilgajā un sarežģītajā pieņemšanas procesā Komisija, Padome un Parlaments nav apsvēruši *ex ante* traucējumus, kurus varētu radīt neskaidrie pārejas noteikumi.

1.3 EESK arī atbalsta nepieciešamību ieviest izmaiņas regulā par biocīdiem pirms tās stāšanās spēkā ⁽¹⁾, lai atvieglotu pāreju no Direktīvas 98/8/EK uz minēto regulu. Lai nodrošinātu sistēmas pareizu darbību, ir jāizmanto pārejas pasākumu kopums, kas dod iespēju operatoriem un dalībvalstīm pakāpeniski ieviest izmaiņas sistēmā.

1.4 EESK atzinīgi vērtē izmaiņas pārejas noteikumos attiecībā uz apstrādātiem produktiem un pašreizējo aktīvo vielu un biocīdo produktu novērtēšanu. Šīs izmaiņas faktiski novērsīs to, ka tiktu iesaldēta daudzu jauno apstrādāto produktu laišana tirgū, un nodrošinās, ka minētos produktus varēs laist tirgū ar

nosacījumu, ka līdz 2016. gada 1. septembrim ir iesniegts dokumentu kopums apstrādāto produktu sastāvā esošo aktīvo vielu novērtēšanai ⁽²⁾. Šīs izmaiņas veicinās arī pāreju uz saskaņotu atļauju sistēmu pašreizējiem biocīdiem produktiem ⁽³⁾.

1.5 Attiecībā uz novatorisko noteikumu par obligātu apmaiņu ar pētījumiem par biocīdu ietekmi un iedarbību uz vidi saistībā ar Regulas (EK) Nr. 1451/2007 II pielikumu EESK aicina Komisiju nodrošināt, ka jaunais pienākums nekaitē konkurencei un negatīvi neietekmē atsevišķu uzņēmumu inovācijas spēju.

1.6 EESK atbalsta to, ka tiesību akta grozījumu ietvaros tiek skarti citi svarīgi jautājumi, piemēram, par piekļuvi informācijai, par biocīdo produktu definīciju un pienākumu apmainīties ar datiem.

2. Ievads

2.1 Biocīdi ir aktīvās vielas vai maisījumi, kas satur vienu vai vairākas aktīvās vielas, un lietotājam piegādātajā veidā paredzēti, lai iznīcinātu, atbaidītu, padarītu nekaitīgu, kavētu iedarbību vai citādi ar ķīmiskiem vai bioloģiskiem līdzekļiem iznīcinātu jebkuru kaitīgu organismu; visas vielas, maisījumus un iekārtas,

⁽¹⁾ Stāšanās spēkā paredzēta 2013. gada 1. septembrī.

⁽²⁾ Regulas (ES) Nr. 528/2012 94. pants.

⁽³⁾ Regulas (ES) Nr. 528/2012 89. pants.

ko laiž tirgū ar mērķi ražot aktīvās vielas, arī uzskata par biocīdiem produktiem⁽⁴⁾. Biocīdi sastopami ikdienas dzīvē, novēršot slimību izplatīšanos un palīdzot uzturēt augstu higiēnas līmeni teritorijās ar augstu iedzīvotāju blīvumu.

2.2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 98/8/EK iekļauti noteikumi par biocīdu laišanu tirgū Kopienas teritorijā⁽⁵⁾. Minētā direktīva Eiropas līmenī saskaņo tiesību aktus par šiem produktiem, nosakot biocīdo produktu novērtēšanas un apstiprināšanas kopīgos principus un tādējādi izvairoties no ekonomiskiem/ administratīviem šķēršļiem.

2.3 Eiropas Komisija 2013. gada 16. maijā iesniedza jaunu priekšlikumu, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 528/2012 par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu attiecībā uz konkrētiem nosacījumiem par piekļuvi tirgum⁽⁶⁾. Biocīdu regulu pieņēma 2012. gada 22.⁽⁷⁾ maijā, un tās stāšanās spēkā ir paredzēta 2013. gada 1. septembrī. Jaunais tiesību akts aizstās Direktīvu 98/9/EK, un tas izstrādāts pēc plašām publiskām apspriedēm un detalizēta ietekmes novērtējuma, kuru sagatavoja Eiropas Komisija⁽⁸⁾.

2.4 Šīs regulas mērķis ir uzlabot biocīdu brīvu apriti Savienībā, vienlaikus nodrošinot augstu aizsardzības līmeni gan cilvēku veselībai, dzīvnieku labturībai, gan videi. Regulā ir saglabāta Direktīvas 98/8 struktūra, balstoties uz piesardzības principu, lai nodrošinātu, ka aktīvo vielu un biocīdo produktu ražošana un pieejamība tirgū negatīvi neietekmē veselību un vidi.

2.5 Šis tiesību akts paredzēts, lai novērstu nepilnības iepriekšējā tiesiskajā regulējumā, kā arī uzlabotu apstiprināšanas sistēmas darbību, izmantojot vienkāršošanu, novērstu šķēršļus biocīdo produktu tirdzniecībai un saskaņotu atsevišķus noteikumus.

2.6 Komisija pieņēmusi lēmumu pirms Biocīdu regulas Nr. 528/2012 spēkā stāšanās iesniegt oficiālu grozījumu, jo konstatēts, ka atsevišķi noteikumi varētu radīt traucējumus tas darbībā. Šis grozījums ir ieviests divu iemeslu dēļ:

⁽⁴⁾ Direktīva 98/8/EK.

⁽⁵⁾ OV L 123, 24.4.1998.

⁽⁶⁾ COM (2013) 288 final.

⁽⁷⁾ OV L 167, 27.6.2012.

⁽⁸⁾ SEC(2009) 773.

— lai novērstu to, ka Biocīdu regulas pārejas noteikumi uz vienpadsmit gadiem neplānoti iesaldēs to izstrādājumu tirgu, kas apstrādāti ar biocīdām vielām, kuras ir likumīgi laistas ES tirgū, bet vēl nav novērtētas ES līmenī;

— lai novērstu neplānotus šķēršļus tirdzniecībā saistībā ar regulas piemērošanu, kas varētu negatīvi ietekmēt atsevišķus operatorus.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK 2010. gada pieņēma atzinumu par Regulu Nr. 528/2012 par biocīdu tirdzniecību un izmantošanu⁽⁹⁾. Komiteja pauda atbalstu direktīvas aizstāšanai ar Biocīdu regulu, lai panāktu tiesību aktu vienkāršošanu un saskaņošanu.

3.2 Neraugoties uz ietekmes novērtējumu, sabiedrisko apspriešanu un dažādajiem ziņojumiem saistībā ar Biocīdu regulas apstiprināšanu, galvenokārt mazie un vidēja lieluma piegādātāji pauda kritiku par būtisku ierobežojumu iespējamību un tirgus darbības traucējumiem regulas īstenošanas rezultātā, un tādēļ Eiropas Komisijai nācās steidzami reaģēt, izstrādājot virkni grozījumu, kas novērstu iespējamo negatīvo ietekmi uz tirdzniecību, kādu varētu radīt Eiropas tiesību akts par biocīdiem, konkrētāk, tā pārejas noteikumi.

3.3 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir grozījusi atsevišķus pantus, lai sekmētu tiesību akta par biocīdiem racionālāku piemērošanu. Tomēr EESK uzskata, ka pēc regulas pārskatīšanas procedūras uzsākšanas vajadzēja plašāk un sistemātiskāk pievērsties atsevišķām nepilnībām sākotnējā tiesību aktā, piemēram, jautājumam par informācijas pieejamību, pienākumam par datu apmaiņu un biocīdu grupas produktu definīcijai.

3.4 Grozījumi pārejas noteikumos, īpaši Regulas Nr. 528/2012 86., 89. un 94. pantā, novērsīs atsevišķu aktīvu vielu tirdzniecības iesaldēšanu un ar biocīdiem apstrādātu produktu faktiski aizliegumu laika posmā no 2013. gada 1. septembra līdz attiecīgajos pantos norādītās pēdējās aktīvās vielas apstiprināšanai. EESK uzskata, ka minētās izmaiņas pārejas noteikumos novērs būtisku papildu kaitējumu, kādu varētu radīt sākotnējais formulējums.

⁽⁹⁾ OV C 347, 18.12.2010., 62. lpp.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Regulas (ES) Nr. 528/2012 89. panta 4. punktā un 93. panta 2. punktā ir paredzēti termiņi, kādos pārtrauc piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kam nav piešķirta atļauja. Tādi paši termiņi būtu jāpiemēro, lai pārtrauktu piedāvāt tirgū un lietot jau tirgū esošu produkta veidu gadījumos, kad atļauja ir piešķirta, bet atļaujas nosacījumu dēļ ir jāveic produkta izmaiņas. EESK uzskata, ka šādā gadījumā vajadzētu atkāpties no termiņiem, ievērojot vispārējo noteikumu, ja pieprasījums tiek noraidīts. EESK ierosina, ka tad, ja produkts ir apstiprināts, bet jāveic izmaiņas, būtu jāpiešķir garāks periods izmantošanai un laišanai tirgū.

4.2 Eiropas Ķimikāliju aģentūrai (ECHA) jānodrošina, ka tās publicētajā sarakstā (95. pants) iekļauta vienīgi informācija par attiecīgajiem piegādātājiem, kas atbalsta konkrētas aktīvās vielas atjaunošanu.

4.3 Informācijas pieejamības jomā (66. panta 3. punkts) EESK uzskata, ka ir pareizi jālīdzsvaro sabiedrības un likumīgās privātās intereses. Automātiska un sistemātiska informācijas

atklāšana par aktīvās vielas ražotāja vārdu un adresi jebkurai trešai pusei, kas minēto informāciju pieprasa, varētu mazināt atļaujas īpašnieka komercinteresu aizsardzību.

4.4 Atzinumā par biocīdo produktu regulu EESK atzinīgi vērtēja obligātu prasību par datu kopīgu izmantošanu saistībā ar dzīvniekiem veiktajiem pētījumiem. Būtībā viens no vispozitīvākajiem jaunās regulas aspektiem ir tas, ka paredzēts novērst nevajadzīgas ciešanas mugurkaulniekiem, veicot atkārtotus pētījumus toksikoloģijas jomā. Komisijai visos gadījumos būtu jāizvērtē, vai prasība par datu apmaiņu papildus datiem par toksisko un ekotoksisko ietekmi ir līdzsvarota un sekmē jaunu aktīvu vielu izstādi, īpaši pētījumi par ietekmi un iedarbību uz vidi saistībā ar Regulas (EK) Nr. 1451/2007 II pielikumā minētajām vielām. Efektīva kompensācija un datu aizsardzība līdz 2025. gadam ir īpaši svarīga, lai izvairītos no darba negodprātīgas izmantošanas.

4.5 EESK uzskata, ka būtu lietderīgi pagarināt termiņu no 2 uz 3 gadiem, lai dalībvalstis pieņemtu lēmumu par biocīdo produktu apstiprināšanu pēc lēmuma pieņemšanas par konkrētu aktīvo vielu specifiskiem produktu veidiem (Regula Nr. 528/2012, 89. pants). Ja dažādu apstiprināšanas posmu dēļ izmaiņas netiek ieviestas, varētu būt risks, ka termiņi sistemātiski netiek ievēroti, tādējādi apstādinot procesu.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par visā ES piemērojamā sadarbspējīgā eCall pakalpojuma ieviešanu”

COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tipa apstiprinājuma prasībām eCall transportlīdzekļa sistēmas izveidošanai un par grozījumiem Direktīvā 2007/46/EK”

COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD)

(2013/C 341/11)

Galvenais ziņotājs: **Thomas McDONOGH** kgs

Eiropas Parlaments 2013. gada 1. jūlijā un Padome 2013. gada 5. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par visā ES piemērojamā sadarbspējīgā eCall pakalpojuma ieviešanu”

COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD).

Eiropas Savienības Padome 2013. gada 27. jūnijā un Eiropas Parlaments 2013 gada 1. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tipa apstiprinājuma prasībām eCall transportlīdzekļa sistēmas izveidošanai un par grozījumiem Direktīvā 2007/46/EK”

COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD).

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (19. septembra sēdē), iecēla *McDonogh* kgu par galveno ziņotāju un ar 141 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzīmē, ka 2012. gadā uz ES ceļiem gājuši bojā 28 000 cilvēku un ievainoti 1,5 miljoni cilvēku. Komiteja ir stingri pārliecināta, ka ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaita samazināšana sabiedrībai ir ārkārtīgi svarīga, un atbalsta Komisijas vērienīgo mērķi laika posmā no 2011. gada līdz 2020. gadam samazināt minēto skaitu uz pusi no 2010. gada līmeņa.

1.2 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto lēmumu un regulu par eCall pakalpojuma ieviešanu, lai nodrošinātu, ka no 2015. gada oktobra visos jaunajos vieglo automobiļu un vieglo kravas automobiļu modeļos būtu iespējams veikt izsaukumus (eCall) uz numuru 112 un tīktu izveidota attiecīgā infrastruktūra ārkārtas zvanu pienācīgu saņemšanai un apstrādei ārkārtas izsaukumu centrālēs (AIC), tādējādi nodrošinot ES mēroga eCall pakalpojuma savietojamību, sadarbību un nepārtrauktību.

1.3 EESK piekrit eCall ietekmes novērtējumā iekļautajiem secinājumiem, kas liecina, ka eCall obligāta ieviešana ir vienīgais

veids, kā ES iedzīvotājiem nodrošināt eCall pakalpojuma sniegto labumu. Komiteja vairākos atzinumos jau ir ieteikusi Komisijai, ka brīvprātīgas rīcības pieeja nebūs sekmīga.

1.4 EESK norāda, ka priekšlikumi attieksies tikai uz jauna tipa automobiļiem, kas pirmo reizi reģistrēti 2015. gada 1. oktobrī vai pēc minētā datuma, un ka pašreizējos modeļus pēc 2015. gada 1. oktobra var turpināt ražot un laist tirgū bez eCall aprīkojuma. Novērtējot automobiļu ražotāju iespējamās izmaksas, Komiteja aicina ražotājus pēc iespējas ātrāk ieviest eCall tehnoloģiju jau esošajiem modeļiem, kas būs jāražo pēc 2015. gada oktobra.

1.5 Komiteja atzīmē, ka priekšlikumos nav paredzēts apgādāt ar eCall tehnoloģiju motociklus un citus mehāniskos divu riteņu transportlīdzekļus. Tā kā minēto veidu transportlīdzekļu vadītāju un pasažieru bojāejas un ievainošanas risks ir nozīmīga problēma, EESK aicina ražotājus un dalībvalstis pēc iespējas drīzāk attiecināt eCall sistēmu arī uz mehāniskajiem divu riteņu transportlīdzekļiem.

1.6 Komiteja atkārtoti pieprasa Komisijai pēc iespējas ātrāk izstrādāt priekšlikumus mehānisko divu riteņu transportlīdzekļu aktīvās un pasīvās drošības līmeņa paaugstināšanai.

1.7 EESK izsaka gandarījumu par sekmēm, ko guvušas vairākās dalībvalstīs izveidotās ceļu satiksmes drošības iestādes, kuru uzdevums ir uzraudzīt attiecīgās valsts ceļu satiksmes drošības stratēģijas īstenošanu, konsultēt par ceļu satiksmes drošības politikas jautājumiem un popularizēt labākās prakses piemērus ceļu satiksmes drošības jomā. Komiteja uzskata, ka būtu jāizveido Eiropas Ceļu satiksmes drošības aģentūra, kas palīdzētu saskaņot un virzīt ceļu satiksmes drošības īstenošanu visā ES, tostarp *eCall* ieviešanu. Minētajā struktūrā darbotos dalībvalstu iecelti ceļu satiksmes drošības eksperti.

1.8 Komiteja vērs Komisijas uzmanību uz iepriekšējiem EESK atzinumiem par ceļu satiksmes drošību, kuros apskatīts arī tāds jautājums kā *eCall* pakalpojuma obligāta ieviešana ⁽¹⁾.

2. Paziņojuma kopsavilkums

2.1 “eCall”

eCall ir tehnoloģija, kas paredzēta, lai no transportlīdzekļa veiktu ārkārtas zvanus, izmantojot ES mēroga tālruņa numuru 112, vai nu automātiski (ja ir nelaimes gadījums), vai aktivizējot sistēmu manuāli. “eCall” sistēma automātiski veic tālruņa numura 112 — vienotais Eiropas neatliekamās palīdzības dienesta numurs — izsaukumu, kad noticis nopietns negadījums. Sistēma neatliekamās palīdzības dienestam paziņo transportlīdzekļa atrašanās vietu, pat ja vadītājs ir bez samaņas vai nespēj izdarīt izsaukumu. Komisija 2011. gadā pieņēma lēmumu 2011/750/ES, ka mobilā tīkla operatoriem būtu jānodrošina, ka viņu tīkli spēj pārraidīt *eCall* izsaukumus.

2.2 Šobrīd tikai aptuveni 0,7 % transportlīdzekļu ES ir aprīkoti ar privātajām *eCall* sistēmām, un to skaits pieaug ļoti lēni. Šādas patentētas sistēmas nenodrošina ES mēroga sadarbību vai nepārtrauktību.

2.3 Regulas projekts

Regulas projekta mērķis ir izstrādāt tipa apstiprinājuma prasības *eCall* tehnoloģijai un noteikt obligātu prasību no 2015. gada uzstādīt *eCall* sistēmu visos jaunajos pasažieru automobiļu un vieglo kravas automobiļu modeļos. Priekšlikumā noteikti ražotāju un dalībvalstu pienākumi, lietotāju privātuma un datu aizsardzības prasības, transportlīdzekļi, uz ko attiecināms minētais tiesību akts, un piemērošanas datums.

2.4 Lēmuma priekšlikums

Lēmuma projektā paredzēts, ka visām ārkārtas izsaukumu centrālēm (ĀIC) obligāti jāapstrādā ziņojumi, kad tie automātiski

vai manuāli tiek pārraidīti no negadījuma vietas. Komisija vēlas nodrošināt, ka līdz 2015. gada 1. oktobrim *eCall* izsaukumus iespējams veikt, pārraidīt un apstrādāt visā ES.

2.5 Regulas noteikumi.

Regulas priekšlikumā noteiktas tiesiskās prasības, tostarp šādas.

2.5.1 Vieglo automobiļu un vieglo kravas automobiļu ražotājiem jānodrošina, ka no 2015. gada oktobra jaunie transportlīdzekļu tipi ir aprīkoti ar *eCall* transportlīdzekļa sistēmu un attiecīgi apstiprināti.

2.5.2 Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka no 2015. gada 1. oktobra jauniem transportlīdzekļu tiptiem, kas atbilst ierosinātās regulas prasībām, tiek piešķirts EK tipa apstiprinājums.

2.5.3 Iestādēm, kas piešķir tipa apstiprinājumu, līdz tipa apstiprinājuma sertifikāta izsniegšanai jānodrošina, ka minētie transportlīdzekļi atbilst noteiktajiem standartiem.

2.5.4 Ražotājiem jānodrošina, ka *eCall* transportlīdzekļa sistēma nepieļauj pastāvīgu izsekojamību.

2.5.5 Jānodrošina pietiekami aizsardzības pasākumi pret pārraudzību un lietotājiem jāsaņem informācija par datu apstrādi, ko veic, izmantojot *eCall* sistēmu.

2.5.6 Komisija ir pilnvarota pieņemt deleģētos tiesību aktus, ar ko nosaka transportlīdzekļa sistēmu tehniskās prasības, prasības attiecībā uz lietotāju privātumu un, pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu analīzi, atsevišķu vieglo automobiļu un vieglo kravas automobiļu kategoriju atbrīvojumu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atzīmē, ka pagājušajā gadā uz ES ceļiem gājuši bojā 28 000 cilvēku un ievainoti 1,5 miljoni cilvēku. Pēc neatliekamās palīdzības izsaukuma uz satiksmes negadījumu ik minūte ir izšķirīga, glābjot dzīvību un samazinot traumu smagumu. Negadījumā cietušie cilvēki tomēr ne vienmēr ir spējīgi izsaukt neatliekamās palīdzības dienestus.

3.2 Izmantojot *eCall* tehnoloģiju, palīdzības dienesti tiek brīdināti nekavējoties, pat ja autovadītājs vai pasažieris ir bezsamaņā vai cita iemesla dēļ nespēj piezvanīt. EESK arī norāda, ka aprēķināts, ka, izmantojot *eCall* tehnoloģiju, iespējams paātrināt glābēju ierašanos par aptuveni 40 % pilsētu teritorijās un 50 % lauku teritorijās un ka pēc vispārējās ieviešanas *eCall* pakalpojumi Eiropā katru gadu palīdzēs glābt simtiem dzīvību, samazinot ievainojumu un traumu smagumu daudziem tūkstošiem cilvēku.

⁽¹⁾ OV C 80, 30.3.2004, 77. lpp., OV C 168, 20.7.2007, 71. lpp., OV C 77, 31.3.2009, 70. lpp., OV C 48, 15.2.2011, 27. lpp. un OV C 132, 3.5.2011, 94. lpp..

3.3 Vairākās dalībvalstīs ir izveidotas ceļu satiksmes drošības iestādes, kam piešķirtas valsts mēroga pilnvaras izvērtēt ceļu drošības stratēģiju un sniegt attiecīgās valsts valdībai ieteikumus par prioritāriem pasākumiem. Eiropas Ceļu satiksmes drošības aģentūra ar precīzam pilnvarām visās ceļu satiksmes drošības jomās (infrastruktūra, transportlīdzekļi un satiksmes dalībnieki) visā ES varētu palīdzēt uzlabot saskaņotas ES ceļu satiksmes drošības stratēģijas īstenošanu. Šādai aģentūrai varētu būt konkrēti uzdevumi attiecībā uz labākās prakses piemēru apzināšanu, precizēšanu, apkopošanu un popularizēšanu, kā arī pārrobežu informācijas apmaiņas un sadarbības pastiprināšanu.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Izskatāmais priekšlikums attiecas tikai uz jaunu transportlīdzekļu (pasažieru automobiļu un vieglo kravas automobiļu) tipa apstiprinājumu un tajā nav noteikta prasība nodrošināt ar *eCall* aprīkojumu pirms pirmās reģistrēšanas, kas nozīmē, ka minēto transportlīdzekļu jau esošos tipus var turpināt ražot

un laist tirgū bez *eCall* sistēmas. Komiteja atzīmē, ka šādas politikas dēļ *eCall* pakalpojuma pilnīga izmantošana nebūs iespējama agrāk par 2033. gadu. Saproto, ka jāņem vērā finansiālā ietekme un konstruēšanas problēmas, kas varētu rasties automobiļu ražotājiem, EESK aicina ražotājus pēc iespējas ātrāk ieviest *eCall* tehnoloģiju jau esošajiem transportlīdzekļu tiptiem, kuri būs jāražo pēc 2015. gada oktobra.

4.2 Regula par tipa apstiprinājuma prasībām *eCall* transportlīdzekļa sistēmas izveidošanai nebūs piemērojama mehāniskajiem divu riteņu transportlīdzekļiem (motocikliem utt.). Minēto transportlīdzekļu vadītājus apdraud 18 līdz 20 reizes lielāks smagu traumu gūšanas risks nekā automobiļu vadītājus. Šās augsta riska transportlīdzekļu kategorijas ceļu satiksmes drošības jautājumiem jāpievērš īpaša uzmanība. Papildus transportlīdzekļu aprīkošanai ar *eCall* sistēmu pēc iespējas ātrāk ir vajadzīgi priekšlikumi mehānisko divu riteņu transportlīdzekļu aktīvās un pasīvās drošības uzlabošanai.

Briselē, 2013. gada 19. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu iecelšanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, saņemot un nesaņemot atalgojumu, brīvprātīga darba un viesaukles darba nolūkā"

COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD)

(2013/C 341/12)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU kgs**

Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 26. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu iecelšanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, saņemot un nesaņemot atalgojumu, brīvprātīga darba un viesaukles darba nolūkā"

COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 5. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (2013. gada 18. septembra sēdē), ar 126 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka ir nepieciešams pārstrādāt abas minētās direktīvas, lai risinātu demogrāfiskas un saimnieciskas problēmas.

1.2 Lai sasniegtu stratēģijā "Eiropa 2020" noteiktos mērķus un īstenotu citas tālejošas iniciatīvas, Eiropas Savienībai ir steidzami nepieciešama pārdomāta un stabila migrācijas politika. Ja tā arī turpmāk vēlas nodrošināt inovācijai labvēlīgus apstākļus un saglabāt aktīva rūpniecības centra statusu, tai ir jāpieviline talantīgi cilvēki un jānodrošina intelektuālā darbaspēka laba aprīte.

1.3 Komiteja uzskata, ka migrācijas un mobilitātes veicināšanas politikai ir jābūt cieši saistītai ar cilvēka pamattiesību sistēmu. Pamattiesību hartas principi ir jāpiemēro visos līmeņos.

1.4 Komiteja mudina Eiropas Komisiju un ES Pamattiesību aģentūru noteikt, kādi ir trešo valstu valstspiederīgo aizsardzības trūkumi un ierosināt dalībvalstīm pasākumus konstatēto problēmu novēršanai. Diskriminācija ir apņēmīgi jāapkaro visos līmeņos.

1.5 Komiteja pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas darbību, kas vērsta uz tādu divpusēju partnerattiecību veidošanu mobilitātes

atbalsta jomā, kas rada apstākļus Eiropas Savienības un tās sastāvā neesošu valstu, īpaši tās kaimiņvalstu, sadarbībai.

1.6 Komiteja mudina Eiropas Komisiju un dalībvalstis ņemt vērā dzimumu līdztiesības dimensiju un izstrādāt programmas, kas paredzētas sieviešu līdzdalības veicināšanai.

1.7 Rūpīgi jānovērtē vīzu piešķiršanas procedūru bremzējošie šķēršļi neatkarīgi no to rakstura un jānosaka to novēršanas pasākumi. Vīzu piešķiršanas procesam ir jābūt vienkāršam, adekvātam, pieejamam un nediskriminējošam.

1.8 Komiteja ņem vērā, ka ļoti svarīgi ir trešo valstu pilsoņiem, tāpat kā uzņemšanas dalībvalsts pilsoņiem, piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

1.9 Komiteja aicina pievērst uzmanību nepieciešamībai studentiem, pētniekiem, brīvprātīgajiem un viesaukļu sistēmā iesaistītajiem cilvēkiem nodrošināt vienādu aizsardzību, neraugoties uz to, vai viņi veic apmaksātu darbību vai ir aktīvi darba tirgū. Šī apmaksātā darbība bieži slēpj darba attiecības, tāpēc ir nepieciešams novērst ļaunprātīgu izmantošanu, ko var izraisīt šāds stāvoklis, līdz ar to attieksmei pret visām šīm kategorijām ir jābūt vienāda. Īpaša uzmanība ir jāpievērš tiem cilvēkiem, īpaši sievietēm, kas veic mājāsaimniecības pienākumus viesaukļu sistēmas ietvaros.

1.10 Komiteja pozitīvi vērtē 24. pantu, saskaņā ar kuru trešo valstu pilsoņiem ir tiesības uzturēties attiecīgajā dalībvalstī divpadsmit mēnešus pēc pētniecības darba vai mācību pabeigšanas, lai meklētu darbu. Tomēr Direktīvā 2011/98 ietvertie vienlīdzīgas attieksmes noteikumi ietver atkāpes, kas nav saderīgas ar mērķiem, kuri noteikti abu direktīvu pārskatīšanas sākumā.

1.11 Komiteja uzskata, ka Komisijas paziņojums ir būtisks faktors, no kā atkarīga veiksmīga šīs politikas īstenošana. Dalībvalstīm un Eiropas iestādēm ir jāīsteno saziņa ar trešo valstu pilsoņiem un jānodrošina viņiem piekļuve kvalitatīvai informācijai.

2. Ievads

2.1 ES saskaras ar lielām strukturālām demogrāfiska un ekonomiska rakstura problēmām. Samazinās aktīvo iedzīvotāju skaits un uzņēmumiem ir grūti atrast kvalificētus darbiniekus.

2.2 ES nosaka savas migrācijas politikas vispārējo sistēmu, migrācijas un mobilitātes jautājumus skatot globāli, un tā nosaka, kā Savienība veido dialogu un sadarbību ar tām valstīm, kas nav dalībvalstu vidū.

2.3 ES ir steidzami jāatrod risinājums arī inovācijas jomā. Stratēģijā "Eiropa 2020" un tās pamatiniciatīvā "Inovācijas Savienība" ir ietverts mērķis palielināt ieguldījumus pētniecībā un inovācijā, kuru rezultātā saskaņā ar aplēsēm radīsies aptuveni viens miljons jaunu darbvietu pētniecības jomā Eiropā. Imigrācija no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, var nodrošināt augsti kvalificētu darbaspēku un talantīgus cilvēkus, kurus var piesaistīt ikviens no ES dalībvalstīm.

2.4 Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 79. pantā Savienībai ir noteikts uzdevums izstrādāt kopēju imigrācijas politiku, kuras mērķis ir nodrošināt migrācijas plūsmu efektīvu pārvaldību un taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstīs.

2.5 Direktīvā 2004/114/EK ir paredzēti obligātie noteikumi trešo valstu pilsoņu uzņemšanai. Tās piemērošana skolēniem, brīvprātīgā darba veicējiem un stažieriem, kas nesaņem atalgojumu, ir dalībvalstu ziņā. Direktīvā 2005/71/EK ir paredzēta ātra uzņemšanas procedūra trešo valstu pētniekiem, kas noslēguši uzņemšanas līgumu ar pētniecības iestādi, kuru apstiprinājusi attiecīgā dalībvalsts.

2.6 Komisija 2011. gadā ir iesniegusi Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumus par abu minēto direktīvu īstenošanu, kuros ir norādīts, ka tās ietver virkni nepilnību.

2.7 Galvenā šo direktīvu problēma ir saistīta ar trešo valstu pilsoņu atļaujām ieceļot un uzturēties ES (ilgtermiņa vīzas, uzturēšanās atļaujas). Šīs jomas juridiskie noteikumi bieži vien ir

sarežģīti un neskaidri, savukārt procedūras aizņem pārmērīgi daudz laika, turklāt to piemērošana ne vienmēr ir taisnīga un konsekventa. Šobrīd spēkā esošie imigrācijas noteikumi nepietiekami atbalsta Savienības programmas, piemēram, *Erasmus Mundus* vai *Marie Curie*, kurās ir noteikti mobilitātes pasākumi.

2.8 No darba tirgus viedokļa studiju beidzējiem no trešām valstīm nav pietiekami daudz iespēju atrast darbu, un tas attiecas arī uz pētniekiem, kas ir pabeiguši savus pētniecības projektus. Dažos gadījumos trešo valstu pilsoņus nevar pieņemt darbā universitātēs, jo tās ir publiskā sektora sfērā. Par prioritāti ir jānosaka sieviešu piekļuve zinātniskām profesijām, tādēļ ir jānovērš visi gan tiešās, gan netiešās diskriminācijas veidi un citi šķēršļi, kas traucē viņām ieņemt augsti kvalificētus amatus zinātnes jomā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka abas minētās direktīvas ir jāpārstrādā.

3.2 Eiropas Savienības skatījumā viena no prioritātēm ir atvērta ārējai pasaulei, lai gan šo mērķi pašreizējos apstākļos ir grūti realizēt. ES ir jāuzlabo mobilitāte un jāizmanto visi tās rīcībā esošie instrumenti, lai palīdzētu trešo valstu pilsoņiem iesaistīties izglītības un pētniecības darbā, kā arī darba tirgū.

3.3 Eiropas Savienībai ir nepieciešama jauna pieeja ekonomiskās migrācijas jomā, kas dotu trešo valstu pilsoņiem iespēju uzkrāt zināšanas un prasmes. Sadarbojoties ar minētajām valstīm, ir jāveicina intelektuālā darba spēka aprīte, kas labvēlīgi ietekmē gan nosūtītājas, gan uzņēmējas valstis.

3.4 Eiropas Komisija 2010. gada oktobrī pieņēma iniciatīvu, ar kuru ir ierosināta virkne drosmīgu un vajadzīgu pasākumu un politikas nostādņu, ko tā uzskata par nepieciešamām, lai Eiropas Savienība varētu kļūt par Inovācijas Savienību. Šajā nolūkā ES ir jāuzlabo to noteikumu elastība, kas tiek piemēroti trešo valstu pilsoņu ieceļošanas un uzturēšanās jomā.

3.5 Trešo valstu pilsoņi var palielināt izglītības, zinātnes, kultūras un ekonomikas pasākumu dinamiku un daudzveidību Eiropā. Komiteja uzskata, ka trešo valstu pilsoņu mobilitātes uzlabošana ir viens no Eiropas Savienības demogrāfijas un ekonomikas attīstības jomas problēmu risinājumiem. Komiteja uzskata arī, ka mobilitātes veicināšanas politikai ir jābūt cieši saistītai ar cilvēka pamattiesību sistēmu.

3.6 Komiteja atzinīgi vērtē apņemšanos apkopot un vienkāršot procedūras, kas noteiktas iekļūšanai Eiropas Savienības teritorijā. Pašreizējie ekonomikas un politiskie apstākļi var kļūt par cēloni tam, ka tiktu stingri nodalītas visas ar trešo valstu pilsoņiem saistītās jomas: valsts līmeņa sistēmas, politika un tiesību akti.

3.7 Eiropas Savienības funkcijās ietilpst debašu centralizācija, kopēju risinājumu meklēšana, atbalsts labākajai praksei un atbalsts tās dalībvalstu, trešo valstu un to pilsoņu pūļiem.

3.8 Vienlīdz nepieciešams ir arī precizēt tās trešo valstu pilsoņu kategorijas, kurām ir atvieglota piekļuve Savienības teritorijai. Šī iniciatīva situāciju padara skaidrāku un paredzamāku gan dalībvalstīm, gan trešo valstu pilsoņiem. Lai gan uzņemšanas un uzturēšanās nosacījumi ir atšķirīgi, to visu iekļaušana jaunajā direktīvā stiprinātu tādas būtiskas transversālas dimensijas kā pamattiesību ievērošana.

3.9 Trešo valstu pilsoņiem ir tiesības un pienākumi, par ko viņiem ir jābūt informētiem un kas viņiem ir jāievēro.

3.10 Komiteja atzinīgi vērtē darbu, kas ieguldīts, lai uzlabotu koordināciju starp trešo valstu pilsoņu piekļuvi un svarīgākajām darbības jomām, kuras ir saistītas ar migrāciju, izglītību un pētniecību, īpaši saistībā ar tādām atzītām programmām kā, piemēram, *Erasmus Mundus* un *Marie Curie*.

3.11 Komiteja atzinīgi vērtē arī trešo valstu iedzīvotāju pamattiesībām veltīto uzmanību. Tomēr rūpīgāk būtu jāskata pasākumi, ar kuriem tiek garantēta taisnīga attieksme pret šiem cilvēkiem. Praksē trešo valstu pilsoņi, īpaši studenti un viesaukļu sistēmā nodarbinātās personas, nereti nonāk neaizsargātā stāvoklī. Komiteja mudina Eiropas Komisiju un ES Pamatiesību aģentūru noteikt, kādi ir šie trešo valstu valstspiederīgo aizsardzības trūkumi un ierosināt dalībvalstīm aktīvus pasākumus to novēršanai.

3.12 Komiteja raizējas par rasistiskas un ksenofobas attieksmes izplatīšanos pret trešo valstu pilsoņiem. Ja tiktu uzlabota mobilitāte, nepanākot šādas attieksmes izskaušanu, varētu tikt apdraudēta visu politisko mērķu īstenošana.

3.13 Komiteja konstatē, ka priekšlikumā ir ietverti konkrēti pasākumi, kas uzlabos trešo valstu pilsoņu integrāciju Eiropas pētniecības un izglītības telpā, kā arī darba tirgū.

3.14 Ir jāveicina trešo valstu pilsoņu piekļuve tādai nodarbinātībai, kas ietver gan darbu, gan izglītību un apmācību. Ir svarīgi stiprināt vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu to personu pieņemšanai darbā un darba apstākļiem, kuru stāvokli nosaka izskatāmās direktīvas.

3.15 Komiteja mudina Eiropas Komisiju un dalībvalstis ņemt vērā dzimumu līdztiesības dimensiju un izstrādāt programmas, kas paredzētas sieviešu līdzdalības veicināšanai. Lai šo mērķi sasniegtu, studentu un jo īpaši pētnieku mobilitāte ir jānosaka par prioritāti.

3.16 Komiteja vēlas mudināt dalībvalstis un Eiropas iestādes paredzēt iespējami plašāku mijiedarbības spektru, kas attiektos arī uz pētniecību, izglītību un nodarbinātību. Eiropas telpa ir tāda, ka radoša mākslinieciskā darbība un radošās industrijas ir viens no tās integrācijas, sociālā progressa un ekonomikas attīstības faktoriem.

3.17 Komiteja aicina Eiropas Komisiju, dalībvalstis un Eiropas Parlamentu stiprināt aizsardzību darba vietā, kas paredzēta trešo valstu pilsoņiem, kuri pieņemti studiju un pētniecības nolūkā vai kuri strādā viesaukļu sistēmā arī tad, ja šie cilvēki ir iesaistījušies darba tirgū. Komiteja uzskata, ka attiecībā uz studentiem, pētniekiem un viesaukļu sistēmā strādājošām personām ir jāatceļ atkāpes no noteikumiem par vienlīdzīgu attieksmi, kas ietverti Direktīvā 2011/98.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi paplašināt direktīvas vispārējo piemērošanas jomu tā, lai tā attiektos arī uz stažieriem, kas saņem atalgojumu, un viesaukļu sistēmā strādājošajiem.

4.2 Komiteja uzskata, ka praksē mobilitāti apgrūtina daudzi ar procedūru un iestādēm saistīti šķēršļi. Galvenokārt tas attiecas uz vīzu piešķiršanas procedūrām, kas ir ilgas un neparedzamas, un reizēm tiek pieņemti nepamatoti lēmumi. Pieteikumu iesniedzējiem tās izmaksā tik dārgi, ka tās ir gandrīz nepieejamas. Iespējas vērsties vēstniecībās vai konsulātos bieži vien ir ļoti ierobežotas. Minētie šķēršļi, neatkarīgi no to būtības, ir rūpīgi jānovērtē un jānosaka to novēršanas pasākumi. Vīzu piešķiršanas procesam ir jābūt vienkāršam, adekvātam, pieejamam un nediskriminējošam.

4.3 Privātajam sektoram ir ļoti būtiska loma to mērķu īstenošanā, kas ir saistīti ar pētniecības finansēšanu un attīstību. Ir jāmudina uzņēmumi izvēlēties brīvprātības pieeju, lai piesaistītu pētniekus. Arī dalībvalstu iestādēm sadarbībā ar privātām iestādēm un uzņēmumiem būtu jāizstrādā pasākumi, kas dotu iespēju likvidēt praktiskos šķēršļus, kas traucē šo cilvēku integrācijai. Piemēram, bankas konta atvēršana var izrādīties garš un sarežģīts process.

4.4 Komiteja konstatē, ka vīzas saņemšana no procedurālā viedokļa ir grūta tiem cilvēkiem, kuri pievēršas brīvprātīgajam darbam, kas ir īpaša aktivitāte, kura netiek pielīdzināta nedz darbam, nedz mācībām, bet zināmā mērā tiek saistīta ar abām minētajām darbībām. Brīvprātīgais darbs ir oficiāli jāatzīst par darbību, kas var būt par pamatojumu vīzas piešķiršanai.

4.5 Šajā saistībā Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgs vietējo un reģionālo pašvaldību ieguldījums.

4.6 Turklāt noteikumu, kas dalībvalstīm dod iespēju noteikt labvēlīgākus nosacījumus personām, kurām piemēro šo direktīvas priekšlikumu, Komiteja uzskata par apsveicamu īpaši tāpēc, ka tādējādi šīs valstis var veidot īpašu politiku, lai ieinteresētu trešo valstu pilsoņus ierasties to teritorijā. Lai arī direktīvas piemērošanas joma netiek mainīta, būtu jāpanāk, lai dalībvalstu politika neradītu diskriminējošu attieksmi pret dažām trešo valstu pilsoņu kategorijām vai atsevišķiem pilsoņiem.

4.7 Šīs politikas jomā Komiteja atbalsta mobilitātes veicināšanai paredzētu partnerību veidošanu un uzsver nepieciešamību uzlabot ES un trešo valstu sadarbību, lai efektīvi nodrošinātu intelektuālā darbaspēka apriti. Būtu nepieņemami, ja izglītības un pētniecības izaugsme Eiropas Savienībā notiktu uz trešo valstu sabiedrības kompetentākās daļas aizplūšanas rēķina. Komisijas priekšlikums neatklāj skaidri, kādi konkrēti pasākumi ir paredzēti tā novēršanai.

4.8 Attiecībā uz studentu un jaunizveidotās atalgoju stažieru kategorijas stāvokli Komiteja atbalsta priekšlikumu, saskaņā ar kuru viņiem ir atļauts uzturēties vēl vienā dalībvalstī laikposmā no trim līdz sešiem mēnešiem, ja viņi atbilst izskatāmās direktīvas vispārējiem nosacījumiem.

4.9 Komiteja piekrīt, ka jāuzlabo studentu iespējas piekļūt darba tirgum atbilstoši direktīvā ietvertajiem nosacījumiem, saskaņā ar kuriem viņiem ir iespēja strādāt vismaz divdesmit stundas nedēļā, turklāt katra dalībvalsts, īstenojot sociālo dialogu ar sociālajiem partneriem, nosaka, cik stundas maksimāli ir atļauts strādāt nedēļā vai cik dienas vai mēnešus atļauts nostrādāt gadā. Tā kā studentu galvenais mērķis ir pabeigt studijas, atļautais darba laiks ir jāierobežo līdz tādām līmenim, kas

ļauj sasniegt šo mērķi. Regulāros periodos būtu jāiesniedz apliecinošs dokuments par progresu studijās.

4.10 Komiteja ņem vērā, ka ļoti svarīgi ir trešo valstu pilsoņiem, tāpat kā uzņemšanas dalībvalsts pilsoņiem, piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

4.11 Atzinumos, ko Komiteja ir vēltījusi 2006. gadā pieņemtajai zaļajai grāmatai par ekonomisko migrāciju⁽¹⁾ un 2008. gadā ieviestajai apvienotajai atļaujai⁽²⁾, tā ir paudusi nostāju, ka papildus vienlīdzīgai attieksmei darba vietā, kas attiecas uz darba apstākļiem, algu un nosacījumiem, kuri jāievēro, atlaižot no darba, veselības aprūpes un darba drošības sistēmu darba vietā un biedrošanās brīvību, likumīgajiem migrantiem ir jādod arī tiesības saņemt izglītību un profesionālo apmācību.

4.12 Dalībvalstīm ir jāpārlicinās, vai praksē trešo valstu pilsoņu tiesības tiek reāli ievērotas.

4.13 Komiteja uzskata, ka šim paziņojumam ir liela nozīme, lai nodrošinātu šīs politikas sekmīgu īstenošanu. Dalībvalstīm un Eiropas iestādēm ir jāīsteno saziņa ar trešo valstu pilsoņiem un jānodrošina viņiem piekļuvi kvalitatīvai informācijai.

4.14 Eiropas Ekonomikas un sociālā komiteja turpinās pasākumus, ko tā pastāvīgi veikusi kā iestāde, kura nodrošina saikni starp organizētu pilsonisko sabiedrību un Eiropas iestādēm, un pastāvīgi veicinās labāko praksi imigrācijas un integrācijas jomā.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

⁽¹⁾ OV C 286, 7.11.2005., 20. lpp.

⁽²⁾ OV C 27, 3.2.2009., 114. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pasākumiem, ar ko veicina darba ņēmējiem piešķirto tiesību īstenošanu darba ņēmēju pārvietošanās brīvības jomā”

COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD)

(2013/C 341/13)

Ziņotājs: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS** kgs

Līdzziņotāja: **Vladimira DRBALOVÁ** kdze

Eiropas Parlaments 2013. gada 21. maijā un Padome 2013. gada 13. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 46. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pasākumiem, ar ko veicina darba ņēmējiem piešķirto tiesību īstenošanu darba ņēmēju pārvietošanās brīvības jomā”

COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 5. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (2013. gada 19. septembra sēdē), ar 133 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja konstatē, ka no četrām Līgumā noteiktajām brīvībām darba ņēmēju pārvietošanās brīvība ir tā, kuras īstenošanai praksē ir visvairāk šķēršļi.

1.2 Komiteja uzskata, ka darba ņēmēju brīvas pārvietošanās īstenošana bez šķēršļiem un diskriminācijas sekmēs pamattiesību ievērošanu, uzlabos ES konkurētspēju, uzņēmumu ražīgumu un darba ņēmēju nodarbinātības kvalitāti, kas ir viens no stratēģijas “Eiropa 2020” pīlāriem.

1.3 Darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai Eiropā arī turpmāk jābūt vienai no ES politiskajām prioritātēm. Komiteja uzskata, ka direktīva sekmēs taisnīgu un līdzsvarotu mobilitāti.

1.4 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu direktīvai, kas sekmēs vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju valstspiederības dēļ tiem ES darba ņēmējiem, kuri īsteno brīvas pārvietošanās tiesības; taču joprojām vērojami arī citi mobilitāti kavējoši šķēršļi, uz kuriem Komiteja norādījusi citos atzinumos.

1.5 Lai turpinātu novērst pastāvošos šķēršļus mobilitātei, vajadzētu īstenot papildu pasākumus, kuru mērķis ir sniegt migrējošiem darba ņēmējiem saprotamu informāciju attiecīgajās valodās par darba un sociālajām tiesībām. Turklāt vajadzētu atzīt

īpašas darba ņēmēju tiesības uz konsultēšanos. Attiecīgajām konsultējošajām struktūrām vajadzētu strādāt ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem un Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu (EURES) un nodrošināt, ka migrējošie darba ņēmēji jau izcelsmes valstīs ir informēti par sociālajiem un tiesiskajiem noteikumiem mērķa valstīs.

1.6 EESK atbalsta mērķus, ko Komisija iecerējusi sasniegt ar šo direktīvu, piemēram, tiesību aizstāvība saistībā ar principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret darba ņēmējiem un viņu ģimenes locekļiem nodarbinātības jomā un dažādu sociālo tiesību jomā, izmantojot administratīvās un tiesvedības procedūras, apvienību, organizāciju un citu juridisko personu iesaistīšanos, valsts līmeņa atbalsta un uzraudzības struktūru iecelšanu, sociālo dialogu, uzņēmumu un darba ņēmēju efektīvāku informēšanu. Komiteja pauž gandarījumu, ka transponēšana valstu tiesību aktos tiks veikta saskaņā ar valstu procedūrām un tiesu praksi.

1.7 Komiteja atzinīgi vērtē, ka tiks sniegti pakalpojumi, lai nodrošinātu informāciju un padomus par brīvas pārvietošanās un mobilitātes tiesību īstenošanu, tādējādi atbalstot darba ņēmējus. Vajadzētu attiecīgi informēt arī darba devējus.

1.8 EESK atbalsta Eiropas Komisijas centienus ieviest izmaiņas un palielināt EURES nozīmi, lai veicinātu mobilitāti un uzlabotu prasmju atbilstību darba tirgus vajadzībām.

2. Priekšlikums direktīvai

2.1 *Mario Monti* 2010. gada maija ziņojumā "Jauna vienotā tirgus stratēģija" uzsvērts, ka no juridiskā viedokļa darba ņēmēju brīva pārvietošanās ir panākums, tomēr no četrām vienotā tirgus brīvībām to izmanto vismazāk. Par plaisu starp teoriju un praksi liecina arī Eiropas Komisijas priekšsēdētāja *Barroso* kga iesniegtās politiskās vadlīnijas 2010.–2014. gadam.

2.2 Komisija ierosina pieņemt direktīvu ar mērķi uzlabot ES tiesību aktu piemērošanu un veicināt darba ņēmējiem piešķirto tiesību īstenošanu brīvas pārvietošanās jomā. Līgums un spēkā esošie ES tiesību akti katram ES pilsonim dod tiesības brīvi pārvietoties uz citu dalībvalsti, lai strādātu un uzturētos tajā, kā arī viņu aizsargā pret diskrimināciju valstspiederības dēļ nodarbinātības jomā un nodrošina vienlīdzīgu attieksmi.

2.3 Pēdējos gados, 1997., 2002. un 2007. gadā, ir uzsākta trīs rīcības plānu ⁽¹⁾ īstenošana darba ņēmēju mobilitātes jomā. Taču tikai 3 % ES darba ņēmēju īsteno šīs mobilitātes tiesības. Komisija, Parlaments, Reģionu komiteja, EESK un sociālie partneri ir norādījuši uz šķēršļiem, kas apgrūtina minēto tiesību īstenošanu praksē:

— ES tiesību aktu neievērošana valsts iestādēs (neatbilstoši tiesību akti vai to nepareiza piemērošana) un tās negatīvā ietekme uz migrējošiem darba ņēmējiem Eiropas Savienībā;

— Darba devēji un juridiskie konsultanti neievēro ES tiesību aktus;

— ES migrējošiem darba ņēmējiem nav pieejama informācija, ne arī līdzekļi savu tiesību nodrošināšanai.

2.4 Daudzos gadījumos minēto problēmu sekas ir diskriminācija valstspiederības dēļ, kas joprojām ir ļoti nopietns šķērslis ES migrējošiem darba ņēmējiem.

2.5 Komisija ir īstenojusi plašu programmu konsultācijām ar dalībvalstīm, sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un specializētajām aģentūrām un secinājusi, ka direktīva ir vispiemērotākais juridiskais instruments darba ņēmēju brīvas pārvietošanās tiesību īstenošanas veicināšanai, jo tā ļaus vienoti piemērot tiesības, kas piešķirtas ar Līguma (LESD) 45. pantu un Regulas Nr. 492/2011 1.–10. pantu.

2.6 Direktīvas darbības jomā ir iekļauti aspekti, kas attiecībā uz darba ņēmēju pārvietošanās brīvību ietverti Regulā (ES) Nr. 492/2011, kura nodrošina vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju šādās jomās:

— nodarbinātības pieejamība;

— nodarbinātības un darba nosacījumi, jo īpaši attiecībā uz atalgojumu un atlaišanu;

— sociālo un nodokļu priekšrocību pieejamība;

— dalība arodbiedrībās;

— apmācības pieejamība;

— mājokļa pieejamība;

— izglītības pieejamība darba ņēmēju bērniem.

2.7 Direktīvā dalībvalstīm ir noteiktas šādas saistības:

— izveidot valsts kontaktpunktus, lai migrējošiem darba ņēmējiem sniegtu informācijas, atbalsta un orientācijas pakalpojumus saistībā ar ES tiesību aktos garantētajām tiesībām, tostarp nediskrimināciju un pārvietošanās brīvību;

— nodrošināt un garantēt, lai valsts mērogā būtu pieejami administratīvie un/vai tiesiskās aizsardzības līdzekļi;

— nodrošināt, ka arodbiedrības, NVO un citas juridiskas personas ar darba ņēmēja piekrišanu var uzsākt administratīvās vai tiesvedības procedūras migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu vārdā vai viņu atbalstam, lai saskaņā ar valstu tiesību sistēmām īstētu tiesības, kas viņiem piešķirtas ar LESD 45. pantu un Regulas (ES) Nr. 492/2011 1.-10. pantu.

— ES migrējošos darba ņēmējus un darba devējus labāk informēt par Eiropas tiesību aktiem brīvas pārvietošanās jomā.

3. Vispārīgas piezīmes: Eiropas pilsoņi un brīva pārvietošanās

3.1 Eiropas Savienībai ir jāmobilizē visas darba tirgus iespējas, lai sekmētu izaugsmi un nodarbinātību, pilnībā atūstītu vienotā tirgus potenciālu un izveidotu dinamisku un integrējošu Eiropas darba tirgu ar plašākām nodarbinātības perspektīvām ilgtermiņā. Lai to panāktu, ir jānovērš šķēršļi, kas darba ņēmējiem neļauj brīvi pārvietoties, un jānodrošina darba ņēmēju un uzņēmumu tiesības un pienākumi.

3.2 EESK pauž gandarījumu, ka Eiropas Pilsoņu gadā Komisija ir pieņēmusi šo priekšlikumu direktīvai, lai veicinātu Eiropas darba ņēmēju brīvu pārvietošanos. Pārvietošanās brīvība ir viena no vienotā tirgus pamatu veidojošajām četrām pamatbrīvībām (preču, kapitāla un pakalpojumu brīva aprīte), un tā ir nostiprināta Līgumā, kas ES pilsoņiem, kuri nodarbinātības nolūkos pārvietojas uz citu dalībvalsti, nodrošina aizsardzību pret diskrimināciju pilsonības dēļ.

⁽¹⁾ COM(1997) 586 final, COM(2002) 72 final, COM(2007) 773 final.

3.3 Pēc prezidentvalsts Beļģijas pieprasījuma Komiteja 2011. gadā izstrādāja izpētes atzinumu ⁽²⁾, kurā ir analizēta imigrācijas nozīme saistībā ar demogrāfisko stāvokli Eiropas Savienībā. EESK secināja, ka negatīvā demogrāfiskā stāvokļa un darba tirgus nelīdzsvarotības dēļ Eiropai ir jāuzlabo tās darba ņēmēju iekšējā mobilitāte un jāveicina imigrācija no trešām valstīm.

3.4 Arī prezidentvalsts Čehija 2009. gadā bija pieprasījusi izstrādāt izpētes atzinumu ⁽³⁾, kurā noskaidroti mobilitāti kavējoši šķēršļi iekšējā tirgū. Komiteja uzskata, ka, neraugoties uz Līgumu un ES tiesību aktiem, Savienības pilsoņi, kas darba nolūkos vēlas pārcelties vai pārceļas uz citu dalībvalsti, joprojām saskaras ar daudzām problēmām, kas būtiski apgrūtina brīvas pārvietošanās tiesību īstenošanu. Cita starpā atzinumā norādīts, ka "mobilitātei Eiropā arī turpmāk jābūt ES politiskajai prioritātei" un ar noteikumiem jāsekmē taisnīga un līdzsvarota mobilitāte, kā arī jānovērš sociālais dēmpings un nelegālais darbs.

3.5 Komisijas ierosinātā direktīva veicinās vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju pilsonības dēļ tiem Eiropas darba ņēmējiem, kas īsteno brīvas pārvietošanās tiesības. Taču pastāv arī citi šķēršļi, kas apgrūtina vai apdraud darba ņēmēju mobilitāti, un EESK uz tiem ir norādījusi vairākos atzinumos ⁽⁴⁾, kuros ieteikti dažādi risinājumi attiecībā uz šādiem aspektiem:

- pārejas periodi, kas kādas konkrētas nozares ietvaros vai vispārēji uz laiku ierobežo darba ņēmēju — ES pilsoņu — pārvietošanās brīvību;
- tādi dalībvalstu tiesību akti nodarbinātības jomā, kas rada juridiskus un administratīvus šķēršļus; koplīgumiem jāveicina darba ņēmēju brīva pārvietošanās;
- problēmas, ar kurām nodokļu un sociālā nodrošinājuma jomā saskaras pārrobežu darba ņēmēji, kas vēlas īstenot brīvas pārvietošanās tiesības;
- valodu prasību trūkums;
- nepietiekama valstu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācija un papildu pensijas tiesību pārvedamības un atzīšanas problēmas;
- joprojām nopietnas problēmas profesionālās kvalifikācijas un iegūtās augstākās izglītības atzīšanas jomā;
- mūžizglītības pieejamības problēmas;
- informācijas un konsultāciju trūkums par ES tiesību aktiem un procedūrām darba ņēmēju brīvas pārvietošanās jomā;

⁽²⁾ OV C 48, 15.2.2011., 6.–13. lpp.

⁽³⁾ OV C 228, 22.9.2009., 14.–23. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 68, 6.3.2012., 11.–14. lpp. un OV C 191, 29.6.2012., 103.–107. lpp.

problēma, ar kuru valsts līmenī saskaras darba ņēmēji, uzņēmumi, sociālie partneri un NVO, kā arī tiesas un citi tieslietu nozares dalībnieki;

- informācijas un konsultāciju trūkums darba ņēmējiem par darba un sociālajām tiesībām un kontaktpunktiem mērķa valstī; šī informācija jāsniedz jau izcelsmes valstīs;
- nepietiekamas iespējas atrast mājokli un tā cenas, kā arī sociālo mājokļu trūkums;
- diskriminējoši nodokļi, iemaksas un sociālie pabalsti;
- veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības problēmas;
- šķēršļi bērnu izglītības sistēmās.

3.6 EESK ir arī izstrādājusi atzinumus ⁽⁵⁾ par tiesību aktiem, ar kuriem paredzēts novērst diskrimināciju dažādu iemeslu dēļ. Komiteja uzskata: lai Eiropas Savienībā veicinātu darbaspēka mobilitāti, izskaužot diskrimināciju valstu tiesību aktos un administratīvajā juridiskajā praksē, kā arī koplīgumos, jāievēro un jāizmanto gan Regula (ES) Nr. 492/2011, gan diskriminācijas novēršanas direktīvas 2000/43/EK un 2000/78/EK.

3.7 Mobilitāte, ja to īsteno atbilstīgi, brīvprātīgi un taisnīgi, ir vērtējama pozitīvi gan attiecībā uz uzņēmumiem, gan darba ņēmējiem. Tāds ir *BUSINESSEUROPE* un Eiropas Arod biedrību konfederācijas viedoklis. Uzņēmumiem būs vairāk darbā pieņemšanas iespēju, savukārt darba ņēmējiem būs plašāka darba iespēju izvēle.

3.8 Darba ņēmēju pārvietošanās brīvība, uz ko attiecas priekšlikums direktīvai, ir jānošķir no uzņēmumu brīvas pakalpojumu sniegšanas. EESK nesen ir pieņēmusi atzinumu ⁽⁶⁾ par jaunāko priekšlikumu direktīvai par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā.

3.9 EESK atbalsta jaunākos centienus uzlabot ES iekšējā tirgus darbību un mobilitātes veicināšanas pasākumus, ar kuriem paredzēts novērst pašreizējos šķēršļus. Saskaņā ar priekšlikumu direktīvai dalībvalstīm būs jāpielāgo savi tiesību akti un iestādes, un EESK to atbalsta. Komiteja vēlas, lai netiktu radīta nevajadzīga birokrātija uzņēmumiem.

3.10 Valsts iestādes, kā arī atbalsta un uzraudzības struktūras īpašu uzmanību pievērsīs vienlīdzīgas attieksmes principa ieviešanai attiecībā uz ES migrējošiem darba ņēmējiem ar invaliditāti.

⁽⁵⁾ OV C 204, 18.7.2000., 82.–90. lpp., OV C 155, 29.5.2001., 65.–71. lpp. un OV C 77, 31.3.2009., 102.–108. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 351, 15.11.2012., 61.–64. lpp.

4. Īpašas piezīmes un ieteikumi

4.1 Lai gan Līguma 45. pants un Regula (ES) Nr. 492/2011, ja dalībvalstīs tos piemēro pareizi, garantē vienlīdzīgu attieksmi visiem ES migrējošiem darba ņēmējiem brīvas pārvietošanās ietvaros, to piemērošanā praksē joprojām ir daudz problēmu; tāpēc Komiteja uzskata, ka priekšlikums direktīvai ir piemērots tiesiskais instruments, lai veicinātu darba ņēmēju tiesību īstenošanu, jo pēc transponēšanas valstu tiesību aktos tā ļautu saskaņoti īstenot izvirzītos mērķus. Komiteja aicina, lai arī Parlaments un Padome atbalsta šo priekšlikumu direktīvai.

4.2 EESK uzskata, ka ar ES darba ņēmēju brīvu pārvietošanos saistīto tiesību aizsardzība, nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi, veicinās mobilitāti un stiprinās vienoto tirgu. ES uzņēmumiem un darba ņēmējiem būs jaunas iespējas pilnībā izmantot Eiropas darba tirgus potenciālu.

4.3 Komiteja arī uzskata, ka vienlīdzīga attieksme un nediskriminācija veicinās migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu integrāciju.

4.4 Darba ņēmēju pārvietošanās brīvības padomdevējā komitejā ⁽⁷⁾ gan Eiropas Arodbiedrību konfederācija, gan *BUSINES-EUROPE* atbalstīja direktīvas priekšlikuma izstrādi. EESK atziniģi vērtē Eiropas sociālo partneru kopīgos centienus sniegt atbalstu taisnīgai mobilitātei un ekonomiskajai migrācijai Eiropas Savienībā ⁽⁸⁾.

4.5 Lai uzlabotu darba ņēmēju mobilitāti, arī darba ņēmēju pārvietošanās brīvības Tehniskajai komitejai ⁽⁹⁾ būs jāpieņem jaunās vadlīnijas.

4.6 Lai turpinātu novērst pastāvošos šķēršļus mobilitātei, vajadzētu īstenot papildu pasākumus, kuru mērķis ir migrējošajiem darba ņēmējiem attiecīgajās valstīs nodrošināt saprotamu informāciju par darba un sociālajām tiesībām. Turklāt vajadzētu izveidot īpašas darba ņēmēju tiesības uz konsultēšanos. Attiecīgajām konsultējošajām struktūrām vajadzētu strādāt ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem un Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu (*EURES*) un nodrošināt, ka migrējošie darba ņēmēji jau izceļsmes valstīs ir informēti par sociālajiem un tiesiskajiem noteikumiem mērķa valstīs.

4.7 Saskaņā ar direktīvu, ja to pareizi transponē valstu tiesību aktos, valstu iestādēm būs jānodrošina Eiropas tiesību aktu īstenošana pārvietošanās brīvības jomā. Tiks atvieglots darbs arī darba devējiem un juridiskajiem konsultantiem, kuri pašlaik

nepārzina ES tiesību aktus. Tāpat darba ņēmējiem un viņu ģimenēm būs plašākas iespējas piekļūt informācijai un savu tiesību aizsardzībai.

4.8 EESK atbalsta visus četrus Komisijas noteiktos mērķus:

— mazināt ES migrējošo darba ņēmēju diskrimināciju pilsonības dēļ,

— mazināt plaisu starp ES migrējošo darba ņēmēju tiesībām "uz papīra" un to praktisko īstenošanu, sekmējot tiesību aktu pareizu piemērošanu,

— mazināt negodīgas prakses gadījumu skaitu attiecībā uz ES migrējošiem darba ņēmējiem,

— sniegt ES migrējošiem darba ņēmējiem iespējas nodrošināt savu tiesību ievērošanu.

4.9 Komiteja pilnībā piekrīt direktīvas priekšmetam (1. pants), proti, vienotāk piemērot un īstenot tiesības, kas piešķirtas ar Līguma (LESD) 45. pantu un Regulas Nr.492/2011 1.-10. pantu, kā arī darbības jomai (2. pants), kas attiecas uz Regulā ietvertajiem aspektiem darba ņēmēju brīvas pārvietošanās jomā.

4.10 EESK uzskata, ka ar minēto regulu un direktīvu tiek nodrošināta tiesību aizsardzība pārrobežu darba ņēmējiem, kuri vienlaikus ir arī ES darba ņēmēji, kas īsteno tiesības brīvi pārvietoties.

4.11 Tāpat Komiteja atbalsta vienlīdzīgas attieksmes principa aizsardzības garantijas, tiesiskās aizsardzības līdzekļu un termiņu iekļaušanu katras dalībvalsts administratīvajās un tiesvedības sistēmās un procedūrās (3. pants). Vienlaikus Komiteja iesaka dalībvalstīm samazināt administratīvo un tiesvedības procedūru izmaksas, lai tās būtu pieņemamas darba ņēmējiem un viņu ģimenes locekļiem.

4.12 EESK uzskata, ka, neskarot attiecīgās valsts procesuālos noteikumus par pārstāvību un aizstāvību tiesās, atbilstoši ir arī 4. panta redakcija: "Dalībvalstis nodrošina, ka apvienības, organizācijas vai citas juridiskās personas, kurām saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem ir likumīgas intereses nodrošināt šīs direktīvas noteikumu ievērošanu, darba ņēmēja un viņa ģimenes locekļu vārdā vai darba ņēmēja un viņu ģimenes locekļu atbalstam ar šā darba ņēmēja atļauju drīkst iesaistīties jebkurā tiesas un/vai administratīvā procedūrā, kas paredzēta, lai panāktu Līguma 45. pantā un Regulas (ES) Nr. 492/2011 1.–10. pantā paredzēto tiesību īstenošanu." Šajā jomā būtiska ir valstu tiesību aktos noteiktā arodbiedrību nozīme, kas direktīvā jāņem vērā.

⁽⁷⁾ Sanāksme 2012. gada 30. oktobrī.

⁽⁸⁾ Eiropas sociālo partneru kopīgā programma: (2012–2014): Mobilitāte, ekonomiskā migrācija un migrējošo darba ņēmēju integrācija darba tirgū.

⁽⁹⁾ Paredzēta Regulā (ES) Nr. 492/2011.

4.13 Komiteja atbalsta 5. pantu, kurā paredzēts, ka dalībvalstīm ir jāizraugās struktūras vai iestādes, kuru pienākums ir veicināt, analizēt, pārraudzīt un atbalstīt vienlīdzīgu attieksmi. EESK piekrīt, ka šos konkrētos uzdevumus varētu uzticēt — atkarībā no valstu īpatnībām — vai nu jaunizveidotām struktūrām vai jau izveidotajām valstu aģentūrām, kurām ir līdzīgi uzdevumi vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas jomā. Valstu sociālos partnerus atbilstoši katras valsts sistēmai noteikti vajadzētu iesaistīt šā lēmuma pieņemšanā. Abos gadījumos jaunās pilnvaras ir skaidri jāiekļauj minēto struktūru vai iestāžu kompetencē un tām jāpiešķir jauno uzdevumu īstenošanai vajadzīgie cilvēkresursi un finanšu resursi. Komiteja iesaka, lai minētās aģentūras un iestādes būtu pilnīgi neatkarīgas no valdībām. Valsts un reģionālā līmeņa sociālajiem partneriem ir pienācīgi jāpiedalās šo iestāžu darbā atbilstoši katras valsts sistēmai.

4.14 Direktīvā nav minēta darba inspekcijas un tās darba iestādes nozīme, kam direktīvas transponēšanas ietvaros būtu jāuzrauga vienlīdzīgas attieksmes noteikumu ievērošana darba līgumos, koplīgumos un sociālā nodrošinājuma sistēmās. Komiteja ierosina šo jautājumu iekļaut direktīvā.

4.15 EESK atbalsta, ka šo iestāžu kompetencē ir četri uzdevumi (5. panta 2. punkts), proti, neatkarīga juridiska vai cita veida palīdzība, apsekojumi, ziņojumi un informācija.

4.15.1 Vienas pieturas aģentūru sistēmai var būt svarīga nozīme, lai veicinātu informācijas un ieteikumu sniegšanu migrējošiem darba ņēmējiem par to, kā dzīvot un strādāt katrā konkrētajā dalībvalstī. Sociālajiem partneriem ne tikai jābūt cieši iesaistītiem šajā sistēmā, bet arī jāsadarbojas ar informācijas un atbalsta punktiem, kas jau darbojas reģionālajā, valstu un ES līmenī, kā arī ar tālākizglītības iestādēm. Ir svarīgi saglabāt un atbalstīt EURES portāla nozīmi, jo tas ir būtisks ES instruments, kas vienlaikus virzīts uz darba ņēmēju mobilitāti

un uz prasmju labāku atbilstību darba tirgus vajadzībām. Arī šajā jomā jāuzlabo un turpmāk jānodrošina plašāka sociālo partneru līdzdalība.

4.16 EESK uzskata, ka darba tirgus dalībnieku sociālais dialogs un valdību, arodbiedrību organizāciju un darba devēju organizāciju trīspusējs dialogs, kā arī dialogs ar pilsonisko sabiedrību⁽¹⁰⁾ ir ļoti svarīgi valsts politikas instrumenti, turklāt tiem ir pozitīva ietekme uz iedzīvotājiem. Tādēļ Komiteja atbalsta 6. pantu par sociālo dialogu valstu tiesību sistēmu ietvaros.

4.17 Informācijas izplatīšana dalībvalstīs (7. pants) ir ļoti svarīgs aspekts, lai pienācīgi īstenotu ES darba ņēmēju migrāciju. Izšķiroša nozīme ir tam, lai darba ņēmējiem un darba devējiem būtu pieejama informācija; tas nodrošinās iekšējā tirgus un Eiropas darba tirgus efektīvu darbību. Pareiza un pieejama informācija var mazināt darba devēju ļaunprātīgas rīcības gadījumu skaitu un diskriminācijas pasīvu pieņemšanu no darba ņēmēju puses.

4.18 EESK mudina migrējošos darba ņēmējus un viņu ģimenes locekļus izmantot arī esošās informācijas sistēmas, piemēram, *Your Europe* un *EURES*.

4.19 EESK pauž gandarījumu, ka ES sociālie partneri savā kopīgajā darba programmā 2012.-2014. gadam pievērsušies jautājumam par ES iekšējo mobilitāti un ekonomisko migrāciju no trešām valstīm, un aicina Eiropas Komisiju sadarbībā ar ES arodbiedrību konfederāciju un *BUSINESSEUROPE* uzsākt jaunas programmas, lai uzlabotu informācijas apmaiņu starp arodbiedrību un darba devēju organizācijām valstu līmenī nolūkā sekmēt taisnīgāku ES darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu brīvu pārvietošanos un viņu tiesību aizsardzību.

Briselē, 2013. gada 19. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ OV C 181, 21.6.2012., 137.–142. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par Eiropas stratēģiju par plastmasas atkritumiem vidē”

COM(2013) 123 final

(2013/C 341/14)

Ziņotājs: **ZBOŘIL**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 10. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par Eiropas stratēģiju par plastmasas atkritumiem vidē”

COM(2013) 123 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (19. septembra sēdē), ar 138 balsīm par, 6 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Nekontrolētu atkritumu plūsmas kopumā un plastmasas atkritumu plūsma jo īpaši ir nopietna problēma, jo tie bieži nonāk vidē vai nu neregulētos poligonos, vai jūras vidē. Lai arī plastmasas atkritumi vidē ir globāla problēma, ir skaidrs, ka to risinājumus varētu rast vietējā līmenī, izmantojot specifiskas pieejas, kas atkarīgas no vietējiem apstākļiem un spējām.

1.2 Zaļajā grāmatā par Eiropas stratēģiju par plastmasas atkritumiem vidē ir iekļauti dažādi Eiropas Vides aģentūras un Eurostat statistikas dati, kā arī atsauces uz citām publikācijām, grāmatām, akadēmiskiem ziņojumiem utt. Mēs iesakām šos datus sagrupēt un analizēt, lai atvieglotu to izpratni un lietošanu, kad jāizdara secinājumi par plastmasas atkritumu plūsmu atbilstošu pārvaldību.

1.3 Ūdens vides un jūras vides gadījumā plastmasas atkritumi veido lielāko daļu no redzamajiem peldošajiem piesārņotājiem. Šo problēmu saasina tas, ka plastmasas materiāli noārdās, līdz ar to kļūst neredzami un nonāk barības ķēdē. Ļoti svarīgi ir precīzāk analizēt materiālu un atkritumu plūsmas, kurās ietilpst plastmasa, arī to, kā šie atkritumi nonāk jūras vidē. Nav pieļaujama spēkā esošo noteikumu par atkritumu apglabāšanu poligonos pārkāpšana. Plastmasas atkritumu nonākšana jūras vidē nav pieļaujama.

1.4 EESK ļoti atzinīgi vērtē dažādu interešu grupu iniciatīvas, ar kurām iecerēts risināt šo būtisko problēmu. ES varētu ierosināt starptautisku iniciatīvu, lai savāktu peldošos plastmasas atkritumus okeānos tur, kur tie uzkrājušies visvairāk. Tai būtu jādara viss iespējams, lai nepieļautu Eiropā radušos plastmasas atkritumu nonākšanu jūrā. ES arī būtu jāapsver attīstības

atbalsta programmu izmantošana, lai attīstības valstīs veicinātu un atbalstītu atkritumu apsaimniekošanas ilgtspējīgāku praksi un jo sevišķi mazinātu šo valstu radīto plastmasas atkritumu uzkrāšanos okeānos.

1.5 Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas principiem pirmkārt jāīsteno pasākumi, lai nodrošinātu, ka rodas mazāk plastmasas atkritumu. Varētu aizliegt plastmasas izmantošanas atsevišķus veidus, ja vien ir pieejamas videi mazāk kaitīgas un reālas alternatīvas.

1.6 Komiteja arī atzīmē, ka sekmīgas pārstrādes priekšnosacījums ir atkritumu plūsmu identificēšana un nošķiršana gan atkritumu izcelsmes, proti, rašanās vietās, gan pēc to savākšanas. EESK uzskata, ka ir vajadzīgs labāks pārskats par visu sadzīves atkritumu savākšanas procesu, lai varētu apzināt un izplatīt labas prakses piemērus. Komiteja aicina Komisiju izpētīt, vai dažādām atkritumu savākšanas sistēmām nav atšķirīgas ietekmes, jo sevišķi attiecībā uz plastmasas atkritumu izplatīšanos vidē.

1.7 Komiteja atzīmē, ka visā ES teritorijā nav nodrošināta trīs svarīgāko spēkā esošo tiesību aktu plastmasas atkritumu jomā (Atkritumu pamatdirektīvas, Direktīvas par iepakojumu un izlietoto iepakojumu un Direktīvas par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem) pareiza piemērošana. Tādēļ EESK rosina veļūt vairāk pūļu, lai panāktu minēto direktīvu ievērošanu, un tās atjaunināt, ja tas vajadzīgs. Ekspertiem rūpīgi analizējot pietiekamā apjomā pieejamus un atbilstošus datus un norises, pienācīgi jāizvērtē neparedzētas sekas, kā arī jāapzina un jānovērš visas juridiskās nepilnības. Centieniem, kas vērsti uz efektīvāku reģenerāciju un pārstrādi kopumā, būtu jāpalīdz atrisināt arī plastmasas atkritumu problēmas, kas izklāstītas Zaļajā grāmatā.

1.8 Visbeidzot, EESK norāda uz aizvien lielāko lomu, kāda var būt patērētājiem, un atbalsta Zaļajā grāmatā izklāstīto viedokli par patērētāju izpratnes veicināšanu saistībā ar izvēlēto precī: "Informētiem patērētājiem var būt izšķiroša nozīme, lai veicinātu ilgtspējīgākus plastmasu un plastmasas izstrādājumu ražošanas modeļus, kas uzlabo arī resursu efektivitāti. Attiecībā uz patērētāju uzvedību, skaidra, vienkārša un kodolīga informācija varētu būt lietderīga, lai informētu patērētājus par izstrādājuma plastmasas saturu un tā potenciāli kaitīgajām piedevām/krāsām (...). Papildus pastāvošajām sistēmām varētu sniegt patērētājam domātu pilnīgu informāciju par ražojumā izmantotās plastmasas veidu un pārstrādājāmību".

1.9 ES programmas, kas saistīta ar atkritumiem un plastmasas atkritumiem, sagatavošanā bija iesaistītas daudzas ieinteresētās personas. Tās ierosināja iniciatīvas, lai samazinātu plastmasas atkritumu apjomu un reģenerētu šos vērtīgos resursus, cik vien tas iespējams. Šo personu zināšanas un pieredzi var izmantot, lai jau pavisam drīz stāvokli uzlabotu un pārtrauktu plastmasas atkritumu nonākšanu atkritumu apglabāšanas poligonos. Īpaša loma īstenošanas efektivitātes paaugstināšanā un ieradumu maiņas veicināšanā ir pilsoniskajai sabiedrībai.

2. Zaļā grāmata

2.1 Zaļās grāmatas mērķis ir rosināt plašas debates par to, kā varētu risināt sabiedriskās politikas problēmas, ko rada plastmasas atkritumi, uz kuriem pašlaik neattiecas ES tiesību akti par atkritumiem.

2.2 Plastmasai piemītošās iezīmes rada īpašas grūtības atkritumu apsaimniekošanā:

— ikdienā izmantotā plastmasa ir samērā lēta un daudzveidīga, ar plašu rūpniecisku pielietojumu. Tāpēc pagājušajā gadsimtā strauji palielinājās tās izmantošana, kas turpina pieaugt;

— plastmasa ir ļoti izturīgs materiāls, kura mūžs ir ilgāks nekā izstrādājumiem, no kuriem to izgatavo. Tādēļ plastmasas atkritumu apjoms visā pasaulē pieaug;

— tās nekontrolēta apglabāšana rada problēmas, jo plastmasa var saglabāties vidē ļoti ilgu laiku;

— īpaši nepieciešams turpināt centienus, lai samazinātu plastmasas nonākšanu jūras vidē un ietekmi uz jūras vidi.

2.3 Neskatoties uz visām pašreizējām grūtībām, plastmasas atkritumu labāka apsaimniekošana paver arī jaunas iespējas. Lai

gan termoplastiskie materiāli lielākoties ir pilnīgi pārstrādājami, tikai neliela daļa no to atkritumiem pašlaik tiek faktiski pārstrādāta.

2.4 Pārstrādes uzlabošana sekmēs to mērķu sasniegšanu, kas izvirzīti dokumentā "Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā" ⁽¹⁾, un palīdzēs samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju, kā arī izejvielu un fosilās degvielas importu. Pienācīgi izplānoti pasākumi, kas veicina plastmasas pārstrādi, arī varētu uzlabot konkurētspēju un sekmēt jaunas ekonomiskās darbības uzsākšanu un jaunu darbavietu radīšanu.

2.5 Zaļās grāmata, kuras pamatā, kā apgalvots, ir aprites cikla analīze, izstrādāta, lai vēlreiz rosinātu novērtēt risku, ko videi un cilvēka veselībai rada plastmasa izstrādājumi, kad tie kļūst par atkritumiem.

2.6 Zaļajai grāmatai jāveicina virzība uz plastmasas aprites cikla, sākot no izejvielu ieguves līdz aprites cikla beigu posmam, ietekmes internalizāciju plastmasas izstrādājumu izmaksās.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK uzskata, ka ir nepieciešams labāks pārskats par visu sadzīves atkritumu savākšanas procesu, lai noteiktu, ko varētu faktiski saukt par labas prakses piemēru un kas ir piemērots dažādiem IKP līmeņiem/klimata apstākļiem/zemes platību pieejamībai utt. Labas prakses piemēri jāpielāgo konkrēto dalībvalstu un reģionu īpašajiem apstākļiem un tad jāizplata.

3.2 Nekontrolētas atkritumu plūsmas kopumā un plastmasas atkritumu plūsma jo īpaši ir nopietna problēma, jo tie bieži nonāk vidē vai nu neregulētos poligonos, vai augsnē (piemēram, lauksaimniecībā izmantojot plastmasas plēves), vai arī jūras vidē. Lai arī plastmasas atkritumi vidē ir globāla problēma, ir skaidrs, ka tās risinājumus varētu rast vietējā līmenī, taču tie katrā ziņā būtu jāizmanto visā Eiropas Savienībā.

3.3 Mums būtu jāizprot plastmasas nozīmīgums ikdienas dzīvē. Problēmas nerada pati plastmasa, bet gan tas, ka mēs nepareizi apsaimniekojam atkritumus, tostarp plastmasas atkritumus. Ar ierosinātajiem pasākumiem jārisina galvenokārt šī problēma, jo atkritumu rašanās novēršana un apjoma pakāpeniska samazināšana ir ilgtspējas pamatprincips.

3.4 Lai Zaļajā grāmatā iekļautos apjomīgos statistikas datus padarītu labāk saprotamus un lietojamus, mēs iesakām tos sagrupēt kategorijās, kas ļautu salīdzināt datus un noteikt tendences, tādējādi paverot iespējas ierosināt, kā problēmas varētu risināt.

⁽¹⁾ COM(2011) 571.

3.5 Tāpēc ir jāizšķir, no vienas puses, termoplastiskie materiāli, t. i., plastmasa, kuru uzskata par problēmas sakni, jo tā nonāk vidē, lai arī tā ir pārstrādājama un atkārtoti lietojama, un, no otras puses, termoaktīvie materiāli (sveķi), kas tiek ražoti ievērojami mazākos daudzumos un tiek lietoti tehniskās iekārtās, un mūsdienās ir vai nu pilnīgi nepārstrādājami, vai arī ļoti grūti pārstrādājami.

3.6 Lielākā daļa plastmasas ir lielisks kurināmā avots, taču polivinilhlorīda (PVC) sadedzināšana nav labākais risinājums. Plastmasas dedzināšana kopā ar citiem atkritumu produktiem daudzos gadījumos var būt vislabākā pieeja, lai izvairītos no naftas vai gāzes lietošanas degšanas veicināšanai. Aprites cikla analīze dotu atbildi, tomēr uz šādu analīzi Komisijas paziņojumā ir maz atsauču.

3.7 Zaļajā grāmatā īpaša uzmanība būtu jāvelta termoplastiskajiem materiāliem, jo īpaši plastmasas plēvēm (tehniskajām un iesaiņošanas plēvēm, kurās izmanto polietilēnu (PE), polipropilēnu (PP) un PVC) un dzērienu iepakojumiem (jo īpaši no polietilēntereftalāta (PET)), kuru pielietojumā vērojams globāls uzplaukums, lielā mērā aizstājot stiklu vai skārdi, un kuri nekontrolētas izgāšanas gadījumā arī visvairāk apdraud jūras vidi.

3.8 Sintētiskas šķiedras (PE, PP un poliamīdi), ko satur dažādi audumi/tekstilmateriāli, neausti rūpniecības un patēriņa izstrādājumi, kā arī iepakojumā un spilvenos izmantotas putas, arī var nonākt vidē, jo noliekti tekstilizstrādājumi netiek savākti. Šādi atkritumi paziņojumā nav minēti.

3.9 Saistībā ar jūras vides piesārņojumu jānorāda, ka plastmasas atkritumi veido lielāko daļu no redzamajiem peldošajiem piesārņotājiem, kā arī rada neredzamas plastmasas daļiņas. Tas rada problēmas jūras faunai, tostarp putniem, zīdītājiem (delfīniem, vaļiem), bruņurupučiem un citiem dzīvniekiem. Plastmasas nelielais blīvums tomēr arī var atvieglot attīrīšanas pasākumus.

3.10 Tāpēc, pēc Komitejas domām, ir būtiski precīzāk analizēt materiālu un atkritumu plūsmas, kurās ietilpst plastmasa, arī to, kā šie atkritumi nonāk jūras vidē. Uzmanība būtu jāpievērš arī galvenajām materiālu plūsmām un neatlaidīgi īstenotai pieejai, vispirms cenšoties mazināt svarīgākās plūsmas.

3.11 Sauszemes atkritumi jūrā parasti nonāk no diviem avotiem:

- pludmalēm un upēm, kurās cilvēki vienkārši izgāž savus atkritumus;
- slikti apsaimniekotiem poligoniem, kuri reizēm pat ir apzināti izvietoti jūras vai upju tuvumā, lai tie nepiepildītos pārāk ātri.

Vēl viens būtisks avots ir atkritumu bezatbildīga izgāšana (apzinātas rīcības vai nolaidības rezultātā) no kuģiem un pazaudēti zvejas tīkli. Patlaban diemžēl nav pieejama informācija par minēto avotu analīzi, kas atvieglotu drošu secinājumu izdarīšanu.

3.12 Komiteja norāda: ņemot vērā to, ka jūras vides problēmām ir globāls raksturs, arī korektīvie pasākumi jāapstiprina un jāīsteno starptautiskā līmenī. Komiteja iesaka veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka nekāda veida atkritumi no ES netiek vienkārši eksportēti uz citām pasaules daļām izgāšanai (ja šāda prakse pastāv). Ja atkritumus var atkārtoti izmantot, tad tie vairs nav atkritumi, bet uzskatāmi par derīgu izejmateriālu plūsmu.

3.13 Komiteja arī atzīmē, ka sekmīgas pārstrādes priekšnosacījums ir atkritumu plūsmu identificēšana un nošķiršana gan atkritumu izcelsmes, proti, rašanās, vietās, gan pēc to savākšanas. Būtu jāievieš jauna šķirošanas tehnoloģija, ar kuras palīdzību var atdalīt metālus, plastmasu un celulozes šķiedras, piemēram, no jauktu sadzīves atkritumu plūsmas. Komiteja arī norāda: lai arī šīs jaunās tehnoloģijas rada ar enerģijas patēriņu saistītas izmaksas, tomēr neapšaubāmi ir vērts ieguldīt to izstrādē.

3.14 Programmas, kas saistīta ar atkritumiem un plastmasas atkritumiem, sagatavošanā bija iesaistītas daudzas ieinteresētās personas. Tās ierosināja iniciatīvas, lai samazinātu plastmasas atkritumu apjomu un reģenerētu šos vērtīgos resursus, cik vien tas iespējams. Viņu zināšanas un pieredzi var izmantot, lai jau pavisam drīz stāvokli uzlabotu un pārtrauktu plastmasas atkritumu apglabāšanu poligonos. Šādas iniciatīvas pienācīgi jāatbalsta.

4. Īpašas piezīmes — atbildes uz Zaļajā grāmatā uzdotajiem jautājumiem

4.1 *Politikas iespējas plastmasas atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai Eiropā*

4.1.1 **Vai spēkā esošais tiesiskais regulējums ir piemērots ar plastmasu saistīto jautājumu risināšanai?** Pašlaik spēkā esošajā Atkritumu pamatdirektīvā izvirzīta prasība pārstrādāt 50 % (pēc svara) sadzīves atkritumu, tādējādi netieši radot infrastruktūru nošķirtai savākšanai. Direktīva par iepakojumu un izlietoto iepakojumu ir juridiskais pamats, lai varētu paplašināt ražotāju atbildību, kas darīts arī Direktīvā par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EELA) attiecībā uz plastmasu šajos izstrādājumos. Komiteja atzīmē, ka šo trīs tiesību aktu pareiza piemērošana nav nodrošināta visā Eiropas Savienībā. Tādēļ EESK rosina veikt vairāk pūļu, lai panāktu minēto direktīvu ieviešanu, un tās atjaunināt, ja tas vajadzīgs. Ekspertiem rūpīgi izvērtējot pietiekamā apjomā pieejamus un atbilstošus datus un norises, pienācīgi jāizvērtē neparedzētas sekas, kā arī jāapzina un jānovērš visas juridiskās nepilnības.

4.1.2 Kā labāk izstrādāt pasākumus, lai veicinātu plastmasas apjomīgāku pārstrādi? Minētajās direktīvās ir jāizvirza atbilstoši mērķi, un nekādas citas darbības nav vajadzīgas. Taču tāpēc ir jāievēro līdzsvars starp pārstrādes mērķiem un enerģijas patēriņa mērķiem, lai aiztaupītu patērētājiem milzīgas izmaksas un izvairītos no ekoloģiskā lietderīguma samazināšanās. Piemēram, izplatīto PE un PET plastmasas izstrādājumu pārstrādāšana ir gan ekonomiski pieņemama, gan ekoloģiskā ziņā efektīva, savukārt mazāk izplatītas plastmasas pārstrādei nelielā pieprasījuma dēļ būtu vajadzīgs dārgs transports uz nedaudzajām vietām, kur atrodas specializētas rūpnīcas tās pārstrādei. Transportēšana lielos attālumos arī izraisītu to, ka pārstrāde viedē kaitē vairāk nekā enerģijas reģenerācija. Problēma ir panākt nemainīgas kvalitātes stabilu plūsmu vajadzīgajā daudzumā. Šajā jomā būtu vajadzīgas pamatnostādnes, kas sagatavotas, pamatojoties uz aprites cikla analīzi.

4.1.3 Vai atkritumu apglabāšana poligonos samazinātos pietiekamā apjomā, ja pilnīgi un efektīvi būtu ieviestas atkritumu apstrādes prasības, kas ietvertas spēkā esošajos tiesību aktos par atkritumu apglabāšanu poligonos? Īpaša problēma ir pretruna starp mērķi samazināt izlietotā iepakojuma rašanos (pēc svara) un prasību palielināt pārstrādi. Šo problēmu izraisa centieni samazināt svaru, vienlaicīgi saglabājot vajadzīgās necaurlaidības īpašības, kuru nodrošināšanai izmanto daudzslāņu iepakojumu, kas sastāv no dažādiem plastmasas veidiem un praktiski nav pārstrādājams. Būtu jāizmanto pieeja "izstrādāt, lai pārstrādātu" (*"design for recycling"*), nevis jāmēģina samazināt svaru. Būtu jāgroza attiecīgie noteikumi, taču tiem jābūt iespējami vienkāršiem.

4.1.4 Cita noderīga pieeja būtu stimulēt, piemēram, ar balvām vai cita veida atbalstu, novatoriskus risinājumus konkrētām iepakojuma problēmām, piemēram, pilnīgi un ekonomiski pārstrādājams lamināta trauks pienam vai sulām tirgū gūtu milzīgus panākumus (un, iespējams, tāds pat ir pieejams).

4.1.5 Kādi pasākumi būtu piemēroti un efektīvi, lai veicinātu plastmasas atkārtotu izmantošanu un reģenerāciju, nevis apglabāšanu atkritumu poligonos? Ļoti svarīgs elements ir pilnīga un efektīva atbilstība atkritumu apsaimniekošanas prasībām pašlaik spēkā esošajos tiesību aktos par poligoniem: konsekventa noteikumu piemērošana ir obligāts priekšnoteikums gan plastmasas atkritumu pārstrādes apjoma palielināšanai, gan pienācīgi kontrolētai atkritumu iznīcināšanai. Neapšaubāmi, ar pakāpenisku atteikšanos no plastmasas atkritumu apglabāšanas poligonos varētu palielināt reģenerācijas un pārstrādes apjomu, taču priekšnoteikums tam ir piemērotas infrastruktūras radīšana.

4.1.6 Kādi turpmāki pasākumi būtu lietderīgi, lai plastmasas atkritumu reģenerāciju pavirzītu augstāk atkritumu hierarhijā? Reāls poligonu aizliegums vai sodam līdzīga nodokļa piemērošana tikai ievērojami palielinās enerģijas

reģenerāciju no jauktiem atkritumiem, tostarp plastmasas. Atteikšanās no plastmasas atkritumu apglabāšanas poligonos jāisteno piesardzīgi, lai nodrošinātu, ka šāds solis neveicina būtisku dedzināšanas apjoma pieaugumu. Dedzināšanai tomēr dodama priekšroka salīdzinājumā ar atkritumu izgāšanu, sevišķi nekontrolētu un pretlikumīgu izgāšanu.

4.1.7 Ja vēlamies panākt, lai nodokļa piemērošana enerģijas reģenerācijai dotu vēlamus rezultātus, tā rūpīgi jāapsver un jāaplūko plašākā kontekstā, t. i., jāņem vērā ietekme uz citām atkritumu plūsmām un, piemēram, uz praktiski tīra, no poliolefīna plastmasas iegūta ogļūdeņraža elementa iespējamo izmantošanu šķidru alternatīvo kurināmo ražošanai.

4.1.8 Vai Eiropā būtu jāveicina atsevišķa visu plastmasas atkritumu savākšana no māsaimniecībām kopā ar shēmām, kurās maksā par konkrētu pārpalikušo atkritumu daudzumu? Plastmasas nošķiršana no citu materiālu plūsmām ir vēlama, un būtu jānosaka sankcijas, lai novērstu nevēlamu praksi, bet mēs nedrīkstētu nenovērtēt dažas ar to saistītās grūtības. Tās ir ekonomikas un vides problēmas, kas ir būtiskas un apgrūtina plastmasas pārstrādi, t. i., vajadzība transportēt daudz materiālu (pat, ja tie ir viegli) lielos attālumos. Nosakot katram atkritumu ražotājam pienākumu veikt atsevišķu savākšanu, varētu piemērot izņēmumus, ja ieguvumi no pārstrādes ir mazāki nekā transporta izmaksas gadījumos, kad nošķiramās plastmasas ir maz.

4.1.9 Vai ir vajadzīgi konkrēti plastmasas atkritumu pārstrādes mērķi, lai palielinātu plastmasas atkritumu pārstrādes apjomu? Lai gan Atkritumu pamatdirektīvā būtu iespējams iekļaut īpašu mērķi, to vajadzētu darīt tikai pēc pašreizējās direktīvas lietderības izvērtēšanas.

4.1.10 Vai ir jāievieš pasākumi, lai izvairītos no tā, ka uz trešām valstīm eksportēti pārstrādājami plastmasas atkritumi tiek pārstrādāti neatbilstoši standartiem vai nonāk izgāztuvē? Pārstrādājami plastmasas atkritumi ir kļuvuši par globālā tirgus preci. Glabāšana poligonos trešās valstīs ir maz ticama, jo ārvalstu struktūras nepirks plastmasas atkritumus šādam nolūkam. Plastmasas iepakojuma transportēšanas izmaksas ir ļoti lielas, un tādēļ tā eksports nodošanai poligonā ir maz ticams. Ļoti grūti ir definēt, kas ir "nestandarta pārstrāde", kā arī uzraudzīt attiecīgā regulējuma ievērošanu, tāpēc attiecīgi pasākumi ir vairāk vai mazāk neizpildāmi un viegli apejami.

4.1.11 Vai brīvprātīgi papildu pasākumi, īpaši tādi, ko īsteno ražotāji un mazumtirgotāji, būtu piemērots un efektīvs instruments? Jo īpaši ražotāju un mazumtirgotāju brīvprātīga rīcība varētu būt piemērots un efektīvs instruments, lai panāktu augstāku resursu izmantošanas efektivitāti plastmasas izstrādājumu aprites ciklā, īpaši saistībā ar nolīgumiem par tāda plastmasas iepakojuma izmantošanu, kura elementi (materiālu savienojums, krāsas utt.) atvieglo pārstrādi.

4.2 Patērētāju paradumu ietekmēšana

4.2.1 Vai iespējams izveidot depozīta un atpakaļpieņemšanas vai nomas sistēmas atsevišķām plastmasas izstrādājumu kategorijām? Ir jācenšas mainīt patērētāju personīgos un brīvprātīgos paradumus, nekavējot nodrošināt mērķtiecīgāku atkritumu savākšanu un pārstrādi, jo tā galvenokārt atkarīga no vietējo iestāžu finansējuma, ja vien tā tirgus dalībniekiem nav patiešām komerciāli ienesīga. Ņemot vērā, ka gandrīz visām iestādēm, pat Vācijā, tagad trūkst līdzekļu, ir lietderīgi ierosināt risinājumus, kas neprasa lielas subsīdijas, tādējādi atstājot vairāk naudas izglītībai, veselībai, sociālajai aprūpei vai policijai utt.

4.2.2 Iespējas ieviest depozītu atmaksāšanas un tai līdzīgas shēmas ir ierobežotas. Tomēr šādas shēmas jau pastāv darījumos starp uzņēmumiem, un tām nav vajadzīgs īpašs atbalsts. Joma, kurā tādas varētu lietot, būtu dzērienu iepakojums. Ar depozītu atmaksāšanas sistēmu saistīto priekšmetu nošķiršana no pārējiem atkritumiem varētu zināmā mērā maldināt patērētājus, un tādēļ ar šo sistēmu nesaistīto priekšmetu vākšana kļūst neefektīvāka un šķirošana vairs nav ekonomiski tik izdevīga. Tieši tāpēc šādas sistēmas ieviešana jāpapildina ar veiksmīgiem informatīviem pasākumiem, kuru pamatā ir uzticama analīze.

4.2.3 Kāda veida informācija būtu uzskatāma par nepieciešamu, lai patērētājus, izvēloties plastmasas izstrādājumus, mudinātu dot tiešu ieguldījumu resursu efektivitātē? Panākt patērētāju tiešu iesaistīšanos nebūt nav viegli. Lai patiešām mainītu patērētāju paradumus, ir vajadzīgi ne tikai informētības palielināšanas pasākumi; sevišķi svarīgi ir arī piedāvāt patērētājiem ērti lietojamus ražojumus un sistēmas, kas atvieglotu viņu izvēli, kā iegādājoties precī, tā arī rīkojoties ar atkritumiem. Ļoti būtiska ir informācija, kas attiecas uz pareizu rīcību ar plastmasu, šķirojot sadzīves atkritumus, t. i., priekšmetu marķējums vai šķirošanas instrukcijas. Obligātajai informācijai par pārstrādājamo atkritumu ķīmisko sastāvu jābūt izklāstītai skaidri un saprotami, lai patērētāji varētu pieņemt pamatotu lēmumu par vajadzīgajām darbībām.

4.2.4 Kā informāciju par attiecīgās plastmasas ķīmisko sastāvu varētu darīt pieejamu visām atkritumu pārstrādes ķēdē iesaistītajām personām? Informācija par plastmasas vai plastmasas izstrādājumu ķīmisko sastāvu ir viegli pieejama līdz pārdošanas brīdim. Jāšaubās, vai patērētājam šāda informācija ir lietderīga: tas būtu iespējams vienīgi ar viegli lasāmu un saprotamu tekstu palīdzību, neizslēdzot iespēju plastmasas vai citu iepakojuma materiālu ražošanā ir izmantot tādas vielas, kuru nekaitīgums ir pārbaudīts, pamatojoties uz izmēģinājumiem un ietekmes pārbaudēm (REACH).

4.2.5 Kā var vislabāk risināt problēmas, kas rodas, mikroplastmasas izmantojot izstrādājumos vai rūpnieciskajos procesos un nanodaļiņas — plastmasas ražošanā? Saisītībā ar mikroplastmasu un nanodaļiņām plastmasā ir jāanalizē,

cik lielā mērā tās — vairumā gadījumu mazā koncentrācijā izmantotas inertas sastāvdaļas — var nonākt vidē tādos daudzumos, kas rada risku. Faktiski šeit ir divi atšķirīgi jautājumi: mikroplastmasa vai, precīzāk, plastmasas paliekas, un nanodaļiņas. Abos gadījumos vajadzīga īpaša pieeja to izcelsmes un ietekmes dēļ. Tomēr pārāk maz ir zināms par to ietekmi uz vidi, potenciālo apdraudējumu cilvēku veselībai un iedarbību uz jūras floru un faunu. Atbilstoša atkritumu apsaimniekošana kopumā palīdzētu atrisināt lielu šīs problēmas daļu. Iespējams, ka mikroplastmasas atkritumi rodas jau pēdējos 50 gadus, un tā ir nozīmīga problēma tad, ja pierāda, ka tie rada vai palielina apdraudējumu cilvēku dzīvībai un videi.

4.3 Plastmasu un plastmasas izstrādājumu izturīgums

4.3.1 Vai ražojumu izstrādes politikā būtu jāņem vērā plastmasas izstrādājumu plānotā novecošanās un jācenšas veicināt atkārtotu izmantošanu un modulāru konstrukciju, lai mazinātu plastmasas atkritumus? No dažiem izstrādājumiem plastmasas atkritumi rodas, jo šie izstrādājumi noveco pēc tehnikas jauninājumu ieviešanas. Citiem izstrādājumiem — logu rāmjiem, automašīnu sastāvdaļām, sadzīves precēm, medicīnas aprīkojumam, celtniecības materiāliem, elektrības un siltuma izolācijai, apaviem, apģērbam un daudziem citiem priekšmetiem — nozīmīga ir to izturība. Šie izstrādājumi neveido lielu daļu no plastmasas atkritumu kopējā apjoma, un parasti tie nav sadzīves atkritumu sastāvdaļa. Politikas pasākumiem, kas attiecas uz izstrādājumu izturīgumu, nebūtu būtiskas ietekmes uz atkritumu daudzumu, taču tie varētu kaitēt ES izstrādājumu konkurētspējai. Ekodizaina kritēriji šo jomu būtiski neietekmēs, jo tie galvenokārt attiecas uz pamatprodukta un nevis tā plastmasas sastāvdaļu funkcionālo un ekoloģisko lietderīgumu.

4.3.2 Vai būtu jāievieš uz tirgus principiem balstīti instrumenti, lai precīzāk atspoguļotu vides izmaksas ciklā no plastmasas ražošanas līdz galīgajai likvidēšanai? Ņemot vērā izstrādājumu lielo daudzveidību, ir sīki jāizpēta ārējo faktoru internalizācija plastmasas izstrādājumu sastāvdaļām un citiem izejmateriāliem, tādējādi praksē izvairoties no pārmērīga administratīva sloga un konkurētspējas samazināšanās un vienlaikus radot labvēlīgus apstākļus importam. Aprites cikla analīzes, kas nepieciešamas, būtu veicamas visiem ar plastmasu konkurējošajiem materiāliem, un būtu arī efektīvi jānodrošina šādas prasības piemērošana attiecībā uz precēm, kas ievestas no trešām valstīm.

4.3.3 Kā vislabāk var risināt atkritumu sloga jautājumu, ko rada īslaicīgi un vienreiz lietojami plastmasas izstrādājumi? Atkritumu sloga problēmu, ko rada īslaicīgi un vienreizējam lietošanai paredzēti plastmasas izstrādājumi, vislabāk var risināt, vāksšanu veicot dalīti pēc plastmasas veida un attiecīgi šķirojot. Dažas valstis to sekmīgi dara, citas atturas augsto izmaksu dēļ.

4.4 Bioloģiski noārdāma plastmasa

4.4.1 Kādus bioloģiski noārdāmas plastmasas lietojuma veidus būtu vērts veicināt? Pašlaik grūti noteikt kādu jomu, kurā bioloģiski noārdāmai plastmasai būtu priekšrocības un nebūtu nekādu trūkumu. Bioloģiski noārdāmu plastmasu vēlams izmantot izstrādājumos, kuru pārstrāde nav iespējama, piemēram, plastmasas izstrādājumi kopā ar pārtiku un cita veida atkritumiem, kurus lielākoties paredzēts kompostēt. Katrā gadījumā jānodrošina, ka šī plastmasa ir skaidri atpazīstama un nošķirama, lai izvairītos no pārstrādes procesu piesārņošanas. Aprītes cikla analīzei pirms šāda veida plastmasas piedāvāšanas plašai izmantošanai būtu jāaplicina, ka tā ir ekoloģiski un ekonomiski lietderīga.

4.4.2 Vai būtu lietderīgi noteikt stingrākas juridiskās prasības, skaidri nošķirot dabiski kompostējamu un tehniski bioloģiski noārdāmu plastmasu? Šādas problēmas jāapspriež ekspertiem, izmantojot attiecīgu informāciju un datus. Šajā jomā nepieciešamas plašākas zināšanas.

4.4.3 Vai saistībā ar oksi-sadalāmās plastmasas izmantošanu būtu jāiejaucas, lai aizsargātu pārstrādes procesu? EESK nav pietiekami daudz informācijas, lai atbalstītu vai noraidītu oksi-sadalāmās plastmasas izmantošanu.

4.4.4 Kā būtu jāvērtē no bioloģiskām izejvielām iegūta plastmasa saistībā ar plastmasas atkritumu apsaimniekošanu un resursu aizsardzību? Pirms sākt no bioloģiskām izejvielām iegūtas plastmasas lietošanas veicināšanu, būtu jāveic pamatīga aprītes cikla analīze. Jāsaprot, ka "bioloģisks" nav katrā ziņā kaut kas jauns (plastmasa, kuras pamatā ir kazeīns, piemēram, ir izmantota jau iepriekš), un iepriekšējā pieredze ir ļoti kritiski jāizvērtē. No bioloģiskām izejvielām iegūta plastmasa nav bioloģiski noārdāma, spēja bioloģiski noārdīties ir tāda materiālam raksturīga īpašība, kas saistīta ar polimēru molekulāro struktūru.

4.5 ES iniciatīvas darbā ar jūras piesārņojumu, tostarp plastmasas atkritumiem; starptautiski pasākumi

4.5.1 Kādus pasākumus, kas nav aprakstīti Zaļajā grāmatā, varētu paredzēt, lai mazinātu jūras piesārņojumu

ar atkritumiem? Analīzes par to, kā plastmasas atkritumi nonāk jūras vidē — nejausi vai sistēmiski —, būtu jāpārbauda un jāpaplašina starptautiskā un Eiropas līmenī. Pamatojoties uz tām, jāapsver iespēja noteikt pilnīgu aizliegumu atkritumu, tostarp plastmasas izgāšanai jūrā. Nav jāatgādina, ka jāturpina sabiedrības informēšana un motivēšana, tostarp pludmaļu tīrīšana un citi pasākumi, lai tādējādi panāktu vispārējas pārmaiņas sabiedrības attieksmē.

4.5.2 Kā jūras vides piesārņojuma samazināšanas mērķa izvirzīšana visas ES mērogā var radīt pievienoto vērtību pasākumiem, kas mazina plastmasas atkritumus kopumā? Kvantitatīvu mērķu izvirzīšana attiecībā uz atkritumu samazināšanu okeānos nekādā veidā neveicinās plastmasas atkritumu mazināšanos, jo tie būtībā ir atkritumi, kas patiesībā nav izsviesti atkritumos un tāpēc juridiski tos nevar uzskatīt par atkritumiem. Mērķis būtu jāformulē tā, lai ierobežotu cilvēku nepieņemamu rīcību, izgāžot atkritumus tur, kur tiem nav vietas. Ar to jāsaprot sabiedrības motivēšana valsts, bet vēl svarīgāk — vietējā līmenī, kā arī, cilvēkiem atrodoties brīvdienās citviet; "piederības" sajūta un atbildība ir nesaraucjami saistīti. Būtu jāpopularizē labas prakses piemēri un pieredze šajā jomā.

4.5.3 Kā ES varētu efektīvāk rosināt starptautisku rīcību, lai uzlabotu plastmasas atkritumu apsaimniekošanu visā pasaulē? Lai rosinātu iespējamus starptautiskus pasākumus jūras vides un krastmalu apsaimniekošanai, mums jāsāk veikt pētījumus stāvokļa novērtēšanai, ko neviens vēl nav veicis, un jāiesaka risinājumi problēmām, tiklīdz tās tiek identificētas divpusējās un daudzpusējās sarunās ar trešām valstīm un reģioniem.

4.5.4 EESK ļoti atzinīgi vērtē dažādu interešu grupu iniciatīvas, ar kurām iecerēts risināt šo būtisko problēmu. ES varētu ierosināt starptautisku iniciatīvu, lai savāktu peldošos plastmasas atkritumus okeānos tur, kur tie uzkrājušies visvairāk. Tai būtu jādara viss iespējams, lai nepieļautu Eiropā radušos plastmasas atkritumu nonākšanu jūrā. ES arī būtu jāapsver attīstības atbalsta programmu izmantošana, lai attīstības valstīs veicinātu un atbalstītu atkritumu apsaimniekošanas ilgtspējīgāku praksi un jo sevišķi mazinātu šo valstu radīto plastmasas atkritumu uzkrāšanos okeānos.

Briselē, 2013. gada 19. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

I PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Šajos specializētās nodaļas atzinuma punktos bija izmaiņas, ņemot vērā pilnsapulcē pieņemtos grozījumus, bet tomēr saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu nodoto balsu (Reglamenta 54. panta 4. punkts).

4.1.8. punkts

Vai Eiropā būtu jāveicina atsevišķa visu plastmasas atkritumu savākšana no mājāsaimniecībām kopā ar shēmām, kurās maksā par konkrētu pārpalikušo atkritumu daudzumu? Plastmasas nošķiršana no citu materiālu plūsmām ir vēlama, bet mēs nedrīkstētu nenovērtēt dažas ar to saistītās grūtības. Tās ir ekonomikas un vides problēmas, kas ir būtiskas un apgrūtināta plastmasas pārstrādi, t. i., vajadzība transportēt daudz materiālu (pat, ja tie ir viegli) lielos attālumos. Uzdodot katram atkritumu ražotājam veikt atsevišķu savākšanu, varētu rasties risks, ka ieguvumi no pārstrādes ir mazāki nekā transporta izmaksas gadījumos, kad nošķiramās plastmasas ir maz. Tāpēc tā nevar būt visā Eiropas Savienībā vienādi piemērojama prasība, un tās precīzāka izstrāde saskaņā ar subsidiaritātes principu jāatstāj dalībvalstu ziņā.

Balsošanas rezultāts

Par: 74
Pret: 50
Atturas: 22

4.1.11. punkts

Vai piemērots un efektīvs instruments būtu brīvprātīgi papildu pasākumi, īpaši tādi, ko īsteno ražotāji un mazumtirgotāji? Jo īpaši ražotāju un mazumtirgotāju brīvprātīga rīcība varētu būt piemērots un efektīvs instruments, lai panāktu augstāku resursu izmantošanas efektivitāti plastmasas izstrādājumu aprites ciklā, īpaši saistībā ar nolīgumiem par tāda plastmasas iepakojuma izmantošanu, kura elementi (materiālu savienojums, krāsa utt.) atvieglo pārstrādi. Tomēr šāda rīcība varētu nonākt pretrunā konkurences noteikumiem, jo būtu jāslēdz nolīgumi par tirdzniecības prakses koordinēšanu. Turklāt šāds instruments varētu vairojot sabiedrības neapmierinātību ar ES iejaukšanos jau tā grūtajā ikdienas dzīvē. Pirms ierosināt risinājumus, kas varētu izrādīties neveiksmīgi, ir jāanalizē to piemērotība faktiskajam stāvoklim.

Balsošanas rezultāts

Par: 77
Pret: 57
Atturas: 15

4.2.3. punkts

Kāda veida informācija būtu uzskatāma par nepieciešamu, lai patērētājus, izvēloties plastmasas izstrādājumus, mudinātu dot tiešu ieguldījumu resursu efektivitātē? Panākt patērētāju tiešu iesaistīšanos nebūt nav viegli. Lai patiešām mainītu patērētāju paradumus, ir vajadzīgi ne tikai informētības palielināšanas pasākumi; sevišķi svarīgi ir arī piedāvāt patērētājiem ērti lietojamus ražojumus un sistēmas, kas atvieglo tu viņu izvēli, kā iegādājoties precī, tā arī rīkojoties ar atkritumiem. Patērētājiem ir būtiska tikai tā informācija, kas attiecas uz pareizu rīcību ar plastmasu, šķirot sadzīves atkritumus, t. i., priekšmetu marķējums vai šķirošanas instrukcijas. Obligāta informācija par pārstrādājamo atkritumu ķīmisko sastāvu noteikti nebūtu lietderīga, jo patērētāji, visdrīzāk, nevar pieņemt pamatotu lēmumu par vajadzīgajām darbībām.

Balsošanas rezultāts

Par: 74
Pret: 66
Atturas: 13

4.2.4. punkts

Kā informāciju par attiecīgās plastmasas ķīmisko sastāvu varētu darīt pieejamu visām atkritumu pārstrādes ķēdē iesaistītajām personām? Informācija par plastmasas vai plastmasas izstrādājumu ķīmisko sastāvu ir viegli pieejama līdz pārdošanas brīdim. Protams, būtu nerealī gaidīt, ka patērētājs to paturēs prātā līdz pārstrādes posmam un atkritumu apstrādei. Jāšaūbās, vai patērētājam šāda informācija ir lietderīga. Efektīvāk plastmasas vai citu iepakojšanas materiālu ražošanā ir izmantot tādas vielas, kuru nekaitīgums ir pārbaudīts, pamatojoties uz izmēģinājumiem un ietekmes pārbaudēm (REACH).

Balsošanas rezultāts

Par: 86

Pret: 51

Atturas: 6

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido jūras telpiskās plānošanas un integrētās piekrastes pārvaldības satvaru”

COM(2013) 133 final – 2013/0074 (COD)

(2013/C 341/15)

Ziņotājs: **BUFFETAUT kgs**

Padome 2013. gada 27. martā un Eiropas Parlaments 2013. gada 15. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 43. panta 2. punktu, 100. panta 2. punktu, 192. panta 1. punktu un 194. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko izveido jūras telpiskās plānošanas un integrētās piekrastes pārvaldības satvaru”

COM(2013) 133 final – 2013/0074 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 185 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzsver, ka 50 % Eiropas Savienības iedzīvotāju dzīvo piekrastes zonās. Tas nozīmē, ka piekrastes zonu pārvaldības un jūras telpiskās plānošanas politika Eiropas Savienībai ir īpaši svarīga. Tāpēc vēlme organizēt kompetento iestāžu sadarbību gan dalībvalstīs gan starp tām, un īpaši attiecībā uz pārrobežas zonām, lai pilnvērtīgi iesaistītu tajās darbojošos pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, ir sevišķi apsveicama.

1.2 Komiteja pauž pārliecību: lai apspriešanās nestu konkrētus rezultātus, ir vajadzīga līdzdalības iniciatīva, kurā iesaistīti dažādi dalībnieki, kas rīkojas vai strādā piekrastes un jūras telpā vai to izmanto. Lai gan ikviens var tikai piekrist Komisijas mērķiem, direktīvas sekmīga piemērošana būs atkarīga no īstenošanas metodes. Attiecīgajās jūras teritorijās notiek visdažādāko veidu darbība: profesionālā zveja, akvakultūra, atpūtas zveja, jūras pārvaldījumi, tūrisms, niršana, militārās darbības, enerģijas avotu izmantošana u.c. Tās savstarpēji konkurē, bet var arī viena otru papildināt.

1.3 Lai apspriešanās būtu efektīva, tā jāorganizē vietējā līmenī. Dzīvotņu direktīvas (*Natura 2000*) un Jūras vides direktīvas īstenošana ir apliecinājusi vajadzību radīt teritoriālo dinamiku. Lai gan tiek skartas dažādas intereses, ir būtiski, lai jūras teritorijas izmantotāji atrastu kopīgu valodu un vienotos par skaidriem un sasniedzamiem mērķiem. Tāpēc metodoloģijai ir ļoti liela nozīme, lai radītu grupas dinamiku. Tā iespējama tikai tad, ja vispirms, pamatojoties uz reālajiem vietējiem apstākļiem un paredzamo vietējo attīstību, tiek panākta vienošanās par pašreizējo stāvokli.

1.4 Lai noteikumi būtu atzīti, mērķiem un īstenojamiem pasākumiem jābūt saprotamiem un pārskatāmiem. Ja vēlamies, lai noteikumus ievērotu, tie pirmām kārtām jāsaprot. To pamatojumam jābūt skaidram visām iesaistītajām pusēm, un jūras un piekrastes struktūrai jābūt pakāpeniskai un integrētai.

1.5 Papildus sistemātiskās apspriešanās organizēšanas principam jādefinē arī prioritātes attiecībā uz darbību, ko var īstenot jūras telpā un piekrastes zonās. Šādu darbību nevar noteikt *a priori* un tās veidi būs atšķirīgi atkarībā no katras konkrētās teritorijas ģeogrāfiskajiem, ekoloģiskajiem, cilvēciskajiem un ekonomiskajiem apstākļiem. Tāpēc šajā jomā subsidiaritātes princips piemērojams gan ES līmenī, gan arī dalībvalstīs.

1.6 Komiteja atzīmē, ka apspriešanās attiecas ne tikai uz dalībvalstīm, bet tā jāriko arī reģionos, vietējās pašvaldībās un ekonomikas nozarēs. Apspriešanās jāiesaista sociālie partneri, jo atsevišķi lēmumi varētu ietekmēt nodarbinātību (piemēram, zivsaimniecības vai tūrisma nozarē) un darba apstākļus vietējā līmenī. Komiteja atgādina, ka *Natura 2000* īstenošanas pamatā jau ir dažādi vietējās pārvaldības veidi.

1.7 Praksē grūtības īstenošanā galvenokārt saistītas ar to, ka uz sauszemes un uz jūras piemērojamās tiesiskās sistēmas atšķiras, bet abas telpas ir savstarpēji atkarīgas un saistītas. Turklāt pieeja problēmām viegli var kļūt korporatīva. Tātad bez ideoloģiskiem aizspriedumiem jāizdodas atrast pareizo līdzsvaru starp leģitīmajām interesēm un sabiedrisko labumu.

1.8 Lai neatrautos no īstenības, EESK piekrīt principam, ka plānošanas programmu vadības stratēģijas regulāri jāpārskata, bet uzsver, ka nedrīkst aprobežoties ar regulatīvu pieeju. Galvenais ir pārvaldīt cilvēku darbību mainīgā un viegli ievainojamā vidē. Tāpēc ir svarīgi domāt par plūsmām, tātad dinamiski.

1.9 Bez šaubām ļoti svarīgs ir jautājums par šādu politikas pasākumu finansēšanas avotiem. Tie ietvers integrētās jūrlietu politikas finansēšanas avotus, bet var izmantot arī cita veida finansējumu, piemēram, zivsaimniecības politikas, vides pārvaldības politikas (*Natura 2000*), reģionālās attīstības politikas vai pat KLP finansējumu. Tāpēc jāraugās, lai finansēšanas avotu daudzveidība nekaitētu attiecīgo politikas pasākumu īstenošanai. Dažādos kohēzijas fondus vajadzētu palīdzēt saskaņot makroreģionālajām stratēģijām.

1.10 EESK uzsver, ka minētais finansējums ir sevišķi svarīgs, lai cilvēki varētu dinamiski sekot konsultācijām un jaunās direktīvas ietvaros īstēnotajiem pasākumiem. Bez to personu līdzdalības, kuras zina, kā mobilizēt enerģiju un atbalstīt īstenošanu, centieni var būt veltīgi un bez perspektīvas.

1.11 Tā kā ir zināms, ka lielāko daļu jūras ekoloģisko problēmu rada piesārņojums no sauszemes avotiem, būtu loģiski, ka līdztekus jūras telpas plānošanai tiktu veikta saskaņota vai pat integrēta piekrastes sauszemes teritorijas plānošana.

1.12 EESK arī norāda, ka atsevišķās dalībvalstīs ir īpaši apstākļi. Piemēram, gandrīz visa Polijas piekraste ir iekļauta *Natura 2000* sarakstā, un tas apgrūtina jaunas saimnieciskas darbības un vides aizsardzības līdzāspastāvēšanu (jānorāda, ka tāpat kā attiecībā uz darbībām uz sauszemes, visas pašreizējās saimnieciskās darbības ir iekļautas mērķa dokumentos).

1.13 Dalībvalstīs var būt atšķirīgi kritēriji attiecībā uz datu novērtēšanu, vākšanu, informācijas apmaiņu. Tāpēc būtu vēlams, ka Komisija izstrādā sava veida kopēju pieeju, lai novērtējumi un apkopotie dati būtu saskaņoti un salīdzināmi.

1.14 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja īpaši uzsver, ka rūpīgi jāraugās, lai jaunie tiesību akti nebūtu pretrunā ar pašlaik spēkā esošo tiesību aktu, piemēram, Dzīvotņu direktīvas (*Natura 2000*) un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas, īstenošanu vai to nekavētu, bet gan ļautu atbalstīt to piemērošanu, kas ir vēl tikai sākumposmā. Tāpēc jaunā direktīva būtu jāuzskata par jaunu pīlāru integrētas Eiropas Savienības jūrlietu politikas struktūrā.

1.15 Visbeidzot Komiteja aicina priekšlikuma 9. pantā paredzēto sabiedrības līdzdalību organizēt, cik vien iespējams ņemot

vērā vietējos apstākļus, jo katrai attiecīgajai teritorijai ir tai raksturīgi specifiski vides, ģeogrāfiskie un ekonomiskie apstākļi.

2. Ievads

2.1 Šis priekšlikums ir daļa no politikas, kuras mērķis ir panākt, lai Eiropas Savienībai būtu stabila jūrlietu dimensija. Tas ir pamatoti, jo, ņemot vērā ES piekrastes garumu un tās plašās ekskluzīvās ekonomikas zonas, tostarp tālākajos reģionos, dažām dalībvalstīm, piemēram, Spānijai, Francijai, Apvienotajai Karalistei, Īrijai un Portugālei, piekraste ir ļoti svarīga.

2.2 Komisijas skatījumā galvenais uzdevums ir saimniecisko, sociālo un vides apsvērumu līdzsvarošana. Tas šķiet pašsaprotami. Minētais uzdevums ietver gan jūras telpisko plānošanu, gan integrēto pārvaldību piekrastes teritorijās, kur veidojas kompleksa mijiedarbība starp jūru un sauszemi.

2.3 Priekšlikuma mērķis, ierastajā žargonā runājot, ir veicināt jūras un piekrastes darbību ilgtspējīgu izaugsmi un šo teritoriju resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

2.4 Eiropas Komisija vēlas panākt attiecīgo teritoriju plānotu un saskaņotu pārvaldību, lai novērstu konfliktojošu darbību un nodrošinātu saskaņotu to ekspluatāciju. Tas nozīmē, ka ierosinātā iniciatīva nav virzīta uz nozarēm, bet ir transversāla. Tādējādi dokumenta darbības joma ir ļoti plaša, liekot domāt, kā tas īstenojams praksē.

2.5 Priekšlikumā paredzēta dalībvalstu sadarbība, jo tām integrētā plānošana un pārvaldība būs jāīsteno. Lai panāktu saskaņotu vispārējo pieeju, valstu vai reģionālie nozaru politikas pasākumi ir jākoordinē, arī attiecībā uz pārrobežu dimensiju. Tomēr jāatzīmē, ka priekšlikums direktīvai neattiecas uz "darbībām, kas veiktas tikai aizsardzības vai valsts drošības dēļ".

3. Izvirzītie mērķi

3.1 Komisija vēlas, lai dalībvalstis izstrādātu un īstētu jūras telpiskās plānošanas programmas un vienu vai vairākas piekrastes pārvaldības stratēģijas. Izstrādājot minētos instrumentus, protams, jāņem vērā reģionālās un vietējās īpatnības, kā arī darbība nozarēs.

3.2 Pamatojoties uz minētajiem vispārējiem principiem, konkrētie mērķi ir:

— palīdzēt nodrošināt energoapgādi Eiropas Savienībā, izmantojot, piemēram, jūras energoresursus (straumju, plūdmaiņu, viļņu, vēja u.c. enerģiju),

- optimāli attīstīt jūras transporta nozari,
- sekmēt zivsaimniecības un akvakultūras ilgtspējīgu attīstību,
- nodrošināt vides aizsardzību un vides kvalitātes uzlabošanu,
- panākt, lai piekrastes teritorijas varētu pielāgoties klimata pārmaiņu sekām.

4. Komisijas prasības

4.1 Kā parasti, Komisija noteikusi virkni vairāk vai mazāk birokrātisku prasību, kurām būtu jāļauj sasniegt izvirzītos mērķus. Dažas no tām ir:

- dalībvalstu savstarpējā koordinācija;
- pārrobežu sadarbība;
- īstenotās politikas pārrobežu seku apzināšana.

4.2 Plānošanas programmās jāņem vērā darbības, kas saistītas ar atjaunināmiem energoresursiem, gāzes un naftas atradņu ekspluatāciju, jūras transportu, zemūdens kabeļu un kanalizācijas iekārtām, zivsaimniecību, akvakultūru un aizsargātām dabas teritorijām.

4.3 Savukārt piekrastes pārvaldības stratēģijās jāņem vērā dabas resursu izmantošana, īpaši enerģētikas jomā, infrastruktūras izveide (enerģētikas infrastruktūra, ostas, jūrniecības būves u.c.), lauksaimniecība un rūpniecība, zivsaimniecība un akvakultūra, ekosistēmu pārvaldība un aizsardzība, piekrastes teritorijas un ainavas, klimata pārmaiņu sekas.

4.4 Dokumentā paredzēts, ka dalībvalstīm jāizstrādā noteikumi par sabiedrības līdzdalību piekrastes pārvaldības plānu un stratēģiju izstrādē, un tas ir aspekts, kuram Komiteja pievērsī īpašu uzmanību.

4.5 Minētos mērķus varēs efektīvi īstenot tikai tad, ja tiks izveidota reāla sadarbība starp dalībvalstīm, kā arī ar trešām valstīm, tā kā jūras telpa, pēc būtības ir atvērta telpa, kurā nepārtraukti notiek savstarpēja mijiedarbība.

5. Konkrētā īstenošana

5.1 Katrai dalībvalstij ir jāieceļ par direktīvas īstenošanu atbildīgās kompetentās iestādes un jāiesniedz Komisijai to saraksts. Dalībvalstīm jāiesniedz Komisijai arī ziņojumi par direktīvas īstenošanu. Lēmumi jāpieņem to skartajām personām (jūras lietotājiem) un vietējiem apstākļiem pēc iespējas tuvākā līmenī.

5.2 Dokumentā paredzēts, ka Komisija ir tiesīga izmantot īstenošanas aktus, lai precizētu atsevišķus datus vai administratīvas prasības: tas ir pilnībā pieņemami, ja vien šādā veidā netiek noteiktas jaunas, pamatdokumentā neparedzētas prasības.

6. Vispārīgas piezīmes

6.1 Priekšlikuma darbības joma ir ļoti plaša, un tas papildina jau iepriekš pieņemtos tiesību aktus, t.i., Dzīvotņu direktīvu, kas plašāk pazīstama ar nosaukumu *Natura 2000*, un Jūras stratēģijas pamatdirektīvu, kas attiecas uz visām jūras piekrastes teritorijām. Pārvaldību nodrošina jaunas vietējā, reģionālā un valsts līmeņa pārvaldības struktūras.

6.2 Galvenais ir jautājums par to, kā jauno ierosināto tiesību aktu sasaistīt un saskaņot ar spēkā esošajām direktīvām.

6.3 Ņemot vērā jaunā priekšlikuma plašo darbības jomu, rodas bažas, ka tā ietekme izkļiedēsies daudzos ļoti administratīva rakstura ziņojumos. Ir ļoti svarīgi neatrauties no reālās dzīves.

6.4 Deklarētais mērķis ir panākt jūras vides politikas jomu labāku saskaņošanu. Pret šādu mērķi neviens nevar iebilst, bet var rasties jautājums, vai pirms jaunas regulējuma kārtas pievienošanas nebūtu bijis lietderīgāk sagaidīt, kamēr pilnībā atraisās spēkā esošo tiesību aktu ietekme. Pāriet zināms laiks, pirms tiesību akti apliecina gaidīto efektivitāti, un ir nepieciešama skaidra izpratne par to, kas ir īstenojams. Jau kardināls Rišeljē teica, ka labs likums ir saprasts likums.

6.5 Labāka koordinācija nepieciešama arī attiecībā uz jaunās direktīvas īstenošanas atbalstam paredzētā ES finansējuma piešķiršanu. Makroreģionālās stratēģijas jāuzskata par satvaru, kas ļauj labāk saskaņot dažādos izmantojamus kohēzijas fondus.

6.6 Daudzveidīgās darbības jūras un piekrastes teritorijās veic daudzi ekonomikas, zinātnes, politikas un administratīvās jomas dalībnieki. Turklāt minēto teritoriju izmantošanā pastāv ekonomikas nozaru, piemēram, zivsaimniecības, transporta, energoresursu izmantošanas, tūrisma u.c. nozaru, savstarpēja konkurence. Tāpat piekrastes zonas būtiski un kompleksi ietekmē darbība, kas noris iekšzemē. Savstarpējā mijiedarbība nozīmē, ka jūras un sauszemes teritorijas nevar skatīt atsevišķi.

6.7 Tāpēc ir jāizvairās no pārāk administratīvas pieejas, kas tikai sarežģītu situāciju vai apgrūtinātu un palēninātu rīcību. Savukārt ir nepieciešams reāli iesaistīt speciālistus, kas darbojas jūras un piekrastes jomās un teritorijās: ekonomikas dalībniekus, sociālos partnerus, zinātniekus, NVO u.c. Tas jā dara nevis tāpēc, lai apgrūtinātu procesu, bet gan lai novērstu vēlākus iebildumus (arī juridiskus) vai tādu lēmumu pieņemšanu, kas neatbilst konkrētajiem apstākļiem.

7. Īpašas piezīmes

7.1 Jāatceras, ka jūras telpas plānošana un integrētā piekrastes pārvaldība jā saskaņo ar iepriekš pieņemtajām direktīvām, jo īpaši Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (2008) un Dzīvotņu direktīvu (*Natura 2000*, 1992, ko vēlāk attiecināja uz piekrastes ūdeņiem). Pašlaik šis tiesību aktu kopums veido ES integrēto jūrlietu politiku (IJP).

7.2 Jaunās direktīvas īstenošanā jāievēro subsidiaritātes princips starp Eiropas Savienību un dalībvalstīm un arī vietējā un reģionālajā līmenī. Direktīvā noteiktās prioritātes ir jā sakārto katrai konkrētajai teritorijai un telpai atbilstīgā prioritārā secībā. Pieeja attiecībā uz Baltijas jūru un Vidusjūru būs atšķirīga gan

ģeogrāfisko, gan ekoloģiskos īpatnību dēļ. Taču tādas atšķirības vērojamas arī starp dažādiem piekrastes reģioniem.

7.3 Viens no lietderīgākajiem priekšlikuma aspektiem ir pārvaldības iestāžu savstarpējās sadarbības organizēšana, ko papildina informācijas un kontroles pasākumi. Lai viss minētais patiešām būtu efektīvs, vajadzētu noteikt kopīgus vispārējus kritērijus, kas ne tikai iestādēm, bet arī visiem jūras un piekrastes darbībās iesaistītajiem dalībniekiem ļautu vienkārši apmainīties ar informāciju un datiem un tos paziņot. Tomēr jāuzsver, ka procesa efektivitāte ir atkarīga no piemērotas metodes, kas ļauj iesaistīt dažādus vietējos publiskos un privātos dalībniekus, kuriem ir kopēji mērķi, pamatojoties uz vienotu izpratni par pašreizējo stāvokli kā sākumpunktu. Galvenais ir panākt, lai visdažādākās iesaistītās puses, kas savu daudzveidīgo darbību veic vienā piekrastes un jūras teritorijā, atrod kopīgu valodu.

7.4 Piesārņojums no sauszemes (pilsētu un rūpnieciskie noteikūdeņi, un liela apjoma atkritumi, kurus nes straumes plūdu laikā) un būvkonstrukcijas uz jūras (ostas, uzbērums, dambji u.c.), ir ļoti kaitējoši jūras videi, tāpēc piekrastei tuvo teritoriju zemes izmantošana būtu jā saskaņo ar piekrastes pārvaldības un jūras telpiskās plānošanas politiku vai pat tajā jāintegrē.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka konkrētus pārejas noteikumus par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), groza Regulu (ES) Nr. [...] [RD] attiecībā uz līdzekļiem un to sadalījumu 2014. gadam un groza Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009 un Regulas (ES) Nr. [...] [DP], (ES) Nr. [...] [HZ] un (ES) Nr. [...] [sCMO] attiecībā uz to piemērošanu 2014. gadā”

COM(2013) 226 final – 2013/0117 (COD)

(2013/C 341/16)

Ziņotājs: **BOLAND kgs**

Eiropas Parlaments 2013. gada 21. maijā un Eiropadome 2013. gada 17. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu, 207. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka konkrētus pārejas noteikumus par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), groza Regulu (ES) Nr. [...] [RD] attiecībā uz līdzekļiem un to sadalījumu 2014. gadam un groza Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009 un Regulas (ES) Nr. [...] [DP], (ES) Nr. [...] [HZ] un (ES) Nr. [...] [sCMO] attiecībā uz to piemērošanu 2014. gadā”

COM(2013) 226 final – 2013/0117 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 138 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu 2014. gadā piemērot pārejas noteikumus atsevišķiem nosacījumiem, kas attiecas uz kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) un, konkrēti, uz tiešajiem maksājumiem un lauku attīstības atbalsta sistēmu, ko finansē no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF) un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA).

1.2 EESK stingri atbalsta pārejas procedūras, kas nodrošinās, ka līdzekļu saņēmēji 2014. gadā turpinās saņemt maksājumus arī tad, ja jaunie lauku attīstības plāni tiks pieņemti pārāk vēlu, un arī tāpēc, ka praktisku un administratīvu iemeslu dēļ jaunās tiešo maksājumu shēmas piemērošana ir jāatliek uz vēlāku laiku. Citādi lauksaimnieku ģimenes tiktu apdraudētas un nesaņemtu atbalstu par videi domātajiem pasākumiem; šajā jomā izzustu liela daļa no pašreizējiem aizsardzības veidiem.

1.3 EESK stingri iesaka gādāt, lai pārejas procedūras nekādā veidā neradītu nelabvēlīgu situāciju tiem “klasisko” shēmu līdzekļu saņēmējiem, kuri atrodas attālos kalnu apgabalos. EESK arī bažijas, ka jaunajā plānošanas periodā līdz 2020. gadam var samazināties attālo rajonu iedzīvotāju ienākumi, kuri ir ļoti atkarīgi no agrovides nolīgumiem, ar ko kompensē būtisku sabiedrisko labumu sniegšanu.

1.3.1 EESK iesaka raudzīties, lai pārejas maksājumos, ko saņem šīs kopienas, tiktu atspoguļots tas finansējuma līmenis, par kādu bijusi vienošanās vecās programmas ietvaros.

1.4 EESK stingri iesaka Komisijai izanalizēt pārejas procedūras, lai pārliecinātos, ka ierosinātie samazinājumi pēc iespējas mazāk skar lauksaimnieku ģimenes un ka to ietekme uz vides iniciatīvām ir vismaz neitrāla.

1.5 Pēc EESK domām, ar pārejas procedūrām ir jānodrošina iespēja 2014. gadā turpināt uzņemties jaunas saistības attiecībā uz platībatkarīgajiem pasākumiem, ar dzīvniekiem saistītajiem pasākumiem un steidzami veicamiem ieguldījumiem uzņēmumos, arī tad, ja pašreizējā perioda līdzekļi ir pilnībā apgūti.

1.6 KLP finansēšanas horizontālo noteikumu sistēmas ietvaros jaunās tiešo maksājumu shēmas piemērošanas atlikšana nozīmē, ka pārejas pasākumi ir vajadzīgi attiecībā uz lauku saimniecību konsultāciju pakalpojumiem (*Farm Advisory Service*, FAS), integrēto administrācijas un kontroles sistēmu (IAKS) un savstarpējo atbilstību. Tāpēc EESK uzskata, ka Padomei un Eiropas Parlamentam līdz gada beigām obligāti jāpieņem īpaši pārejas noteikumi, vajadzības gadījumā grozot pašreizējos KLP pamataktus.

1.7 EESK uzsver, ka neviena pārejas noteikuma darbību nedrīkst apdraudēt, pieejamajiem līdzekļiem nosakot nerealizējamu valsts maksimālo apjomu.

2. Ievada piezīmes

2.1 Eiropas Komisija turpina intensīvu darbu ar Eiropas Parlamentu un Padomi, lai panāktu galīgo politisko vienošanos par KLP reformu. Svarīgākajos aspektos vienošanās tika panākta 2013. gada jūnija beigās, tādējādi jaunais tiesiskais regulējums varētu stāties spēkā 2014. gada 1. janvārī. Tomēr galīgās vienošanās vēl nav, tātad nav ticams, ka līdz minētajam datumam dalībvalstīs būs gatavas visas nepieciešamās administratīvās procedūras.

2.2 Pēc debatēm Eiropas Parlamentā un Padomē gaidāms, ka dažādo regulu un īstenošanas aktu kopums tiks apstiprināts līdz 2013. gada beigām un ka KLP reforma sāks darboties no 2014. gada 1. janvāra.

2.3 Lai nodrošinātu nepārtrauktību, Komisija 2013. gada 18. aprīlī nākusi klajā ar priekšlikumu dažiem politikas elementiem ieviest pārejas noteikumus. Tas nozīmē, ka pašreizējie noteikumi, kas attiecas uz vienotā maksājuma shēmu, VPMS sistēmu un "68. panta maksājumiem", būtu spēkā arī 2014. pieprasījumu gadā. Tādējādi jaunie noteikumi, piemēram, attiecībā uz ekoloģiju, tiks piemēroti tikai no 2015. gada sākuma, un tātad maksājumu aģentūrām būs vairāk laika sagatavoties šīm pārmaiņām.

2.4 Pie sākotnējās vienošanās par ES lauksaimniecības reformu Parlaments, Padome un Komisija nonāca 27. jūnijā pēc trīs mēnešus ilgām intensīvām trīspusējām sarunām. Šī vienošanās tiks oficiāli nostiprināta, pabeidzot sarunas par ES daudzgadu finanšu shēmas budžetu 2014.–2020. gadam un saņemot Lauksaimniecības komitejas, Parlamenta pilnsapulces un Padomes apstiprinājumu.

2.5 Priekšlikums saistīts ar Regulu (ES) Nr. 335/2013 (2013. gada 12. aprīlis), ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1974/2006, ar ko paredz piemērošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA.

2.6 Lai nosegtu starplaiku starp diviem daudzgadu plānošanas periodiem, attiecībā uz lauku attīstības maksājumiem pārejas noteikumi ir ierasta prakse. Tomēr ir vajadzīgas arī dažas specifiskas pārejas procedūras, ar kurām mazināt sekas, ko varētu radīt kavējumi jaunās tiešo maksājumu kārtības darbībā. Priekšlikumā ietverti arī jauni pārejas noteikumi Horvātijai.

2.7 Komisija vēlas nodrošināt maksājumu aģentūrām laiku sagatavot administratīvās procedūras un garantēt pareizu ES fondu pārvaldību, lai lauksaimnieki pienācīgi iepazītos ar jaunajiem noteikumiem un nebūtu spiesti lietot jaunu sistēmu, kamēr tā vēl nav pilnīgi izstrādāta.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir ieviest konkrētus pārejas noteikumus par ELFLA atbalstu lauku attīstībai.

3.2 Pārejas noteikumi ir vajadzīgi, lai noteiktu tādu tehnisko kārtību, kas ļautu viegli pielāgoties jaunajiem nosacījumiem, vienlaikus nodrošinot dažādu 2007.–2013. gada programmā paredzēto atbalsta veidu nepārtrauktību.

3.3 Lai dalībvalstīm dotu laiku elastīgāk pievērsties lauksaimniecības nozares vajadzībām vai stiprināt lauku attīstības politiku, būtu jādod tām iespēja līdzekļus no tiešo maksājumu maksimālā apjoma pārvietot uz atbalstu lauku attīstībai un no atbalsta lauku attīstībai — uz tiešo maksājumu maksimālo apjomu. Tajā pašā laikā būtu jādod iespēja dalībvalstīm, kurās tiešā atbalsta apmērs nepārsniedz 90 % no ES atbalsta vidējā apmēra, no lauku attīstības atbalsta uz tiešo maksājumu maksimālo apjomu pārvietot papildu līdzekļus. Šāda izvēle būtu jāizdara, nepārsniedzot konkrētu apjomu, vienu reizi un attiecībā uz visu 2015.–2020. finanšu gada periodu.

3.4 Vienotā platībmaksājuma shēma, kas izveidota ar Regulu (EK) Nr. 73/2009, ir pārejas pasākums, kura termiņam bija jābeidzas 2013. gada 31. decembrī. Tā kā jaunā pamata maksājuma shēma aizstās vienotā maksājuma shēmu no 2015. gada 1. janvāra, vienotā platībmaksājuma shēmas termiņš ir jāpagarina uz 2014. gadu, lai jaunajām dalībvalstīm vienotā maksājuma shēma nebūtu jāpiemēro tikai vienu gadu.

3.5 Attiecībā uz tiešajiem maksājumiem ir jāparedz pietiekami ilgs laiks, lai dalībvalstis un it īpaši valstu maksājumu aģentūras varētu izstrādāt kārtību, kas ļautu nodrošināt maksājumu atbalsta saņēmējiem, kamēr tiek sagatavotas procedūras, kuras vajadzīgas jaunās programmas uzsākšanai. Tādējādi pieprasījumi, kas iesniegti par 2014. gadu, tiks apstrādāti saskaņā ar pārejas noteikumiem.

3.6 Attiecībā uz otro pilāru jānorāda, ka izstrādāt pārejas noteikumus, kas ir spēkā divu plānošanas periodu starplaikā, ir ierasta prakse. Pārejas noteikumi parasti ir vajadzīgi laikā, kad notiek pāreja no viena plānošanas perioda uz nākamo. Tomēr lauku attīstības jomā šoreiz ir vajadzīgas dažas specifiskas pārejas procedūras, lai kavēšanās ar jaunā tiešo maksājumu režīma ieviešanu pēc iespējas mazāk ietekmētu konkrētus lauku attīstības pasākumus, it īpaši agrovīdēs un klimata pasākumu bāzliniju un savstarpējās atbilstības noteikumu piemērošanu. Pārejas procedūras ir vajadzīgas arī tādēļ, lai dalībvalstis 2014. gadā varētu turpināt uzņemties jaunas saistības attiecībā uz platībatkarīgajiem un ar dzīvniekiem saistītajiem pasākumiem, pat ja pašreizējā perioda līdzekļi ir pilnībā apgūti. Šīs jaunās saistības, tāpat kā attiecīgās pašreizējās saistības, varēs finansēt no jaunajiem finanšu līdzekļiem, kas atvēlēti nākamā plānošanas perioda lauku attīstības programmām.

3.7 Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1698/2005 dalībvalstis 2014. gadā var turpināt uzņemt jaunas juridiskās saistības pret saņēmējiem atbilstīgi lauku attīstības programmām, kuras pieņemtas, pamatojoties uz Regulu (EK) Nr. 1698/2005, pat pēc tam, kad 2007.-2013. gada plānošanas perioda finanšu resursi ir pilnībā izmantoti, līdz brīdim, kad ir pieņemta attiecīgā lauku attīstības programma 2014.-2020. gada plānošanas periodam. Par izdevumiem, kas radušies, pamatojoties uz šīm saistībām, ir tiesības pretendēt uz atbalstu saskaņā ar šīs regulas 3. pantu.

4. Ietekme uz budžetu

4.1 Ar šo regulas priekšlikumu vienkārši tiek īstenoti Komisijas priekšlikumi par DFS un par KLP reformu 2015. finanšu gadam, ņemot vērā Eiropadomes 2013. gada 8. februāra secinājumus. Ierosinātajā regulā ir iestrādāta tiešo maksājumu ārējā konverģence, līdzekļu elastīga pārvietošana starp KLP pilāriem un lauku attīstības līdzfinansējuma likme.

4.2 Salīdzinājumā ar Komisijas priekšlikumu Eiropadomes 2013. gada 8. februāra secinājumi paredz tiešo maksājumu samazinājumu par EUR 830 milj. (pašreizējās cenās) 2015. finanšu gadā (tiešo maksājumu apmērs būtu vienāds ar 2014. pieprasījumu gadam plānoto).

4.3 Nosakot tiešo maksājumu maksimālo apjomu sadalījumu pa dalībvalstīm, ir ņemta vērā ārējā konverģence no 2015. finanšu gada. Salīdzinājumā ar Komisijas priekšlikumu Eiropadomes secinājumos ir grozīts konverģences termiņš (6 gadi) un ir ieviests minimālais apmērs 196 EUR/ha, kas jāsasniedz līdz 2020. finanšu gadam. Salīdzinājumā ar Komisijas priekšlikumu Eiropadomes secinājumos paredzēta elastīgāka līdzekļu pārvietošana starp pilāriem. Tā neietekmēs budžetu, jo summas, ko atskaitīs no viena fonda līdzekļiem (ELGF vai ELFLA), būs pieejamas otram fondam.

4.4 Attiecībā uz lauku attīstību šā regulas priekšlikuma mērķis ir nodrošināt vairāku tādu pasākumu nepārtrauktību, kuri ietver daudzgadu saistības. Šiem noteikumiem nav finansēšanas ietekmes, jo lauku attīstības piešķirums nemainās. Maksājumu sadalījums laikā gan varētu nedaudz atšķirties, taču patlaban to nevar kvantitatīvi novērtēt.

4.5 Priekšlikumā Komisijai piešķirtas pilnvaras pieņemt deleģētus aktus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantu.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 Lauku reģionos ir ārkārtīgi svarīgi garantēt maksājumu nepārtrauktību. Šādu tēzi apstiprina vairāki fakti.

— Vairāk nekā 77 % no ES teritorijas ir lauki (47 % ir lauksaimniecības zemes, bet 30 % — meži), kur lauku saimniecībās vai cita veida kopienās dzīvo apmēram puse no visiem ES iedzīvotājiem.

— Kopumā lauksaimniecība un pārtikas ražošana, kuras izejvielu piegāde ļoti lielā mērā ir atkarīga no lauksaimniecības nozares, veido 6 % no ES IKP, aptver 15 miljonus uzņēmumu un nodrošina darbu 46 miljoniem cilvēku.

— Eiropā ir 12 miljoni lauksaimnieku, un lauku saimniecību vidējais lielums ir aptuveni 15 hektāru (iepriekš ASV, kur lauksaimnieku ir 2 miljoni, savukārt saimniecības — vidēji 180 hektārus lielas).

5.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par regulējumu laikposmam starp divām programmām.

5.3 Visā Eiropā 2014. gadā beigsies ļoti daudz ELFLA finansētu agrovides shēmu. Vairākas "klasiskas" agrovides shēmas ir darbojušās jau 10 gadus vai vēl ilgāk. Daudzi no šo "klasisko" shēmu līdzekļu saņēmējiem atrodas attālos kalnu apgabalos, un viņu ienākumi ļoti lielā mērā ir atkarīgi no agrovides nolīgumiem, ar kuriem kompensē būtisku sabiedrisko labumu sniegšanu. Pat tad, ja vienošanās par jauno lauku attīstības regulējumu tiks panākta vistuvākajā laikā, ir gandrīz droši, ka līdz 2014. gada 1. janvārim jaunās programmas vēl nebūs apstiprinātas un gatavas. Apstākļos, kad trūkst jaunu programmu un atbalsta pasākumu, šie lauksaimnieki nevarēs pieteikties alternatīvai lauku attīstības atbalsta shēmai, kad 2014. gadā beigsies viņu pašreizējās saistības.

5.4 Komisijai ir jāizstrādā sistēma, kā saglabāt ekoloģiskos ieguvumus, kurus nodrošināja iepriekšējās lauku attīstības programmas, un garantēt šiem lauksaimniekiem ienākumus. Ne lauksaimniekiem, ne videi nav jācieš no tā, ka vienošanās par ES budžetu vai par KLP priekšlikumiem nav panākta pietiekami savlaicīgi, lai 2014. gadā varētu uzsākt nākamās lauku attīstības programmas.

5.5 Attiecībā uz tiešajiem maksājumiem ir jāatvēr pietiekami daudz laika, lai dalībvalstis un īpaši to maksājumu aģentūras varētu labi sagatavoties un jau laikus sniegt lauksaimniekiem vispusīgu informāciju par jaunajiem noteikumiem. Tādējādi pieprasījumi, kas iesniegti par 2014. gadu, būs jāapstrādā saskaņā ar pārejas noteikumiem. Attiecībā uz otro pilāru jānorāda, ka izstrādāt pārejas noteikumus, kas ir spēkā divu plānošanas periodu starplaiķā, ir ierasta prakse. Pārejas noteikumi parasti ir vajadzīgi, lai savienotu divus secīgus plānošanas periodus, kā tas bija jau pašreizējā plānošanas perioda sākumā. Tomēr lauku attīstības jomā būs nepieciešamas dažas specifiskas pārejas procedūras. Tas vajadzīgs tāpēc, ka ikviens kavējums jaunajā tiešo maksājumu režīmā var smagi ietekmēt konkrētus lauku attīstības pasākumus, it īpaši agrovides un klimata pasākumu bāzliņu un savstarpējās atbilstības noteikumu piemērošanu.

5.6 Pārejas procedūras ir vajadzīgas arī tādēļ, lai dalībvalstis 2014. gadā varētu turpināt uzņemties jaunas saistības attiecībā uz platībatkarīgajiem pasākumiem, ar dzīvniekiem saistītajiem pasākumiem un steidzami veicamiem ieguldījumiem uzņēmumos, pat ja pašreizējā perioda līdzekļi ir pilnībā apgūti.

5.7 Saistībā ar horizontālo regulu jānorāda, ka pārejas pasākumi ir vajadzīgi tikai attiecībā uz lauku saimniecību konsultāciju pakalpojumiem, integrēto administrācijas un kontroles sistēmu (IAKS) un savstarpējo atbilstību, jo šie elementi ir saistīti ar tiešajiem maksājumiem. Šajā ziņā Padomei un Eiropas Parlamentam līdz gada beigām ir jāpieņem īpaši pārejas noteikumi, vajadzības gadījumā grozot pašreizējos KLP pamataktus.

5.8 Valstu maksimālo apjomu izmaiņas var negatīvi ietekmēt līdzekļus, kas lauksaimniekiem būtu jāsaņem 2014. gadā. Lai šī ietekme būtu pēc iespējas mazāka, katras valsts valdībai pirms nākšanas klajā ar priekšlikumiem vajadzēs šajā aspektā iepriekš precizēt savus nodomus.

5.9 Regulā (EK) Nr. 1698/2005 ir noteikts, ka dalībvalstis var turpināt uzņemties jaunas juridiskas saistības, tāpēc kāda valsts var arī atteikties no savu saistību izpildes, jo prasība nav obligāta.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006 attiecībā uz dažiem noteikumiem, kuri saistīti ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kas saistībā ar finansiālo stabilitāti saskaras ar nopietnām grūtībām vai kam draud šādas grūtības”

COM(2013) 428 final – 2013/0200 (COD)

(2013/C 341/17)

Ziņotājs: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRE** kgs

Eiropas Parlaments 2013. gada 1. jūlijā un Padome 2013. gada 10. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006 attiecībā uz dažiem noteikumiem, kuri saistīti ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kas saistībā ar finansiālo stabilitāti saskaras ar nopietnām grūtībām vai kam draud šādas grūtības”

COM(2013) 428 final – 2013/0200 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa iecēla *Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRE* kgu par ziņotāju un savu atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (19. septembra sēdē), ar 128 balsīm par, 1 balsi pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ieilgusi finanšu un ekonomikas krīze, dalībvalstīm īstenojot nepieciešamās fiskālās konsolidācijas rīcībpolitikas, ir radījusi spiedienu uz valstu finanšu resursiem.

1.2 Tādēļ Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijas priekšlikums grozīt Regulu (EK) Nr. 1198/2006 ir ļoti lietderīgs, un Komiteja minēto priekšlikumu stingri atbalsta, ar pārlicību, ka budžeta līdzekļi tiks izmantoti visefektīvākajā veidā.

2. Pamatojums

2.1 Bezprecedenta globālā finanšu krīze un ekonomikas lejupslīde ir nopietni kaitējusi ekonomiskajai izaugsmei un finansiālajai stabilitātei un ir izraisījusi finanšu un ekonomikas apstākļu būtisku pasliktināšanos vairākās dalībvalstīs.

2.2 Krīzes vissmagāk skartajās dalībvalstīs, kuras ir saņēmušas finansiālu palīdzību saistībā ar pielāgošanas programmu, stāvokli pasliktināja budžeta konsolidācijas radītās likviditātes problēmas, kas ietekmē šo valstu ekonomisko izaugsmi un finanšu stabilitāti, kā arī budžeta deficīta un parāda situācijas pasliktināšanās. Līdzfinansējums paaugstina atbalsta piešķiršanas efektivitāti. Ja dalībvalsts samazina līdzfinansējumu, efektivitāte varētu pazemināties; šis risks jāsamazina jebkurā iespējamā veidā.

2.3 Šajā kontekstā attiecībā uz ieguldījumiem zivsaimniecības nozarē ir īpaši svarīgi nodrošināt Eiropas Zivsaimniecības fonda programmu netraucētu īstenošanu.

2.4 Regulā (EK) Nr. 1198/2006 par Eiropas Zivsaimniecības fondu (EZF) noteikti šādi aspekti:

— darbības programma: vienots dokuments, kuru izstrādā dalībvalsts un apstiprina Komisija un kurā ir saskaņots prioritāru virzienu kopums, ko paredzēts sasniegt ar EZF atbalstu;

— prioritārais virziens: viena no darbības programmas prioritātēm, kura ietver saistītu darbību grupu ar īpašiem izmēriem mērķiem.

2.5 Prioritārie virzieni, ko paredzēts sasniegt ar EZF atbalstu:

— 1. prioritārais virziens — pasākumi Kopienas zvejas flotes pielāgošanai;

— 2. prioritārais virziens — akvakultūra, zveja iekšzemes ūdeņos, zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un tirdzniecība;

— 3. prioritārais virziens — vispārējās nozīmes pasākumi;

— 4. prioritārais virziens — zivsaimniecības apvidu ilgtspējīga attīstība;

— 5. prioritārais virziens — tehniskais atbalsts.

2.6 Komisija, pieņemot katras dalībvalsts darbības programmu, ar attiecīgo dalībvalsti vienojas par līdzfinansējuma apjomu katram prioritārajam virzienam, kurā iekļauts arī EZF ieguldījuma maksimālais apjoms.

2.7 Komisijas maksājumi no EZF tiek veikti kā avansa maksājumi, starpposma maksājumi un noslēguma maksājumi, un tos veic saskaņā ar sertificēšanas un revīzijas iestāžu sniegto apstiprinājumu par katru darbības programmu.

3. Pašreizējais stāvoklis

3.1 Regulas (EK) Nr. 1198/2006 76. un 77. pantā paredzēts, ka 2.7. punktā minētos starpposma maksājumus un noslēguma maksājumu aprēķina saskaņā ar 2006. gadā izstrādāto finansēšanas plānu katram prioritārajam virzienam.

3.2 Ņemot vērā stāvokli finanšu un ekonomikas jomā (2.1. un 2.2. punkts), Komisija ierosināja grozīt 76. un 77. pantu, lai sekmētu ieguldījumus un uzlabotu līdzekļu pieejamību.

3.3 Eiropas Parlaments un Padome apstiprināja Regulu (EK) Nr. 387/2012, un izmaiņas formulējumā dod iespēju krīzes vismagāk skartajām dalībvalstīm, kuras, saskaņojot ar Komisiju, ir pieņēmušas makroekonomikas korekciju programmu, lūgt palielināt līdzfinansējuma likmi starpposma un noslēguma maksājumiem no EZF.

3.4 Līdz šim atbalstu ir saņēmušas un par pielāgošanas programmu vienojušās septiņas dalībvalstis: Kipra, Ungārija, Rumānija, Latvija, Portugāle, Grieķija un Īrija. Izmaiņas Regulā (EK) Nr. 1198/2006 paredz, ka šo līdzfinansējuma likmes palielinājumu varēs izmantot jebkura dalībvalsts, kas turpmāk pieteiksies finansiālā atbalsta programmai, kā paredzēts minētās regulas 76. panta 3. punkta a), b) un c) apakšpunktā.

3.5 Pēc dalībvalsts lūguma starpposma un noslēguma maksājumus palielina par summu, kas atbilst desmit procentpunktiem virs esošās līdzfinansējuma likmes katram prioritārajam

virzienam līdz maksimums 100 %, ko piemēro nesend deklarētiem valsts attaisnotajiem izdevumiem katrā apstiprinātajā izdevumu deklarācijā, kas iesniegta laikposmā, kad dalībvalsts ievēro atbilstību kādam no 76. panta 3. punkta a), b) un c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.

3.6 Turklāt, lai aprēķinātu starpposma un noslēguma maksājumus, kas iesniegti pēc tam, kad dalībvalsts beigusi saņemt 76. panta 3. punktā minēto Savienības finansiālo atbalstu, Komisija neņem vērā palielinātās summas, kas izmaksātas saskaņā ar minēto punktu.

3.7 Regulas (EK) Nr. 1198/2006 jaunajā formulējumā iekļauts jauns 77.a pants, kura 5. punktā noteikts, ka paaugstināto līdzfinansējuma likmi saskaņā ar dalībvalstu iesniegtajām izdevumu deklarācijām iespējams piemērot līdz 2013. gada 31. decembrim.

4. Regulas priekšlikuma grozījums

4.1 Pašreizējā regulas priekšlikuma grozījums, kas ir arī atzinuma temats, saistīts ar 77.a panta 5. punktā norādīto ierobežojumu.

4.2 Komisija uzskata: tā kā dalībvalstis attiecībā uz finansiālo stabilitāti joprojām saskaras ar nopietnām grūtībām, paaugstinātas līdzfinansējuma likmes piemērošanu nevajadzētu pārtraukt 2013. gada beigās.

4.3 Tādēļ tiek ierosināts grozīt Regulu (EK) Nr. 1198/2006, svītrojot 77.a panta 5. punktu.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijas priekšlikums ir ļoti lietderīgs, un to pilnībā atbalsta.

5.2 EESK atbalsta viedokli, ka fonda dotācija attiecīgajām valstīm un programmām konkrētajā laika periodā būtu jāsauglabā bez izmaiņām.

Briselē, 2013. gada 19. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģijas rīcības plāns. Nodrošinot pārdomātu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi"

COM(2013) 279 final

(2013/C 341/18)

Ziņotājs: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 3. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģijas rīcības plāns "Nodrošinot pārdomātu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi"

COM(2013) 279 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē) ar 184 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģijas rīcības plānu, kurā noteiktas prioritātes pētniecības un ieguldījumu jomās un kuram ir nozīmīga Eiropas mēroga pievienotā vērtība, jo tas veicinās jūras nozaru attīstību stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros. Šajā stratēģiskajā sistēmā veidosies piecu Atlantijas reģiona dalībvalstu ekonomiskās un sociālās jomas dalībnieku un vietējo un reģionālo pašvaldību sadarbība. Šīs valstis ir Īrija, Apvienotā Karaliste, Francija, Spānija un Portugāle.

1.2 Tomēr Komiteja izsaka nožēlu, ka rīcības plāns ir ierobežots un attiecas vienīgi uz Atlantijas okeāna baseinu, un ierosina, ka tam vajadzētu būt vienīgi pirmajam solim ceļā uz makroreģionālu stratēģiju, kurā noteikti jāiekļauj teritoriālais pīlārs, kas jāsaista ar kohēzijas politikas mērķiem. Pieejai vajadzētu būt visaptverošākai, lai līdz 2017. gadam, kad ir plānota vidusposma pārskatīšana, stratēģija tiktu pārveidota par makroreģionālu stratēģiju, ņemot vērā pieredzi ar Baltijas jūras un Donavas reģioniem.

1.3 Komiteja pauž nožēlu, ka rīcības plānā nav norādīta atbilstoša pārvaldības sistēma, bet paredzēts vienīgi nestabils īstenošanas mehānisms. Iepriekšējā atzinumā⁽¹⁾ EESK jau ierosināja daudzlīmeņu pārvaldības sistēmu, kura nodrošinātu visu ieinteresēto pušu iesaistīšanos pēc augšupējas pieejas principa, kas dotu iespēju vietējām un reģionālajām pašvaldībām, privātajam sektoram un pilsoniskajai sabiedrībai sekmēt pasākumus un izmantot iegūto pieredzi vietējā līmenī.

1.4 EESK pauž nožēlu, ka līdz ar rīcības plāna pieņemšanu Komisija ir izbeigusi Atlantijas foruma darbību. Komiteja

ierosina Atlantijas foruma darbību turpināt līdz 2020. gadam, periodiski rīkojot ieinteresēto pušu konferences, lai sekmētu stratēģijas pasākumus un programmas, novērtētu to īstenošanu un mobilizētu visus politikas, ekonomikas un sociālās jomas dalībniekus Atlantijas reģionā.

1.5 Ir jāsauglabā stingra Eiropas iestāžu un dalībvalstu politiskā apņemšanās, kā arī jānodrošina visu ieinteresēto pušu, proti, vietējo un reģionālo pašvaldību, ekonomikas un sociālās jomas, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvju efektīva līdzdalība. Ar līderības un vadības grupu līdzdalību bija iespējams Atlantijas forumā iesaistīt ES iestādes, dalībvalstis, reģionus un pilsonisko sabiedrību. Komisijas rīcībā jābūt nepieciešamajiem cilvēkresursiem un materiālajai bāzei.

2. Konteksts

2.1 Pēc tam, kad uzsāka īstenot makroreģionālās stratēģijas Baltijas jūras un Donavas reģioniem, ir bijušas vairākas iniciatīvas izmantot līdzīgu pieeju Atlantijas reģionam. Padome uzdeva Komisijai izstrādāt jūrlietu stratēģiju Atlantijas okeāna reģionam. Komisija 2011. gada 21. novembrī publicēja paziņojumu⁽²⁾.

2.2 Arī Eiropas Parlaments 2011. gadā izstrādāja rezolūciju par ES kohēzijas politikas stratēģiju Atlantijas okeāna reģionam. EESK pieņēma savu atzinumu 2012. gada 24. maijā⁽³⁾, un RK⁽⁴⁾— 2012. gada 10. oktobrī. Eiropas Parlaments, EESK un RK atzinīgi novērtēja Komisijas priekšlikumu, bet uzskatīja, ka ir vajadzīga plašāka pieeja, kurā būtu pilnībā iekļauta teritoriālā dimensija un izveidota nepārprotama saikne starp piekrastes

⁽²⁾ COM(2011) 782 final.

⁽³⁾ OV C 229, 31.7.2012., 24. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 391, 18.12.2012., 1. lpp.

⁽¹⁾ OV C 229, 31.7.2012., 24. lpp.

un sauszemes reģioniem. Tomēr EESK ierosina visaptverošāku pieeju, proti, makroreģionālu stratēģiju, kurā līdz ar jūrlietu pīlāru iekļautu teritoriālo pīlāru, ņemot vērā Baltijas jūras un Donavas reģionu pieredzi.

2.3 Komisija, EP, EESK un RK, kā arī piecas dalībvalstis kopīgi izveidoja Atlantijas forumu, lai izstrādātu rīcības plānu. Forums deva līdzdalības iespēju dalībvalstīm, Parlamentam, EESK, RK, vietējām un reģionālajām pašvaldībām, pilsoniskajai sabiedrībai un visām ieinteresētajām pusēm. Piecas foruma sanāksmes notika Hortā, Brestā, Bilbao, Kārdifā un Korkā. Tika izveidota Atlantijas foruma līderības grupa (*Leadership Group of the Atlantic Forum*), kurā piedalās ES iestādes un piecas dalībvalstis, kā arī vadības grupa (*Steering Group*). EESK iesaistīšanās deva iespēju foruma pasākumos piedalīties Atlantijas reģiona pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, kā arī Atlantijas Starptautiskā ekonomikas un sociālo lietu padomju tīkla pārstāvjiem un ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem.

2.4 EESK atzinumā ierosināts Atlantijas reģiona mērķus balstīt uz stratēģijas "Eiropa 2020" tematiskajiem pīlāriem, neizbeigt Atlantijas foruma darbību pēc rīcības plāna izstrādes, pārsniegt "trīs "nē"" principu noteiktos ierobežojumus (nekādu tiesību aktu, nekāda papildu finansējuma, nekādu administratīvu vienību) un izveidot daudzlīmeņu pārvaldības sistēmu.

3. Komisijas paziņojums: rīcības plāns

3.1 Rīcības plānā izklāstīta stratēģija Atlantijas okeāna reģionam (COM(2011) 782 final), kā arī prioritātes ieguldījumu un pētniecības jomās, lai sekmētu jūras nozaru izaugsmi Atlantijas reģionā, veicinātu piekrastes teritoriju ilgtspējīgu attīstību un nodrošinātu Atlantijas okeāna ekosistēmai labu vides un ekoloģisko stāvokli.

3.2 Atlantijas forumā dalībvalstis, Eiropas iestādes, vietējās un reģionālās pašvaldības un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji apsprieda to, kā risināt piecas stratēģijā norādītās Atlantijas reģiona problēmas. Notika arī pieci tematiski semināri un apspriedes tiešsaistē.

3.3 Ņemot vērā diskusijas ar dalībvalstīm un Atlantijas foruma dalībnieku atbildes, Komisija izstrādāja rīcības plānu, kurā norādīja vairākas prioritāšu jomas, kas vērstas uz jūras nozaru izaugsmes veicināšanu.

3.4 Rīcības plānā norādīto pasākumu īstenošanas grafiks saistīts ar vienoto stratēģisko satvaru struktūrfondiem un ieguldījumu fondiem. Rīcības plāna pamatā ir trīs pīlāri: mērķtiecīgi ieguldījumi, pētniecības iespēju palielināšana un prasmju un kvalifikācijas uzlabošana.

3.5 Rīcības plānā noteiktas četras prioritātes:

3.5.1 veicināt uzņēmējdarbību un inovāciju: zināšanu nodošana starp augstākās izglītības organizācijām, uzņēmumiem un pētniecības iestādēm; konkurētspējas un inovācijas spējas uzlabošana jūrniecības ekonomikā; saimnieciskās darbības pielāgošanas un daudzveidīguma sekmēšana, veicinot Atlantijas reģiona potenciālu;

3.5.2 aizsargāt, nodrošināt un attīstīt Atlantijas reģiona jūras un piekrastes vidi: jūras vides drošības un aizsardzības uzlabošana; jūras un piekrastes zonu izpēte un aizsardzība; jūras resursu ilgtspējīga pārvaldīšana; Atlantijas reģiona jūras un piekrastes vides atjaunojamo energoresursu potenciāla plašāka izmantošana;

3.5.3 uzlabot pieejamību un savienojamību, sekmējot ostu sadarbību;

3.5.4 izveidot sociāli iekļaujošu un ilgtspējīgu reģionālās attīstības modeli: labākas zināšanas par sociālajām problēmām reģionā; Atlantijas okeāna reģiona kultūras mantojuma saglabāšana un veicināšana.

3.6 Rīcības plāna grafiks dalībvalstīm dos iespēju ņemt vērā prioritātes partnerattiecību nolīgumos, kas tiek apspriesti 2013. gadā laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam. Nosakot prioritāšu jomas, šajos nolīgumos jāņem vērā Atlantijas reģiona stratēģija. Finansēšana no vienotā stratēģiskā satvara fondiem (ERAF, ESF, EARDF un EJZF) tiks saskaņota ar citiem finansējuma avotiem.

3.7 Šis rīcības plāns būs arī vadlīnijas Komisijai saistībā ar tieši pārvaldītajiem fondiem, tostarp programmu "Apvārsnis 2020", LIFE+, COSME un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu.

3.8 Publiskie ieguldījumi sekmēs privāto uzņēmumu iniciatīvas. Eiropas Investīciju banka arī ir gatava mobilizēt finanšu instrumentus un izmantot savu pieredzi, lai atbalstītu rīcības plāna īstenošanu.

3.9 Rīcības plāns veicinās kopīgu projektu izstrādi piecām dalībvalstīm, piemēram, izmantojot programmu "Apvārsnis 2020", Eiropas teritoriālo sadarbību, kuru finansē ERAF, *Erasmus* programmu un citas Eiropas programmas.

3.10 Komisija ierosina izstrādāt īstenošanas mehānismu, kas sekmēs valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pušu iesaistīšanos, kā arī dos iespēju novērtēt sasniegto, ņemot vērā Atlantijas foruma pieredzi.

3.11 Īstenošanas mehānisms sekmēs politisko gribu un uzraudzību, privātā sektora līdzdalību un novērtēšanu. Tas nebūs stingrs un balstīsies uz citām stratēģijām. Šis mehānisms tiks noteikts, līdz 2013. gada beigām apspriežoties ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm, un to varētu arī izmantot gan kā celvedī projektu virzītājiem, gan kā iespēju kontaktiem ar programmu pārvaldītājiem, gan kā līdzekli sadarbības sekmēšanai Atlantijas okeāna reģionā.

3.12 Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm izstrādās uzraudzības metodi. Līdz 2017. gada beigām tiek plānots īstenošanas vidusposma pārskats, kuru papildinās neatkarīgs novērtējums.

3.13 Stratēģijas īstenošanā Komisija un dalībvalstis aicinās iesaistīt arī starptautiskos partnerus no Amerikas un Āfrikas.

4. Vispārējās piezīmes par rīcības plānu: Atlantijas reģiona stratēģija — jūras baseina stratēģija

4.1 EESK ir atbalstījusi integrēto jūrniecības politiku citos atzinumos. Pēc Zilās grāmatas par integrēto jūrniecības politiku publicēšanas ir radusies jauna pieeja jūrlietu politikai, kuras pamatā ir kopīgu horizontālu instrumentu izmantošana un uzsvars uz jūras nozaru attīstību.

4.2 Integrētajā jūrniecības politikā uzsvērtā ES jūrniecības dimensija, kā arī noteikti galvenie aspekti jūras teritoriju ekonomiskajai attīstībai un to ilgtspējīgai izmantošanai atbilstīgi integrētai starpnozarju pieejai.

4.3 Jaunā pieeja jūrlietām vēl vairāk uzsvērtā “jūras nozaru izaugsmes iniciatīvā”, kas izklāstīta Komisijas paziņojumā “Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas” (COM(2012) 494 final). Paziņojumā pievērsta uzmanība svarīgajam ieguldījumam, kādu jūras nozaru ekonomika sniedz Eiropas ekonomikas izaugsmē un darba vietu izveidē. Jūras nozaru ekonomika ir stratēģijas “Eiropa 2020” jūrlietu pilārs.

4.4 EESK savā atzinumā par tematu “Jūras nozaru izaugsme”⁽⁵⁾ norādījusi, ka minētā pieeja ir “loģisks un vajadzīgs turpinājums centieniem īstenot integrētu jūrniecības politiku Eiropas Savienībā”.

4.5 Rīcības plāns ir nākamais solis, kas Atlantijas okeāna piekrastes reģioniem ļaus izmantot izaugsmes un darba vietu izveides iespējas. Atlantijas reģiona stratēģija un tās rīcības

plāns paredz integrētas jūrlietu politikas un “jūras nozaru izaugsmes iniciatīvas” īstenošanu, pielāgojoties Atlantijas okeāna baseina īpatnībām.

4.6 Jūras baseinu stratēģijās jūrniecības pasākumu īstenošanu noteiks katra baseina īpatnības, palīdzot izstrādāt efektīvāku stratēģiju, kas labāk pielāgota Atlantijas reģiona potenciālam. Šo centieni īstenošanai būs vajadzīga ieinteresēto pušu sadarbība gan starpnozarju, gan kaimiņvalstu un starptautiskajā līmenī.

4.7 EESK atzinīgi vērtē to, ka rīcības plāns ir paredzēts ne tikai jaunajām, bet arī tradicionālajām nozarēm, piemēram, zivsaimniecībai vai jūras transporta nozarei. Minētās nozares plānā atjaunināt, lai paaugstinātu to konkurētspēju un mazinātu to radītās oglekļa dioksīda pēdas ietekmi. Ja tiks izmantotas inovatīvas tehnoloģijas un procesi, tradicionālās nozares nodrošinās pastāvīgu izaugsmi un nodarbinātību Atlantijas okeāna reģionā.

4.8 Lai gan EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, ciktāl tajā par prioritāti izvirzīti pasākumi jūras vides izpētes jomā, Komiteja uzskata, ka prioritāriem jābūt arī pasākumiem, kas vērsti uz to rūpniecības nozaru veiktspējas un attīstības uzlabošanu, kuras tieši iesaistītas darba vietu izveidē un ekonomikas izaugsmē.

4.9 Atbalsts MVU konkurētspējas paaugstināšanai būtu jāsniedz ne tikai tādās nozarēs kā tūrisms, akvakultūra un zvejniecība, bet jāpaplašina, lai iekļautu visas rīcības plānā norādītās jomas, piemēram, kuģubūvi, kas ir svarīga papildnozare, ostu darbību, atjaunojamo jūras enerģiju un biotehnoloģiju. Tās ir nozares, kurām izveidojies stabils ekonomisks pamats dažādos Atlantijas okeāna reģionos.

4.10 Komiteja uzskata, ka attālos reģionos saimniecisko darbību virza tieši mazie un vidējie uzņēmumi. Arī tie ir jāiesaista Atlantijas stratēģijas īstenošanas pasākumos.

4.11 EESK ierosina uzlabot rīcības plāna ekonomiskās, sociālās un vides dimensijas līdzsvaru. Jau minētajā atzinumā par tematu “Jūras nozaru izaugsme” Komiteja uzsvēra, cik svarīgs jūras nozaru ekonomikā ir cilvēka faktors, un norādīja, ka darba apstākļi bieži vien ir smagi.

4.12 Rīcības plānā būtu jāiekļauj norādes par darba apstākļu un sociālo standartu uzlabošanu ar jūrniecību saistītās profesijās, kā arī par profesionālās kvalifikācijas atzīšanu un akreditāciju. Piekrastes iedzīvotāju vidū jāpopularizē apmācība un pārkvalificēšanās, lai atvieglotu darba ņēmēju pielāgošanos gan tradicionālajām saimnieciskajām darbībām, gan jaunajām profesijām. Jāuzlabo ar jūrniecību saistīto profesiju tēls un kvalitāte, lai jauniešiem tās kļūtu pievilcīgākas.

(5) OV C 161, 6.6.2013., 87. lpp.

4.13 Jaunu ekonomikas pasākumu izstrāde jāsaņā ar jūras vides aizsardzību. Rīcības plānam jāveicina zinātniskās izpētes programmas šajā jomā. Pētniecības pasākumi ar mērķi mazināt kaitējumu jūras videi kļiedēs neskaidrības, kas saistītas ar šiem pasākumiem, piemēram, jūras enerģiju, ostu modernizāciju, akvakultūru un jūras tūrismu. Šādi pētījumi paātrinās atļauju iegūšanas procesu.

4.14 EESK uzskata, ka ilgspējīgā un sociāli iekļaujošā reģionālās attīstības modelī būtu jāsaģlabā Atlantijas reģiona kultūra, kas cieši saistīta ar tradicionālo piekrastes kopienu dzīvesveidu un ir ļoti svarīgs kultūras mantojuma un identitātes aspekts.

4.15 EESK uzskata, ka rīcības plāns un tā prioritārie pasākumi jāpapildina ar tiesību aktiem, lai uzlabotu tiesiskā regulējuma struktūru un viestu lielāku skaidrību jūrniecības nozarēm.

4.16 EESK atzinīgi vērtē to, ka stratēģijā iekļauts arī jautājums par sadarbību ar tautām otrpus Atlantijas okeānam. Komiteja uzskata, ka ir ļoti svarīgi uzsākt sadarbības nolīgumu izstrādi pētniecības jomā ne tikai ar ASV un Kanādu, bet arī ar Centrālamerikas, Latīņamerikas un Āfrikas valstīm.

5. EESK priekšlikums pārvērst jūras baseina stratēģiju makroreģionālā stratēģijā

5.1 Saskaņā ar Ministru padomes lēmumu Atlantijas reģiona stratēģija un tās rīcības plāns būtībā attiecas vienīgi uz jūrlietām.

5.2 ES ir uzsākusi vairāku makroreģionālo stratēģiju īstenošanu. Nākotnē tās tiks paplašinātas saskaņā ar Līgumā noteiktajām pilnvarām, lai uzlabotu ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

5.3 Komiteja uzskata, ka Atlantijas baseina stratēģijā noteikti būtu jāiekļauj teritoriālais pilārs un tā saikne ar kohēzijas politikas mērķiem.

5.4 Citā Komitejas atzinumā⁽⁶⁾ norādīts: "EESK ierosina tālejošāku un vērienīgāku pieeju, proti, makroreģionālu stratēģiju, kurā līdz ar jūrniecības pilāru iekļautu teritoriālo pilāru, ņemot vērā Baltijas jūras reģiona un Donavas reģiona pieredzi (...). Atlantijas okeāna reģionā daudzas problēmas un arī iespējas ir saistītas ar jūrniecību, taču, ņemot vērā, ka tā sakariem ar kontinentu ir būtiska nozīme, EESK ierosina līdztekus jūrniecības dimensijai iekļaut arī teritoriālo aspektu. Kontinentālais reģions pārvalda un attīsta ostām blakus esošās teritorijas, bez kurām

jūrniecības potenciālam nav nekādas vērtības. Jūras piekrastē ir vajadzīga darbīga un dinamiska ostai piegulošā teritorija, kā arī sinerģija, kas veicina pastāvīgu visa reģiona attīstību."

5.5 Atlantijas reģiona stratēģijas jāīsteno, saskaņojot jūrlietu un reģionālo politiku. Nav iespējams īstenot pasākumus ostās, tos nesaskaņojot ar ieguldījumiem reģionos dzelzceļa transporta vai ceļu attīstībai; jūras enerģijas izmantošanas pasākumi jāsaista ar enerģijas transportēšanas infrastruktūru, un piekrastes un jūras vides saģlabāšana nav iespējama, ja to nesaista ar ūdens attīrīšanas sistēmu darbību pilsētās, kas atrodas Atlantijas reģiona iekšzemē.

5.6 Tādēļ Komiteja uzskata, ka ar jūrlietām saistītie jautājumi Atlantijas reģionā jārisina, ņemot vērā visu reģionu kopumā, jo tie jāiekļauj reģiona vispārējā saimnieciskajā un sociālajā programmā. Ar jūras nozaru izaugsmi saistītos ieguvumus pilnībā iespējams izmantot vienīgi tad, ja pasākumi piekrastē un iekšzemē tiek labāk koordinēti.

5.7 Tādēļ EESK ierosina Atlantijas reģiona stratēģiju pārvērst par makroreģionālo stratēģiju, balstoties uz rīcības plānu.

6. Pārvaldība

6.1 EESK pauž noģēlu, ka rīcības plānā maz uzmanības veltīts īstenošanas mehānismiem. Iepriekš minētajā atzinumā⁽⁷⁾ Komiteja ierosināja izveidot daudzlīmeņu pārvaldības sistēmu, lai nodrošinātu visu ieinteresēto pušu iesaistīšanos.

6.2 Rīcības plāna finansēšanā, izmantojot dažādus Eiropas struktūrfondus, ieguldījumu fondus un Komisijas tieši pārvaldītos, ar ES politikām saistītos līdzekļus, būs vajadzīga Komisijas, valsts iestāžu un reģionālo pašvaldību cieša sadarbība.

6.3 Rīcības plāna izstrādi pēc Atlantijas foruma sanāksmēm vadīja līderības grupa un vadības grupa. To sastāvā iekļauti piecu Atlantijas reģiona dalībvalstu un ES iestāžu pārstāvji. Atlantijas reģionu pārstāvji novērotāju statusā tika iesaistīti vadības grupā, savukārt ekonomikas un sociālās jomas dalībniekus pārstāvēja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja. Daudzi Atlantijas reģiona ekonomikas un sociālās jomas pārstāvji ar entuziasmu iesaistījās gan piecās konferencēs, gan apspriešanā.

6.4 EESK pauž noģēlu, ka Komisija līdz ar rīcības plāna pieņemšanu ir izbeigusi Atlantijas foruma darbību, neturpinot to līdz 2020. gadam, kad tiks noslēgta stratēģijas īstenošana.

⁽⁶⁾ OV C 229, 31.7.2012., 24. lpp.

⁽⁷⁾ Turpat.

6.5 Komiteja uzskata, ka ir jāsauglabā stimuls un apņēmība, kas radās Atlantijas foruma laikā, lai visas ieinteresētās puses (reģioni, privātais sektors un pilsoniskā sabiedrība) turpinātu iesaistīties rīcības plāna īstenošanā, kontrolē un rezultātu novērtēšanā.

6.6 Pārvaldības sistēmai ir ļoti svarīga nozīme. Tādēļ EESK pauž nožēlu, ka rīcības plānā jautājumam par pārvaldību ir veltīta tikai viena sadaļa ar virsrakstu "Atbalsts", kurā iekļauts vispārīgs priekšlikums ieviest "īstenošanas mehānismu"; tā saturs un funkcijas tiks noteiktas vēlāk.

6.7 "Trīs "nē"" noteikumu princips neveicina jaunu administratīvo sistēmu ieviešanu, bet tas nekavē izveidot daudzlīmeņu, uz līdzdalību vērstu pārvaldības sistēmu, kas līdzinās Baltijas un Donavas reģionu stratēģiju pārvaldības sistēmām.

6.8 EESK ierosina ieviest īstu daudzlīmeņu, uz līdzdalību vērstu pārvaldību, kas balstās uz augšupēju pieeju un dos iespēju dalībvalstīm, ES iestādēm, vietējām un reģionālajām pašvaldībām, privātajam sektoram un pilsoniskajai sabiedrībai Atlantijas reģionā vadīt rīcības plāna īstenošanu un izmantot īpašās zināšanas vietējā līmenī.

6.9 EESK uzskata, ka Atlantijas reģiona stratēģijas pārvaldībā ir jāiesaista reģioni. Eiropas reģionos Atlantijas okeāna piekrastē labi zināms, ka okeāns ir sabiedrības dzīvesveida neatņemama sastāvdaļa. Politiskajā līmenī daudziem Atlantijas reģioniem ir plašas pilnvaras izstrādāt un īstenot nozaru politikas un stratēģijas saistībā ar jūrlietām un piekrastes darbībām.

6.10 Ekonomikas un sociālās jomas pārstāvji šajos reģionos ir galvenās ieinteresētās puses un ir apņēmušies panākt saimniecisko attīstību un radīt darba vietas ar jūrlietām saistītās nozarēs. Viņiem ir arī pieredze un struktūras, kas darbojas vietējā līmenī.

6.11 Komiteja ierosina turpināt Atlantijas foruma darbību, periodiski rīkojot ieinteresēto pušu konferences, lai sekmētu stratēģijas pasākumus un programmas, novērtētu to īstenošanu un mobilizētu visus politikas, ekonomikas un sociālās jomas dalībniekus Atlantijas reģionā.

6.12 EESK vēlas uzsvērt arī minētās stratēģijas Eiropas raksturu, un tādēļ pārvaldībās struktūrās ir jānodrošina Eiropas iestāžu — Eiropas Parlamenta, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas un Reģionu komitejas — iesaistīšanās. Komisijai

ir galvenā loma procesa virzībā, tā veicina īstenošanu un atbalsta ieinteresēto pušu iesaistīšanos. Komisijas rīcībā ir jābūt atbilstošiem resursiem.

6.13 Komiteja ierosina nodrošināt dažādu Atlantijas reģiona tīklu, tostarp Atlantijas loka reģionālo pašvaldību komisijas, Atlantijas Starptautiskā ekonomikas un sociālo lietu padomju tīkla, kā arī Atlantijas loka pilsētu konferences iesaistīšanos. Minētie tīkli ir īpaši svarīgi, jo sekmē visu ieinteresēto pušu līdzdalību un sniedz nozīmīgu Eiropas pievienoto vērtību. Tās ir vietējā līmeņa struktūras ar ilglaicīgu sadarbības pieredzi un dziļu izpratni par Atlantijas reģionu, tā problēmām un ieinteresētajām pusēm. To iesaistīšanās stratēģijas īstenošanā nodrošinās starpvalstisku, daudzlīmeņu un starpnozaru pieeju. Tīkli nodrošina arī saikni ar reālo dzīvi un sniedz informāciju par potenciālu, iespējām un vajadzībām Atlantijas reģionos, kas bieži vien atrodas tālu no dalībvalstu galvaspilsētām.

7. Finansējums

7.1 EESK aicina dalībvalstis un Eiropas Komisiju ņemt vērā Atlantijas reģiona prioritātes asociācijas nolīgumos par struktūrfondiem un Eiropas ieguldījumiem laika periodam no 2014. līdz 2020. gadam.

7.2 Eiropas Komisijai rīcības plāna mērķi būtu jāuzskata par prioritāriem savos tieši pārvaldītajos fondos, tostarp programmā "Apvārsnis 2020", LIFE+, COSME un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondā.

7.3 Stratēģijas īstenošanā pārrobežu un starpvalstu sadarbība ir īpaši svarīga, jo sniedz Eiropas mēroga pievienoto vērtību un dod iespēju Atlantijas reģiona problēmas risināt efektīvāk, nekā to spētu katra dalībvalsts atsevišķi. Šajā sadarbībā rīcības plānam ir vislielākā pievienotā vērtība, un ir vajadzīga Eiropas līmeņa pieeja.

7.4 Tā kā nav paredzēts īpašs budžets, Komisijai, dalībvalstīm un reģioniem, kuri pārvalda programmas, jādarbojas saskaņoti, un centieniem jābūt savstarpēji papildinošiem.

7.5 EESK uzskata, ka šie valstu pasākumi sekmēs ieguldījumus un privātās iniciatīvas. Sadarbība ar Eiropas Investīciju banku ir ļoti svarīga, un EIB aktīvi jāiesaistās stratēģijas īstenošanā.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas turpmāko rīcību oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas jomā”

COM(2013) 180 final

(2013/C 341/19)

Ziņotājs: **ADAMS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 27. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas turpmāko rīcību oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas jomā”

COM(2013) 180 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 168 balsīm par, 5 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumi

1.1 ES enerģētikas un klimata politikā ir jāatzīst un jāņem vērā globālie tirgi un starptautiskie nolīgumi. Šai politikai ir jāsniedz atbildes arī tad, kad tirgus nespēj reaģēt uz sociālajām prioritātēm un novērst un politiskās saskaņotības trūkumu.

1.2 Debates par oglekļa dioksīda uztveršanu un uzglabāšanu (turpmāk — CCS) atspoguļo spriedzi, ar ko saistīta šāda politikas iniciatīva.

1.3 Pašreizējā globālajā enerģētikas tirgū netiek ņemtas vērā būtiskās un kaitīgās papildu sekas, kas saistītas ar visu fosilo kurināmo pieaugošo izmantošanu, it sevišķi siltumnīcefekta gāzu uzkrāšanās atmosfērā un ietekme uz sabiedrības veselību. Arī globālās politiskās iniciatīvas līdz šim vēl nav spējušas būtiski samazināt oglekļa dioksīda emisijas.

1.4 CCS piedāvā pazīstamu tehnoloģisku procesu, kas potenciāli var nodrošināt atbildi uz klimata politikas pamatjautājumu, proti, pirms atmosfērā esam radījuši tik lielu oglekļa dioksīda koncentrāciju, ka tas izraisa postošas klimata pārmaiņas, varbūt mēs varētu uzglabāt oglekļa dioksīdu tikpat ātri, kā to saražojam un izmantojam?

1.5 CCS politikas iniciatīva, ko uzskata par ļoti svarīgu elementu tirgus nepilnību mazināšanā, tomēr ir saskārusies ar nopietniem šķēršļiem. Programmu negatīvi ietekmējusi ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas gandrīz pilnīgā neveiksme

(tās iemesls ir vāja koncepcija, recesija un globālas vienošanās trūkums par klimata politiku un oglekļa dioksīda cenām).

1.6 Tomēr CCS izstrāde līdz tādai pakāpei, ka tā kļūtu par dzīvotspējīgu, plašā mērogā pielietojamu iespēju, joprojām ir aktuāla, taču tās atzīšanai ir vajadzīgi vairāki nosacījumi, kuri norādīti turpmākajos ieteikumos.

Ieteikumi

1.7 Jāpieliek maksimālas pūles, lai panāktu starptautisku nolīgumu par klimata stabilizācijas politiku, kas ietvertu apstiprinātu, efektīvu un īstenotu programmu oglekļa dioksīda cenas noteikšanai, tā ka fosilā kurināmā izmantošana un līdz ar to arī oglekļa dioksīda emisijas pakāpeniski tiek ierobežotas un ir pieejami līdzekļi ietekmes novēršanai vai mazināšanai.

1.8 Neatkarīgi no šāda nolīguma būtu jāturpina aktīva CCS tehnoloģiju demonstrācijas projektu programma, lai pārvarētu sabiedrības bažas. Iespējamie ieguvumi tehnoloģiju, rūpnieciskās sadarbības, sabiedrības informētības, normatīvās un regulatīvās definēšanas, kā arī izmaksu samazināšanā jomā ir ļoti būtisks lietderības apliecinājums izstrādes turpināšanai. EESK uzskata, ka minētā programma ir stratēģiski nozīmīga, lai pavērtu iespējas tās izmantošanai.

1.9 Šādu programmu būtiski veicinātu tās iekļaušana augsta profila, koordinētā Eiropas līmeņa publiskajā dialogā par kopējās enerģētikas sistēmas nākotni un vajadzību īstenot pāreju uz zemu oglekļa dioksīda saturu. CCS infrastruktūras attīstībā būtiska nozīme aizvien ir sabiedrības atbalstam.

1.10 Tādēļ varētu apsvērt tādas jautājumus kā lietderība, salīdzinot ar citām zemu oglekļa emisiju stratēģijām, tostarp oglekļa dioksīda atkārtotu izmantošanu, ar risku saistīto jautājumu padziļināta analīze un piesardzības principa izmantošana.

1.11 Jebkurai politikai CCS sekmēšanas jomā būs vajadzīgs atbalsta finansējums no valsts iestādēm, un tā ir jāpapildina ar mehānismiem, kas novērstu izmaksas Eiropas rūpniecības nozarēm, kuras ietekmē starptautiskā konkurence.

2. Ievads un pamatinformācija

2.1 ES enerģētikas politika ir sarežģīta. Tā cenšas atzīt un līdzsvarot ilgtspēju, konkurētspēju un drošību, vienlaikus ņemot vērā jautājumus, kas lielākoties nav minētās politikas ietekmes sfērā, piemēram, tehnoloģiju izmaiņas, globālā tirgus faktorus un starptautiskas norises saistībā ar rīcību klimata pārmaiņu jomā. Izstrādāt tādu satvaru, kura ietvaros varētu pieņemt ilgtermiņa lēmumus, ir vēl jo grūtāk tāpēc, ka jāsauglabā spēja reaģēt uz strauji mainīgajiem notikumiem un papildu sekām. Tas jāpatur prātā, aplūkojot CCS. Tā potenciāli ir ļoti nozīmīga tehnoloģija. Enerģētikas ceļvedī 2050. gadam nepārprotami norādīts, ka CCS varētu būt ļoti svarīga loma, tomēr ar šo tehnoloģiju saistītie vidēja termiņa un ilgtermiņa lēmumi ietver daudzas ekonomiska, sociāli politiska un tehniska rakstura neskaidrības.

2.2 Komisijas paziņojumā par CCS ir ietverti apstiprinoši dati par šiem sarežģījumiem, un kā galvenais CCS tehnoloģijas izstrādes progress kavēklis norādīts ilgtermiņa ekonomiskās lietderības trūkums. Tomēr šā ekonomiskā apgalvojuma pamatā ir tehnisku un sociāli politisku faktoru kopums, kas nosaka apstākļus, kādos iespējams panākt šādu ekonomisko lietderību. Cenšoties atbildēt uz Komisijas uzdotajiem jautājumiem par CCS, šajā atzinumā arī mēģināts pievērsties svarīgākajām problēmām.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1 CCS tehnoloģiju raksturo kā būtisku elementu Eiropas oglekļa dioksīda samazināšanas programmas īstenošanā. To uzskata par tehnoloģiju, kas piedāvā vienīgo vērā ņemamo risinājumu CO₂ problēmai, kuru rada no fosilā kurināmā iegūtas enerģijas turpmāka izmantošana nākamajās desmitgadēs. "2050. gadam izvīzīto (klimata) mērķi būs iespējams sasniegt tikai tad, ja emisijas no fosilā kurināmā sadedzināšanas tiks izslēgtas no sistēmas (...)."

3.2 Kopš 2007. gada ES ir centusies dažādos veidos atbalstīt CCS tehnoloģijas izstrādi: CO₂ uztveršanas, transportēšanas un uzglabāšanas tiesiskais regulējums, atbalsts 10–12 projektu demonstrējumu programmām un nepārtraukti centieni noteikt oglekļa dioksīda cenu, izmantojot emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu (turpmāk — ETS), kas darbotos kā attīstības finansēšanas avots un stimulē CCS ieviešanai un ilgtermiņa izvēršanai.

3.3 Tomēr ES vēl nav neviena plaša mēroga demonstrējumu projekta un "pat visdaudzsološāko ES projektu īstenošana ievērojami kavējas (...)". Tas ir tādēļ, ka patlaban "ekonomikas dalībnieki nav motivēti veikt ieguldījumus CCS demonstrējumu projektos". ETS nav spējusi nodrošināt ne līdzekļus ieguldījumiem šādās iekārtās, ne stabilu CO₂ cenu, lai atbalstītu to turpmāko darbību. Pašlaik CO₂ cena ir aptuveni 10 % no skaitļa, ko daudzi uzskata par absolūto minimumu, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu CCS iespējamu ekonomisko lietderību. Tomēr paziņojumā norādīts: arī tad, ja ekonomiskā lietderība tiktu nodrošināta, nav pārliecības, ka dažās valstīs, galvenokārt tajās, kurās CCS būtu nepieciešama visvairāk, sabiedrība pieņemtu to, ko uzskata par risku saistībā ar ģeoloģisku uzglabāšanu.

3.4 Neskatoties uz to, paziņojumā norādīts, ka ir svarīgi gūt pieredzi un panākt CCS tehnoloģijas izvēršanu komerciālā mērogā, jo tas samazinās izmaksas, apliecinās CO₂ ģeoloģiskas uzglabāšanas drošumu, sniegs arī citās jomās izmantojamas zināšanas par CCS potenciālu un novērsīs risku, kāds ieguldītājiem varētu rasties tehnoloģiju jomā. Šādas programmas popularizēšana vērš uzmanību arī uz atbilstoša tiesiskā regulējuma nepieciešamību un veicina sabiedrības reakciju. Tādējādi iegūtās zināšanas sniegs iespējas aktīvi piedalīties turpmākā globālā CCS programmā un nostiprināt ES kā tehnoloģijas un prasmju nodrošinātājas potenciālo nozīmi.

3.5 Lai novērstu nepilnības, kuras radījis ETS būtiskais veiktspējas trūkums, ir ierosināti papildus atbalsta mehānismi, piemēram, CCS sertifikātu obligāta iegāde, obligātu emisiju daudzuma standartu izstrāde un atbalsta nodrošināšana demonstrējumu projektiem ar regulēto tarifu ekvivalentu.

3.6 Visbeidzot, ir izvīzīta virkne jautājumu, lai noskaidrotu respondentu viedokļus par CCS nākotnei svarīgiem aspektiem.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Komisijas dokuments ir gan pārskats, gan priekšlikums rīkot apspriešanu, un tā nobeigumā ir virkne jautājumu par problēmām Eiropā CCS jomā. Paziņojuma mērķis ir ierobežots, proti, pievērsties "svarīgajam jautājumam par ieguldījumu palielināšanu CSS demonstrējumu projektos, lai pārliecinātos, vai CO₂ infrastruktūras turpmāka ieviešana un izstrāde ir īstenojama". Šāda demonstrējumu programma varētu sagatavot CCS izvēršanu, kaut gan, lai to varētu īstenot, būs jānodrošina atbilstība vairākiem citiem nosacījumiem un jāpārvar šķēršļi.

4.2 EESK piekrīt Komisijas pareizajam konstatējumam, ka nepieciešama steidzama politiska rīcība. Komisijas ierosina vai nu padarīt CCS komerciāli dzīvotspējīgu, vai to noteikt kā obligātu. Tomēr būtu jāuzdod jautājums, vai pašreizējos apstākļos ir iespējama šāda politiska atbilde. Tāpēc EESK ir visnotaļ pārliecināta, ka CCS programmā daudz mērķtiecīgāk jāpievēršas dažiem konkrētiem jautājumiem. Tas nozīmētu atzīt, ka šobrīd

ir vajadzīgs lielāks publiskais finansējums, iespējams, izmantojot plašāku avotu klāstu, lai jebkuru CCS demonstrējumu projektu attīstītu līdz īstenošanai. Ir jākoncentrējas, pievēršoties pietiekamam skaitam demonstrējumu projektu, bet nodrošinot 2–3 reizes lielāku finansējumu un turpmākās darbības atbalstu.

4.3 Taču EESK arī uzskata, ka šādu apņemšanos arī turpmāk var pamatot kā riska ieguldījumu tehnoloģijā, kurai varētu būt svarīga nozīme saistībā ar starptautisku nolīgumu par oglekļa dioksīda cenas noteikšanu vai kvotu mehānismu. Pēc Komitejas domām, šāds nolīgums ir priekšnoteikums CCS izstrādes progresam (Eiropā vai pasaulē) cik necik nozīmīgā apjomā. EESK arī uzskata, ka detalizētas atbildes uz paziņojumā izvirzītajiem jautājumiem var sniegt tikai pēc Eiropadomes noteikto mērķu atkārtotas novērtēšanas un politikas mērķu un instrumentu pārorientēšanas, turklāt tādā pārorientēšanā jāietver pragmatiska pieeja enerģētikas un klimata politikai.

4.4 Šo sarežģīto problemātiku vislabāk var risināt, uzdodot šādu jautājumu: kādi apstākļi būtu nepieciešami, lai ar lielu ticamību varētu cerēt, ka Eiropā — kur atbalstoši tiesību akti un regulējums, proti, CCS direktīva, jau lielā mērā ir pieņemti — CCS tiks ieviesta plašā mērogā. Komisijas dokumentā pieejama lielākā daļa atbilžu.

— Ir vajadzīgs saistošs un izpildāms globāls nolīgums par rīcību klimata pārmaiņu jomā, taisnīgi sadalot gan ietekmes mazināšanas, gan pielāgošanās pasākumu izmaksas. Bez šāda nolīguma neviena valsts vai tirdzniecības bloks, kas ir ekonomiski atkarīgs no konkurētspējīgas pozīcijas saglabāšanas pasaules tirgos, nevarētu vidējā termiņā un ilgtermiņā turpināt neatkarīgas oglekļa dioksīda samazināšanas programmas īstenošanu. Jebkurš priekšlikums vienpusēji uzspiest saprātīgu oglekļa cenas noteikšanas mehānismu no konkurences un politikas viedokļa būtu nepieņemams, īpaši pašreizējos apstākļos. Lai nodrošinātu iedzīvotāju atbalstu demokrātiskās valstīs, globālajam nolīgumam būtu jābūt arī vispārīgam, pakāpeniskam un progresīvam.

— Šādā nolīgumā prioritāte būtu jāpiešķir oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai un jānosaka oglekļa dioksīda attiecīgā "cena" (lai arī kā to panāktu), atbalstot ekonomisko lietderību veikt līdzekļus CCS. Tomēr CCS tehnoloģijai joprojām vajadzēs būt konkurētspējīgai salīdzinājumā ar alternatīvām tehnoloģijām, kas cenšas iegūt ieguldījumu līdzekļus tādām pašām mērķim, piemēram, bioloģiskai uzglabāšanai un izmantošanas programmām. EESK uzskata, ka CCS patiešām var būt vadošā oglekļa sekvestrācijas tehnoloģija.

— Tajās ES dalībvalstīs, kurās tas būtu reāli iespējams, vajadzētu nodrošināt sabiedrības (un tādējādi arī politisko) atbalstu CCS kā zema riska oglekļa dioksīda piesaistes tehnoloģijai.

Tas īpaši attiecas uz uzglabāšanu uz sauszemes, ko uzskata par riskantu, bet kas daudzām dalībvalstīm ir vienīgā iespēja; šajā gadījumā noteikti jāņem vērā piesardzības princips.

4.5 Pirmo divu nosacījumu izpildes iespējamība ir zema, ņemot vērā līdz šim notikušo starptautisko sarunu par klimata jautājumiem rezultātus. Ir ļoti apšaubāms, vai 2015. gada ANO Parīzes konferencē būs iespējams panākt vienošanos par efektīvu globālu klimata paktu. Nekas neliecina arī par to, ka politikas veidotāji būtu spējuši pārliecināši paskaidrot patērētājam attiecīgās tirgus nepilnības turpmākās izmaksas. Rezultātā preču un pakalpojumu pašreizējās cenas pilnībā neatspoguļo klimata pārmaiņu ietekmes prognozētās izmaksas, kuras gulsies uz nākamajām paaudzēm. Iedzīvotāji — gan kā patērētāji, gan vēlētāji — nevēlas pieņemt šīs netiešās norādes, it sevišķi taupības pasākumu un zemas vai negatīvas ekonomiskās izaugsmes laikā.

4.6 Šajā atzinumā līdz šim paustā nostāja ir objektīvi pesimistiska. Komiteja uzskata, ka tā atbilstīgi atspoguļo pilsoniskās sabiedrības pašreizējās bažas. Šobrīd pārāk labi redzams, kāds ir nereāli optimistiskas pieejas rezultāts politikas veidošanā — daži rada izmisumu, daudziem liek vilties. Taču ir daži argumenti, kas ļauj uzskatīt, ka pašreizējo situāciju, kā arī enerģētikas un klimata politikas perspektīvas (un attiecīgos jautājumus saistībā ar CCS) iespējams pakāpeniski pārveidot.

4.7 Aizvien skaidrāk redzams, ka ES politikas legitimitāte būs aizvien atkarīgāka no sabiedrības izpratnes un līdzdalības lēmumu pieņemšanas procesā (un tā tam vajadzētu būt). Ja trūks sabiedrības izpratnes par klimata un enerģētikas politikas pamatojumu un ja tā neatbalstīs CCS tehnoloģiju, oglekļa dioksīda piesaiste, visticamāk, neattīstīsies tālāk par demonstrējumu posmu vai pašreizējo komerciālo lietojumu, piemēram, efektīvākas naftas ieguves jomā un pārtikas un dzērienu ražošanā.

4.8 Ir arī jāatzīst, ka ikviena valsts pieņemtā lēmuma par enerģijas avotiem un saistītiem jautājumiem pamatā faktiski ir attiecīgās sabiedrības vērtību uztvere attiecībā uz tehniskiem un ekonomiskiem apsvērumiem. Tādējādi šādiem lēmumiem vienmēr ir sociālā un ētiskā dimensija. Tas apgrūtina kopīgas ES politikas izstrādi, it sevišķi tad, ja galīgā kompetence attiecībā uz avotiem un piegādes sadalījumu ir dalībvalsts pārziņā, kā tas ir enerģētikas jomā.

4.9 Viens no piemēriem sabiedrības izpratnes trūkuma negatīvajām sekām ir nespēja aptvert tādu klimata pārmaiņu mazināšanas tehnoloģiju kā CCS potenciālu. Kā ieguvumus var minēt darba vietas, līdera pozīciju globālās inovācijas jomā, jaunu ieguldījumu veidus un finansējuma metodes un jaunu tehnoloģiju attīstību. CCS izvērsana piedāvātu arī lielāku darba vietu drošību tradicionālajās nozarēs, piemēram, kalnrūpniecībā.

4.10 Tāpēc EESK atbalsta ideju izveidot Eiropas Enerģētikas dialogu — iekļaujošas, pārredzamas, uzticamas un koordinētas vairāku līmeņu sarunas ar visām dalībvalstīm un visās dalībvalstīs — un aktīvi iesaistīties tajā. Tā uzdevums būtu izklāstīt vienkāršā valodā svarīgākos aspektus par enerģētikas “pāreju”, kā arī tādus saistītus jautājumus kā CCS, enerģētiskā nabadzība u. c. Tam būtu arī jāveicina diskusijas par pāreju uz zema oglekļa dioksīda saturu, kas notiek skolās, kafējnīcās un virtuvēs. Šāds dialogs būtu jāveido tā, lai to varētu iekļaut politikas veidošanā un sekmēt diskusijas par to, cik lielā mērā iespējams saskaņot reizēm pretrunīgus mērķus, proti, droša, ilgtspējīga, konkurētspējīga un cenas ziņā pieejama enerģija. Šis process nodrošinās iedzīvotāju un organizāciju kvalitatīvāku un stabilāku ieguldījumu turpmākajās oficiālajās apspriedēs par enerģētiku. Taču dialogs arī pievērsīs uzmanību plašākai darbības jomai kā “godīgs starpnieks” un veicinātājs, proti, šajā gadījumā tas var sekmēt un paplašināt diskusijas par enerģētiku dalībvalstīs, un dialogam var būt svarīga saziņas nozīme, veidojot kopīgu viedokli par enerģētikas jautājumiem Eiropā. Šajā saistībā var novērtēt, cik lielā mērā salīdzinājumā ar citām tehnoloģijām CCS palīdz samazināt oglekļa dioksīdu atmosfērā, un var apspriest iespējas un kompromisus.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Komisija sniedz būtisku norādi: lai sasniegtu 2050. gadam izvirzītos Eiropas Savienības mērķus klimata jomā, ir ļoti svarīgi novērst CO₂ emisiju rašanos no fosilā kurināmā sadedzināšanas. Līdzīga pieeja jāpiemēro globāli, problēmas apmērs ir jāzprot visiem politikas veidotājiem un jāaskaņo ar ekonomiskajiem mērķiem. Pasaules zināmās fosilā kurināmā rezerves, ja tās sadedzinātu, atbilst aptuveni 3 000 miljardiem tonnu oglekļa dioksīda, bet, lai ievērotu 80 % lielu varbūtību, ka globālās temperatūras pieaugums nepārsniedz 2 °C, no šīm rezervēm sadedzināt drīkstētu tikai 31 %. Lai ievērotu 50 % lielu varbūtību nepārsniegt 2 °C temperatūras pieaugumu, sadedzināt drīkstētu tikai 38 % (Nesadedzināmais ogleklis: <http://www.carbontracker.org/wp-content/uploads/downloads/2012/08/Unburnable-Carbon-Full1.pdf>). Taču, kad tiek runāts par CCS lomu klimata pārmaiņu mazināšanā, jāpatur prātā tās potenciāls. Pat optimistisks scenārijs, kas paredz 3 800 komerciālus CCS projektus visā pasaulē, nodrošinātu iespēju sadedzināt tikai par 4 % vairāk no fosilā kurināmā rezervēm (Starptautiskās Enerģētikas aģentūra (IEA) “World Outlook 2012” (“Pasaules perspektīvas (2012)”). Faktiski enerģijas resursi, kuru vērtība jau tiek lēsta triljonus euro, būs jāatstāj zemē nesadedzināti, lai sasniegtu pašlaik ierosinātos globālos klimata mērķus, neizmantojot CCS. Tam būs ievērojamas ekonomiskās sekas. Lai klimata un enerģētikas politikai (un CCS) būtu jebkādas izredzes darboties efektīvi, ārkārtīgi svarīgi ir atzīt, ka jāatrod veids būtiskās dilemmas atrisināšanai.

5.2 Jānorāda, ka oglekļa dioksīdu var gan izmantot, gan uzglabāt. Papildus efektīvākai naftas ieguvei, izmantošanai pārtikas ražošanā un citiem nelieliem apjomiem pastāv iespēja, ka gan ķīmiskā, gan bioloģiskā inženierija var palīdzēt rast risinājumus CO₂ izmantošanai celtniecības materiālos, izejvielās, citos ķīmiskos procesos un citos produktos, plašāk sekmējot pētniecību un izpēti. Tomēr fosilā kurināmā ieguves apmērs liecina, ka tuvākajā nākotnē šis avots nodrošinās vienīgi pieticīgu ieguldījumu CO₂ problēmas risināšanā.

6. Konkrētas atbildes uz paziņojumā iekļautajiem jautājumiem

1) *Vai dalībvalstīm, kuru energoresursu struktūrā un rūpnieciskajos procesos ir augsts ogļu un gāzes īpatsvars, būtu obligāti jāveic turpmāk minētie pasākumi, ja tās vēl nav to izdarījušas?*

a. *Jāizstrādā ceļvedis, kurā sniegta skaidra informācija par to, kā līdz 2050. gadam pārveidot savu elektroenerģijas ražošanas nozari, nodrošinot tajā tāda kurināmā izmantošanu, kas nerada oglekļa dioksīda emisijas (piemēram, kodolenerģija vai no atjaunojamiem energoresursiem iegūta enerģija).*

b. *Jāizstrādā valsts stratēģija, lai sagatavotos CCS tehnoloģiju ieviešanai*

No prasības dalībvalstij plānot zema oglekļa satura enerģiju un CCS ieviešanu ieguvums būtu tas, ka tiktu veicināta gan procesā iesaistīto personu informētība, gan nodrošināta iespēja veikt vērtīgu izmaksu un ietekmes novērtējumu, kas papildinās nākamās tiesību aktus priekšlikumus, lai gan tāda novērtējuma izstrāde varētu būt milzīgs darbs. Tas varētu izrādīties lietderīgi, bet būtu līdzsvaroti jāietver arī salīdzinājums par valstu iespējām izmantot citus bioloģiskās, ķīmiskās un fiziskās piesaistes procesus un zemu emisiju apjoma tehnoloģijas ⁽¹⁾.

2) *Kā būtu jāpārveido ETS, lai ar to varētu arī lielā mērā sekmēt CCS ieviešanu? Vai papildus šai pārveidošanai būtu jāizmanto instrumenti, kuru pamatā ir ieņēmumi no tādām izsolēm kā NER300?*

Ir jāņem vērā pieredze, ka globālie ekonomiskie spēki var būtiski ietekmēt ETS. Neapšaubāmi pasaules mēroga vienošanās par klimata politiku (vai nespēja vienoties) noteiks ETS nākotni, un 2015. gada sarunu rezultāts būs ļoti svarīgs, tāpat arī ETS uzlabošanai nepieciešamos radikālos pasākumus nebūs iespējams īstenot, neapanākot lielāku skaidrību par vispārējo politiku. Saistībā ar finansiāliem stimuliem ir skaidrs, ka papildus attīstības un pamatkapitāla izmaksu finansējumam ir nepieciešams atbalsts CCS paraugiekārtu darbības izmaksu segšanai.

3) *Vai Komisijai būtu jāierosina citi atbalsta veidi vai jāparedz citi politikas pasākumi, kas sekmētu agrīnu ieviešanu? Piemēram:*

a. *atbalsts, ko nodrošina izsolēs gūto ieņēmumu novirzīšana atpakaļ sistēmā vai citi finansēšanas veidi;*

b. *emisiju daudzuma standarts;*

c. *CCS sertifikācijas sistēma;*

d. *cita veida politikas pasākums.*

Komisijai noteikti būtu jāizskata citas finansēšanas metodes CCS demonstrējumu projektam, lai gan tiek uzskatīts, ka rīcība saistībā ar CCS agrīnu plašu ieviešanu ir pāragra minēto iemeslu dēļ. Taču tas neietekmē publiskā finansējuma lietderību nelielam skaitam demonstrējumu projektu. Darba gaitā, izstrādājot

⁽¹⁾ OV C 299, 4.10.2012.

emisiju daudzuma standartu un CCS sertifikācijas sistēmas, varētu izpētīt un pārbaudīt metodes regulatīvajiem procesiem, kas gandrīz noteikti būs vajadzīgi nākotnē.

4) *Vai visiem energoapgādes uzņēmumiem visās jaunajās iekārtās (ogļu un, iespējams, gāzes elektrostacijās) būtu jāuzstāda CCS piemērots aprīkojums, lai sekmētu nepieciešamo pielāgošanu CCS tehnoloģijai?*

Tas ir loģisks solis, ja CCS tehnoloģijas izvērsšanai varētu piešķirt iespējamību, kas pārsniedz vidējo līmeni. Pašlaik tas nešķiet reāli. Turklāt jānorāda, ka līdzīga pieeja būtu jāiemēro arī lieliem rūpnieciskajiem CO₂ emisiju radītājiem, it sevišķi cementa ražotājiem, kas izmanto fosilo kurināmo primāros enerģijas avotus.

5) *Vai fosilā kurināmā piegādātājiem būtu jāpieņem CCS demonstrējumu projektu īstenošanā un CCS ieviešanā, izmantojot īpašus pasākumus, kuri nodrošina papildu finansējumu?*

Risku dēļ saistībā ar CCS tehnoloģijas iespējamu neveiksmīgu izmantošanu šī tehnoloģija, šķiet, ietilpst kategorijā, ko pilnībā finansē valsts, *pro bono publico* ("sabiedrības labā"). Turpmākajā tehnoloģijas ieviešanā noteikti būtu jāiesaista fosilo kurināmo piegādātāji, un varētu pamatot, ka viņiem būtu jāpieņem attīstības izmaksu segšanā. Tomēr ir jāņem vērā virkne aspektu, piemēram, PTO noteikumu ietekme un nepieciešamība izmantot visus fosilā kurināmā avotus, arī tos, attiecībā uz kuriem šobrīd nav piemērojams neviens process CCS jomā, īpaši transporta nozarē.

6) *Kādi ir galvenie šķēršļi, kas traucē pietiekamā apjomā īstenot CCS demonstrējumu projektus Eiropas Savienībā?*

Galvenie šķēršļi ir šādi:

- nav izveidots reāls oglekļa cenu noteikšanas mehānisms, kas būtu ilgtspējīgs pasaules mērogā;
- citu oglekļa dioksīda piesaistes veidu vai zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju radīta "konkurence";
- sabiedrības nepietiekams atbalsts par potenciāli riskantu uzskatītai tehnoloģijai;
- iespējamā neveiksme izveidot pietiekami lielu fondu, lai spētu atbalstīt programmu attiecībā uz kapitāla izmaksām un ekspluatācijas izdevumiem.

7) *Kā var palielināt sabiedrības atbalstu CCS tehnoloģijas izmantošanai?*

Sistēmiskā pieejā izpratnes veidošanai par enerģijas jautājumiem būtu jāiekļauj tādi elementi kā aktīvs dialogs ar sabiedrību par CCS būtību, iespējamiem ieguvumiem no tās, kā arī objektīvs un neatkarīgs risku novērtējums. Atsevišķās valstīs un reģionos būtu jāatzīst arī tas, ka CCS ieviešana varētu pozitīvi ietekmēt darba vietu izveidi.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Gatavojoties pilnīgi konverģētai audiovizuālajai pasaulei. Izaugsme, radīšana un vērtības (zaļā grāmata)"

COM(2013) 231 final

(2013/C 341/20)

Ziņotājs: **Jorge PEGADO LIZ**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 8. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Gatavojoties pilnīgi konverģētai audiovizuālajai pasaulei. Izaugsme, radīšana un vērtības" (zaļā grāmata)

COM(2013) 231 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 175 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu no jauna pievērsties audiovizuālajai politikai konverģētā vidē, lai veicinātu plašāku piekļuvi daudzveidīgam Eiropas saturam, un uzsākt jaunu publisku apspriešanos par šīs politikas ietekmi uz ekonomikas izaugsmi, nodarbinātību un inovāciju Eiropas Savienībā.

1.2 Tomēr EESK pauž nožēlu, ka Komisija zaļajā grāmatā nav ierosinājusi konkrētākus un strukturētākus priekšlikumus šajā jomā.

1.3 EESK būtu vēlējusies, lai zaļās grāmatas izstrādē Komisija izvēlētos tādu pieeju, kas vairāk orientēta uz pamatvērtībām, t.i., vārda brīvību, plašsaziņas līdzekļu plurālismu, cilvēka cieņas un lietotāju, jo īpaši jauniešu un citu mazāk aizsargāto sabiedrības locekļu tiesību un interešu ievērošanu, un izvērtētu programmatiskos mērķus, kas paredzēti inovācijas un tirgus attīstības veicināšanai, un apsvērtu to finansēšanas iespējas.

1.4 EESK pauž gandarījumu par lielāko daļu no zaļajā grāmatā apskatītajiem jautājumiem un atzīst, ka vairākums publiskajai apspriešanai ierosināto jautājumu ir pamatoti. Tomēr Komiteja secina, ka dažkārt trūkst saiknes, kas vienotu dažādus apskatītos tematus un jautājumus.

1.5 Tā jo īpaši apzinās jaunus uzdevumus un jaunās perspektīvas, ko paver konverģence, neatkarīgajiem satura veidotājiem radot būtiskas komerciespējas, kas var izraisīt pašreizējās rūpnieciskās darbības modeļu izmaiņas.

1.6 Kaut arī Komiteja apzinās, ka ES audiovizuālajā telpā arvien lielāka ekonomiskā nozīme ir audiovizuālajiem pakalpojumiem pēc pieprasījuma, EESK vēlas uzsvērt, ka audiovizuālo mediju lineāro pakalpojumu tradicionālais piedāvājums joprojām atbilst lielai daļai ieradumu, kas ES pilsoņiem piemīt mediju jomā, jo īpaši tāpēc, ka tehnoloģiskā inovācija tiek piemērota tradicionālajam piedāvājumam, kurā nostiprināti identitātes, kultūras un valodu daudzveidības pamati, kuri ir jāaizsargā.

1.7 Lai arī Komiteja atzīst, ka inovācijai un audiovizuālo pakalpojumu tehnoloģiju konverģencei ar internetu piemīt daudzi pozitīvi aspekti, tomēr tā aicina pievērst uzmanību šo pārmaiņu ietekmei uz tradicionālajām mediju nozarēm, respektīvi, uz reģionālā un vietējā līmeņa plašsaziņas līdzekļiem tajās Savienības dalībvalstīs, kurās pastāv minoritāšu valodas, tāpēc ir jā saglabā un jā rada apstākļi, kas ļautu arī turpmāk sniegt šo sabiedrībai nozīmīgo pakalpojumu, atbalstot valodu un kultūras daudzveidību un nodrošinot informācijas plurālismu.

1.8 Komiteja uzskata, ka informācijas plurālisma nodrošināšana, kultūras un valodu daudzveidības veicināšana un mediju kā sabiedriskā pakalpojuma strukturējošās nozīmes saglabāšana ES mediju ekosistēmā ir vispārējās nozīmes vērtības un turpmākai politikai tās ir ne tikai jā aizsargā, bet arī jā stimulē kā Eiropas sociālā modeļa daļa.

1.9 Visbeidzot, EESK uzskata, ka atbalsts Eiropas kultūrām un pilsoņu interešu, kas nav atdalāmas no viņu pamattiesībām, nodrošināšana, īpaši nepilngadīgo un citu mazāk aizsargāto grupu aizsardzība, jā izvirza par vienu no galvenajiem mērķiem Eiropas debatēs par audiovizuālo konverģenci.

1.10 Šajā nolūkā EESK aicina Komisiju visās turpmākajās likumdošanas un citās iniciatīvās ņemt vērā vairākos Komitejas atzinumos formulētos ieteikumus un jo īpaši šajā atzinumā ietvertās īpašās piezīmes.

2. Zaļās grāmatas saturs

2.1 Ar zaļo grāmatu (COM (2013) 231 final) Komisija ieceļusi uzsākt plašu publisku apspriešanos par to, kāda ietekme būs audiovizuālo mediju pakalpojumu jomā notiekošajām pārmaiņām, ko stimulē nepieciešamība panākt šo pakalpojumu plašāku konvergenci ar internetu.

2.2 Komisijas skatījumā šīs pārmaiņas tehnoloģiju vidē dod iespēju paplašināt daudzveidīga un kvalitatīva satura pieejamību Eiropas Savienībā. Šajā nolūkā jāizvērtē, vai spēkā esošais tiesiskais regulējums ir atbilstīgs un kādi varētu būt politiskie risinājumi Eiropas Savienībā.

2.3 Saistībā ar šo stratēģisko mērķi Komisija uzdevusi divus svarīgus jautājumus:

— kā panākt, lai plašā ES tirgū konverģences process izraisītu ekonomikas izaugsmi un uzņēmējdarbības inovāciju Eiropā?

— kā konverģence ietekmē tādas vērtības kā mediju plurālismu, kultūras daudzveidību un patērētāju, to skaitā īpašo sabiedrības grupu, piemēram, nepilngadīgo, aizsardzību?

2.4 Komisija apzināti nav iekļāvusi šajā dokumentā ar autoritātēm un intelektuālā īpašuma tiesībām saistītos aspektus, jo tie apskatīti atsevišķā zaļajā grāmatā ⁽¹⁾, kā arī ar datu aizsardzību saistītos aspektus, kuri apskatīti nesenos Komisijas priekšlikumos ⁽²⁾, taču vienlaikus Komisija atzīst, ka šie aspekti ir nozīmīgi un saistīti ar izskatāmo tematiku.

2.5 Komisija atzīst, ka paredzētā publiskā apspriešanās var arī nedot konkrētus rezultātus. Taču atzīst arī to, ka šī apspriešanās var palīdzēt ilgākam laika periodam sagatavot iespējamus risinājumus reglamentējošas prakses un politiskas nostādņu veidā, īpaši attiecībā uz internetu, kas labāk pielāgots bērniem, mediju brīvību un plurālismu, kā arī pašregulācijas iniciatīvu veidā.

⁽¹⁾ COM(2011) 427 final, OV C 143, 22.5.2012., 69.-73. lpp.

⁽²⁾ COM(2012) 10 final, COM(2012) 11 final, OV C 229, 31.7.2012., 90.-97. lpp.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē ES iniciatīvu par šo nozīmīgo un aktuālo tematu. Lineāro televīzijas pakalpojumu pakāpeniska konverģence ar internetu atzīta par vienu no audiovizuālā tirgus attīstības nenovēršamām tendencēm.

3.2 Taču Komiteja uzskata, ka izvēlētais instruments – zaļā grāmata ir sagatavota par velti, tā nav pietiekami tālejoša un tajā trūkst saiknes, kas vienotu dažādus apskatītos tematus un jautājumus, un tas var radīt neskaidrību par Komisijas iecerēto turpmāko virzību.

3.3 Atbilstīgi nostājai, ko Komiteja paudusi vairākos atzinumos par dažādiem šā temata aspektiem, un kā priekšnoteikumu integrētas audiovizuālās politikas turpmākai izstrādei konverģētā tehnoloģiju vidē Eiropas Savienībā, EESK būtu vēlējusies, lai Komisija izvēlas tādu pieeju, kas vairāk orientēta uz pamatvērtībām, t.i., uz vārda brīvību, plašsaziņas līdzekļu plurālismu, cilvēka cieņas un lietotāju, jo īpaši mazāk aizsargāto sabiedrības grupu tiesību un interešu ievērošanu, un tad izskata svarīgus inovācijas, tirgus un finansēšanas aspektus, kā tas norādīts Eiropas Parlamenta 2013. gada 21. maija rezolūcijā (P7_TA(2013)0203), nevis pretēji.

3.4 Vienlaikus EESK atzinīgi vērtē lielāko daļu zaļajā grāmatā apskatīto tematu un atzīst, ka vairākums publiskajai apspriešanai ierosināto jautājumu ir pamatoti.

3.5 Komiteja apzinās, ka ES audiovizuālajā telpā arvien lielāka ekonomiskā nozīme ir audiovizuālajiem pakalpojumiem pēc pieprasījuma.

3.5.1 Tomēr jāatzīmē, ka lineāro audiovizuālo pakalpojumu tradicionālais piedāvājums joprojām ir ES patērētāju ieradumu būtiska sastāvdaļa.

Respektīvi, viens ES iedzīvotājs 2012. gadā skatījies televīziju vidēji 3 stundas un 55 minūtes dienā, tas ir par 7 minūtēm vairāk nekā 2011. gadā.

3.6 Lai arī Komiteja atzīst, ka inovācijai un audiovizuālo pakalpojumu tehnoloģiju konverģencei ar internetu ir stratēģiska nozīme, tomēr tā norāda, ka šī parādība var ietekmēt tradicionālās mediju nozares – drukātos preses izdevumus un radio.

3.6.1 EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu uzņemties vadošo lomu, lai radītu apstākļus, kas ļautu tradicionālajiem medijiem pielāgoties digitālajam laikmetam un, ņemot vērā iedzīvotāju, kuriem šie mediji paredzēti, sociālās un kultūras īpatnības, arī turpmāk nodrošināt pakalpojumus ārpus tīmekļa.

3.6.2 Komiteja uzskata, ka ES līmenī jārada vajadzīgie apstākļi, lai tradicionālie mediji, jo īpaši reģionālie un vietējie mediji varētu arī turpmāk īstenot savu pienākumu – sniegt būtisku sabiedriskas nozīmes pakalpojumu, atbalstot valodu un kultūras daudzveidību un nodrošinot informācijas plurālismu, un lai tiktu aizsargāts Eiropas sociālais modelis.

3.7 Komiteja arī uzskata, ka informācijas plurālisma nodrošināšana, kultūras un valodu daudzveidības veicināšana un mediju kā sabiedriskā pakalpojuma strukturējošās nozīmes saglabāšana ES mediju ekosistēmā ir sabiedrībai vispār un konkrēti mediju lietotājiem nozīmīgas vērtības, kuras obligāti jāņem vērā turpmākajā politikā⁽³⁾.

3.8 Kopumā EESK uzskata, ka sabiedrības interešu aizsardzībai un iedzīvotāju interešu un pilsoņu tiesību nodrošināšanai ir jābūt svarīgākajiem mērķiem Eiropas debatēs par audiovizuālo konvergenci un par Savienības politikas pamatnostādņēm šajā jomā.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Publiskajai apspriešanai izvirzītos jautājumus var iedalīt 6 tematos: piekļuve saturam un platformām (1.–3. jautājums); audiovizuālās produkcijas finansēšana (4. un 5. jautājums); sadarbība (6. jautājums); spektra un infrastruktūras politika (7.–9. jautājums); konverģences ietekme uz regulējumu (10.–19. jautājums); nepilngadīgo aizsardzība (20.–25. jautājums); pieejamība (26. un 27. jautājums).

4.2 *Piekļuve saturam un platformām*

4.2.1 Arī EESK pauž bažas par to, ka platformas, kurās tiek uzglabāts saturs, varētu radīt traucējumus brīvai konkurencei audiovizuālo pakalpojumu sniegšanas jomā un tādējādi negatīvi ietekmēt lietotāju brīvu izvēli un piekļuvi kvalitatīvam un daudzveidīgam saturam.

4.2.2 Tāpēc Komiteja uzskata, ka papildus konkurences noteikumiem ir jāparedz īpaši reglamentējoši noteikumi, kas veicinātu un vienkāršotu piekļuvi minētajām platformām valsts un starptautiskā līmenī, kā tas noteikts Komisijas 2009. gada paziņojumā⁽⁴⁾.

⁽³⁾ OV C 140, 18.5.2000., 19.-23. lpp.; OV C 116, 20.4.2001., 30.-36. lpp.; un OV C 77, 31.3.2009., 109.-114. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 257, 27.10.2009., 1.-14. lpp.

4.3 *Audiovizuālās produkcijas finansēšana*

4.3.1 EESK jau vairākkārt uzsvērusi Eiropas kultūras nozaru, to skaitā audiovizuālās nozares, svarīgo nozīmi Savienības stratēģijā⁽⁵⁾.

4.3.2 Ņemot vērā pārmaiņas audiovizuālās nozares vērtību ķēdē, piemēram, satura platformu un nodrošinātāju pieaugošo nozīmi, EESK uzskata, ka AVMP direktīvas pašreizējās prasības nav piemērotākais, samērīgākais un efektīvākais veids, kā veicināt darbu radīšanu, izplatīšanu un novērtēšanu Eiropas Savienībā.

4.3.3 Tādēļ EESK uzskata, ka Komisijai ir jāpārskata televīzijas raidorganizācijām noteiktās prasības un jāattiecinā šo prasību darbības joma uz jauniem audiovizuālās vērtību ķēdes dalībniekiem konverģences apstākļos, ņemot vērā šo pakalpojumu pieaugošo ietekmi iedzīvotāju vidū un tiklīdz iespējams uzsākot direktīvas pārskatīšanu.

4.4 *Interneta televīzijas sadarbība*

4.4.1 EESK uzskata, ka Komisijai jāgarantē ar hibrīda platformu starpniecību sniegto dažādo pakalpojumu sadarbība, veicinot godīgas konkurences apstākļus visiem satura nodrošinātājiem un pakalpojumu sniedzējiem, un jāraugās, lai lietotāji varētu brīvi un bez diskriminācijas, īpaši ģeogrāfisku iemeslu dēļ, izvēlēties, ko no daudzveidīga un kvalitatīva pakalpojumu klāsta viņi vēlas saņemt.

4.5 *Spektra politika*

4.5.1 EESK šeit atsauca galvenokārt uz atzinumiem par pirmo radiofrekvenču spektra politikas programmu / platjoslu Eiropā⁽⁶⁾, Komisijas paziņojumu "Kā pārvērst digitālo dividendi sociālajā labumā un ekonomikas izaugsmē"⁽⁷⁾ un Komisijas paziņojumu "Radiofrekvenču spektra resursu koplietošanas veicināšana iekšējā tirgū"⁽⁸⁾.

4.5.2 Audiovizuālo pakalpojumu sniedzēji arvien plašāk izmanto hibrīda modeļus, kuros satura nodrošināšanai izmanto gan virszemes apraidi, gan platjoslu. Šajā sakarā Komiteja iesaka veikt pētījumus, ko tā uzskata par lietderīgiem, lai noskaidrotu šo komerciālo modeļu ietekmi uz audiovizuālās nozares vērtību ķēdi, īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotāju, pakalpojumu sniedzēju un pašu satura veidotāju piekļuvei saturam un platformām. EESK atzīst, ka ir nepieciešamas infrastruktūras, kas ar platjoslas palīdzību garantētu visas Eiropas teritorijas pārklājumu, jo šis ir izšķirošs faktors, no kā ir atkarīga iedzīvotāju digitālā līdztiesība.

⁽⁵⁾ OV C 181, 21.6.2012., 35.-39. lpp.; OV C 198, 10.7.2013., 39.-44. lpp.; OV C 77, 31.3.2009., 63.-68. lpp.; OV C 248, 25.8.2011., 144.-148. lpp., un OV C 143, 22.5.2012., 69.-73. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 107, 6.4.2011., 53.-57. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 44, 11.2.2011., 178.-181. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 133, 9.5.2013., 22.-26. lpp.

4.6 Ietekme uz regulējumu

4.6.1 Ņemot vērā jaunākās norises tehnoloģiju un tirgus attīstībā, EESK uzskata, ka Komisijai, tiklīdz iespējams, būtu jāuzsāk publiska apspriešanās par AVMP direktīvas pārskatīšanu.

4.6.2 Apspriešanās gaitā Komisijai vajadzētu izskatīt jautājumu par direktīvas darbības jomu, konkrētāk, iespēju iekļaut tajā noteikumus par lineāro un nelineāro audiovizuālo mediju pakalpojumu īpašumtiesību pārredzamību un koncentrāciju, kā arī svarīgo jautājumu par redakcionālās atbildības jēdziena definēšanu audiovizuālo mediju pakalpojumu jomā. Pārskatīšanā jābalstās uz pamatprincipu, atbilstoši kuram pamatvērtības ir jāievēro un jāgarantē vienādi, neraugoties uz to, ar kādām ierīcēm tiek panākta piekļuve audiovizuālajam saturam, un neatkarīgi no katrai konkrētai ierīcei vajadzīgajiem pielāgojumiem.

4.6.3 Kā norādīts iepriekš izstrādātos atzinumos⁽⁹⁾, EESK uzskata, ka būtu lietderīgi, ja Komisija iesniegtu priekšlikumu pārskatīt un sistematizēt noteikumus, ko piemēro komercpaziņojumiem audiovizuālo mediju pakalpojumu jomā un kuri šobrīd ir ietverti dažādos likumdošanas instrumentos.

4.7 Vārda brīvība un mediju plurālisms

4.7.1 Ir pienācīgi jāņem vērā, ka preses brīvības un mediju plurālisma – aktīva pilsoniskuma un līdzdalības demokrātijas strukturējošu elementu, kas nostiprināti Pamattiesību hartas 11. pantā – ievērošana ir būtisks faktors, lai stiprinātu Savienības integrācijas procesu.

4.7.2 Atsaucoties uz Eiropas Parlamenta izteiktajām bažām, EESK uzskata, ka Komisijai prioritāri būtu jāveic atbilstīgi pasākumi, tostarp jāiesniedz tiesību akta priekšlikums par mediju plurālismu un koncentrāciju, lai reaģētu uz Mediju plurālisma un mediju brīvības centra ziņojumu un augsta līmeņa grupas ziņojumu par mediju brīvību un plurālismu.

4.7.3 Ņemot vērā Eiropas audiovizuālajam tirgum raksturīgās iezīmes – tas ir sadrumstalots, saskaras ar lingvistiskiem un kultūras šķēršļiem un pašlaik nonācis ļoti grūtos ekonomiskos apstākļos –, EESK uzsver, ka medijiem kā sabiedriskam pakalpojumam ir svarīga nozīme, lai saglabātu politisku plurālismu un veicinātu kultūras daudzveidību. Tāpēc Komiteja iesaka Komisijai rosināt plašas pārdomas par to, kādu pārvaldības modeli vajadzētu piemērot medijiem kā sabiedriskam pakalpojumam jaunajos konverģences apstākļos, ņemot vērā Eiropas Padomes jaunākos secinājumus šajā jomā.

4.8 Nepilngadīgo un mazāk aizsargāto sabiedrības grupu aizsardzība

4.8.1 Ņemot vērā mediju kultūras dimensiju un to ietekmi sabiedrībā kopumā, EESK uzskata nepilngadīgo un mazāk aizsargāto sabiedrības grupu aizsardzību audiovizuālo mediju un digitālajā vidē (internets, sociālie tīkli u.c.) par vienu no svarīgākajiem jautājumiem, jo šīs sabiedrības daļas aizsardzība ir saistīta ar tādiem būtiskiem aspektiem kā tiesības uz privātumu, attēlu aizsardzība un citām pamattiesībām, kas atzītas, piemēram, ES Cilvēktiesību konvencijā, un tagad noteiktas arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kas, par laimi, iekļauta līguma pašreizējā redakcijā. Lai gan audiovizuālā konverģence, kas skatītāju pārvērš par mediju veidotāju (interaktivitāte) paver ārkārtīgi plašas saziņas un informācijas iespējas, tā var izraisīt arī mazāk aizsargātu personu saskarsmi ar nelikumīgu darbību (kibernoziedzība).

4.8.2 Šo aspektu EESK jau uzsvērusi vairākos nesen izstrādātos atzinumos, tostarp par atsevišķām Komisijas iniciatīvām, kuras būtībā ir noderīgas, bet kurām, pēc Komitejas domām, trūkst vērienīguma. Konkrēti, Komiteja ir uzsvērusi, ka jānodrošina, lai bērnu izglītošanas jomā strādājošām personām būtu pieejami satura filtrēšanas un attiecīgajai vecuma grupai atbilstīga satura klasifikācijas instrumenti.

4.8.3 EESK ir pārliecināta, ka, risinot jautājumu par nepilngadīgo un mazāk aizsargāto sabiedrības locekļu aizsardzību saistībā ar interneta lietošanu plašākā nozīmē un jo īpaši ar audiovizuālo mediju lietošanu, jāgarantē samērīgums un jārod vajadzīgais līdzsvars starp vārda brīvības pamattiesībām un sabiedriskas nozīmes mērķi aizsargāt nepilngadīgos neatkarīgi no tā, kādas piekļuves iekārtas viņi izmanto.

4.8.4 Tomēr jāatgādina, ka Komisija ir atzinusi⁽¹⁰⁾, ka televīzijas pēc pieprasījuma pakalpojumu sniedzēji nav adekvāti reaģējuši ne attiecībā uz kopregulācijas un pašregulācijas sistēmām, ar kurām paredzēts aizsargāt nepilngadīgos nokaitīga satura, ne attiecībā uz tehniskajiem līdzekļiem, kuri nodrošina bērniem selektīvu piekļuvi interneta saturam.

4.8.5 EESK vēlētos norādīt, ka šis ir viens no būtiskākajiem jautājumiem ES turpmākās integrētās audiovizuālās politikas izstrādē un tajā jāparedz ne tikai likumdošanas pasākumi (regulējums, pašregulācija un kopregulācija), bet arī izglītojoši pasākumi par mediju tematiku, kā arī informēšanas, plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un spēju stiprināšanas pasākumi gan nepilngadīgajiem, gan ģimenēm un skolām. Tāpēc EESK aicina Komisiju un dalībvalstis veikt pasākumus, lai veicinātu satura filtru lietojumu vecāku un par izglītību atbildīgo personu vidū.

⁽⁹⁾ OV C 351, 15.11.2012., 6.-11. lpp.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 556 final.

4.9 Pieejamība

4.9.1 Šajā punktā EESK atsaucas galvenokārt uz atzinumiem par pieejamības tematiku ⁽¹¹⁾.

4.9.2 Komiteja šajos atzinumos uzsvērusi nepieciešamību stiprināt pieejamību kā pamattiesības un, konkrēti, attiecībā uz audiovizuālajiem pakalpojumiem un interneta vietnēm – uzskatīt tos par vispārējas nozīmes pakalpojumiem ⁽¹²⁾.

4.9.3 Tāpēc audiovizuālo pakalpojumu piekļuves jomā ir jāparedz ātri piemērojamas juridiskas prasības, lai tām personām, ko skar dažādu veidu invaliditāte vai ierobežotas komunikācijas spējas, nodrošinātu piekļuves iespējas.

Šīs prasības būtu jābalsta uz standartizācijas stiprināšanu Eiropas līmenī ne vien attiecībā uz audiovizuālo saturu, bet arī uz attiecībā uz izplatīšanas tīkliem, lietotāju gala iekārtām un saskarnes programmatūru. Ir svarīgi rūpēties, lai risinājumi tirgus pieejamības jomā būtu īsti eiropiski un varētu ieinteresēt arī jaunos operatorus, un lai samazinātos izmaksas.

4.10 Visbeidzot, EESK atgādina, ka ir vajadzīga visaptveroša un holistiska pieeja attiecībā uz plānoto mērķi e-iekļaušanas jomā, kurā Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm būtu jāgarantē visiem ES iedzīvotājiem piekļuve digitālajai videi, tostarp interneta televīzijas pakalpojumiem, veicinot un atbalstot iniciatīvas, ar kurām paredzēts pastāvīgi uzlabot digitālās prasmes un digitālo kultūru ⁽¹³⁾.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ OV C 94, 18.4.2002., 9.-13. lpp.; OV C 117, 30.4.2004., 49.-51. lpp.; OV C 110, 9.5.2006., 26.-32. lpp.; OV C 175, 27.7.2007., 91.-95. lpp.; Publisko iestāžu tīmekļu vietņu pieejamība (vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī). Piekļuve kā cilvēktiesību aspekts (vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

⁽¹²⁾ Vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi par samērīgu maksu (vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī).

⁽¹³⁾ OV C 318, 29.10.2011., 9.-18. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikuma projekts Padomes direktīvai, ar kuru groza Padomes Direktīvu 2009/71/Euratom, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru"

COM(2013) 343 final

(2013/C 341/21)

Ziņotājs: **Richard ADAMS** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 31. un 32. pantu 2013. gada 13. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikuma projekts Padomes direktīvai, ar kuru groza Padomes Direktīvu 2009/71/EURATOM, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru"

COM(2013) 343 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 160 balsīm par, 9 balsīm pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pozitīvi vērtē savlaicīgos Kodoldrošības direktīvas grozījumus, ko Komisija veikusi saskaņā ar Eiropas Padomes piešķirtajām pilnvarām apsvērt un ierosināt tiesību aktu grozījumus, kuri bija vajadzīgi pēc Fukušimas katastrofas. Šim nolūkam Eiropas kodolspēkstacijās veiktajos noturības testos tika apzinātas jomas, kam jāpievērš uzmanība. Eiropas Savienībā kodoldrošība ir ļoti nozīmīgs pārrobežu jautājums. Sabiedrības attieksme pret šo jautājumu būtiski ietekmē valstu politiku. Iedzīvotāji pamatoti cer, ka tiks noteikti augsti standarti, kuru ievērošanu var pārbaudīt, un nodrošināta saskaņotība.

1.2 Komiteja pauž gandarījumu par to, ka priekšlikumā ir pievērsta uzmanība vairākiem aspektiem, kas minēti iepriekšējos Komitejas atzinumos par kodoldrošību⁽¹⁾. Te jāmin dalībvalstu rīcības saskaņotības uzlabošana, regulēšanas pienākumu, pilnvaru un resursu precizēšana, valstu reglamentējošo institūciju neatkarība, kā arī gatavība ārkārtas situācijām kodoliekārtās un reaģēšana uz tām. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē centienus palielināt pārredzamību kopumā un vēlmi priekšlikumā minēt konkrētas prasības, kas vajadzīgas, lai varētu mazināt sabiedrības šaubas.

1.3 Komiteja īpaši atzinīgi vērtē valstu reglamentējošo institūciju uzdevumu, pilnvaru un neatkarības, kā arī noteikumu ievērošanas koncepciju, kas ir būtiski pilnveidota, tādējādi nodrošinot uzlabojumus visās šajās jomās un izveidojot arī atbalsta un verifikācijas mehānismus.

1.4 Pants "Definīcijas", kas tagad ir paplašināts, palielinās interpretācijas skaidrību un uzlabos iespējas panākt noteikumu izpildi, taču būtu jānodrošina, ka teksts saskan ar attiecīgajām WENRA (Rietumeiropas Kodolregulatoru asociācijas) un SAEA (Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras) definīcijām un, kad vajadzīgs, tiek atjaunināts, lai tas atbilstu pieņemtajai starptautiskajai terminoloģijai.

1.5 Jāatzīmē, ka paredzēti stingrāki noteikumi attiecībā uz gatavību ārkārtas situācijām kodoliekārtās un reaģēšanu šādās situācijās. Būs steidzami jārikojas, kad būs pieejami ieteikumi pašlaik izstrādājamajā ziņojumā par gatavību kodolnegadījumiem ārpus kodoliekārtām. Tā ir Eiropas iedzīvotājiem īpaši nozīmīga joma, kurā steidzami jāparedz efektīvu pasākumu īstenošana.

1.6 Noteikumi attiecībā uz sabiedrības informēšanu un pārredzamību ir pilnveidoti, taču būtu jānosaka, ka dalībvalstīm jānodrošina praktisks un aktīvs atbalsts sabiedrībai un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai tās sadarbībā ar regulatīvajām iestādēm izstrādātu līdzdalības procedūras, kas ļautu palielināt sabiedrības līdzdalību plānošanā, pārskatīšanā un lēmumu pieņemšanā.

1.7 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas operatīvo rīcību — nākt klajā ar minēto grozījumu direktīvu. EESK arī atzīmē, ka starptautiskajā līmenī joprojām tiek analizētas mācības, kas būs jāņem vērā pēc Fukušimas avārijas, un laika gaitā, pārskatot pašreizējās Kodoldrošības direktīvas īstenošanu, iespējams, radīsies jaunas atziņas par drošību. Visas ieinteresētās personas grib turpināt uzlabojumus, un pieredze liecina, ka kodoldrošības palielināšana ir nebeidzams process.

⁽¹⁾ OV C 306, 16.12.2009., 56.–63. lpp.
OV C 218, 23.7.2011., 135.–139. lpp.
OV C 44, 15.2.2013., 140.–146. lpp.

2. Ievads

2.1 EESK 2009. gadā pieņemtajā atzinumā par ierosināto Kopienas kodoldrošības sistēmas pamatstruktūru ⁽²⁾ jau paustas bažas par ilgo laiku, kas bija vajadzīgs, lai izstrādātu un panāktu pietiekamu vienprātību par pirmo kodoldrošības direktīvu (2009/71/Euratom); Padome jau 1975. gada 22. jūlijā pieņemtajā rezolūcijā par kodoldrošības tehnoloģiskajām problēmām rosināja īstenot atbilstošus pasākumus un saskaņotu pieeju Kopienas līmenī. Salīdzinājumam jānorāda: lai ierosinātu 2009. gadā pieņemtās direktīvas grozījumus, nebija vairs vajadzīgi 34, bet tikai četri gadi.

2.2 Šādi ātruma palielināšanai ir vairāki iemesli. Pirmkārt, grozījumi ierosināti, reaģējot uz ziņojumu par plašo noturības testu programmu, ko Eiropā īstenoja pēc Fukušimas Daiči kodolspēkstacijas avārijas, kuru 2011. gada martā izraisīja cunami. Avārija atklāja virkni ar tehniku, ekspluatāciju un regulējumu saistītu nepilnību un kļūdu. Otrkārt, grozījumos ņemtas vērā arī pirms 2009. gada regulatoru, dalībvalstu un kodolnozares paustās bažas, kuras nevarēja ievērot pašlaik spēkā esošajā direktīvā. Fukušimas avārija ne tikai pavēra iespēju vēlreiz pievērst uzmanību šīm bažām, bet arī būtiski un tieši ietekmēja vairāku dalībvalstu kodolenerģētikas politiku.

2.3 Šis atzinums izstrādāts, jo Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas uzdevums ir paust pilsoniskās sabiedrības viedokli un bažas kopumā; šajā gadījumā šis uzdevums ir paredzēts arī *Euratom* līguma 31. pantā (par veselības aizsardzības un drošības jautājumiem), kurā noteikta prasība obligāti saņemt Komitejas atzinumu. Komiteja jau iepriekš uzsvērusi: tā kā kodoldrošības direktīvas regulē tādus būtiskus jautājumus kā darba ņēmēju veselība, vide un sabiedrības drošība (reaģēšana ārkārtas situācijās), kurus ES risina saskaņā ar LES un LESD, šie jautājumi nebūtu jārisina saskaņā ar *Euratom* līgumu, bet gan ar minētajiem līgumiem. Tas palielinātu demokrātisko ticamību, jo šo lēmumu pieņemšanā piedalītos Eiropas Parlaments.

2.4 Daļa sabiedrības joprojām pauž bažas par 132 kodolreaktoriem, kas darbojas Eiropā. Kaut arī iedzīvotāju attieksme dalībvalstīs ir atšķirīga, kodolspēkstacijas joprojām zemapziņā izraisa baiļu sajūtu, ko ārēji notikumi var būtiski vairot. Daudzi iedzīvotāji cer saņemt saprotamus un ticamus apliecinājumus un vēršas pie Eiropas Savienības, kam ir ļoti liela pieredze un ļoti laba reputācija sabiedrības drošības uzlabošanā un stiprināšanā. Svarīgi ir apzināties: Fukušimas avārija bija signāls, ka absolūtas drošības koncepcija, uz kuru Japāna tehnoloģiskajā un institucionālajā jomā mēdza balstīties, praksē nedarbojas. Izstrādājot regulējumu, vienmēr jāatbild uz problēmjautājumu, vai attiecīgais tiesību akts stiprinās relatīvas drošības koncepciju, kas var nodrošināt sabiedrības uzticēšanos. Tās pamatā būs divi elementi: izpratne par risku un aizsardzības un riska samazināšanas pasākumu efektivitāte. Eiropā drošības standarti vēl nav pilnībā saskaņoti, un iedzīvotāji pauž bažas, ja uzskata, ka drošības standarti vai to ievērošanas nodrošināšana kaimiņvalstīs

ir zemākā līmenī nekā pašu valstī. Skaidrs, ka viens no risinājumiem šādas daudzveidības novēršanai ir ES līmeņa kompetentās iestādes izveide.

2.5 Visās dalībvalstīs atbildību par kodoldrošību uzņemas kodolspēkstacijas operators, kas darbojas valsts regulatīvās iestādes pārraudzībā. Pēc Fukušimas avārijas radās virkne jautājumu, tostarp par kodolspēkstaciju projektēšanu un aizsardzības pasākumiem, riska mazināšanas pasākumiem, reaģēšanu ārkārtas situācijās, informācijas izplatīšanu, cilvēka kļūdām, pārvaldību, pārraudzību un regulatīvo uzraudzību. Dažu minēto jautājumu ietekme, kas varētu attiekties uz Eiropas kodolspēkstacijām un drošību, tika analizēta noturības testos un pēc tiem sagatavotajos ziņojumos.

2.6 Kodoldrošība ir pārrobežu jautājums, un ES ir veikusi pasākumus, jo starptautiskie drošības standarti un konvencijas, kas attiecas uz kodoldrošību, nav juridiski saistoši vai to ievērošanu tieši nevar nodrošināt ar juridiskiem līdzekļiem. Šajā atzinumā aplūkotos grozījumus Komisija ierosinājusi saskaņā ar Eiropadomes piešķirtajām pilnvarām pārskatīt spēkā esošo tiesisko regulējumu un ierosināt vajadzīgos uzlabojumus.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Priekšlikumā tiek pārskatīta kodoldrošības tiesiskā un regulatīvā sistēma, kuras mērķis ir garantēt saskanīgus un augstus kodoldrošības standartus un uzraudzību. Ņemot vērā noturības testus un pēc Fukušimas avārijas veiktajā izmeklēšanā gūtās atziņas, priekšlikumā ierosināts pielāgot dažus ES kodoldrošības sistēmas aspektus — ja iespējams, arī jaunākajiem tehniskajiem standartiem — un paredzēts palielināt pārredzamību.

3.2 Ierosināts palielināt valstu regulatīvo iestāžu pilnvaras, neatkarību un funkcijas un nodrošināt tām speciālistu un finanšu atbalstu. Būs noteikts, ka tām sadarbībā ar kodolspēkstaciju operatoriem jāizstrādā un jāpublicē stratēģija par to, kā informēt sabiedrību, it īpaši avārijas gadījumā, bet arī netraucētas ekspluatācijas laikā. Iedzīvotājiem būs plašākas iespējas iesaistīties kodolspēkstaciju licencēšanā.

3.3 Uz kodolspēkstaciju vietas izraudzīšanos, projektēšanu, būvniecību, nodošanu ekspluatācijā, ekspluatāciju, ekspluatācijas izbeigšanu attieksies jauni drošības mērķi, un Eiropas Savienībā tiks ieviesta kodoliekārtu salīdzinošas izvērtēšanas (reizi sešos gados) sistēma, kas ļaus izstrādāt tehniskas vadlīnijas kodoldrošības uzlabošanai.

3.4 Kodolspēkstacijas būs jāprojektē tā, lai reaktora aktīvajā zonā notikušu bojājumu ietekme neizpaustos ārpus stacijas, un visās kodolspēkstacijās būs jāizveido pietiekami aizsargāts ārkārtas reaģēšanas centrs un jāievēro stingras negadījumu pārvaldības vadlīnijas.

⁽²⁾ OV C 306, 16.12.2009., 56.–63. lpp.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 EESK ir uzmanīgi vērojuši debates par kodoldrošību, noturības pārbaudes un turpmākās norises. Atzinumā par tematu "Galīgais ziņojums par kodoldrošības noturības testiem" ⁽³⁾ EESK rosināja būtiski pārskatīt 2009. gadā pieņemto direktīvu. Arī Eiropas Komisija ziņojumā par noturības testiem ⁽⁴⁾ skaidri norādīja uz saviem tālejošajiem mērķiem, kas saistīti ar minēto direktīvu. Komisija norādīja uz četrām Kodoldrošības direktīvas jomām, kuras jāpārskata:

— drošības procedūras un sistēmas;

— kodolnozares regulatīvo iestāžu loma un līdzekļi;

— atklātība un pārredzamība;

— uzraudzība un verifikācija.

Īss pārskats par šajās četrās jomās izvirzīto mērķu sasniegšanu sniegts atzinuma 6. punktā.

4.2 Iesniegtajā priekšlikumā paredzēti vairāk nekā 90 grozījumi, un daži ir ļoti gari un saturiski nozīmīgi. Direktīvas plašajos apsvērumos sniegti norādījumi par pamatnostādņu interpretēšanu un praktisko īstenošanu, taču direktīvas būtiskā daļa ir tās pantī, un tie ir analizēti šajā atzinumā.

4.3 EESK atzīmē, ka tekstā lietotais jēdziens "saprātīgi sasniedzams", neraugoties uz tā plašo definīciju, varētu izraisīt ekonomisko un politisko apsvērumu nozīmes pārmērīgu palielināšanos. Tā vietā varētu lietot jēdzienu "labākās pieejamās tehnoloģijas" un, attiecīgā gadījumā, "paraugprakse regulējuma jomā", bet šāds risinājums būtiski palielinātu izmaksas.

4.4 EESK atzīmē: kaut gan Komisija norāda, ka direktīvas mērķis ir nodrošināt, lai jaunas kodolspēkstacijas tiktu projektētas tā, ka reaktora aktīvajā zonā notikušu bojājumu ietekme neizpaužas ārpus stacijas, tehnikas speciālisti un zinātnieki tomēr uzskata, ka tik tālejošu mērķi nevar izvirzīt un ka pilnīgi visas sekas, kas var izpausties ārpus kodoliekārtas, nav iespējams novērst.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Minētā grozījumu direktīva nodrošinās stingrāku prasību iekļaušanu pašlaik spēkā esošajā direktīvā, kas tiks arī paplašināta un precizēta, un atrisinās vairākus konkrētus jautājumus, kuri ir nozīmīgi centienos sabiedrību pārliecināt par kodoliekārtu drošību. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē

— 3. pantā paplašinātos un precizētos terminus, it īpaši tos, kas būtu varējuši radīt neskaidrības. Piemēram, tādu terminu kā "praktiski neiespējams" skaidrākās definīcijas novērš neskaidrības un palielinās sabiedrības uzticēšanos konsekventai pieejai. Tomēr jānodrošina terminu saskaņotība ar līdzīgām SAEA un WENRA pieņemtām definīcijām, un termini ir jāatjaunina, ja tas vajadzīgs;

— īpašo prasību, ka drošības prasības attiecas uz visiem kodoliekārtu dzīves cikla posmiem (4. panta 1. punkta a) apakšpunkts);

— saglabāto principu, ka valstu regulatīvās iestādes ir juridiski neatkarīgas, un to būtisko stiprināšanu, direktīvā īpaši norādot uz to neatkarību no politiskajām interesēm, kā arī atbilstoša, patstāvīgi pārvaldīta budžeta un augsti kvalificētu cilvēkresursu nodrošināšanu (5. panta 2. punkts) un juridisko pilnvaru skaidrāku definēšanu (5. panta 3. punkts);

— konkrēto norādi uz padziļinātas aizsardzības noteikumu verifikāciju un šī jēdziena skaidro definīciju (6. panta 3. punkts);

— prasību, ka, iesniedzot pieteikumu licences saņemšanai, pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz detalizēti pierādījumi par drošību, kuri ir proporcionāli apdraudējuma līmenim (6. panta 4.a punkts);

— ar drošību saistītā pienākuma saglabāt atbilstoši kvalificētus cilvēkresursus attiecināšanu arī uz apakšuzņēmējiem (6. panta 5. punkts);

— direktīvā minēto norādi uz gatavību ārkārtas situācijām kodoliekārtās un reaģēšanu uz tām (7. pants).

5.2 EESK atzinīgi vērtē 8. panta, kas tagad veltīts pārredzamībai, nosaukuma maiņu un paplašināšanu un jaunajā direktīvā iekļauto 2. iedaļu, kurā noteikti daudzi konkrēti pienākumi. Iepriekš 8. pantam, kura nosaukums bija "Sabiedrības informēšana", bija ļoti ierobežota darbības joma. Kopā ar 8.a–8.f pantu un paplašināto 3. pantu "Definīcijas" tas tagad veido gandrīz 50 % no grozītās direktīvas teksta. Tiesību normu izpildes nodrošināšanu paredzēts uzlabot, taču dažās jomās joprojām iespējama atšķirīga interpretācija. Īpašs gandarījums jāpauž par plašajiem jaunajiem noteikumiem, kuri liecina par būtisku progresu, kas varētu veicināt iedzīvotāju pamatoto bažu mazināšanu. Šajā ziņā jāatzīmē šādi noteikumi:

— pienākums izstrādāt un īstenot pārredzamības stratēģiju, kas aptver visas iespējamās situācijas (8. panta 1. punkts);

⁽³⁾ OV C 44, 15.2.2013., 140.–146. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2012) 571 final.

- uzsvars uz informācijas sniegšanu un atsauce uz starptautiskām saistībām (8. panta 3. punkts). Kaut arī direktīvas tekstā tas nav minēts, preambulā norādīts: viedokļu apmaiņa ar ekspertiem (EESK tajā piedalījās) apstiprinājusi, ka sabiedrībai ir ļoti nozīmīga loma lēmumu pieņemšanas procesos un Orhūsas konvencijas noteikumu ievērošanā;
- liels atbalsts stingrākiem drošības mērķiem un metodoloģijai (8.a–8.c pants);
- izstrādātās prasības (kopā ar 7. pantu) attiecībā uz gatavību ārkārtas situācijām un reaģēšanu uz tām (8.d pants);
- paplašinātā un izvērstā prasība par starptautisku profesionālizvērtēšanu (8.e pants).

5.3 EESK norāda, ka direktīvā nav iekļauts tāds svarīgs jautājums kā ārpus kodoliekārtām nodrošinātā gatavība kodolnegadījumiem un saziņa krīzes apstākļos, taču pašlaik šis jautājums tiek pārskatīts un ziņojumu ar ieteikumiem publicēs līdz 2013. gada beigām. Pēc tam steidzami būtu jāizstrādā visi pasākumi, lai varētu šos ieteikumus īstenot.

5.4 Jautājumu par kodoliekārtu aizsardzību pret teroristu uzbrukumiem analizēja atsevišķi, kad tika īstenota noturības testu programma, un par šo jautājumu Eiropadomi informēja 2012. gadā. Dalībvalstis uzskata, ka drošības pasākumi ir valsts kompetences jautājums, uz ko Kodoldrošības direktīvas noteikumi neattiecas. Jānorāda, ka Japānas Kodolenerģētikas regulēšanas iestāde, veicot analīzi pēc Fukušimas avārijas, nolēma pieprasīt visām kodolspēkstacijām veikt atbilstošus pasākumus aizsardzībai pret iespējamajiem teroristu uzbrukumiem.

5.5 Grozījumu direktīva zināmā mērā ir normatīvo prasību paplašinājums. Svarīgi, lai jaunās prasības būtu vajadzīgas, proporcionālas un kalpotu mērķim garantēt sabiedrības drošību. EESK uzskata, ka grozītajā direktīvā ir panākts atbilstošs līdzsvars.

6. Vai priekšlikums novērsīs pašreizējās direktīvas trūkumus?

6.1 Tā kā joprojām saglabājas atšķirības starp dalībvalstīm, pieeja kodoldrošības regulējumam nav konsekventa. Tas ir lielākais trūkums, uz ko norādījusi Komisija un ko varētu novērst ar tiesisku regulējumu. Komisija uzsver, ka nav kodificētu ES mehānismu, lai vienotos par tehniskajiem standartiem un paņēmieniem drošības pārbaužu veikšanai. Grozītajā 8.f pantā šāds

mehānisms izveidots, taču EESK uzskata, ka teikuma daļa “dalībvalstis [...] ar kompetento regulatīvo iestāžu atbalstu kopīgi izstrādā un nosaka vadlīnijas” nav precīza un liecina par nepietiekamiem centieniem atrisināt šo jautājumu. Šis pieejas efektivitāte būtu turpmāk jānovērtē, un, ja rodas nopietnas šaubas, būtu jāapsver iespēja izveidot ES Kodoldrošības regulatīvo aģentūru. Šāds risinājums varētu mazākām dalībvalstīm nodrošināt būtiskus ieguvumus, proti, prasmju un resursu pieejamību.

6.2 Risināmi jautājumi ir valstu reglamentējošo institūciju neatkarība, pienākumu sadale, koordinācija, atbilstošs nodrošinājums un skaidras pilnvaras. Grozītās direktīvas 5. pantā noteiktas konkrētākas tiesiskās prasības, kas attiecas uz dalībvalstīm. Tās liecina par būtisku progresu, kas varētu veicināt šo jautājumu risināšanu. Taču steidzami ir jāverificē valstu reglamentējošo institūciju neatkarība un pilnvaras — tā ir joma, uz kuru Komisijas ziņojumā īpaši norādīts. Nebūtu jāuzskata, ka šāda verifikācija ir valstu reglamentējošo iestāžu neatkarības ietekmēšana, jo tas drīzāk ir mēģinājums palielināt šo neatkarību, un verifikācijai nebūtu jāaprobežojas ar reizi desmit gados veiktu pašnovērtējumu, ko papildina starptautiska profesionālizvērtēšana. EESK ierosina vēlākais līdz 2018. gadam visās dalībvalstīs veikt verifikāciju un profesionālizvērtēšanu un pēc tam to atkārtot reizi sešos gados.

6.3 Pašlaik ES līmenī izveidotie uzraudzības un verifikācijas mehānismi aprobežojas tikai ar valstu kodoldrošības sistēmas profesionālizvērtēšanu un kompetentajām regulatīvajām iestādēm. Atzinīgi vērtējams tas, ka grozījumu direktīvas 2.a nodaļā būtiski paplašināta starptautiskās profesionālizvērtēšanas joma. Taču šķiet, ka paredzētais grafiks, proti, reizi sešos gados izvērtēt “vienu vai vairākas konkrētas tēmas”, nozīmē, ka dažas jomas gadu desmitiem netiks rūpīgi izvērtētas. Komiteja tādēļ ierosina noteiktu jomu profesionālizvērtēšanu veikt viena laiku ar Konvencijas par kodoldrošību pārskatīšanu, kas notiek reizi trijos gados. Debates par to, kurās konkrētajās jomās notiks profesionālizvērtēšana, arī ir jautājums, kurā, apliecinot vēlmi palielināt pārredzamību, būtu jāiesaista sabiedrība.

6.4 Grozījumu direktīvā daudz lielāka uzmanība pievērsta sabiedrības informēšanai un pārredzamībai, izvirzot konkrētas prasības, kas vairākos gadījumos aizstāj pašlaik spēkā esošās prasības. Taču praksē iedzīvotājiem vai pilsoniskās sabiedrības organizācijām bieži ir grūti iesaistīties konsultācijās ar sabiedrību un tās informēšanā. Sabiedrības iesaistīšanas efektivitāti apsprieda divās ENSREG rīkotajās sanāksmēs, kas bija saistītas ar noturības testiem. EESK ierosina noteikt, ka dalībvalstīm jānodrošina aktīvs atbalsts sabiedrībai un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai tās sadarbībā ar regulatīvajām iestādēm izstrādātu līdzdalības procedūras, kas plānošanā, pārskatīšanā un lēmumu pieņemšanā nodrošinātu sabiedrības līdzdalību un apspriešanos ar to. Tas pats būtu jānodrošina arī kodolspēkstaciju ekspluatācijas laika formālā vai *de facto* pagarināšanā. Efektīvi līdzekļi var būt jau izveidotās procedūras, piemēram, RISCOM modelis pārredzamības nodrošināšanai (http://www.karita.se/our_approach/riscom_model.php), ja tās var izmantot neatkarīgi.

6.5 Izpratne par to, kas ir visaptveroša pieeja kodoldrošībai, pastāvīgi palielinās. Spraigajās debatēs, kas notikušas pēc Fukušimas katastrofas, vairāk atzīta ētisku, sociālu, ekonomisku un psiholoģisku faktoru nozīme. Komiteja uzskata, ka šajā pārmaiņu un globālas konkurences laikā šāda analīze būtu lietderīga arī citās enerģijas ražošanas un patēriņa jomās.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza atsevišķas regulas zivsaimniecības un dzīvnieku veselības jomā, pamatojoties uz Majotas statusa maiņu attiecībā uz Savienību”

COM(2013) 417 final – 2013/0191 (COD)

un par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza atsevišķas direktīvas vides, lauksaimniecības, sociālās politikas un sabiedrības veselības jomā, pamatojoties uz Majotas statusa maiņu attiecībā uz Savienību”

COM(2013) 418 final – 2013/0192 (COD)

(2013/C 341/22)

Eiropas Parlaments 2013. gada 1. jūlijā un 2013. gada 27. jūnijā un 16. jūlijā Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu, 141. pantu 153. panta 2. punktu, 168. pantu un 192. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza atsevišķas regulas zivsaimniecības un dzīvnieku veselības jomā, pamatojoties uz Majotas statusa maiņu attiecībā uz Savienību”

COM(2013) 417 final – 2013/0191 COD

un par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza atsevišķas direktīvas vides, lauksaimniecības, sociālās politikas un sabiedrības veselības jomā, pamatojoties uz Majotas statusa maiņu attiecībā uz Savienību”.

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 492. plenārsesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (2013. gada 18. septembra sēdē), ar 170 balsīm par, 6 balsīm pret un 12 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu (pārstrādāta redakcija)”

COM(2013) 311 final – 2013/0162 (COD)

(2013/C 341/23)

Eiropas Parlaments 2013. gada 10. jūnijā un Padome 2012. gada 24. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu (pārstrādāta redakcija)”

COM(2013) 311 final – 2013/0162 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 492. plenārsesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (18. septembra sēdē), ar 192 balsīm par un 10 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

2013/C 341/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par Eiropas stratēģiju par plastmasas atkritumiem vidē” COM(2013) 123 <i>final</i>	59
2013/C 341/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido jūras telpiskās plānošanas un integrētās piekrastes pārvaldības satvaru” COM(2013) 133 <i>final</i> – 2013/0074 (COD)	67
2013/C 341/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka konkrētus pārejas noteikumus par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), groza Regulu (ES) Nr. [...] [RD] attiecībā uz līdzekļiem un to sadalījumu 2014. gadam un groza Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009 un Regulas (ES) Nr. [...] [DP], (ES) Nr. [...] [HZ] un (ES) Nr. [...] [sCMO] attiecībā uz to piemērošanu 2014. gadā” COM(2013) 226 <i>final</i> – 2013/0117 (COD)	71
2013/C 341/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006 attiecībā uz dažiem noteikumiem, kuri saistīti ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kas saistībā ar finansiālo stabilitāti saskaras ar nopietnām grūtībām vai kam draud šādas grūtības” COM(2013) 428 <i>final</i> – 2013/0200 (COD)	75
2013/C 341/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģijas rīcības plāns. Nodrošinot pārdomātu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi” COM(2013) 279 <i>final</i>	77
2013/C 341/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas turpmāko rīcību oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas jomā” COM(2013) 180 <i>final</i>	82
2013/C 341/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Gatavojoties pilnīgi konverģētai audiovizuālajai pasaulei. Izaugsme, radīšana un vērtības (zaļā grāmata)” COM(2013) 231 <i>final</i>	87
2013/C 341/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikuma projekts Padomes direktīvai, ar kuru groza Padomes Direktīvu 2009/71/Euratom, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru” COM(2013) 343 <i>final</i>	92
2013/C 341/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza atsevišķas regulas zivsaimniecības un dzīvnieku veselības jomā, pamatojoties uz Majotas statusa maiņu attiecībā uz Savienību” COM(2013) 417 <i>final</i> – 2013/0191 (COD) un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza atsevišķas direktīvas vides, lauksaimniecības, sociālās politikas un sabiedrības veselības jomā, pamatojoties uz Majotas statusa maiņu attiecībā uz Savienību” COM(2013) 418 <i>final</i> – 2013/0192 (COD)	97
2013/C 341/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu (pārstrādāta redakcija)” COM(2013) 311 <i>final</i> – 2013/0162 (COD)	98

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV